

B
BIBLIOTECA POLIROM

Philippa Gregory

Autoarea bestsellerului *Surorile Boleyn*

Regina roșie

POLIROM

PROZĂ XXI

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Philippa Gregory, *The Red Queen*

Copyright © 2010 by Philippa Gregory Ltd.

Originally published by Touchstone, a division of Simon & Schuster,
Inc.

All rights reserved

© 2011 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031,
O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

GREGORY, PHILIPPA

Regina roșie / Philippa Gregory ; trad. de Anacaona
Mîndrilă-Sonetto. – Iași : Polirom, 2011

ISBN 978-973-46-2028-9

I. Mîndrilă-Sonetto, Anacaona (trad.)

821.111-31=135.1

Printed in ROMANIA

Philippa Gregory

Regina roșie

Traducere din limba engleză de
Anacaona Mîndrilă-Sonetto

POLIROM
2011

Philippa Gregory s-a născut în 1954, în Kenya, dar la scurt timp s-a mutat în Anglia împreună cu familia. A absolvit secția de istorie a Universității din Sussex și și-a luat doctoratul în literatura secolului XVIII la Universitatea din Edinburgh. A lucrat o vreme ca jurnalist și producător la radio BBC, însă pasiunea pentru istorie și literatură a îndemnat-o să se dedice scrisului, publicând până acum peste douăzeci de romane. De aceeași autoare, la Editura Polirom au mai apărut: *Surorile Boleyn* (2001; Polirom, 2008), *Moștenirea Boleyn* (2006; Polirom, 2010) și *Regina Albă* (2009; Polirom, 2010).

Regina roșie (2010), al doilea roman din ciclul dedicat Războiului celor Două Roze, îmbogățește galeria de femei puternice și influente creată de Philippa Gregory cu o figură emblematică pentru istoria Angliei: lady Margaret Beaufort, femeia ale cărei ambiție, inteligență și curaj au dus la întemeierea dinastiei Tudor. Romanul urmărește cu fidelitate destinul ei schimbător și transformarea sa uluitoare dintr-o tânără inocentă și pioasă de nouă ani, silită să se supună fără proteste dorințelor familiei pentru a încheia o căsătorie lipsită de iubire, într-o curteană abilă și hotărâtă. Ea nu se dă în lături de la cele mai primejdioase uneltiri, de la cele mai îndoielnice alianțe sau cele mai avantajoase căsătorii pentru a-și vedea împlinit visul cel mai fierbinte: acela de a-și vedea fiul pe tronul Angliei. Philippa Gregory zugrăvește în culori vii perioada adolescenței și maturității sale într-o Anglie sfâșiata de rivalitățile dintre Casa de Lancaster și Casa de York și devastată de bătăliile sângeroase din Războiul celor Două Roze.

Lui Anthony

Bătăliile din Războiul celor Două Roze

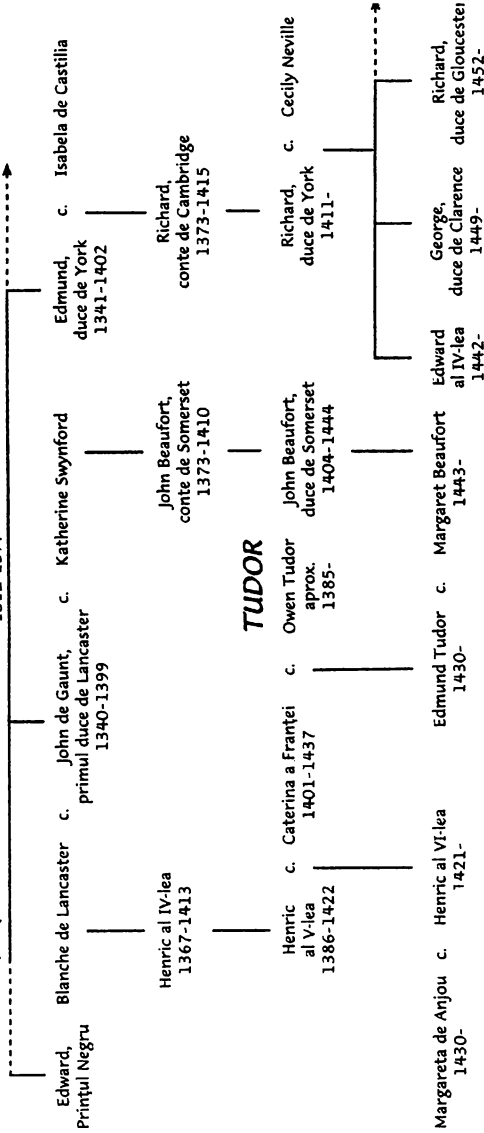

LANCASTER

EDWARD al III-lea
1312-1377

YORK

VERII ÎN RĂZBOI

Casele de York, Lancaster și Tudor
în primăvara anului 1453

Primăvara anului 1453

Lumina de-afară e orbitoare, după întunecimea odăilor. Clipesc și aud vacarmul unui mare număr de glasuri. Dar nu e oștirea mea care mă cheamă; această șoaptă ce crește până la vuiet nu e strigătul ei de atac, nici răpăitul săbiilor lovindu-se de scuturi. Zgomotul pânzei ce flutură în vânt nu e al flamurii mele brodate cu îngeri și crini înălțându-se pe cer, ci al blestematelor flamuri englezești în adierea triumfătoare de mai. Mugetul acesta e deosebit de imnurile cântate de noi din toți rărunchii, e urletul oamenilor însetați de moarte: de moartea mea.

În față, dominându-mă cu înălțimea când pășesc peste pragul temniței mele și ies în piața orașului, se află capătul drumului meu: o stivă de lemne de care se sprijină o scară cu fuscei grosolani. Șoptesc: „O cruce, îmi puteți da o cruce?“. Apoi mai tare: „O cruce! Trebuie să am o cruce!“. Un bărbat – un străin, un dușman, un englez, unul dintre cei pe care-i numim „blestemații“ din cauza blasfemiilor neîncetate pe care le rostesc – îmi întinde un crucifix din lemn cioplit, grosolan întocmit, și-l înșfac fără mândrie din mâna lui murdară. Îl strâng în pumn pe când sunt împinsă spre grămada de lemne și îmbrâncită pe scară, cu tălpile zgâriate de fusceii aspri în timp ce urc, mai sus decât propria-mi statură, până ajung la podișca nesigură, bătută în cuie în vârful rugului; sunt răsucită cu bruschete și mi se leagă mâinile la spate, pe după stâlp.

Totul se petrece atât de încet, încât aproape aș putea crede că timpul însuși a încremenit și îngerii pogoară din cer pentru mine. S-au întâmplat și lucruri mai stranii!

Oare n-au venit la mine îngerii pe când pășteam oile? Nu m-au strigat oare pe nume? N-am condus o armată întru ajutorarea orașului Orléans? Nu l-am încoronat pe Delfin și nu i-am alungat pe englezi? Eu singură? O fată din Domrémy, sfătuită de îngerii?

Sunt aprinse surcelele de la picioarele rugului, de jur împrejur, și fumul se împrășteie și se unduiește, purtat de adiere. Apoi focul se întetește și mă învăluie un nor fierbinte ce mă face să tușesc și să clilesc, cu lacrimile curgând șiroaie. Îmi pârlă deja tălpile goale. Ridic când un picior, când pe celălalt, proteste, de parcă aș trage nădejde să mă cruț astfel de neplăcere, și mă uit cu ochii mijiți prin fum, dacă nu cumva sosește cineva în fugă, cu găleți cu apă, ca să spună că regele pe care l-am încoronat a oprit această faptă sau că englezii, care m-au cumpărat de la un soldat, recunosc acum că nu sunt a lor ca să mă omoare sau că Biserica mea știe că sunt o fată bună, o femeie bună, a cărei singură vină e aceea că-l slujește pe Dumnezeu cu o hotărâre pătimașă.

În mulțimea ce se îmbrânțește nu există însă nici un salvator. Zgomotul crește, devenind un țipăt strident, asurzitor: un amestec de binecuvântări și blesteme, rugăciuni și necuviințe. Îmi ridic ochii spre cerul albastru, așteptându-mi îngerii să pogoare, iar un buștean se mișcă în rugul de sub mine, stâlpul de care sunt legată se clatină și cele dintâi scânteii țâșnesc în sus și-mi pârlă haina. Le văd cum mi se așază pe mânecă, lucind ca niște licurici, simt ceva ca o zgârietură în gâtul uscat și încep să tușesc din cauza fumului și să șoptesc ca o fetiță: „Dumnezeule bun, salvează-Ți fiica! Dumnezeule bun, pogoară-Ți mâna asupra mea! Dumnezeule bun, mântuiește-mă pe mine, fecioara Ta...”

Se aude un trosnet, simt o lovitură la cap și mă trezesc zăcând buimacă pe scândurile dușumelei din odaia mea de culcare, cu mâna lipită de urechea înroșită, privind în jur ca o neghioabă, fără să văd nimic. Doamna mea de companie

deschide ușa și, văzându-mă năucită, cu scăunelul de rugăciune răsturnat, spune supărată:

— Lady Margaret, culcă-te! A trecut de mult ora ta de culcare. Sfânta Fecioară nu prețuiește rugăciunile fetelor neascultătoare. N-ajută la nimic să întreci măsura. Mama ta vrea să te trezești devreme dimineată. Nu se poate să stai trează toată noaptea și să te rogi; e o nebunie!

Trântește ușa și o aud spunându-le servitoarelor că una dintre ele trebuie să intre la mine neîntârziat, să mă bage în pat și să doarmă lângă mine, ca să se încredințeze că nu mă scol la miezul nopții pentru un alt rând de rugăciuni. Nu le place să mă țin de ceasurile liturghiilor; se pun între mine și o viață de sfințenie, zicând că sunt prea mică și am nevoie de somn. Ba chiar cutează să mă mustre că mă dau mare, că fac paradă de pioșenie, când eu știu că Dumnezeu m-a chemat și că e datoria mea, datoria mea cea înaltă, să-I dau ascultare.

Dar chiar de-ar fi să mă rog toată noaptea, n-aș putea regăsi viziunea care era atât de vie cu doar câteva clipe în urmă; a pierit. Preț de o clipă, preț de o clipă sfântă, am fost acolo: am fost Fecioara din Orléans, sfânta Ioana a Franței. Am înțeles ce poate face o fată, ce poate fi o femeie. Dar pe urmă am fost târâtă înapoi pe pământ și muștrată de parcă aș fi o fată obișnuită, iar asta a stricat totul.

— Sfântă Fecioară Maria, călăuzește-mă! Îngerilor, întoarceți-vă la mine! șoptesc, încercând să mă înapoiez în piață, la mulțimile ce privesc, la acel moment înălțător.

Însă toate astea au dispărut. Trebuie să mă agăț de stâlpul patului ca să mă ridic în picioare – sunt amețită din cauza postului și a rugăciunilor. Îmi frec genunchiul la care m-am lovit. Pielea are o asprime minunată; cobor mâna și ridic cămașa de noapte ca să-mi văd amândoi genunchii, iar amândoi sunt la fel: aspri și roșii. Genunchi de sfântă, Domnul fie laudat, am genunchi de sfântă! M-am rugat atât de mult și pe podele atât de tari, încât pielea genunchilor mei s-a întărit ca bătătura de pe degetul unui arcaș englez. Încă n-am împlinit zece ani, dar am genunchi de sfântă! Asta nu se poate să nu aibă o însemnătate, orice i-ar spune mamei guvernanta despre cucernicia prefăcută și

lipsită de măsură. Am genunchi de sfântă. Mi-am julit pielea genunchilor prin rugăciuni neîntrerupte ; acestea sunt stigmatele mele : genunchii de sfântă. Domnul fie lăudat, pot să mă ridic la înălțimea provocării și să am un sfârșit de sfântă !

Mă bag în pat, așa cum mi s-a poruncit, căci supunerea, fie și în fața unor femei neghioabe și vulgare, e o virtute. Chiar dacă sunt fiica unui om care s-a numărat printre cei mai de seamă comandanți englezi în Franța, vlăstar al măreței familii Beaufort și prin aceasta moștenitorul tronului lui Henric al VI-lea al Angliei, tot trebuie să le dau ascultare guvernantei și mamei mele, ca și cum aș fi o fată ca oricare alta. Am un rang înalt în regat, sunt verișoară cu însuși regele – dar groaznic de nerespectată acasă, unde sunt silită să fac ce-mi spune o femeie bătrână și proastă, care doarme în timp ce preotul ține predica și sugerează zaharisite pe când se rostește *Tatăl nostru*. O socotesc pe guvernanta mea drept crucea pe care mi-e dat s-o port și o amintesc în rugăciunile mele, ca pe o dovadă de evlavie.

Aceste rugăciuni îi vor mântui sufletul nemuritor – în ciuda a ceea ce merită pe drept –, căci întâmplarea face ca rugăciunile mele să fie binecuvântate cu osebire. Încă de când eram mică, încă de când aveam cinci ani, am știut că în ochii Domnului sunt un copil aparte. Ani la rând am crezut că acesta e un dar unic – câteodată simțeam duhul lui Dumnezeu aproape de mine ; alteori simțeam binecuvântarea Sfintei Fecioare. Anul trecut însă, un veteran din Franța care se întorcea cerșind în satul lui, a apărut la ușa bucătăriei pe când eu smântâneam laptele și l-am auzit cerându-i lăptăresei ceva de mâncare, căci era un soldat care văzuse minuni : o văzuse pe fata căreia i se spunea Fecioara din Orléans.

— Lasă-l să intre ! am poruncit dându-mă iute jos de pe scăunelul meu.

— E murdar, s-a împotrivit servitoarea. Nu-l las să intre dincolo de ușă.

Omul a trecut pragul cu pași târșiți și a azvârlit sacul din spinare pe podea.

— Dacă v-ați putea lipsi de niște lapte, domniță..., s-a milogit el. Și poate de-o coajă de pâine pentru un om sărman, un soldat care-a luptat pentru stăpânul și țara lui...

— Ce ziceai despre Fecioara din Orléans? l-am întrerupt. Și despre minuni?

Îndărătul meu, servitoarea a mormăit ceva în barbă, a dat ochii peste cap, dar i-a tăiat un colț de pâine neagră de secară și i-a turnat lapte într-o ulcică grosolană de lut. El aproape că i-a smuls-o din mână și a dat laptele pe gât într-o clipită, apoi s-a uitat să vadă dacă mai capătă.

— Spune-mi! i-am poruncit.

Servitoarea i-a făcut semn din cap că trebuie să-mi dea ascultare, așa că omul s-a întors spre mine și s-a înclinat.

— Slujeam în oștire ducelui de Bedford în Franța, când am auzit de o fată care lupta călare alături de francezi. Unii o credeau vrăjitoare, alții o credeau în cârdășie cu diavolul. Dar țitoarea mea...

Servitoarea a pocnit din degete și omul și-a înghițit cuvintele.

— O femeie pe care o cunoșteam din întâmplare, o tânără franțuzoaică, mi-a spus că fata asta, Ioana din Domrémy, vorbise cu îngerii și făcuse legământ că va avea grijă ca prințul francez să fie încoronat și să urce pe tronul Franței. Era doar o copilă, o fată de la țară, dar spunea că îngerii i-au vorbit și au chemat-o să-și salveze țara de noi.

Mă simțeam fermecată.

— I-au vorbit îngerii?

El a zâmbit, ca să-mi intre în voie.

— Da, domniță. Când era nu mai mare decât Domnia Voastră.

— Dar cum i-a înduplecat pe oameni să-i dea ascultare? Cum i-a făcut să înțeleagă că e deosebită?

— O, mergea călare pe un cal mare și alb și purta haine bărbătești, ba chiar și armură! Avea o flamură cu crini și îngeri, iar când au adus-o în fața prințului francez, l-a cunoscut dintre toți curtenii lui.

— Purta armură? am șoptit a mirare, ca și cum în fața ochilor mi s-ar fi desfășurat propria viață, nu povestea unei franțuzoaice necunoscute.

Oare ce-aş putea fi dacă oamenii şi-ar da seama că îngerii îmi vorbesc, întocmai cum i-au vorbit acestei Ioana?

— Purta armură şi conducea oştenii în luptă, a zis omul dând din cap. Am văzut-o!

I-am făcut semn servitoarei.

— Dă-i nişte carne şi nişte bere slabă să bea.

Ea a pornit cu paşi vioi spre cămară, iar bărbatul cel străin şi cu mine am ieşit din lăptărie, el lăsându-se greoi pe o bancă de piatră de lângă uşa din spate. Am rămas în picioare, aşteptând, până când servitoarea i-a trântit omului o tavă la picioare, iar el s-a apucat să-şi înfunde gura cu mâncare. Înfuleca întocmai ca un câine lihnit, fără pic de mândrie; după ce a isprăvit şi a golit cana cu bere, l-am potopit iar cu întrebările.

— Când ai văzut-o prima oară?

— Ah, a mormăit el ştergându-se la gură cu mâneca. Eram pregătiţi de asediu în faţa unui oraş francez numit Orléans, siguri că vom învinge. La vremea aceea, înainte să apară ea, învingeam de fiecare dată. Noi aveam arcul cel lung, iar ei nu-l aveau; îi doboram ca la seceriş, parcă am fi tras la ţintă în snopi de paie. Eu eram arcaş. (S-a oprit, de parcă s-ar fi ruşinat că a umflat prea mult adevărul, şi şi-a îndreptat greşeala.) Eram făurar de săgeţi. Dar arcaşii noştri câştigau fiecare bătălie.

— Lasă asta, cum e cu Ioana?

— Păi, despre ea vă povestesc. Însă trebuie să înţelegeţi că francezii n-aveau nici o şansă de victorie. Oameni mai înţelepţi şi mai pricepuţi decât ea ştiau că sunt pierduţi. Pierdeau luptă după luptă.

— Dar ea? am şoptit.

— Ea spunea că aude voci, îngeri care-i vorbesc. Au îndemnat-o să meargă la prinţul francez – un nătâng, un nimeni –, să meargă la el şi să-l facă să-şi ia în primire tronul de rege şi pe urmă să ne alunge de pe pământurile noastre din Franţa. A izbutit să ajungă la rege şi i-a spus că neapărat trebuie să-şi ia în primire tronul şi s-o lase pe ea să-i conducă oştirea. El s-a gândit că poate fata are darul profeţiei, nu era sigur – dar n-avea nimic de pierdut. Soldaţii credeau în ea. Era o simplă fată de la ţară, dar se îmbrăca

în straie de ostaș, avea o flamură brodată cu crini și îngeri. A trimis un sol la o biserică, unde omul a găsit o veche spadă de cruciat, exact acolo unde spusese ea că ar fi – stătuse ascunsă ani de zile.

— Chiar așa?

Omul a râs, apoi a dat în tuse și a scuipat.

— Cine știe? Poate există ceva adevăr în asta. Ții... prietena mea era încredințată că Ioana e o fecioară sfântă, chemată de Dumnezeu să salveze Franța de noi, englezii. Era încredințată că n-o poate atinge tăișul sabiei. Că e un mic înger.

— Și cum era?

— O fată, o fată ca Domnia Voastră. Mărunțică, cu ochi strălucitori, plină de ea.

Am simțit că-mi tresaltă inima.

— Ca mine?

— Da, întocmai ca Domnia Voastră.

— Îi spuneau alții mereu ce să facă? Îi spuneau că habar n-are de nimic?

Omul a clătinat din cap.

— Nu, nu, ea era comandantul! Își urma propria viziune despre ea însăși. Conducea o oștire de peste patru mii de oameni și s-a abătut asupra noastră în tabăra pe care ne-o făcuserăm lângă Orléans. Lorzii noștri n-au reușit să-i hotărască pe soldați să pornească la luptă împotriva ei; eram îngroziți doar văzând-o! Nimeni nu voia să ridice sabia împotriva ei. Toți o credeam de neînvins. Am pornit către Jargeau, iar ea ne-a hăituit, atacând, mereu atacând. Eram îngroziți cu toții de ea! Juram că e vrăjitoare.

— Vrăjitoare sau călăuzită de îngeri? am vrut să știu. El a zâmbit.

— Am văzut-o la Paris. N-avea nimic necurat. După cum arăta, ai fi zis că Dumnezeu însuși o ține în spinarea celui cal voinic. Stăpânul meu a numit-o „floarea cavaleriei”. Zău așa!

— Era frumoasă? am întrebat în șoaptă.

Eu, una, nu sunt frumoasă – o dezamăgire pentru mama, însă nu și pentru mine, căci mă ridic deasupra vanității.

Omul a clătinat din cap și mi-a dat tocmai răspunsul pe care voiam să-l aud:

— Nu, nu era frumușică, deloc frumușică, nu era ca o fetișcană... dar răspândea lumină.

Am încuviințat din cap. Simțeam că-n clipa aceea înțelegem... totul.

— Se mai luptă și acum?

— Micuță neghioabă ce ești, Dumnezeu să te aibă în paza lui! Nu, a murit. A murit, să mă gândesc... acum vreo douăzeci de ani.

— A murit?

— Sorții s-au întors împotriva ei după încercuirea Parisului; am respins-o chiar de pe zidurile orașului, însă a fost cât pe ce! Ia gândește-te: aproape a cucerit Parisul! Și apoi, la urmă, un soldat din Burgundia a tras-o jos de pe cal într-o luptă, a zis cerșetorul cu nepăsare. Ne-a oferit-o în schimbul unei răscumpărări, iar noi am omorât-o. Am ars-o pe rug pentru erezie.

Mă simțeam îngrozită.

— Dar spuneai că o călăuzeau îngerii!

— A urmat vocile pe care le auzea până la moarte, a răspuns el sec. Dar a fost cercetată și era într-adevăr virgină. Era cu adevărat fecioara Ioana. Și a văzut limpede când a crezut că vom fi înfrânți în Franța. Cred că acum suntem pierduți. Ea a făcut din regele francez un bărbat și din soldații francezi – o armată. Nu era nici pe departe o fată obișnuită! Nu mă aștept să mai văd vreodată una ca ea. Ardea ca o torță înainte s-o urcăm noi pe rug. Ardea în vâlvătaia Sfântului Duh.

Am tras aer în piept și i-am șoptit:

— Eu sunt ca ea.

Omul mi-a privit chipul plin de încântare și a râs.

— Nu, astea-s povești vechi! Nu înseamnă nimic pentru o fată ca Domnia Voastră. Ea a murit și în curând va fi uitată. Cenușa i-a fost împrăștiată, ca să nu-i poată ridica nimeni un altar.

— Dar Dumnezeu i-a vorbit ei, o fată, am șoptit. Nu i-a vorbit regelui, nici unui băiat, ci i-a vorbit unei fete!

Bătrânul soldat a încuviințat din cap.

— Nu mă îndoiesc că era sigură de asta, a zis el. Nu mă îndoiesc că auzea glasurile îngerilor. Negreșit că le auzea; altminteri n-ar fi putut face ce-a făcut.

Am auzit vocea ascuțită a guvernantei mele strigându-mă din ușa de la intrare și am întors capul preț de o clipă, în timp ce soldatul își ridica sacul și îl sălta în spinare.

— Dar e adevărat? l-am întrebat cu o stăruință neașteptată, văzându-l că pornește cu pași mari și domoli spre curtea grajdurilor și spre poarta ce dădea în drumul mare.

— Povești de oștean, a răspuns el nepăsător. Puteți să le uitați și s-o uitați și pe ea; de mine, Dumnezeu știe că n-o să-și amintească nimeni.

L-am lăsat să plece, dar pe Ioana n-am uitat-o și n-o voi uita niciodată. Mă rog ei, spunându-i pe nume și cerându-i să mă călăuzească, închid ochii și încerc s-o văd. Din ziua aceea, fiecărui oștean care vine la ușa conacului Bletsoe să cerșească de mâncare i se spune să aștepte, căci micuța lady Margaret vrea să-l vadă. Îi întreb pe toți dacă au fost la Les Augustins, la Les Tourelles, la Orléans, la Jargeau, la Beaugency, la Patay, la Paris... Îi cunosc victoriile tot atât de bine cum cunosc numele satelor învecinate din Bedfordshire. Unii oșteni au luat parte la aceste bătălii, alții chiar au văzut-o. Toți vorbesc despre o fată mărunțică, suită în șaua unui cal mare, cu o flamură deasupra capului, zărită în treacăt acolo unde înclăștarea bătăliei era mai aprigă, o fată ca un prinț, care jurase să aducă țării ei pacea și izbânda și se dăruise slujirii lui Dumnezeu, o simplă fată, o simplă fată ca mine – dar o eroină.

A doua zi dimineată, la micul dejun, aflu de ce nu mi s-a dat voie să mă rog toată noaptea. Mama mă vestește că trebuie să mă pregătesc de călătorie, o călătorie lungă. Îmi spune cu un glas liniștit:

— Mergem la Londra. La curte.

Gândul călătoriei la Londra mă încântă la culme, dar am grijă să nu mă bucur ca o fată vanitoasă și mândră. Plec capul și șoptesc:

— Cum dorești, milady mamă.

Ăsta e cel mai bun lucru din câte se puteau întâmpla! Căminul meu de la Bletsoe, din inima comitatului Bedfordshire, e atât de pașnic și de monoton încât n-am nici un prilej de-a înfrunta primejdiile lumii. Nu există ispite de învins și nimeni nu mă vede, în afară de servitori și de frații mei vitregi și surorile mele vitrege, mai mari cu toții, care mă cred o copiliță fără pic de însemnătate. Încerc să mă gândesc la Ioana, păscând oile tatălui ei în Domrémy, îngropată întocmai ca mine în mijlocul câmpurilor noroioase. Ea nu se plângea că se plictisește la țară; aștepta și pândeă cu urechea ciulită vocile care aveau s-o cheme la măreție. Trebuie să fac și eu același lucru.

Mă întreb dacă acest ordin de-a merge la Londra e vocea pe care o așteptam, chemându-mă în clipa asta la măreție. Ne vom afla la curtea bunului rege Henric al VI-lea. Negreșit mă va primi cu brațele deschise, ca pe o rudă foarte apropiată – la urma urmei, sunt aproape verișoara lui. Bunicul lui și bunicul meu erau frați vitregi, iar asta înseamnă o înrudire foarte strânsă când unul dintre oamenii cu pricina e rege, iar celălalt nu; pe deasupra, regele însuși a dat o lege prin care a recunoscut neamul Beaufort, familia mea, drept legitimă, deși nu de viță regească. De bună seamă, mă va vedea în lumina sfințeniei despre care toți spun că sălășluiește în el. Mă va întâmpina ca pe o rudă și un spirit înrudit. Dar dacă hotărăște că trebuie să rămân cu el la curte? De ce nu? Și dacă vrea să mă ia drept sfetnic, cum a luat-o Delfinul pe Ioana d'Arc? Îi sunt verișoară de-al doilea și aproape că am vedenii cu sfinți. N-am decât nouă ani, dar aud glasurile îngerilor și, când mi se dă voie, mă rog toată noaptea. Dacă m-aș fi născut băiat, acum aș fi fost aproape prinț de Wales. Câteodată mă întreb dacă ceilalți își doresc să mă fi născut băiat și din pricina asta sunt orbi la strălucirea luminii mele lăuntrice. E oare cu putință să fie atât de plini de păcatul mândriei față de rangul pe care îl ocupăm, încât să-și dorească să fi fost băiat și să nu ia în seamă măreția a ceea ce sunt, ca o copilă sfântă?

— Da, milady mamă, rostesc supusă.

— Nu pari prea încântată. Nu vrei să știi de ce mergem?

Cu disperare!

— Ba da, te rog.

— Te înștiințez cu părere de rău că logodna ta cu John de la Pole trebuie să ia sfârșit. Era o partidă bună la vremea când a fost încheiată, pe când aveai șase ani, însă acum trebuie s-o respingi. Te vei înfățișa dinaintea unui grup de judecători care te vor întreba dacă vrei ca logodna ta să ia sfârșit și vei spune că da. Înțelegi?

Sună foarte neliniștitor!

— Dar nu voi ști ce să spun!

— Vei încuviința doar sfârșitul logodnei tale. Vei spune da și atât.

— Și dacă mă întreabă de cred ori nu că asta-i voia Domnului? Dacă mă întreabă de-i răspunsul la rugăciunile mele?

Ea oftează, de parcă aș obosi-o.

— Nu te vor întreba așa ceva.

— Și ce se va întâmpla pe urmă?

— Alteța Sa regele îți va numi un nou tutore, iar acesta, la rândul lui, te va da de soție bărbatului ales de el.

— O altă logodnă?

— Da.

— Nu pot să mă duc la o abație? Întreb foarte încet, deși știu ce-mi va răspunde – nimeni nu-mi prețuiește darurile spirituale. Acum, că sunt eliberată de această logodnă, nu pot să mă duc?

— Firește că nu poți să te duci la o abație, Margaret. Nu fi proastă! Datoria ta e să zămislești un fiu și moștenitor, un băiat pentru familia noastră, Beaufort, o tânără rubedenie pentru regele Angliei, un băiat pentru Casa de Lancaster. Dumnezeu mi-e martor, Casa de York are destui băieți! Trebuie să avem și noi unul. Tu ni-l vei da pe băiatul nostru.

— Dar cred că am o chemare...

— Ești chemată să fii mama următorului moștenitor Lancaster, îmi taie ea vorba. Ambiția asta e îndeajuns de mare pentru orice fată. Acum du-te și gătește-te de plecare! Femeile tale ți-au împachetat deja veșmintele; trebuie doar să-ți iei păpușa pentru călătorie.

Îmi iau păpușa, precum și cărticica mea de rugăciuni, copiată cu grijă. Știu să citesc în franceză, desigur, și în engleză, însă latina și greaca nu le înțeleg și mama nu-mi îngăduie să am un preceptor. Zice că fetele nu merită educate. Aș vrea să pot citi Evanghelia și rugăciunile în latină, dar nu pot, iar tălmăcirile în engleză sunt rare și scumpe. Băieților li se predau latina și greaca, precum și alte materii; fetele, însă, trebuie să fie în stare doar să citească și să scrie, să coasă, să țină socotelile casei, să facă muzică și să guste poezia. Dacă aș fi stareță, aș avea la îndemână o bibliotecă mare și aș putea pune scribii să copieze toate lucrările pe care aș vrea să le citesc. Le-aș putea cere novicelor să-mi citească toată ziua. Aș fi o femeie învățată și nu o copilă needucată, la fel de proastă ca orice fată de rând.

Poate că, dac-ar fi trăit, tata m-ar fi învățat latina. Era un cititor și un scriitor împătimit – măcar atât știu despre el. A petrecut ani mulți în captivitate în Franța, studiind în fiecare zi. Dar a murit cu doar câteva zile înainte să împlinesc un an. Nașterea mea a fost atât de lipsită de însemnătate pentru el, încât se afla în campanie militară în Franța, încercând să-și redobândească averea, când mama s-a retras pentru naștere, și s-a întors acasă doar cu câteva zile înainte să împlinesc un an, iar atunci a murit, așa că n-a avut vreme să mă cunoască, să-mi cunoască înzestrările.

Ne va lua trei zile ca să ajungem la Londra. Mama va merge călare pe calul ei, însă eu trebuie să urc în șaua dublă, în spatele unuia dintre rândași. Îl cheamă Wat și se crede un mare crai în grajduri și la bucătărie. Îmi face cu ochiul, de parcă mi-ar putea trece prin cap să fiu prietenă cu unul ca el, iar eu mă încrunt, ca să-i aduc aminte că eu sunt o Beaufort și el e un nimeni. Mă așez în spatele său și sunt nevoită să mă prind zdravăn de cureaua lui din piele, iar când mă întreabă: „Stai bine și te ții strâns? Binișor, strânsișor?“, încuviințez din cap cu răceală, ca să-l previn că nu vreau să-mi vorbească tot drumul până la Ampthill.

Se pune în schimb pe cântat, ceea ce-i la fel de rău. Cântă doine de dragoste și de fânărit, cu o voce curată și înaltă, iar soldații care călăresc alături de noi, ca să ne apere de cetele înarmate ce cutreieră în ultima vreme întreaga Anglie, i se alătură și cântă și ei. Aș vrea ca mama

să le poruncească să tacă – sau măcar să le ceară să cânte psalmi –, dar ea e fericită să călărească sub soarele călduț al primăverii și, când ajunge în dreptul meu, îmi zâmbeste zicând :

— Nu mai avem mult, Margaret. Vom petrece noaptea la Abbots Langley și vom pleca mai departe spre Londra mâine. Nu ești prea obosită?

Cei care ar trebui să se ocupe de mine m-au pregătit atât de prost încât n-am fost învățată să călăresc, așa că nu mi se îngăduie nici măcar să stau în spinarea unui cal al meu, dus de cineva de căpăstru, nici când intrăm în Londra și sute de târgoveți de pe străzi, din piețe și din prăvălii cască gura la trecerea alaiului nostru de cincizeci de oameni. Cum să mă înfățișez drept eroina care va salva Anglia, dacă trebuie să salt în șa în spatele lui Wat, cu mâna încheștată pe centura lui, ca târătura satului mergând la un târg de găște? Nu arăt câtuși de puțin ca o moștenitoare a Casei de Lancaster. Nici măcar nu stăm la curte, ci tragem la un han, fiindcă ducele de Suffolk, tutorele meu, a căzut într-o dizgrație cumplită și acum e mort, așa că nu putem locui în palatul lui. Îi spun Sfintei Fecioare că nu avem o locuință a noastră ca lumea în Londra, dar apoi mă gândesc că și Ea a fost silită să se mulțumească cu un han de rând în Betleem, când Irod avea cu siguranță încăperi libere în palatul lui. De bună seamă, trebuie să fi fost alegeri mai bune decât un grajd – dacă ne gândim cine era Ea. Așadar încerc să mă resemnez, întocmai ca Ea.

Măcar voi avea parte de veșminte noi înainte să mergem la curte ca să renunț la logodna mea. Milady mama mea cheamă la han croitorii și cusătoresele și mi se iau măsuri pentru o rochie minunată. Se zice că doamnele de la curte poartă bonete conice înalte, atât de înalte încât o femeie trebuie să plece capul pentru a trece pragul unei uși înalte de șapte picioare¹. Reginei, Margareta de Anjou, îi plac hainele frumoase și poartă o culoare nouă, roșu rubiniu,

---

1. Unitate de măsură pentru lungime egală cu 30,5 cm (n.r.).

făcută cu o vopsea născocită de curând; se zice că e roșie ca sângele. Mama cere să mi se coasă o rochie de un alb îngeresc, pentru ca deosebirea să fie cât mai mare, și pune să fie garnisită cu trandafirii roșii de Lancaster, ca să le amintească tuturor că, deși sunt doar o fată de nouă ani, sunt moștenitoarea casei noastre. Abia când veșmintele sunt gata putem lua o barjă în josul fluviului ca să spun că mă împotrivesc logodnei mele și să fiu prezentată la curte.

Împotrivirea se dovedește a fi o dezamăgire uriașă. Trag nădejde că mi se vor pune întrebări și că, stând în picioare în fața judecătorilor, cu glas sfios, dar limpede, voi spune că știu de la însuși Dumnezeu că John de la Pole nu e sortit să-mi fie soț. Mă închipui dinaintea unui șir de judecători, uluindu-i precum Pruncul Isus la sinagogă. Mă gândeam că voi putea spune c-am avut un vis care mi-a arătat că nu trebuie să mă mărit cu el, fiindcă am o soartă mai măreață: Dumnezeu însuși m-a ales ca să salvez Anglia! Voi fi regina Angliei și mă voi semna Margaret Regina: *Margaret R.* Dar n-am nici un prilej să le vorbesc, să strălucesc. Totul e așternut pe hârtie înainte de sosirea noastră și mi se îngăduie să spun doar „Mă împotrivesc” și să-mi scriu numele dedesubt – doar Margaret Beaufort, iar treaba e înfăptuită. Nimeni nu mă întreabă nici măcar ce părere am despre asta.

Mergem să așteptăm la ușa sălii de primire, iar la un moment dat unul dintre oamenii regelui iese și strigă: „Lady Margaret Beaufort!” și toți se uită în jur să mă vadă. Trăiesc o clipă, o clipă de-a dreptul minunată, când simt toate privirile ațintite asupra mea, și-mi aduc aminte să plec ochii și să disprețuiesc deșertăciunea lumească, după care mama pornește prima spre sala de primire a regelui.

Regele șade pe tronul lui impunător, cu baldachinul nobiliar deasupra, iar alături se află un tron de aproape aceeași mărime, pentru regină. Aceasta e bălaie și cu ochi căprui, cu o față rotundă ca o budincă și nas drept. Mă gândesc că e frumoasă și pare răzgâiată, iar lângă ea, regele, e blond și palid. Nu pot spune că văd la el, la această primă cercetare, vreo mare lumină a sfințeniei – arată cât se poate de obișnuit. Îmi zâmbește când intru și fac o reverență, însă regina

se uită de la trandafirii roșii brodați pe poala rochiei mele până la coronița ce-mi ține vâlul și apoi privește într-o parte, de parcă n-ar avea o părere prea grozavă despre mine. Pesemne că, fiind franțuzoaică, nu înțelege cine sunt. Cineva ar fi făcut bine să-i spună că, dacă nu zămislește un prunc, va trebui găsit alt băiat care să fie moștenitorul Casei de Lancaster și că s-ar putea foarte bine să fie al meu. Atunci m-ar fi privit cu mai multă luare-aminte, sunt încredințată. Dar e laică – francezii pot fi cumplit de laici, mi-am dat seama de asta din lecturile mele. Sunt încredințată că ea n-ar fi văzut nici măcar lumina fecioarei Ioana. Nu mă miră faptul că nu mă prețuiește.

Alături de ea se află o femeie grozav de frumoasă – poate cea mai frumoasă din câte am văzut vreodată. Poartă o rochie albastră, țesută cu un fir de argint ce o face să scânteieze precum oglinda apei. Ai zice că e acoperită de solzi, ca un pește. Mă vede privind-o lung și-mi zâmbeste, lucru care-i face chipul să se lumineze de o frumusețe caldă precum lumina soarelui pe apă, într-o zi de vară.

— Cine e? o întreb în șoaptă pe mama, care mă ciupește de braț ca să-mi aducă aminte să nu vorbesc.

— Jacquetta Rivers. Nu te mai holba! se răstește ea, ciupindu-mă iar de braț, ca să-mi dau seama unde mă aflu.

Fac o reverență foarte adâncă și-i zâmbesc regelui.

— Încredințez ocrotirea fiicei voastre mult iubiților mei frați vitregi, Edmund și Jasper Tudor, îi spune regele mamei. Poate să locuiască împreună cu voi până când îi vine vremea să se mărite.

Regina se uită într-o parte și-i șoptește ceva Jacquettei, care se apleacă înainte s-o asculte, ca o salcie pe malul unui pârau, cu vâlul unduind în jurul bonetei înalte. Regina nu pare prea încântată de această veste, însă eu sunt de-a dreptul năucită. Aștept să-mi ceară cineva încuviințarea ca să-i pot lămuri că sunt hărăzită unei vieți de sfințenie, însă mama se mulțumește să facă o reverență și să se retragă, iar apoi pășește altcineva în față și pare că totul s-a isprăvit. Regele abia dacă s-a uitat la mine; nu știe nimic despre mine, nimic mai mult decât știa înainte să intru în încăpere, și totuși m-a încredințat unui nou tutore, unui nou străin.

Cum e cu putință să nu-și dea seama că sunt o copilă de o sfințenie aparte, cum a fost și el? Oare nu voi avea prilejul să-i spun despre genunchii mei de sfântă?

— Pot să vorbesc? o întreb în șoaptă pe mama.

— Nu, firește că nu!

Atunci de unde să afle el cine sunt, dacă Dumnezeu nu se grăbește să-i spună?

— Și ce urmează mai departe?

— Așteptăm până când regele îi primește pe ceilalți solicitanți, iar apoi mergem să luăm cina.

— Nu, voiam să spun, ce se întâmplă cu mine?

Mama mă privește cu aerul că sunt neghioabă dacă nu înțeleg.

— Vei fi logodită din nou. N-ai auzit, Margaret? Aș vrea să fii mai cu băgare de seamă. Există o partidă și mai bună pentru tine! Vei fi mai întâi pupila și apoi soția lui Edmund Tudor, fratele vitreg al regelui. Băieții Tudor sunt fiii reginei Caterina de Valois, mama regelui, din a doua ei căsătorie, cea cu Owen Tudor. Sunt doi frați Tudor, Edmund și Jasper, amândoi mari favoriți ai regelui. Amândoi de viță pe jumătate regească, amândoi bine văzuți. Tu te vei căsători cu cel mare.

— Nu va vrea să mă întâlnească mai întâi?

— De ce să vrea?

— Ca să vadă dacă mă place...

Mama clatină din cap.

— Nu pe tine te vor, ci pe fiul pe care-l vei naște.

— Dar am numai nouă ani!

— El poate aștepta până faci doisprezece.

— Atunci mă voi căsători?

— Firește, răspunde ea cu aerul că sunt proastă dacă întreb așa ceva.

— Și el câți ani va avea?

Se gândește o clipă.

— Douăzeci și cinci.

Clipesc, apoi o întreb:

— Și unde va dormi?

Mă gândesc la casa de la Bletsoe, în care nu există un șir de încăperi nelocuite pentru un bărbat tânăr și voinic și

pentru suita acestuia, nici pentru fratele lui mai mic. Mama râde.

— O, Margaret! Nu vei rămâne acasă cu mine. Vei merge să locuiești împreună cu el și cu fratele lui în palatul Lamphey, în Țara Galilor.

Clipesc iarăși.

— Milady mamă, mă trimiți să locuiesc cu doi bărbați în toată firea, în Țara Galilor, singură? Când împlinesc doisprezece ani?

Ea ridică din umeri cu aerul că îi pare rău, dar nu se poate face nimic.

— E o partidă bună. Sânge regesc de ambele părți ale căsătoriei. Dacă naști un fiu, dreptul lui la tron va fi foarte puternic. Ești verișoară cu regele și soțul tău e fratele vitreg al regelui. Băiatul pe care-l vei naște îl va ține pe Richard de York la distanță pentru totdeauna. Gândește-te la asta; nu te gândi la nimic altceva!

August 1453

Mama îmi spune că timpul va trece repede, dar firește că nu se întâmplă așa. Zilele se lungesc la nesfârșit și nu se întâmplă niciodată nimic. Frații și surorile mele vitrege din prima căsătorie a mamei cu un bărbat din familia St. John nu-mi arată mai multă cinstire acum, că urmează să mă mărit cu un Tudor, decât îmi arătau când urma să mă căsătoresc cu un De la Pole. Dimpotrivă, acum râd de mine pentru că voi merge să trăiesc în Țara Galilor, despre care îmi spun că e un ținut locuit de balauri și vrăjitoare, unde nu există drumuri, ci doar castele uriașe în păduri întunecate, în care vâlvele apelor țâșnesc din fântâni arteziene și-i vrăjesc pe bărbații muritori, iar lupii cutreieră în haite mari, mănătoare de oameni. Nu se schimbă absolut nimic, până într-o seară când, la rugăciunea de familie, mama rostește numele regelui cu mai multă evlavie decât de obicei și trebuie să rămânem toți în genunchi încă o jumătate de ceas ca să ne rugăm pentru sănătatea regelui Henric al VI-lea, în aceste vremuri de grea cumpănă pentru el, și s-o implorăm pe Sfânta Fecioară ca noul prunc, aflat acum în pântecul regesc al reginei, să fie băiat și un nou prinț al Casei de Lancaster.

Nu spun „Amin“ la rugăciunea pentru sănătatea reginei, fiindcă sunt de părere că n-a fost prea binevoitoare cu mine, plus că un copil născut de ea îmi va lua locul ca următorul moștenitor Lancaster. Nu mă rog să nu nască un prunc viu, căci asta ar însemna să doresc de rău și de asemenea să săvârșesc păcatul invidiei; dar lipsa mea de ardoare în rugăciuni va fi înțeleasă, sunt incredințată, de Sfânta

Fecioară, care e împărăteasa cerurilor și înțelege tot ce ține de moștenire și cât de greu e să te numeri printre moștenitorii tronului, dar să fii fată. Orice s-ar întâmpla în viitor, nu voi putea fi niciodată regină; nimeni n-ar accepta asta. Dar dacă voi naște un fiu, el va avea un drept temeinic de-a deveni rege. Desigur, și Sfânta Fecioară a avut un băiat, lucru dorit de toată lumea, și așa a devenit Maica Domnului și împărăteasa cerurilor și a putut să se semneze Maria Regina: *Maria R.*

Aștept până când frații și surorile mele vitrege o iau înaintea, grăbindu-se să cineze, și apoi o întreb pe mama de ce ne rugăm atât de fierbinte pentru sănătatea regelui și ce vrea să spună prin „vremuri de grea cumpănă“. Fața îi e încordată de îngrijorare.

— Am primit astăzi o scrisoare de la Edmund Tudor, noul tău tutore. Mă înștiințează că regele a căzut într-un fel de somn. Nu spune nimic și nu face nimic; șade nemișcat, cu ochii în pământ, și nimic nu-l trezește.

— Îi vorbește Dumnezeu?

Ea pufnește ușor, supărată.

— Eh, cine știe? Cine știe? Sunt sigură că pioșenia îi face mare cinste, Margaret. Dar de bună seamă, dacă Dumnezeu îi vorbește regelui, n-a ales cel mai nimerit moment pentru așa ceva. Dacă regele dă vreun semn de slăbiciune, ducele de York se va folosi negreșit de prilej ca să pună mâna pe putere. Regina s-a înfățișat dinaintea parlamentului ca să ceară pentru sine toate puterile regelui, însă acesta nu va avea niciodată încredere în ea. Îl va numi regent pe Richard, ducele de York, în locul ei. E un lucru sigur. Iar atunci vom fi conduși de Casa de York și vei vedea că soarta noastră va suferi o schimbare în rău.

— Ce schimbare?

— Dacă regele nu-și vine în fire, vom fi conduși de Richard de York în locul său, iar el și familia lui se vor bucura de o regență lungă până când va crește pruncul reginei și va deveni bărbat. Vor avea înaintea ani întregi ca să pună mâna pe cele mai bune cinuri din sânul Bisericii, din Franța și din cele mai alese palate ale Angliei. (Pornește iute în fața mea

spre sala cea mare, mânată de propria-i enervare.) Mă pot aștepta să vină la mine și să-ți desfacă logodna. Nu te vor lăsa să fii logodită cu un Tudor de Lancaster. Vor vrea să te măriți cu un bărbat din casa lor, așa încât fiul tău să fie moștenitorul lor, iar eu va trebui să-i înfrunt, dacă o fi să dăinuie Casa de Lancaster prin tine. Lucrul ăsta-mi va atrage dușmănia lui Richard de York și ani de necazuri.

— Dar de ce are atâta însemnătate? întreb, aproape alergând ca să țin pasul cu ea pe coridorul lung. Suntem cu toții de viță regească. De ce trebuie să fim rivali? Suntem cu toții Plantageneti, ne tragem din Edward al III-lea. Suntem veri cu toții. Richard, ducele de York, e văr cu regele, așa cum îi sunt și eu verișoară.

Mama se întoarce spre mine mânioasă și rochia ei mătură ierburile parfumate așternute pe pardoseală, stârnind mirosul de levănțică.

— Poate ne tragem din aceeași familie, însă tocmai din cauza asta nu suntem prieteni, căci suntem rivali la tron. Care certuri sunt mai aprige decât cele de familie? Poate că suntem veri, dar ei fac parte din Casa de York, iar noi, din Casa de Lancaster. Să nu uiți asta niciodată! Noi, Casa de Lancaster, suntem urmașii direcți ai lui Edward al III-lea, prin fiul lui, John de Gaunt. Urmașii direcți! Pe când cei din Casa de York își pot trasa descendența numai până la Edmund, fratele mai mic al lui John de Gaunt. Sunt o spiță de mai mică însemnătate: nu se trag din moștenitorul lui Edward, ci dintr-un frate mai mic al acestuia. Pot moșteni tronul Angliei doar dacă nu mai rămâne nici un băiat Lancaster. Și atunci – gândește-te, Margaret! – ce crezi că nădăjduiesc ei când regele Angliei cade în somn și pruncul lui nu s-a născut încă? La ce crezi că visează, când tu ești moștenitorul Casei de Lancaster, dar ești fată și nici măcar nu te-ai măritat, darămite să fi născut un fiu?

— Vor vrea să mă mărit cu un bărbat din casa lor? întreb, descumpănită de gândul unei noi logodne.

Mama râde scurt.

— Ori asta... ori, drept să-ți spun, vor vrea mai curând să te vadă moartă.

Vorbele astea mă fac să amuțesc. Gândul că o întreagă familie, o casă măreață precum cea de York, mi-ar dori moartea e înspăimântător.

— Dar de bună seamă că regele se va trezi, nu? Și atunci totul va fi bine. Și pruncul lui ar putea fi băiat. Iar atunci el va fi moștenitorul Lancaster și totul va fi bine.

— Roagă-te la Dumnezeu ca regele să se trezească degrabă, spune mama. Dar ar trebui să te rogi să nu existe un prunc care să-ți ia locul. Roagă-te la Dumnezeu să te putem vedea măritată și în patul soțului tău fără întârziere, căci nimeni nu e în siguranță în fața ambițiilor Casei de York.

Octombrie 1453

Regele visează mai departe, surâzând în somnul lui cu ochii deschiși. Singură în odaia mea, încerc să șed pe jilt, așa cum se zice că șade el, și să-mi ațintesc privirea la scândurile dușumelei, poate Dumnezeu va veni la mine așa cum a venit la rege. Încerc să rămân surdă la zgomotele din curtea grajdurilor, dincolo de fereastra mea, și la cântecele răsunătoare din spălătorie, unde cineva lovește rufăria de scândura de spălat. Încerc să-mi las sufletul să plutească spre Dumnezeu și să simtă adâncă împăcare ce trebuie să scalde sufletul regelui, astfel că nu vede chipurile îngrijorate ale sfetnicilor săi și rămâne orb chiar și la soția lui, când aceasta îi pune în brațe fiul nou-născut și-i spune să se trezească și să-l salute pe micul prinț Edward, moștenitorul tronului Angliei. Chiar și atunci când, cuprinsă de mânie, ea îi strigă în față că trebuie să se trezească, fiindcă altfel Casa de Lancaster va fi distrusă.

Încerc să mă las răpită întru Domnul, așa cum e regele, însă cineva vine de fiecare dată și-mi bate în ușă cu putere, ori mă strigă de pe coridor să mă duc să fac o treabă sau alta, iar atunci sunt târâtă iarăși în lumea obișnuită a păcatului și mă trezesc. Pentru Anglia, e de neînțeles că regele nu se trezește; și în vreme ce el șade nemișcat, auzind numai șoaptele îngerilor, bărbatul care s-a investit singur regent al Angliei, Richard, ducele de York, ia în mâinile sale frâul domniei și începe să se poarte de parcă ar fi el însuși rege, astfel încât regina Margareta trebuie să-și strângă în jur prietenii și să-i prevină că s-ar putea să aibă nevoie de ajutorul lor ca să-și apere fiul. Numai această simplă

înștiințare e de-ajuns ca să stârnească neliniște. Pe tot cuprinsul Angliei, bărbații încep să-și adune oștirea și să cumpănească dacă le-ar fi mai bine sub cârmuirea unei regine franțuzoaice urâtă de toată lumea, cu un mic prinț adevărat în brațe, sau urmându-l pe Richard de York, englezul cel chipeș și iubit, încotro îl va purta ambiția.

Vara anului 1455

E ziua nunții mele – a sosit în sfârșit. Aștept la ușa bisericii, îmbrăcată cu cea mai bună rochie pe care o am, cu centura strânsă bine în jurul coastelor și cu mânecile cumplit de largi înecându-mi brațele subțiri și mâinile mici. Boneta conică e atât de grea încât îmi plec capul sub suportul din sârmă și sub acoperământul înalt. Unduirea vălului prins în vârful bonetei îmi ascunde revolta palidă. Mama stă lângă mine, ca să mă însoțească până la tutorele meu, Edmund Tudor, care a hotărât – așa cum ar hotărî neîndoielnic orice tutore înțelept – că interesele mele vor fi servite cel mai bine prin căsătoria cu el: s-a socotit singur drept cea mai bună alegere pentru apărarea intereselor mele.

— Mi-e frică! îi șoptesc mamei.

Ea se uită în jos la mine. Îi ajung cu capul doar până la umăr. Am doisprezece ani, dar încă mai arăt a fetiță, cu pieptul neted ca o scândură și fără fir de păr pe trupul acoperit de straturi groase de țesături bogate. A trebuit să mi se căptușească corsetul cu pânză pentru a da impresia că am sâni. Sunt o copilă trimisă să îndeplinească îndatoriri de femeie.

— N-ai nici o pricină să te temi, răspunde ea sec.

Mai încerc o dată.

— Credeam că voi rămâne fecioară, ca Ioana d'Arc, spun punându-i mâna pe mânecă pentru a-i atrage luarea-aminte. Știi că asta am crezut. Asta am crezut întotdeauna. Voiam să merg la o mănăstire. Și acum vreau. Se poate să am chemare. Se poate să fie voia lui Dumnezeu. Ar trebui să cerem sfatul cuiva! Am putea să-l întrebăm pe preot. Am

putea să-l întrebăm acum, până nu e prea târziu! Dacă Dumnezeu mă vrea pentru El? Atunci ar fi o blasfemie să mă căsătoresc!

Mama se întoarce, îmi ia mâna rece într-ale ei și-mi spune seriosă:

— Margaret, trebuie să știi că nu vei putea alege nicio dată cum să-ți trăiești viața! Ești fată, iar fetele n-au de ales. Nu vei putea nici măcar să-ți alegi singură soțul: faci parte din familia regală. Soțul ți-l vor alege întotdeauna alții. Celor de sânge regal nu le e îngăduit să aleagă singuri cu cine se căsătoresc. Știi doar lucrul ăsta. Și în sfârșit, faci parte din Casa de Lancaster. Nu poți alege cui să-ți dăruiești loialitatea. Trebuie să-ți slujești casa, familia și soțul. Ți-am îngăduit să visezi și să citești, dar a sosit timpul să lași deoparte poveștile și visele caraghioase și să-ți faci datoria. Nu-ți închipui că poți să fii ca tatăl tău și să fugi de datorie! El a ales scăparea lașului; tu n-ai voie să faci asta.

Pomenirea neașteptată a tatălui meu mă năucește. Mama nu vorbește despre al doilea soț al ei, tatăl meu, decât în cel mai nelămurit și mai ocolit chip. Sunt gata să întreb: „Cum a fugit? Ce înseamnă scăparea lașului?“, dar ușile bisericii se deschid și trebuie să pășesc înainte, să-l iau de mână pe noul meu soț și să jur în fața preotului că-i voi fi soție. Îi simt mâna mare prinzând-o pe a mea și-i aud vocea adâncă răspunzând la întrebări, pe când eu doar șoptesc. Îmi pune pe deget un inel greu, din aur galic, și trebuie să-mi țin mâna strânsă ca să-l împiedic să cadă. E mult prea mare pentru mine. Ridic ochii spre soțul meu, uluită că el crede că o astfel de căsătorie poate să meargă, când inelul lui e prea mare pentru mâna mea și eu am doar doisprezece ani, iar el are de două ori și ceva vârsta mea: un bărbat călit în lupte și plin de ambiție. E un bărbat dur, dintr-o familie însetată de putere. Iar eu sunt încă o copilă ce tânjește după o viață spirituală și se roagă ca oamenii să vadă că e deosebită. Acesta e încă unul din multele lucruri de care se pare că nu-i pasă nimănui în afară de mine.

Trebuie să-mi încep viața de femeie căsătorită în palatul Lamphey din Pembrokeshire, comitat aflat în mijlocul groaznicei Țări a Galilor. În primele luni n-am vreme să duc dorul mamei și al familiei mele, căci totul e atât de diferit încât trebuie să deprind obiceiuri cu desăvârșire noi. Îmi petrec cea mai mare parte a timpului cu servitorii și slujnicele din castel. Soțul meu și fratele lui vin și pleacă întocmai ca niște furtuni. Mi-am adus cu mine guvernanta și servitoarea de-acasă, dar toți ceilalți îmi sunt străini. Vorbesc galica și se holbează la mine când încerc să le cer un pahar cu bere slabă sau un urcior cu apă de spălat. Tânjesc atât de tare după un chip prietenos de acasă, încât m-aș bucura să-l văd chiar și pe Wat, rândușul.

Castelul se află într-un ținut pustiu. În jur nu sunt decât munți înalți și cer. Pot să zăresc norii de ploaie apropiindu-se ca o perdea udă cu jumătate de ceas înainte să se reverse pe acoperișurile de ardezie cenușie și pe zidurile vrâstate de ploaie. Capela e o clădire friguroasă și neîngrijită, iar preotul slujește foarte prost; nici măcar nu-mi vede cucernicia neobișnuită. Merg deseori acolo să mă rog și lumina se revarsă prin fereastra de la asfințit pe capul meu plecat, însă nimeni nu bagă măcar de seamă. Londra se află la o depărtare de nouă zile de călătorie istovitoare; fostul meu cămin e la fel de departe. O scrisoare de la mama are nevoie de zece zile ca să ajungă la mine, dar ea îmi scrie foarte rar. Câteodată îmi pare că am fost răpită de pe un câmp de luptă și sunt ținută ostatică într-un ținut dușman, întocmai ca tatăl meu. De bună seamă, nu m-aș putea simți mai străină și mai însingurată decât aici.

Cel mai rău dintre toate e că n-am mai avut nici o viziune din noaptea nunții. Îmi petrec fiecare după-amiază în genunchi, închizând ușa odăii mele personale și prefăcându-mă ocupată cu cusutul. Îmi petrec fiecare seară în capela umedă. Dar nu pogoară nimic asupra mea. Nici viziuni cu rugul, nici cu bățăliile, nici măcar fluturarea unei flamuri cu îngeri și crini. Mă rog la Maica Domnului să-mi trimită o viziune cu fecioara Ioana, însă Ea nu-mi dăruiește nimic și, în cele din urmă, stând în genunchi, sprijinită pe călcâie,

încep să mă tem că am fost sfântă doar cât am fost neprihănită ; ca soție n-am nimic aparte.

Nici un lucru din lume nu m-ar putea despăgubi pentru această pierdere. Am fost învățată să mă socotesc fiica unui om de seamă și moștenitoarea familiei regale, dar gloria mea venea din știința faptului că Dumnezeu îmi vorbește nemijlocit și că El mi-a trimis viziunea cu fecioara Ioana. Mi-a trimis un înger îmbrăcat în cerșetor ca să-mi povestească totul despre ea. L-a numit pe William de la Pole tutorele meu pentru ca acesta – văzând-o pe Ioana în trecut – să recunoască la mine aceeași sfințenie. Dar apoi, din cine știe ce pricină, Dumnezeu a uitat cu desăvârșire acest plan înțelept și m-a lăsat să ajung în grija unui soț care nu se sinchisește câtuși de puțin de sfințenia mea și care, prin consumarea brutală a jurămintelor de cununie, mi-a răpit fecioria și viziunile într-o singură noapte cumplită. De ce să fiu întâi aleasă de Dumnezeu și apoi părăsită de El, nu pot pricepe. Nu-i treaba mea să pun la îndoială voia Domnului, dar trebuie să mă întreb : de ce m-a ales, dacă a făcut-o doar ca să mă părăsească aici, în Țara Galilor ? De n-ar fi Dumnezeu, ai putea crede că a întocmit planurile foarte prost. Aici nu pot face absolut nimic și, neîndoielnic, nimeni nu mă vede ca pe-o lumină vie ! E chiar mai rău decât la Bletsoe, unde oamenii cel puțin se plâneau de sfințenia mea fără măsură. Cei de-aici nici măcar n-o văd și mă tem că sunt ascunsă sub un oboroc și că nu pot face nimic ca să mă arăt ca lumină călăuzitoare a lumii.

Soțul meu e chipeș și viteaz, bănuiesc. Ziua abia dacă-i văd, pe el și pe fratele lui, căci umblă mereu călare, înăbușind zeci de răscoale din ținut pentru a păstra pacea regelui. Edmund e mereu în frunte, iar Jasper, fratele lui, îl însoțește ca o umbră. Până și mersul le e la fel – Edmund înaintează cu pași mari, iar Jasper se ține pe urmele lui. Îi desparte doar un an ca vârstă. Prima oară când i-am văzut împreună i-am crezut gemeni. Au același păr roșcovan neplăcut și același nas lung, subțire ; amândoi sunt înalți și zvelți acum, dar cred că vor pune osânză pe ei când vor fi mai în etate, lucru care se va întâmpla probabil destul de curând. Când vorbesc, își termină unul altuia frazele și râd

tot timpul de glume numai de ei știute. Mie mi se adresează foarte rar și nu-mi spun niciodată ce ar trebui să fie atât de amuzant. Nutresc o fascinație deplină pentru arme și sunt în stare să-și petreacă toată seara vorbind despre întinderea corzii unui arc. Nu văd la ce-ar fi buni nici unul, nici celălalt în planul Domnului.

Castelul se află permanent în stare de alarmă, fiindcă prin preajmă se ivesc mereu cete războinice și bande de soldați răzvrățiți înarmați, care pradă satele învecinate. Așa cum s-a temut mama că se va întâmpla când regele a căzut în somnul lui, pretutindeni sunt frământări, iar aici, desigur, mai rele ca oriunde altundeva, de vreme ce ținutul e pe jumătate sălbatic din capul locului. Pe deasupra, venirea în fire a regelui n-a schimbat mare lucru, deși oamenilor de rând li s-a spus să se bucure de ea, căci acum s-a îmbolnăvit iar și unii spun că așa va fi mereu : vom trăi cu un rege pe care nu ne putem bizui să rămână treaz. Lucru vădit, asta e un neajuns. Până și eu înțeleg asta.

Oamenii se ridică la arme împotriva cârmuirii regelui, întâi plângându-se de birurile sporite pentru ca țara să poată purta nesfârșitele războaie cu Franța, iar acum plângându-se că războaiele s-au sfârșit, dar am pierdut tot ce-am câștigat sub domnia tatălui și a bunicului regelui, domnitori mai viteji. Toată lumea o urăște pe regină, care e franțuzoică, firește, și toți spun pe șoptite că regele e sub papuc în căsnicia asta și că țara e condusă de o franțuzoică și că ar fi mai bine dacă ar conduce-o ducele de York.

Oricine are vreo pricină de-a se plânge de vecinul lui nu scapă prilejul să-i dărâme acestuia gardurile sau să-i ucidă pe furiș vânatul sau să-i fure lemnul, după care se stârnește o bătaie și Edmund trebuie să plece să facă dreptate cu o mână viguroasă și hotărâtă. Drumurile sunt primejdioase pentru călători, din pricina cetelor de soldați rătăcitoare, care s-au încheat în Franța și au acum obiceiul de-a cutreiera după mâncare și de-a răpi oameni. Când ies călare în șaua dublă, în spatele unui servitor, și merg în cătunul îngrămădit împrejurul zidurilor castelului, trebuie să iau cu mine o gardă înarmată. Zăresc fețele albite și ochii goi ai

înfometaților și nimeni nu-mi zâmbește, deși ai putea crede că se bucură că noua stăpână a castelului caută de soarta lor – căci cine le va ține partea pe pământ și în ceruri, dacă nu eu? Însă nu înțeleg ce-mi spun oamenii, pentru că toți vorbesc galica, iar dacă se apropie prea mult, servitorii coboară sulile și le poruncesc să se tragă înapoi. Vădit lucru, nu sunt o lumină pentru oamenii de rând din sat, așa cum nu sunt nici pentru cei din palat. Am doisprezece ani; dacă oamenii nu văd acum că sunt o lumină într-o lume întunecată, când vor vedea? Dar cum ar putea cineva să vadă ceva aici, în nefericita Țară a Galilor, unde nu deslușești nimic din pricina noroiului?

Jasper, fratele lui Edmund, locuiește de fapt la câteva mile depărtare, la Castelul Pembroke, dar rareori se află acolo. E ori la curtea regală, încercând să împiedice ruperea înțelegerii precare dintre Casa de York și rege pentru a păstra pacea în Anglia, ori la noi. Fie că pornește călare ca să-l vadă pe rege sau se întoarce acasă, cu chipul plin de îngrijorare pentru că regele a căzut iarăși în somnul lui, de fiecare dată reușește să găsească un drum ce trece pe lângă Lamphey și vine să ia cina.

La cină, Edmund, soțul meu, discută doar cu fratele său Jasper. Nici unul, nici celălalt nu-mi adresează o vorbă măcar, însă eu trebuie să-i ascult cum își fac griji că Richard, ducele de York, va cere tronul pentru sine. Îl are drept sfetnic pe Richard Neville, contele de Warwick, și aceștia doi, Warwick și York, sunt bărbați cu ambiție mult prea mare ca să se supună unui rege adormit. Mulți spun că țara nu va fi în siguranță în mâinile unui regent și că, dacă regele nu se trezește, Anglia nu va face față celor doisprezece ani care trebuie să treacă până când fiul lui împlinește vârsta potrivită ca să domnească. Cineva însă va trebui să ia tronul; nu putem fi conduși de un rege adormit și de un prunc.

— Nu putem îndura încă o regență lungă; trebuie să avem un rege, spune Jasper. Îmi doresc din toată inima să te fi însurat și să te fi culcat cu ea cu ani în urmă! Acum am avea cel puțin un avantaj în jocul ăsta.

Roşesc şi plec privirea spre farfuria din faţa mea, plină ochi cu bucăţi de vânat prea fripte şi cu neputinţă de recunoscut. Cei din Țara Galilor se pricep mai bine la vânătoare decât la munca istovitoare a câmpului, așa că la fiecare masă ni se aduce o pasăre sau o fiară slăbănoagă, în porții tranșate grosolan. Tânjesec după zilele de post, când mâncăm doar pește, și mă silesc să țin mai multe zile de post ca să scap de mizeria cleioasă de la cină. Fiecare mesean împunge cu pumnalul bucata de carne dorită de pe platoul comun și întinge un codru de pâine prin sos. Toți își curăță mâinile de pantaloni, iar la gură se șterg cu mânecile. Chiar și la masa principală ni se servește carnea pe bucăți mari de pâine, care sunt mâncate la sfârșit. Pe masă nu se așază farfurii. Șervetele sunt, neîndoielnic, prea franțuzești; ștergerea gurii cu mâneca e socotită o datorie față de țară și fiecare își aduce lingura lui, de parcă ar fi o moștenire de preț, vârată în cizmă.

Iau o bucățică de carne și ciugulesc din ea. Mirosul de seu îmi întoarce mâțele pe dos. Cei doi vorbesc acum în fața mea, de parcă aş fi surdă, despre rodnicia mea și despre posibilitatea ca, dacă regina e alungată din Anglia sau pruncul ei moare, fiul meu să fie unul dintre moștenitorii foarte probabili ai regelui.

— Crezi că regina va îngădui să se întâmple așa ceva? Crezi că Margareta de Anjou nu se va lupta pentru Anglia? Își cunoaște prea bine datoria pentru așa ceva, spune Edmund râzând. Sunt chiar unii care zic că e prea hotărâtă ca să se lase împiedicată dintr-ale ei de un soț adormit. Că și-a zămislit pruncul fără rege. Unii zic că a preferat să pună un rânđaș de la grajduri s-o încalece decât să lase leagănul regal gol și pe bărbatul ei pierdut în visare.

Îmi acopăr cu mâinile obrazii încinși. E ceva de neîndurat, dar nimeni nu-mi bagă de seamă stinghereala.

— Să nu mai aud o vorbă! răspunde Jasper sec. E o mare doamnă și mă tem pentru ea și pentru pruncul ei. Zămislește un moștenitor al tău și nu-mi mai repeta bârfele! Încrederea lui York, cu liota lui de patru băieți, crește pe zi ce trece. Trebuie să le arătăm că există un viitor moștenitor Lancaster adevărat; trebuie să le ținem ambiția în frâu.

Neamurile Stafford și Holland au deja moștenitori. Unde-i băiatul Tudor-Beaufort?

Edmund râde scurt și se întinde să-și mai toarne vin.

— Încerc în fiecare noapte. Crede-mă, nu-mi neglijez datoria! Chiar dacă e ea însăși un copil, fără pic de plăcere față de așa ceva, fac ce trebuie.

Jasper îmi aruncă pentru prima oară o privire, de parcă s-ar întreba cum primesc această descriere sumbră a vieții conjugale. Îi înfrunt privirea cu o căutătură nepăsătoare și cu dinții încheștați. Nu-i vreau mila. Țsta e martiriul meu. Căsnicia cu fratele lui, în castelul ăsta țărănesc din cumplita Țară a Galilor e martiriul meu; îl aduc ofrandă și știu că Dumnezeu mă va răsplăti.

Edmund îi spune fratelui său purul adevăr. În fiecare seară a vieții noastre vine în odaia mea, cam nesigur pe picioare din pricina vinului pe care și-l toarnă pe gât la cină ca un bețivan. În fiecare seară se suie în pat lângă mine, îmi prinde în pumn cămașa de noapte, ca și cum n-ar fi din cea mai fină dantelă de Valenciennes tivită cu cusătura mea de fetiță, și o dă la o parte ca să se poată împinge în mine. În fiecare seară strâng din dinți și nu scot o vorbă de împotrivire, nici măcar un scâncet de durere, când mă ia fără bunătate sau curtenie; și în fiecare seară, după câteva clipe, se ridică din patul meu, își trage halatul pe el și pleacă fără o vorbă de mulțumire sau de rămas-bun. Nu spun nimic, nici măcar un cuvânt, de la început până la sfârșit, și nici el nu spune. Dacă ar fi un lucru legiuit ca o femeie să-și urască soțul, l-aș urî ca pe un siluitor. Dar ura ar face copilul să se nască pocit, așa că am grijă să nu-l urăsc, nici măcar în taină. Mă strecor însă afară din așternut în clipa când el pleacă și ingenunchez lângă pat, simțind încă mirosul nădușelii lui stătute, simțind încă durerea arzătoare între picioare, și mă rog la Sfânta Fecioară, cea care a avut norocul să fie cruțată de toate astea prin vizita plină de bunătate a Sfântului Duh cel fără de trup. Mă rog la Ea să-l ierte pe Edmund Tudor fiindcă mă chinuie astfel pe mine,

copila ei, îndrăgită cu osebire de Dumnezeu. Pe mine, care sunt fără de păcat și neîndoielnic fără de poftă trupească. După mai multe luni de căsnicie sunt la fel de departe de dorință pe cât eram în copilărie și-mi pare că nimic nu poate vindeca mai bine femeia de poftă trupească decât căsnicia. Acum înțeleg vorbele sfântului acelaia care spunea că e mai bine să te căsătorești decât să arzi. Din ce-am trăit eu, dacă te căsătorești, e sigur că nu vei arde.

Vara anului 1456

După un an lung de singurătate, scârbă și durere, acum mai am o povară de îndurat. Fosta dădacă a lui Edmund e atât de nerăbdătoare să vadă născându-se un alt băiat Tudor, încât vine la mine în fiecare lună să mă întrebe dacă sângerez, de parcă aş fi o iapă îndrăgită, dată la armăsar. Își dorește fierbinte să mă audă spunând nu, căci atunci ar putea socoti pe degetele ei bătrâne și grase și ar ști că scumpul ei băiat și-a făcut datoria. Luni la rând o dezamănesc și văd cum i se pleoștește fața bătrână și zbârcită, însă la sfârșitul lui iunie pot să-i spun că n-am sângerat, iar ea îngenunchează în odaia mea și mulțumește lui Dumnezeu și Fecioarei Maria că acum Casa Tudor va avea un moștenitor și că domnia Casei de Lancaster în Anglia e salvată.

La început o cred neghioabă, dar după ce dă fuga să le spună soțului meu Edmund și fratelui său Jasper și aceștia vin la mine ca doi gemeni în culmea bucuriei și-mi strigă urări de bine, întrebându-mă dacă aş dori ceva special de mâncare sau dacă să trimită după mama mea sau dacă aş vrea să fac o plimbare ușoară prin curte ori să mă odihnesc, înțeleg că pentru ei această zămislire este într-adevăr primul pas spre măreție și ar putea să fie salvarea casei noastre.

În seara aceea, când îngenunchez ca să mă rog, am iarăși o viziune, în sfârșit. Am o viziune tot atât de clară ca dacă aş fi într-o clipă a vieții mele obișnuite în stare de veghe, dar soarele e luminos ca în Franța, nu cenușiu ca în Țara Galilor. Nu e o viziune cu Ioana mergând spre eșafod, ci o viziune miraculoasă cu Ioana când a primit chemarea la

măreție. Sunt cu ea pe câmpurile din apropierea casei sale ; simt moliciunea ierbii sub tălpi, iar limpezimea cerului mă năucește. Aud clopotele bătând ca să anunțe rugăciunea Bunei Vestiri și-mi răsună în cap ca niște glasuri. Aud cântecele dumnezeiești și apoi văd lumina scânteietoare. Îmi las capul pe cuvertura bogată a patului meu, însă chiar și așa, lumina învăpăiată îmi arde pleoapele pe dinăuntru. Am dintr-odată credința că sunt martoră la chemarea Ioanei și că sunt eu însămi chemată. Dumnezeu a vrut ca Ioana să-L slujească, iar acum vrea să-L slujesc eu. Mi-a sosit clipa și eroina mea, Ioana, mi-a arătat calea. Tremur de dorința sfințeniei și arsura din pleoape mi se răspândește în tot trupul și arde, sunt sigură, în pântecul meu, unde pruncul crește în lumina vieții și i se încheagă duhul.

Nu știu cât timp stau în genunchi și mă rog. Nu mă tulbură nimeni, iar când deschid în sfârșit ochii, minunându-mă, și clilesc la flăcările pâlpâitoare ale lumânărilor, îmi pare că am petrecut un an întreg scăldată în lumina sfântă. Mă ridic încet în picioare, ținându-mă de stâlpul patului, cu genunchii muiți din pricina simțământului apropierei lui Dumnezeu. Mă așez pe marginea patului, uimită și buimăcită de natura chemării mele. Ioana a fost chemată să scape Franța de război și să-l așeze pe adevăratul rege al Franței pe tronul lui. Trebuie să existe un temei pentru care m-am văzut pe câmpurile ei, pentru care toată viața am visat la viața ei. Viețile noastre trebuie să meargă în același pas. Povestea ei trebuie să-mi vorbească. Pesemne că și eu sunt chemată să-mi salvez țara, așa cum Ioanei i s-a cerut s-o salveze pe a ei. Am fost chemată să scap Anglia de primejdie, de nesiguranță, chiar de război și să-l urc pe tron pe adevăratul rege al Angliei. La moartea regelui Henric, chiar dacă fiul lui e încă în viață, știu că pruncul care crește acum în pântecul meu va fi cel ce va moșteni tronul. O știu! Pruncul acesta e fără îndoială băiat – asta îmi spune viziunea. Fiul meu va moșteni tronul Angliei. Domnia fiului meu va pune capăt ororii războiului cu Franța. Fiul meu va preschimba în pace frământările din țara noastră. Îl voi aduce pe lume, îl voi așeza pe tron și-l voi călăuzi pe căile Domnului, pe care îl voi învăța să le

cunoască. Țsta mi-e destinul: să-mi pun fiul pe tronul Angliei, iar cei care au răs de viziunile mele și s-au îndoit de chemarea mea mi se vor adresa cu „milady mama regelui“. Mă voi semna Margaret Regina.

Îmi pun mâna pe pântecul încă neted ca al unei copile și șoptesc:

— Rege. Vei fi regele Angliei.

Și știi că pruncul mă aude și înțelege că destinul lui și al întregii Anglii mi-au fost încredințate de Dumnezeu și se află în grija mea.

Gândul că pruncul din pântecul meu va fi rege și că toți îmi vor face plecăciuni mă sprijină în lunile de început, deși mi-e greață în fiecare dimineată și sunt obosită până-n măduva oaselor. E cald și Edmund trebuie să plece călare peste câmpurile unde oamenii cosesc, ca să-i vâneze pe dușmanii noștri. William Herbert, susținător aprig al taberei York, se gândește să-și însușească Țara Galilor câtă vreme avem un rege adormit și nu e nimeni care să-i ceară socoteală. Mărșăluiește cu oamenii lui pe pământurile noastre și adună birurile ce ni se cuvin zicând că el conduce Țara Galilor în numele regentei York. Da, e adevărat că bunul lui prieten, contele de Warwick, l-a numit să conducă Țara Galilor, dar cu mult înainte de asta noi, Tudorii, am fost așezați aici de către rege și rămânem aici să ne facem datoria, fie că regele nostru e treaz sau nu. Și Herbert, și noi, Tudorii, credem că suntem singurii conducători de drept ai Țării Galilor, numiți după lege; însă diferența e că noi avem dreptate, iar el greșește. Și Dumnezeu îmi zâmbește, desigur.

Edmund și Jasper sunt într-o stare de neconținută furie înăbușită față de năvălirile lui Herbert și ale susținătorilor taberei York și-i scriu tatălui lor, Owen, care a pornit și el călare cu oamenii săi, dând atacuri de hărțuire pe pământurile taberei York și punând la cale o campanie împreună cu băieții lui. E întocmai cum a prezis mama: regele face parte din Casa de Lancaster, însă doarme buștean; regentul face parte din Casa de York, dar e prea treaz și vioi. Jasper

stă departe de casă o bună parte din timp, veghind asupra regelui adormit ca o biată cloșcă cu ouăle stricate. Zice că regina aproape și-a părăsit soțul în Londra, căutând mai multă siguranță pentru sine în orașul fortificat Coventry, unde poate să țină piept unei oștiri, și crede că va trebui să conducă Anglia de acolo și să ocolească trădătoarea Londră. Zice că negustorii din Londra și jumătate din comitatele de la miazăzi sunt de partea taberei York, fiindcă speră la vremuri pașnice pentru a face bani și nu le pasă câtuși de puțin de adevăratul rege și de voia Domnului.

Între timp, fiecare lord își pregătește oștenii și-și alege tabăra, iar Jasper și Edmund așteaptă doar până se termină strânsul fânului, după care cheamă oamenii la arme, cu secerile și cosoarele lor, și pornesc în marș ca să-l găsească pe William Herbert și să-i arate cine e stăpân în Țara Galilor. Îi însoțesc până la poarta castelului, unde le fac semne de rămas-bun cu mâna și le uez mult noroc. Jasper mă încredințează că-l vor înfrânge pe Herbert în două zile și vor pune stăpânire pe Castelul Carmarthen, așa că mă pot aștepta să-i văd întorcându-se la timp pentru seceriș; dar cele două zile vin și trec și n-avem nici o veste de la ei.

Trebuie să mă odihnesc în fiecare după-amiază, iar guvernanta mea are poruncă de la mama să vegheze cu mai multă băgare de seamă la sănătatea mea, acum că port în pântec un prunc ce ar putea fi moștenitorul tronului. Șade cu mine în odăile întunecate ca să se încredințeze că nu citesc la lumina unei lumânări șterpelite și nu îngenunchez ca să mă rog. Trebuie să stau întinsă pe pat și să mă gândesc la lucruri vesele, așa încât copilul să devină puternic și voios. Știind că-l zămislesc pe următorul rege, îi dau ascultare și încerc să mă gândesc la cai zdraveni și la haine frumoase, la farmecul turnirurilor și al curții regelui și la regină în rochia ei rubinie. Dar într-o zi se stârnește zarvă la ușa mea; mă ridic în capul oaselor și arunc o privire către guvernanta, care departe de-a veghea asupra mea – făptura ce se pregătește să-l nască pe următorul rege –, doarme buștean în jilțul ei. Mă ridic, merg cu pași mărunți la ușă și o deschid cu mâna mea, iar atunci o văd în prag pe servitoarea Gwyneth, albă la față, cu o scrisoare în mână.

— N-o putem citi, zice ea. E o scrisoare pentru cineva. Nici unul din noi nu știe să citească.

— Milady guvernanta doarme. Dă-mi-o mie, îi poruncesc. Fata îmi întinde prostește scrisoarea, deși îi e adresată guvernantei și se spune clar că e doar pentru ochii ei. Rup pecetea lui Jasper Tudor și o deschid. A scris-o de la Castelul Pembroke.

Edmund rănit și capturat de William Herbert. Ținut prizonier la Carmarthen. Pregătiți-vă de atac cât de bine puteți în timp ce eu mă duc să-l salvez. Nu primiți nici un străin; e molimă.

Gwyneth se uită la mine și întreabă:

— Ce spune?

— Nimic.

Minciuna îmi vine atât de iute pe buze încât pesemne că Dumnezeu mi-a trimis-o ca să mă ajute și, ca atare, nu poate fi socotită cătuși de puțin o minciună.

— Spune că mai rămân câteva zile la Castelul Pembroke. Se va întoarce mai târziu.

Îi închid ușa în nas, apoi mă întorc la pat și mă întind. Îmi pun mâna pe pântecul care a crescut și acum mi se arcuiește sub rochie. Îmi zic că le voi da vestea diseară. Dar mai întâi trebuie să hotărâsc ce să spun și ce să fac.

Mă întreb, ca de fiecare dată: Ce ar face Ioana d'Arc dacă ar fi în locul meu? Cel mai însemnat lucru ar fi să mă încredințez că viitorul rege e ferit de orice primejdie. Edmund și Jasper pot să-și poarte singuri de grijă. Pentru mine nimic nu e mai însemnat decât să mă încredințez că fiul meu se află îndărătul unor ziduri care pot fi apărate, așa încât atunci când Herbert cel Negru va veni să pună mâna pe pământurile neamului Tudor, să-l putem cel puțin păzi pe pruncul meu.

Gândul că William Herbert pornește cu oștirea împotriva mea mă face să mă las în genunchi ca să mă rog.

— Ce să fac? o întreb în șoaptă pe Sfânta Fecioară și niciodată în viața mea nu m-ar fi bucurat mai mult un

răspuns clar. Aici nu ne putem apăra ; nu există nici măcar un zid care să înconjoare neîntrerupt castelul și nu avem ostașii trebuincioși. Nu pot merge la Pembroke dacă acolo a izbucnit molima și, oricum, nici măcar nu știu unde-i Pembroke. Dar dacă Herbert ne atacă aici, cum să ne păzim ? Dacă mă răpește ca să ceară răscumpărare ? Dar dacă mă îmbolnăvesc pe când încercăm să ajungem la Pembroke ? Dacă drumul îi face rău copilului ?

Tăcere deplină.

— Sfântă Fecioară ? rostesc. Fecioară Maria ?

Nici un răspuns. E o tăcere foarte neplăcută. Oftez și mă întreb : „Ce-ar face Ioana dacă ar fi pusă în fața unei alegeri periculoase ? Ce-ar face Ioana ? Dacă aș fi Ioana, cu curajul ei, ce-aș face ?

Ostenită, mă ridic în picioare, mă apropii de guvernanta mea și încep s-o zgâlțâi, plină de încântare, ca s-o trezesc.

— Scoală-te ! Ai treabă. Plecăm la Castelul Pembroke.

Toamna anului 1456

Edmund nu se întoarce acasă. William Herbert nici măcar nu cere răscumpărare pentru el, moștenitorul numelui Tudor și tatăl copilului meu. În aceste vremuri nesigure, nimeni nu poate spune cât valorează Edmund și, pe deasupra, aflu că e bolnav. E ținut în Castelul Carmarthen, prizonier al neamului Herbert, și nu-mi scrie, neavând nimic să-i spună unei soții care nu e decât o copilă; nu-i scriu nici eu, căci la rândul meu n-am ce să-i spun.

Aștept, singură în Castelul Pembroke, pregătindu-mă de asediu, fără să primesc pe nimeni din oraș de teamă să nu fie purtător al bolii, știind că s-ar putea să trebuiască să apăr acest castel de dușmanii noștri, fără să știu încotro să trimit după ajutor, fiindcă Jasper e mereu în mișcare. Avem mâncare, avem arme și avem apă. Dorm cu cheia de la podul mobil și de la bariera-ghilotină sub pernă, dar nu pot spune că aș ști ce trebuie să fac în continuare. Aștept să mă înștiințeze soțul meu, însă nu primesc nici o veste de la el. Aștept venirea fratelui său. Îmi doresc ca tatăl lui să treacă pe la castel călare și să mă salveze. Dar e ca și cum m-aș fi închis între ziduri și aș fi fost dată uitării. Mă rog la Sfânta Fecioară pentru sfaturi, căci și ea a trecut prin vremuri frământate cât a fost grea, dar nu se ivește nici un Duh Sfânt să vestească lumii că sunt potirul Domnului. Se pare că pentru mine nu va exista o Bună Vestire. Mai mult chiar, servitorii, preotul, chiar și guvernanta mea sunt cufundați în propriile nefericiri și griji când zvonurile despre somnul ciudat al regelui și despre lupta pentru putere dintre regină și regentul țării îi vestesc pe toți nemernicii că au prilejul de-a scoate lesne câștiguri într-o țară fără cârmuire,

iar prietenii lui Herbert din Țara Galilor știu că cei din neamul Tudor sunt fugari, că moștenitorul lor a fost capturat, că fratele acestuia a dispărut și că nevasta lui e singură cuc în Castelul Pembroke, bolnavă de frică.

În noiembrie însă, mi se aduce o scrisoare adresată mie, lady Margaret Tudor, de la cumnatul meu Jasper. E prima oară în viață când îmi scrie; o deschid cu mâinile tremurând. Nu irosește cuvintele.

Te înștiințez cu părere de rău că soțul tău, mult iubitul meu frate Edmund, a murit de molimă. Apără castelul cu orice preț. Sosesc.

Îl întâmpin pe Jasper la poarta castelului și văd pe dată schimbarea ce s-a petrecut înlăuntrul lui. Și-a pierdut geamănul, fratele, marea iubire a vieții sale. Sare din șa cu aceeași grație pe care o avea și Edmund, dar de astă dată se aude numai zgomotul făcut pe pavaj de o singură pereche de cizme cu botul de fier. Jasper va aștepta în zadar tot restul vieții să audă pașii fratelui său. E pământiu la față și ochii îi sunt adânciți în orbite din pricina amărăciunii. Îmi ia mâna ca și cum aș fi o doamnă în toată firea, îngenunchează, întinde spre mine palmele împreunate în rugăciune, ca și cum ar jura credință, și-mi spune:

— Mi-am pierdut fratele, iar tu — soțul. Îți jur că, dacă vei naște un băiat, voi avea grijă de el ca și cum ar fi al meu. Îl voi păzi cu prețul vieții mele. Voi avea grijă să fie ferit de primejdii. Îl voi călăuzi până pe tronul Angliei, de dragul fratelui meu.

Are ochii plini de lacrimi și mă simt grozav de stânjenită văzându-l pe acest bărbat voinic, în toată firea, în genunchi în fața mea.

— Îți mulțumesc.

Mă uit încurcată în jur, dar nu e nimeni care să mă sfătuiască cum să-l ridic pe Jasper de jos. Nu știu ce ar trebui să spun. Bag de seamă că nu-mi făgăduiește nimic dacă nasc o fată. Oftez și-i prind mâinile într-ale mele, căci îmi pare că asta vrea să fac. Zău, dacă n-ar fi existat Ioana d'Arc, aș zice că fetele sunt cu totul de prisos!

Ianuarie 1457

Mă retrag pentru naștere la începutul lunii. La ferestrele odăii mele de culcare sunt puse obloane, ca să nu poată intra lumina iernatică, cenușie. Nu-mi vine să cred că un cer care nu e niciodată albastru și un soare care nu strălucește niciodată pot fi socotite atât de tulburătoare încât femeia grea să trebuiască să fie ferită de ele; însă moașa stăruie să petrec în întuneric luna dinainte de soroc, așa cum cere datina, iar Jasper, alb la față de îngrijorare, spune că trebuie făcut totul pentru ca pruncul să fie sănătos.

Moașa crede că pruncul va sosi mai devreme. Îmi pipăie pântecul și zice că e așezat de-a-ndoaselea, dar că ar putea să se răsucescă la vreme. Zice că unii prunci se răsucesc foarte târziu. E neapărată nevoie să iasă cu capul înainte; nu știu de ce. Nu-i pomeneste nimic din toate astea lui Jasper, dar știu că el se plimbă încoace și-ncolo prin fața odăii mele în fiecare zi. Aud cum scârțâie dușumelele când pășește în vârful picioarelor, când spre miazănoapte, când spre miazăzi, la fel de neliniștit ca un soț iubitor. De când m-am retras pentru naștere nu pot primi bărbați, ceea ce e o mare ușurare. Însă aș vrea să pot merge la biserică. Părintele William de aici, de la Pembroke, a fost mișcat până la lacrimi de prima mea spovedanie. A spus că n-a întâlnit niciodată o tânără femeie mai cucernică. M-am bucurat să găsesc în sfârșit pe cineva care mă înțelege. Îi e îngăduit să se roage cu mine dacă șade de o parte a paravanului, iar eu de cealaltă, dar acest lucru nu e nici pe departe la fel de înălțător ca a mă ruga în fața unei parohii, unde mă pot vedea toți.

După o săptămână încep să simt o durere cumplită în oase când mă plimb prin spațiul strâmt al odăii, iar Nan, moașa, și însoțitoarea ei, o babă urâtă al cărei nume sună ca un măcăit și care nu vorbește deloc engleza, găsesc de cuviință că aș face bine să mă bag în pat și să nu mă mai plimb, ba nici să nu mă mai ridic în picioare. Durerea e atât de puternică încât mai-mai că-mi vine să cred că se frâng oasele în mine. E clar că ceva n-a mers cum trebuia, dar nimeni nu știe ce. Femeile îl întreabă pe doctor, dar cum el nu poate să mă atingă și nici să facă altceva decât să mă întrebe care cred că ar fi pricina, nu înaintăm nicicum. Am treisprezece ani și sunt mică pentru vârsta mea. De unde să știu ce e în neregulă cu pruncul din mine? Sunt întrebată întruna: chiar simt că mi se frâng oasele în trup? Iar când încuviințez, se uită unii la alții ca și când s-ar teme că-i adevărat. Dar nu-mi vine să cred că voi muri la naștere. Nu pot să cred că Dumnezeu și-a dat atâta osteneală să mă aducă aici, în Țara Galilor, purtând în pântec un prunc ce ar putea ajunge rege, numai ca să mor chiar înainte ca el să vină pe lume.

Se gândesc să trimită după mama, însă ea e atât de departe și drumurile sunt atât de primejdioase acum că nu poate veni, și oricum nici ea nu s-ar pricepe mai bine decât ele. Nimeni nu știe ce e în neregulă cu mine, iar femeile spun că sunt prea tânără și prea firavă pentru a purta o sarcină, sfat care vine cam târziu și nu-mi aduce nici o alinare acum, că sunt atât de aproape de naștere. N-am îndrăznit să întreb cum va ieși de fapt pruncul din pântecul meu. Mă tem grozav că mă voi despica precum o păstaie mică, să iasă din ea o boabă grasă de mazăre, și apoi e sigur că voi sângera până voi muri.

Credeam că durerea așteptării e cea mai cumplită pe care aș putea-o îndura, dar numai până-n noaptea în care mă trezesc cuprinsă de niște chinuri de parcă mi s-ar întoarce pântecul pe dos. Tip de durere și cele două femei sar din paturile lor de scânduri, guvernanta mea vine în fugă, la fel și servitoarea mea, și într-o clipă odaia e plină de lumânări și de oameni care aduc apă caldă și lemne de foc; în toiul pregătirilor, nimeni nu se uită măcar la mine, deși

simt dintr-odată cum se revarsă un şuvoi din mine şi sunt încredinţată că e sânge şi că voi sângera până voi muri.

Vin la mine într-un suflet şi-mi dau o bucată de piele groasă ca să-mi încheştez dinţii în ea şi o cingătoare sfinţită pe care s-o leg peste pântecul ce se umflă şi se dezumflă întruna. Părintele William a trimis din capelă ostia în chivotul ei şi femeile au aşezat-o pe pupitrul meu de rugăciune, ca să-mi pot aţinti privirea asupra trupului Mântuitorului. Trebuie să spun că acum, când m-au cuprins durerile facerii, răstignirea mă mişcă mult mai puţin. Zău, e cu neputinţă să doară ceva mai rău de-atât! Plâng suferinţele Domnului, fireşte, dar dacă ar fi trecut printr-o naştere grea, ar şti şi El ce înseamnă durerea.

Femeile mă ţintuiesc de pat, dar mă lasă să trag de o funie când încep durerile. Leşin o dată din cauza chinului, apoi mi se dă o băutură tare, care mă ameteşte şi-mi stârneşte greaţă, însă nimic nu mă poate scăpa din cleştele care mi-a prins strâns pântecul şi mă sfâşie. Se scurg aşa ceasuri întregi, din zori şi până în amurg, când le aud pe femei murmurând că pruncul n-a ales momentul potrivit, că naşterea durează prea mult. Una dintre moaşe îmi spune că îi pare rău, dar vor fi nevoite să mă scuture într-o pătură ca să facă pruncul să iasă.

— Cum?! îngaim, atât de năucită din pricina durerii încât nu pricep ce spune.

Nu înţeleg ce fac femeile când mă ajută să mă dau jos din pat şi-mi cer să mă întind pe o pătură, pe duşumea. Mă gândesc că poate fac ceva care să potolească durerea cumplită care mă face să ţip până ajung să cred că nu mai pot răbda. Aşa că mă întind, făcându-le pe voie mâinilor care trag de mine, şi atunci se adună toate şase în jurul meu şi ridică pătura între ele. Atârn în aer ca un sac cu grâne, iar femeile smucesc pătura toate odată şi sunt săltată în sus, după care cad la loc. Sunt doar o fată mărunţică de treisprezece ani; nu le e greu să mă arunce în aer. Simt înspăimântată cum plutesc şi apoi cum cad, izbindu-mă de pătură, după care sunt iarăşi săltată în aer. De zece ori fac lucrul ăsta, în vreme ce eu ţip şi le implor să se oprească; după aceea mă duc pe sus înapoi în pat şi se uită la mine de parcă

s-ar aștepta să-mi fie mult mai bine, pe când eu mă aplec peste marginea patului și vomit printre hohote de plâns.

Mă întind puțin pe spate și, preț de o clipă binecuvântată, chinul meu cumplit încetează. Iar în tăcerea neașteptată o aud pe guvernanta mea spunând foarte clar:

— Aveți poruncă să salvați pruncul, dacă trebuie să alegeți. Mai cu seamă dacă e băiat.

Mă înfurie atât de tare gândul că Jasper i-a poruncit chiar guvernantei mele să le zică moașelor că, dacă sunt nevoite să aleagă între viața mea și cea a nepotului său, trebuie să mă lase să mor, încât scuipe pe podea și strig tare:

— Nu zău, cine spune?! Sunt lady Margaret Beaufort din Casa de Lancaster...

Dar femeile nici măcar nu mă aud; nu se întorc să mă asculte.

— E lucrul cel mai cuminte, încuviințează Nan. Dar mi se pare crud față de mica domniță...

— E porunca mamei sale, spune guvernanta.

Îndată îmi trece dorința de-a striga la ele. Mama? Chiar mama mea i-a zis guvernantei că, dacă pruncul și cu mine suntem în primejdie, să salveze pruncul?!

— Biata fetiță! Biata, biata fetiță! murmură Nan.

La început mă gândesc că vorbește despre copil – poate că, la urma urmei, e fată. Însă apoi îmi dau seama că vorbește despre mine, o copilă de treisprezece ani a cărei mamă a spus că poate fi lăsată să moară, dacă se naște un fiu și moștenitor.

Pruncului îi trebuie două zile și două nopți ca să iasă, în chinuri cumplite, din pântecul meu, și nu mor, deși sunt ceasuri lungi în care aș face-o bucuroasă, doar ca să scap de durere. Mi-l arată pe când adorm, cotropită de suferință. Are părul șaten, cred, și mâini mitite. Mă întind să-l ating, însă băutura, durerea și istoveala mă năpădesc precum întunericul și leșin iar.

Când mă trezesc e dimineată, unul dintre obloane e deschis, soarele iernatic gălbui strălucește în micile ochiuri de sticlă și focul zdravăn ce arde în cămin încălzește odaia. Pruncul e în leagănul lui, înfășat strâns pe scândură. Când dădaca mi-l pune în brațe nu pot nici măcar să-i simt trupușorul, atât de strâns e înfășurat din cap până-n picioare în feșele ca niște bandaje. Femeia îmi spune că trebuie să stea legat de scândură așa încât să nu poată da din mâini și din picioare, iar capul să-i fie ținut nemișcat, pentru a ne încredința că oasele lui fragede cresc drept și bine. Mi se va îngădui să-i văd piciorușele, mânuțele și trupușorul când îl desfașă să-i schimbe scutecul, ceea ce se va întâmpla la amiază. Până atunci am voie să-l legăn în brațe pe când doarme, ca o păpușă mică și țeapănă. Pânza de înfășat îi e înfășurată în jurul capului și pe sub bărbie, ca să-i țină gâtul drept, și se termină printr-o buclă mică în creștet. Femeile sărmane folosesc bucla ca să-și atârne pruncii de o grindă a acoperișului în timp ce gătesc sau își fac munca, dar băiatul ăsta, cel mai fraged prunc al Casei de Lancaster, va fi legănat și purtat în brațe de un cârd de dădace.

Îl așez lângă mine pe pat și-i privesc fețișoara, năsucul și arcurile zâmbitoare ale pleoapelor trandafirii. Nu seamănă cu o făptură vie, ci mai degrabă cu o mică sculptură în piatră, ca acelea ce pot fi găsite în biserici, înfățișând un prunc așezat lângă mama lui de piatră. E un miracol să te gândești că așa o făptură a fost zămislită, a crescut, a sosit pe lume; că eu am făcut-o, aproape de una singură (căci cu greu pot ține seamă de eforturile de bețiv ale lui Edmund). Lucrul acesta mititel, ființa aceasta ca o jucărie e carne din carnea mea și sânge din sângele meu, eu am făcut-o, eu am făcut-o întru totul!

După puțin timp se trezește și începe să plângă. E grozav de gălăgios pentru un lucru atât de mic; mă bucur că dădaca vine în fugă și-l duce la doică. Sâni mici mă dor de dorința de a-l alăpta, dar sunt înfășurată la fel de strâns ca pruncul înfășat; suntem înfășurați strâns amândoi ca să ne facem datoria: un prunc care trebuie să crească drept și o mamă tânără care n-are nevoie să-și hrănească bebelușul. Doica lui și-a lăsat pruncul acasă ca să poată veni la castel să-și

ia în primire sarcina. O să mănânce mai bine ca oricând în viața ei și i se îngăduie o porție bună de bere. Nici măcar nu trebuie să țină la copilul meu, trebuie doar să facă lapte pentru el, ca și cum ar fi o vacă de muls. Îi e adus când are nevoie să fie hrănit, iar în restul timpului e îngrijit de servitoarele din odaia copilului. Doica face puțină curățenie, îi spală scutecele și albiturile și ajută în odăile lui. Nu-l ține în brațe decât la ora alăptatului. Pentru asta, copilul le are pe celelalte femei. Le are pe legănătoarea lui, care doarme lângă leagăn, și pe cele două dădace care îl slujesc, doctorul lui vine o dată pe săptămână, iar moașele vor rămâne cu noi până când eu sunt binecuvântată în biserică, iar el e botezat. Are o suită mai mare decât a mea și-mi dau seama dintr-odată că lucrurile stau astfel pentru că el e mai însemnat decât mine. Eu sunt lady Margaret Tudor, născută Beaufort, din Casa de Lancaster, verișoară cu regele cel adormit al Angliei. Dar el e și Beaufort, și Tudor. Are sânge regesc din partea ambilor părinți. E conte de Richmond, din Casa de Lancaster, și are dreptul la tronul Angliei, după prințul Edward, fiul regelui.

Guvernanta mea intră în odaie.

— Cumnatul vostru, Jasper, vă roagă să vă învoiți să-i dați copilului numele ales de el. Le scrie regelui și mamei voastre ca să le spună că-l va boteza Edmund Owen, după tatăl copilului și după bunicul Tudor al acestuia.

— Nu.

N-am de gând să-i dau pruncului meu, care m-a costat atâta durere, numele unui bărbat care nu mi-a adus decât suferință. Și nici pe cel al prostului de taică-său.

— Nu, nu vreau să-l botez Edmund!

— Nu puteți să-i spuneți Edward, zice ea. Fiul regelui e prințul Edward.

— Am să-i spun Henry, răspund gândindu-mă la regele cel adormit, care s-ar putea să se trezească pentru un băiat din Casa de Lancaster pe nume Henry, deși a rămas adormit la nașterea prințului pe nume Edward. Henry e un nume regesc pentru Anglia, unii dintre cei mai buni și mai viteji regi ai noștri au purtat numele Henry. Acest băiat se va numi Henry Tudor. Henry Tudor, repet numele cu mândrie.

Și-mi zic în gând : când regele Henric al VI-lea cel adormit va muri, acest prunc va fi Henric al VII-lea.

— El a spus Edmund Owen, repetă femeia de parcă aș fi nu doar proastă, ci și surdă.

— Iar eu spun Henry ! Deja i-am spus astfel. Țsta e numele lui. E hotărât. Așa l-am numit în rugăciunile mele. E ca și botezat Henry.

Guvernanta ridică din sprâncene la auzul glasului meu răspicat.

— N-o să le placă, zice ea.

Apoi iese din cameră ca să-l înștiințeze pe cumnatul meu Jasper că fata e încăpățânată și nu vrea să-și boteze fiul după răposatul ei soț, că i-a ales singură numele și nu se lasă înduplecată.

Mă las din nou pe perne și închid ochii. Băiatul meu se va numi Henry Tudor, orice-ar spune toți ceilalți.

Primăvara anului 1457

Trebuie să rămân închisă în odaie încă șase săptămâni după nașterea băiatului meu și abia pe urmă pot să merg la capelă pentru a fi purificată de păcatul nașterii. Când mă întorc în odăile mele, obloanele au fost date jos și draperiile de culoare închisă au fost scoase. Pe masă sunt carafe cu vin și platouri cu prăjituri, iar Jasper vine să mă vadă și să mă felicite pentru nașterea copilului. Dădacele mi-au spus că Jasper vizitează zilnic pruncul în odaia lui, de parcă ar fi chiar tatăl iubitor. Șade lângă leagăn dacă pruncul doarme, îi atinge obrazul cu degetul și cuprinde în mâinile-i mari căpșorul înfășurat strâns. Dacă pruncul e treaz, Jasper îl privește cum sughe sau se ridică în picioare când femeile desfac feșele și-i admiră picioarele drepte și brațele puternice. Mi-au spus că Jasper se roagă de ele să lase copilul desfășat încă o clipă, ca să-i vadă pumnișorii și micile tălpi dolofane. Li se pare că nu e potrivit pentru un bărbat să zăbovească în preajma leagănului, iar eu sunt de acord; însă cei din neamul Tudor fac numai ce le e lor pe plac.

Jasper îmi zâmbeste șovăitor, iar eu îi răspund cu un surâs.

— Te simți bine, sora mea? mă întreabă.

— Da.

— Mi s-a spus că nașterea a fost grea.

— Da, a fost.

El încuviințează din cap.

— Am o scrisoare pentru tine de la mama ta, mi-a scris și mie.

Îmi întinde o hârtie împăturită în formă de pătrat și pecetluită cu blazonul Beaufort al mamei, înfățișând o

barieră-ghilotină. Rup cu grijă pecetea și citesc scrisoarea. Mi-a scris în franceză și-mi poruncește să merg să mă întâlnesc cu ea la Reședința Greenfield din Newport, comitatul Gwent. Nu-mi trimite nici un cuvânt de afecțiune și nici nu întreabă de băiatul meu, nepotul ei. Îmi aduc aminte cum le-a spus femeilor că, dacă au de ales între un băiat și mine, trebuie să mă lase să mor, dar nu-i iau în seamă răceala și mă întorc spre Jasper.

— Ți-a spus de ce trebuie să merg la Newport? Fiindcă pe mine nu-și dă osteneala să mă lămurească.

— Da. Trebuie să te duc acolo cu o escortă înarmată, iar copilul tău va rămâne aici. Te vei întâlni cu Humphrey, ducele de Buckingham. Casa e a lui.

Am o amintire vagă despre duce, capul uneia dintre marile familii bogate ale regatului. Suntem un soi de verișori.

— De ce trebuie să mă întâlnesc cu el? întreb. E noul meu tutore? Nu poți fi tu tutorele meu acum, Jasper?

El își ferește privirea.

— Nu, nu-i vorba de asta.

Încearcă să-mi zâmbească, dar în privirea lui blândă se citește mila.

— Te vei căsători din nou, sora mea. Te vei mărita cu fiul ducelui de Buckingham de îndată ce ți se sfârșește anul de doliu. Dar contractul de căsătorie și logodna trebuie să fie încheiate acum. Te vei căsători cu fiul ducelui: sir Henry Stafford.

Îl privesc, știind că am un aer îngrozit.

— Trebuie să mă mărit din nou?! Ias să-mi scape, cu gândul la chinurile nașterii și la probabilitatea de-a muri data viitoare. Jasper, pot să nu merg? Pot să rămân aici, cu tine?

El clatină din cap.

— Mă tem că nu.

Martie 1457

O boccea – mutată dintr-un loc în altul, încredințată când unui proprietar, când altuia, desfăcută și legată după voie –, doar asta sunt. Un pântec care să poarte și să nască fii pentru un nobil sau altul: nici măcar nu contează care. Nimeni nu mă vede așa cum sunt: o tânără femeie dintr-o familie de seamă, înrudită cu familia regală, o tânără femeie de o pioșenie neobișnuită, care merită – de bună seamă, Dumnezeu mi-e martor! – o oarecare cinstire. Dar nu, după ce am fost trimisă la Castelul Lamphey într-o litieră, acum plec spre Newport călare pe un cal gras, așezată în spatele unui servitor, fără să pot vedea deloc drumul din fața noastră și zărind câmpurile noroioase și pășunile verzui doar printre rândurile săltărețe ale gârzii înarmate. Oamenii au lănci și ghioage și poartă la guler însemnul blazonului Tudor. Jasper merge în frunte pe calul său de luptă și i-a prevenit să fie pregătiți pentru un atac din partea oamenilor lui Herbert sau pentru necazuri pe drum din cauza cetelor de tâlhari. Când ne vom apropia mai mult de mare, va apărea și pericolul unei cete de pirați prădători. Așa sunt ocrotită! Asta e țara în care trăiesc! Astea sunt lucrurile pe care ar trebui să le împiedice un rege bun, un rege puternic.

Intrăm pe sub bariera-ghilotină a Reședinței Greenfield și poarta se trânteste cu zgomot în urma noastră. Descălecăm în curte, în fața casei, și mama îmi iese în întâmpinare. N-am mai văzut-o de aproape doi ani, din ziua nunții mele, când mi-a spus că n-am de ce să mă tem. Acum, când se apropie de mine și îngenunchez ca să-i primesc binecuvântarea, îmi dau seama că-mi va citi pe chip faptul că știu că

în ziua aceea m-a mințit, fiindcă am înfruntat chiar frica de moarte și am aflat că e gata să mă sacrifice pentru un nepot. Ea nu avea de ce să se teamă – în privința asta avea dreptate. Însă eu aveam motive de teamă din belșug.

— Margaret, zice ea încet, lăsându-și mâna pe capul meu în semn de binecuvântare și apoi ridicându-mă și sărutându-mă pe amândoi obraji. Ai crescut! Și arăți bine!

Aș vrea ca ea să mă strângă la piept, să mă îmbrățișeze și să-mi spună că i-a fost dor de mine, însă asta ar însemna să-mi doresc o altfel de mamă, iar atunci aș fi și eu o altă fată. Dar ea mă privește cu o încuviințare plină de răceală, apoi se răsucesce pe călcâie când ușa casei se deschide și iese ducele.

— Iat-o pe fiica mea, spune ea. Lady Margaret Tudor. Margaret, acesta este ducele de Buckingham, rudă cu tine.

Fac o reverență adâncă. Ducele acesta ține grozav la rangul lui; se zice că s-a dus cu ordinul de întâietate în parlament ca să obțină un decret cu privire la cine ar trebui să meargă în urma lui. Mă ridică și mă sărută pe amândoi obraji.

— Fii bine-venită! Fără îndoială, ești înfrigurată și obosită după drum. Poftește înăuntru!

Casa e mobilată cu o bogăție de care aproape uitasem după anii de surghiun petrecuți la Lamphey și Pembroke. Tapi-serii groase încălzesc pereții de piatră, iar grinzile din lemn de deasupra sunt poleite și vopsite în culori vii. Blazonul ducelui se zărește peste tot, îmbrăcat în aur nou. Pipirigul de pe pardoseală e proaspăt și dulce, așa că în toate încăperile plutește un parfum ușor de ierburi aromate și levănțică, iar în fiecare cămin mare de piatră ard bușteni și un flăcău se plimbă de la unul la altul cu un coș, ca să mai aducă lemne. Până și băiatul cu lemnele poartă livrea ducelui; se spune că acesta are o mică armată de oameni mereu pregătiți, îmbrăcați și înarmați la ordinele sale. Băiatul are chiar și cizme! Mă gândesc la căminul neîngrijit, cu slugi desculțe, al soțului meu și mă simt ceva mai împăcată cu această logodnă, dacă mă va duce într-o casă curată, cu servitori îmbrăcați cum se cuvine.

Ducele îmi oferă un pahar cu bere slabă, fierbinte și dulce, ca să mă încălzesc după frigul drumului. Pe când o beau cu înghițituri mici, Jasper intră în odaie împreună cu un bărbat mai vârstnic, cu părul încăruntit la temple și zbârcituri pe față; are cu siguranță patruzeci de ani, cum mă vezi și cum te văd. Mă uit la Jasper, așteptând să mi-l prezinte pe străin, și când îi văd expresia gravă, înțeleg. Cu un mic icnet uluit, înțeleg că acest bărbat bătrân e Henry Stafford și că mă aflu în fața viitorului meu soț. Nu e un băiat de vârsta mea, ca John de la Pole, primul meu logodnic. Nu e un bărbat tânăr, ca Edmund, deși Dumnezeu mi-e martor că era prea bătrân și prea dur pentru mine. Nu, de astă dată mi-au ales un bărbat îndeajuns de bătrân ca să-mi fie tată, îndeajuns de bătrân ca să-mi fie bunic, strămoș! Are patruzeci de ani, cincizeci, poate chiar șaiszeci! Îmi dau seama că mă holbez la el și uit să-i fac o reverență, până când mama rostește cu asprime:

— Margaret!

— Îmi cer iertare, murmur și mă plec, într-un gest de smerenie, dinaintea încă unui bărbat care mă va face să trăiesc cu el oriunde alege și va zămisli încă un moștenitor al spiței Lancaster, fie că-mi place sau nu acest lucru.

Jasper își privește încruntat cizmele, dar înalță capul ca s-o salute pe mama cu politețea-i obișnuită și se înclină în fața ducelui.

— Văd că mi-ai ferit fiica de primejdii în aceste vremuri cumplit de frământate, îi spune mama.

— Voi feri întregul principat de primejdii dacă pot, răspunde el. Se pare că, în sfârșit, câștigăm teren. Am recucerit castelele ocupate de cei din tabăra York, iar William Herbert e fugar și se ascunde. Dacă rămâne în Țara Galilor, îl voi prinde. Noi, Tudorii, suntem foarte iubiți acolo; cineva îl va trăda.

— Și pe urmă? îl întreabă ducele de Buckingham. Pe urmă ce se întâmplă?

Jasper ridică din umeri. Știe că întrebarea nu are nici o legătură cu soarta lui William Herbert, nici măcar cu cea a Țării Galilor. E întrebarea pe care și-o pune mai nou fiecare englez: pe urmă ce se întâmplă? Cum putem merge mai

departe cu o curte atât de nepopulară încât nici măcar nu îndrăznește să locuiască în Londra? Cum putem merge mai departe cu un rege care se cufundă fără veste în visare și lasă în urmă o regină urâtă de atât de mulți? Cum putem înfrunta viitorul când moștenitorul lor e doar un băiețel fragil? Cum putem fi feriți de primejdii când regatul alunecă în mâinile dușmanilor noștri — Casa de York?

— Am încercat să discut chibzuit cu Richard de York și cu sfetnicul lui, contele de Warwick, spune Jasper. Știți cât m-am străduit să-i înduplec să conducă împreună cu regina. Am vorbit în multe rânduri cu regina, dar îi e groază de cei doi și se teme că o vor ataca și-l vor ataca pe fiul ei data viitoare când se îmbolnăvește regele. La rândul lor, ei se tem că regina îi va da pieirii când regele se va simți îndeajuns de bine ca să facă ce-i cere ea. Nu văd nici o cale de ieșire.

— Dar dacă cei doi ar fi trimiși din țară? zice Buckingham. Unul la Calais? Poate că am izbuti să-l trimitem pe York la Dublin?

Jasper ridică din umeri și răspunde:

— N-aș dormi liniștit noaptea în patul meu știindu-i dincolo de castelele noastre cu propriile oștiri. Din Calais au stăpânire asupra mărilor strâmte; nici un port dinspre miazăzi n-ar fi în siguranță. Din Dublin, Richard de York ar putea să strângă o armată și să pornească împotriva noastră. Iar irlandezii îl iubesc deja pe York ca pe un rege.

— Poate că regele va rămâne sănătos de data asta, spune mama plină de nădejde.

Îmi dau seama cât de bolnav a ajuns Alteța Sa din tăcerea stingherită ce se lasă după aceste cuvinte.

— Poate, răspunde ducele.

Nu irosesc deloc vremea cu curtarea dintre Henry Stafford și mine. Nu irosesc vremea nici măcar ca să ne lase câteva clipe să ne cunoaștem. De ce s-o facă? Treaba asta ține de împuterniciți și de intențenții care au în grijă averea. N-ar avea nici o însemnătate dacă Henry Stafford și cu mine

ne-am urî de la prima privire. N-are nici o însemnătate că eu nu vreau să mă mărit, că mă tem de nuntă, mă tem de consumarea căsătoriei, mă tem de naștere, mă tem de tot ce ține de îndatoririle unei soții. Nimeni nu mă întreabă nici măcar dacă mi-am pierdut înclinarea spre cucernicie pe care o aveam în copilărie, dacă tot mai vreau să devin călugăriță. Nimănui nu-i pasă câtuși de puțin ce gândesc. Se poartă cu mine așa cum s-ar purta cu o tânără femeie de rând, crescută pentru a se mărita și a se culca cu soțul ei, și întrucât ceilalți nu mă întreabă ce gândesc și nici nu bagă de seamă ce simt, nimic nu-i face să șovăie.

Sunt întocmite contractele și noi le semnăm. Mergem la capelă și jurăm, în fața martorilor și a preotului, să ne căsătorim în ianuarie, astfel încât să am înainte un an ca să-mi jelesc prima căsnicie, care mi-a adus atât de puțină bucurie și s-a încheiat atât de repede. Atunci voi avea paisprezece ani, iar el va avea nu chiar patruzeci, ci treizeci și trei, dar tot e bătrân pentru mine.

După logodnă ne întoarcem la reședința ducelui, iar mama și cu mine mergem să ne așezăm împreună cu doamnele noastre pe veranda închisă, unde arde focul, și să-i ascultăm pe muzicanți. Îmi trag taburetul ceva mai aproape de jilțul ei, ca să putem vorbi nestingherite măcar o dată.

— Mai ții minte ce mi-ai spus înainte să mă mărit cu Edmund Tudor? o întreb.

Ea clatină din cap și se uită în altă parte, de parcă ar vrea să evite această discuție. Sunt pe deplin încredințată că nu vrea s-o învinuiesc pentru că mi-a spus că n-am de ce să mă tem, când i-a dat poruncă chiar guvernantei mele să mă lase să mor.

— Nu, nu mai țin minte, răspunde ea repede. Îmi pare că au trecut mulți ani de-atunci.

— Ai spus că n-am voie să aleg scăparea lașului, scăparea tatălui meu.

Ea tresare doar auzindu-mă că pomenesc de bărbatul îngropat de atâta vreme în tăcere.

— Așa am spus?

— Da.

— Nu-mi dau seama la ce mă gândeam.

— Spune-mi, ce a făcut?

Ea își ferește privirea, cu un râs prefăcut.

— Ai așteptat atâta vreme ca să-mi ceri să-ți lămuresc un lucru prostesc pe care l-am spus în ușa bisericii?

— Da.

— O, Margaret, ești atât de...

Se întrerupe și eu aștept să aflu cum sunt, de o fac să scuture din cap și să se încrunte.

— Ești atât de serioasă!

— Da, încuviințez din cap. E adevărat. Sunt foarte serioasă, milady mamă. Credeam că știi deja acest lucru. Am fost mereu o fată serioasă, o fată sânguincioasă. Iar tu ai spus despre tatăl meu un lucru pe care cred că am dreptul să-l înțeleg. Iau asta în serios.

Mama se scoală din jilț și se duce la fereastră, privind afară de parcă ar admira seara întunecoasă. Ridică din umeri în fața ciudățeniei acestei fiice, singurul ei copil Beaufort. Doamna ei de companie se uită la ea să vadă dacă n-are nevoie de ceva și bag de seamă privirea pe care o schimbă. E ca și cum aș fi cunoscută drept o fată dificilă, iar asta mă face să roșesc de rușine.

— Of! suspină mama. A trecut atâta vreme de-atunci... Câți ani ai acum, treisprezece? Pentru Dumnezeu, s-a întâmplat acum doisprezece ani!

— Înseamnă că poți să-mi spui. Sunt îndeajuns de mare ca să aflu. Iar dacă nu-mi spui tu, negreșit îmi va spune cineva ceva. Doar nu vrei să întreb servitorii!

Roșeața ce i se ivește în obraji îmi dă de-nțeles că nu vrea să întreb servitorii, că aceștia au fost preveniți să nu vorbească niciodată cu mine despre așa ceva. Cu doisprezece ani în urmă s-a întâmplat un lucru pe care ea a vrut să-l uite, pe care a vrut să nu-l aflu niciodată. S-a întâmplat un lucru rușinos.

— Cum a murit? o întreb.

— De propria-i mână, răspunde ea repede și cu glas scăzut. Dacă ții neapărat să afli. Dacă stărui să-i cunoști rușinea. Te-a părăsit și m-a părăsit și pe mine și a murit de propria-i mână. Eram grea cu un prunc pe care l-am pierdut. Din pricina acestei lovituri și a durerii am pierdut copilul

— un copil care ar fi putut să fie un fiu al Casei de Lancaster; dar el nu s-a gândit la asta. Era cu câteva zile înainte să împlinești un an; nu ținea îndeajuns de mult la nici una dintre noi ca să aștepte să te vadă intrată în al doilea an de viață. De asta ți-am spus mereu că viitorul tău e fiul pe care-l naști. Un soț poate să vină și să plece; poate să te părăsească după bunul lui plac. Poate să plece la război, să se îmbolnăvească sau să-și pună capăt zilelor; dar dacă-ți faci fiul să fie al tău, propria ta zidire, atunci ești ferită de primejdii. Un băiat e pavăza ta. Dacă ai fi fost băiat, mi-aș fi revărsat toată viața asupra ta. Ai fi fost ursita mea.

— Dar pentru că sunt fată, nu m-ai iubit, iar el n-a așteptat să-mi vadă prima zi de naștere?

Ea mă privește cu sinceritate și repetă cumplitele cuvinte.

— Pentru că ești fată, firește că nu. Pentru că ești fată, puteai să fii doar puntea spre vârsta următoare; puteai să fii doar calea prin care familia noastră căpăta un băiat.

Se lasă câteva clipe de tăcere, în care încerc să înghit credința mamei în lipsa mea de însemnătate.

— Înțeleg. Înțeleg. Am noroc că mă prețuiește Dumnezeu, de vreme ce tu nu mă prețuiești, iar tata nu m-a prețuit.

Ea dă din cap, de parcă lucrul ăsta n-ar avea mare însemnătate. Tot nu mă înțelege! Nu va înțelege niciodată. Nu va socoti niciodată că merit strădania de-a fi înțeleasă. Pentru ea sunt, așa cum spune cu atâta franchețe, o punte.

— Și de ce s-a sinucis tata? întreb, revenind la prima ei destăinuire. De ce-a făcut una ca asta? Sufletul lui s-a dus în iad. Pesemne că s-a spus un șir întreg de minciuni ca să fie înmormântat în pământ sfințit. Pesemne că ai spus un șir întreg de minciuni, îmi îndrept greșeala.

Mama se întoarce, se așază pe bancheta de lângă focul călduros și spune încet:

— Am făcut ce-am putut ca să apăr bunul nostru nume. Așa cum ar face orice om care poartă un nume de seamă. Tatăl tău s-a întors din Franța cu istorisiri despre victorii, însă apoi oamenii au început să șoptească. Ziceau că n-a făcut nimic bun, ba chiar că a luat soldații și banii de care avea nevoie comandantul lui, Richard de York — marele erou —, ca să păstreze Franța în numele Angliei. Richard de

York era aproape de izbândă, însă tatăl tău i-a pus bețe în roate. A asediat un oraș, dar a ales greșit orașul – era al ducelui de Bretania și a trebuit să i-l înapoieze. A fost cât pe ce să pierdem alianța cu ducatul Breitaniei din pricina prostiei lui. Asta ar fi costat scump țara, însă el nu s-a gândit. A statornicit un bir ca să strângă bani din ținuturile înfrânte ale Franței, însă era împotriva rânduiei – și, mai rău, a păstrat pentru sine toate câștigurile. Se lăuda că are un plan de campanie mare, dar își conducea oștirea în cerc și pe urmă o aducea înapoi acasă, fără izbândă și fără prăzi de război, așa că soldații îl dușmăneau și ziceau că pentru ei nu e un stăpân adevărat. Regele nostru îl iubea mult, însă nici măcar regele nu se putea preface că se descurcase bine.

Ar fi avut loc o cercetare la Londra privind purtarea lui; a scăpat de această rușine numai prin moarte. Ar fi putut să urmeze chiar și izgonirea din sânul Bisericii de către papă. Oamenii legii ar fi venit după tatăl tău și l-ar fi învinuit de trădare, atunci ar fi plătit cu viața pe butucul călăului, iar tu ți-ai fi pierdut averea, am fi căzut în dizgrație și am fi fost ruinați; ne-a cruțat de asta, dar numai aruncându-se în brațele morții.

— Izgonirea din sânul Bisericii?!

Lucrul ăsta mă îngrozește mai mult decât orice altceva.

— Oamenii au născocit balade despre el, urmează mama cu amărăciune. Oamenii au râs de prostia lui și s-au minunat de ticăloșia noastră. Nu-ți poți închipui câtă rușine ne-a adus! Te-am ferit de ea, de rușinea adusă de el, și nu primesc în schimb nici o mulțumire. Ești atât de copilă încât nu știi că e cunoscut în vremea lui drept cea mai grăitoare pildă a sorții schimbătoare, a cruzimii roții norocului. N-ar fi avut cum să se nască cu șanse și privilegii mai bune; dar a fost urmărit de nenoroc, de un nenoroc de moarte. Chiar în prima lui bătălie din Franța, când era doar un copil, a fost prins și ținut în captivitate șaptesprezece ani. Asta i-a frânt inima. Credea că nimeni nu ține la el îndeajuns de mult ca să-l răscumpere. Poate asta e lecția pe care ar fi trebuit să ți-o dau – nu învățătura ta, nu sâcâiala ta să primești cărți, un preceptor, lecții de latină! Ar fi trebuit să

te învăț să nu fii niciodată lipsită de noroc, să nu fii niciodată lipsită de noroc ca tatăl tău!

— Știe toată lumea? o întreb, îngrozită de rușinea pe care am moștenit-o fără să știu. Jasper, de pildă? Jasper știe că sunt fiica unui laș?

Mama ridică din umeri.

— Toată lumea. Noi am spus că l-a istovit campania militară și a murit în urma slujirii regelui. Însă oamenii îi bârfesc mereu pe cei care sunt mai sus decât ei.

— Și suntem o familie lipsită de noroc? Crezi că am moștenit nenorocul lui?

Ea nu vrea să-mi răspundă. Se ridică în picioare și-și netezește fusta, ca pentru a scutura niște fire de funingine sau pentru a alunga nenorocul.

— Suntem lipsiți de noroc? întreb iarăși. Milady mamă?

— Ei bine, eu nu sunt, răspunde ea apărându-se. Eu m-am născut o Beauchamp, iar după moartea tatălui tău m-am recăsătorit și am înlocuit numele lui cu altul. Acum sunt o Welles. Însă tu s-ar putea să fii lipsită de noroc. S-ar putea ca neamul Beaufort să fie. Dar poate că vei întoarce tu roata norocului, adaugă ea cu nepăsare. La urma urmei, ai fost îndeajuns de norocoasă să naști un băiat. Acum ai un moștenitor Lancaster.

Cina se servește foarte târziu; ducele de Buckingham urmează rânduiala de la curte și nu-și bate capul cu prețul lumânărilor. Măcar carnea e mai bine gătită și sunt mai multe garnituri, feluri de patiserie și dulciuri decât la Castelul Pembroke. Bag de seamă că la această masă, unde totul e atât de frumos, purtările lui Jasper nu se deosebesc cu nimic de cele de la curte și înțeleg pentru întâia oară că trăiește ca un soldat când e în castelul întărit de la frunta-riile regatului, dar când se află într-o casă mare, e curtean. Vede că îl privesc și-mi face cu ochiul, de parcă am împărtăși taina felului în care ne ducem viața când nu trebuie să avem purtările cele mai alese.

Luăm o cină gustoasă, după care avem parte de distracții — niște bufoni, un jongler și o fată care cântă din gură. Apoi mama îmi face semn din cap, de parcă aş fi încă un copil, iar în fața societății alese nu pot decât să fac o reverență ca să-i primesc binecuvântarea și să plec. Ieșind, arunc o privire spre viitorul meu soț: se uită la cântăreață cu ochii îngustați și cu un zâmbet ușor pe buze. După ce îi văd privirea nu mă mai deranjează deloc să plec. Mi-e mai silă de bărbați, de toți bărbații, decât îndrăznesc să recunosc în sinea mea.

A doua zi, caii așteaptă în curtea grajdurilor; sunt trimisă înapoi la Castelul Pembroke până mi se încheie anul de doliu și mă pot căsători cu străinul cel zâmbitor. Mama vine să-și ia rămas-bun de la mine și privește cum servitorul mă ridică în șa, în spatele maestrului de călărie al lui Jasper. Acesta călărește în frunte, cu gărzile lui. Ariergarda mă așteaptă pe mine.

— Când te vei mărita cu sir Henry, îți vei lăsa fiul în grija lui Jasper Tudor, spune mama, ca și cum lucrul ăsta i-ar fi trecut prin minte tocmai în clipa aceea, când sunt gata de plecare.

— Nu, va veni cu mine! De bună seamă că va veni cu mine, mă împotrivesc. Trebuie să vină cu mine. E fiul meu! Unde e cel mai firesc să stea, dacă nu cu mine?

— Nu e cu puțință, spune ea răspicat. S-a hotărât totul. Va rămâne cu Jasper, care va avea grijă de el și-l va apăra.

— Dar e fiul meu!

Mama zâmbeste.

— Tu însăți ești abia o copilă. Nu poți să te îngrijești de un moștenitor al numelui nostru și să-l aperi! Trăim vremuri primejdioase, Margaret. Ar trebui să înțelegi de-acum lucrul ăsta. Băiatul e prețios. Va fi mai în siguranță la o oarecare depărtare de Londra câtă vreme Casa de York are puterea. Va fi mai în siguranță la Pembroke decât oriunde altundeva în regat. Țara Galilor iubește neamul Tudor. Jasper îl va păzi ca pe copilul lui.

— Dar e al *meu*! Nu al lui Jasper!

Mama vine mai aproape și-și lasă mâna pe genunchiul meu.

— Tu nu ai nimic, Margaret. Tu însăși ești un bun al soțului tău. Ți-am ales încă o dată un soț bun, aflat aproape de coroană, înrudit cu neamul Neville, fiul celui mai mare duce din Anglia. Fii recunoscătoare, copilă! Fiul tău va fi bine îngrijit și vei avea și alții, de astă dată băieți Stafford.

— Data trecută a fost cât pe ce să mor! răbufnesc, fără să-mi pese de bărbatul care stă pe cal în fața mea, cu umerii drepți, prefăcându-se că nu ascultă.

— Știu, spune mama. Asta e prețul faptului de-a fi femeie. Soțul tău și-a făcut datoria și a murit. Tu ți-ai făcut-o pe a ta și ai supraviețuit. De data asta ai avut noroc; el n-a avut. Să sperăm că-ți porți norocul cu tine mai departe.

— Și dacă data viitoare nu voi fi la fel de norocoasă? Dacă am norocul Beaufort și data viitoare moașele fac cum le poruncești și mă lasă să mor? Dacă fac cum le ceri și scot cu forța un nepot din trupul mort al fiicei tale?!

Ea nici măcar nu clipește.

— Pruncul trebuie salvat întotdeauna înaintea mamei. Acesta e sfatul Sfintei Biserici, știi doar. Eu n-am făcut decât să le amintesc femeilor care le e datoria. Nu-i nevoie să iei totul ca pe o jignire, Margaret! Preschimbi totul în nenorocirea ta.

— Cred că chiar e nenorocirea mea, dacă le spui moașelor să mă lase să mor!

Ea face un pas înapoi, aproape ridicând din umeri.

— Astea sunt șansele cu care se confruntă o femeie. Bărbații mor în luptă; femeile mor la naștere. Lupta e mai periculoasă. Șansele sunt de partea ta.

— Și dacă șansele sunt împotriva mea, dacă sunt lipsită de noroc? Dacă mor?

— Atunci vei avea mulțumirea de-a ști că ai dăruit Casei de Lancaster cel puțin un fiu.

— Mamă, Dumnezeu mi-e martor, spun cu glasul înecat de plâns, jur că trebuie să cred că viața are să-mi dăruiască mai mult decât să fiu soția unui bărbat după altul și să sper că nu voi muri la naștere!

Ea clatină din cap, zâmbindu-mi ca și cum revolta mea ar semăna cu a unei fete care țipă fiindcă i-a luat cineva jucăriile.

— Nu, draga mea, sincer, n-are să-ți dăruiască nimic mai mult. Așa că fă-ți datoria cu inima supusă. Ne vedem în ianuarie, la nunta ta.

Străbat drumul de întoarcere la Castelul Pembroke într-o tăcere posomorâtă și nici unul din semnele apropierii primăverii pe cărările ce înverzesc nu-mi face vreo plăcere. Întorc capul, ca să nu văd narcisele sălbatice care preschimbă pajiștile înalte într-o pâlpăire de argint și aur, și sunt surdă la cântecul stăruitor, voios, al păsărilor. Nagățul ce plutește cu aripile-i boante deasupra unui câmp arat și-și trâmbițează fluieratul ascuțit nu înseamnă nimic pentru mine, căci nimic nu are însemnătate pentru mine. Becațina ce se repede în jos scoțând un sunet ca răpăitul tobelor nu mă cheamă. Viața mea nu va fi dedicată lui Dumnezeu, nu va fi deosebită în nici o privință. Mă voi semna Margaret Stafford — nici măcar nu voi fi ducasă. Voi trăi ca o vrabie pe o ramură până mă omoară uliul și moartea mea va trece neluată în seamă și neplânsă de nimeni. Chiar mama mi-a spus că-n viața mea nu e nici un lucru care să merite făcut și că tot ce pot nădăjdui e să fiu ferită de o moarte timpurie la naștere.

Jasper dă pinteni calului de îndată ce zărește turnurile înalte de la Pembroke, așa că mă întâmpină la poarta castelului cu copilul meu în brațe, strălucind de bucurie.

— Poate să zâmbească! strigă el chiar înainte de-a se opri caii. Poate să zâmbească! Am văzut! M-am aplecat peste leagănul lui ca să-l iau în brațe, iar pruncul m-a zărit și a zâmbit! Sunt încredințat că a fost un zâmbet. Nu mă gândeam că va zâmbi atât de devreme! Dar a fost neîndoielnic un zâmbet. Poate că-ți va zâmbi și ție.

Așteptăm amândoi nerăbdători, privind ochii de un albastru închis ai copilașului. E tot legat fedeleș, de parcă ar fi pregătit pentru sicriu; numai ochii și-i poate roti, nu poate nici măcar să-și miște capul. Feșele îl țin țeapăn.

— Poate va zâmbi mai târziu, spune Jasper mângâietor. Uite! A zâmbit adineaori? Nu.

— N-are nici o însemnătate, de vreme ce trebuie să-l părăsesc oricum peste nici un an, de vreme ce trebuie să plec să mă mărit cu sir Henry Stafford. De vreme ce acum trebuie să nasc băieți Stafford, chiar dacă mor încercând. Poate micuțul n-are nici o pricină să zâmbească, poate știe că va rămâne orfan.

Jasper se întoarce împreună cu mine spre intrarea castelului; pășește alături, cu pruncul meu așezat tihnit în brațe. Îmi spune mângâietor:

— Ți se va da voie să-l vezi.

— Dar tu îl vei păstra! Bănuiesc că știaai. Bănuiesc că ați pus asta la cale împreună – tu, mama mea, socrul meu și bătrânul meu viitor soț!

El îmi privește chipul înlăcrimat și răspunde cu grijă:

— E un Tudor. Fiul fratelui meu. Singurul moștenitor al numelui nostru. N-ai putea alege pe nimeni mai potrivit decât mine ca să aibă grijă de el.

— Nici măcar nu ești tatăl lui! spun supărată. De ce să stea cu tine și nu cu mine?

— Milady sora mea, abia ai ieșit tu însăși din copilărie și vremurile în care trăim sunt primejdioase.

Mă întorc mânioasă spre el și bat din picior.

— Sunt îndeajuns de mare ca să fiu măritată de două ori! Sunt îndeajuns de mare ca să fiu luată în pat fără vreo tandrețe sau cinstire! Sunt îndeajuns de mare ca să înfrunt moartea în odaia de naștere și să mi se spună că propria mea mamă – propria mea mamă – a poruncit să fie salvat copilul, nu eu! Cred că de-acum sunt femeie. Am un prunc în fașă și am fost măritată, am rămas văduvă, iar acum sunt iarăși logodită. Sunt ca bocceaua unui negustor de pânzeturi, sortită să fiu trimisă de colo-colo ca o țesătură și tăiată după modelul dorit de alții. Mama mi-a spus că tata a murit de propria-i mână și că suntem o familie lipsită de noroc. Cred că de-acum sunt femeie! Vă purtați cu mine precum cu o femeie matură când asta vă convine, nu puteți să mă prefaceți la loc într-un copil!

Încuviințează din cap, cu aerul că mă ascultă și chibzuiește la spusele mele.

— Ai dreptate să te plângi, răspunde el hotărât. Însă așa merg lucrurile în lume, lady Margaret, nu putem face altfel pentru tine.

— Dar ar trebui! strig. Asta încerc să spun de când eram mică! Ar trebui să faceți o abatere pentru mine. Sfânta Fecioară îmi vorbește, sfânta Ioana mi se arată, sunt trimisă ca să vă fiu lumină! Nu se poate să fiu măritată cu un bărbat de rând și trimisă iarăși Dumnezeu știe unde! Ar trebui să mi se dea o mănăstire a mea și să fiu maică stareță! Ar trebui să faci asta, frate Jasper, doar tu conduci Țara Galilor. Ar trebui să-mi dai o mănăstire, vreau să întemeiez un ordin!

Ținând pruncul strâns în brațe, se întoarce ușor cu spatele la mine. Îmi închipui că mânia mea îndreptățită l-a mișcat până la lacrimi, dar apoi văd că e îmbujorat la față și umerii i se zguduie fiindcă râde.

— O, Doamne! îngaimă el. Iartă-mă, Margaret, dar, o, Doamne! Ești un copil, un copil! Ești un prunc, ca Henry al nostru, și mă voi îngriji de amândoi.

— Nimeni nu se va îngriji de mine! strig. Vă înșelați cu toții în privința mea, iar tu ești un neghiob dacă râzi de mine! Sunt în grija lui Dumnezeu și n-am să mă mărit cu nimeni! Voi fi stareță!

El își trage răsuflarea, cu chipul încă strălucind de râs.

— Stareță, fără îndoială. Și veți lua cina cu noi astă-seară, maică stareță?

Mă încrunt la el și spun supărată:

— Voi fi servită în odăile mele. Nu voi lua cina cu voi. Se poate să nu mai iau cina cu voi niciodată! Dar poți să-i spui părintelui William să vină la mine. Trebuie să mă spovedesc că le-am greșit celor ce mi-au greșit.

— Îi voi spune, răspunde Jasper cu bunătate. Și voi trimite cele mai bune feluri de mâncare în odaia ta. Iar mâine sper că vei veni în curtea grajdurilor ca să te învăț să călărești singură. O doamnă de seamă ca tine ar trebui să aibă calul ei; ar trebui să călărească fără cusur, pe un armăsar frumos. Atunci când te întorci în Anglia, cred că ar trebui să faci drumul pe propriul tău cal de soi.

Șovăi și-l previn:

—Nu pot fi ispitită cu deșertăciuni! Voi fi stareță și nimic nu mă va abate de la drumul meu. Vei vedea! Veți vedea cu toții! Nu vă veți mai purta cu mine așa cum te porți cu un lucru ce poate fi schimbat și vândut. Voi fi stăpâna vieții mele!

—Fără îndoială, spune el politicoș. E peste poate de greșit să îți închipui că gândim astfel despre tine, căci eu te iubesc și te cinstesc, așa cum am făgăduit. Îți voi găsi un cal scump și vei fi minunat de frumoasă în spinarea lui și toată lumea te va admira, iar asta n-are decât să nu însemne nimic pentru tine.

Dorm, cufundată într-un vis cu ziduri de mănăstire spoite cu var alb și o bibliotecă mare, unde cărțile cu anluminuri sunt prinse cu lanțuri de pupitre și unde pot merge în fiecare zi să citesc. Visez la un preceptor care să mă călăuzească prin tainele limbilor greacă și latină și chiar ale limbii ebraice și că voi citi Biblia în limba cea mai apropiată de îngeri și voi ști totul. În vis, setea mea de învățătură și dorința de-a fi deosebită e potolită, alinată. Cred că, dacă aș fi o învățată, aș putea trăi împăcată. Dacă aș putea să mă trezesc în fiecare dimineată la rânduiala slujbelor zilei și să-mi petrec vremea citind, cred că aș simți că duc o viață mulțumitoare pentru Dumnezeu și pentru mine. Nu mi-ar păsa dacă oamenii mă socotesc sau nu deosebită, dacă viața mea ar fi cu adevărat deosebită. Nu mi-ar păsa dacă oamenii m-ar vedea ca pe o ființă cucernică, dacă aș putea trăi cu adevărat ca o femeie învățată și cucernică. Vreau să fiu ceea ce par a fi. Mă port ca și cum aș fi grozav de sfântă, ca și cum aș fi o fată deosebită; dar asta e ceea ce vreau cu adevărat să fiu. Zău că vreau!

Dimineată mă trezesc și mă îmbrac, însă înainte de-a merge la micul dejun, mă duc în odăile copilului, ca să-mi văd fiul. E tot în leagăn, dar îl aud gângurind – mici sunete slabe, ca de boboc de rață ce măcăie de unul singur pe un iaz liniștit. Mă aplec asupra leagănului să-l văd și el zâmbește. Da, zâmbește! În ochii lui de un albastru întunecat

se ivește lucirea de netăgăduit a recunoașterii, iar zâmbetul larg, ciudat, fără dinți îl face pe dată să semene mai puțin cu o păpușă frumoasă și mult mai mult cu o ființă micuță.

— O, Henry! șoptesc.

Micul zâmbet se lărgeste, de parcă pruncul și-ar cunoaște numele, de parcă ar cunoaște numele meu, de parcă aș ști că sunt mama lui, de parcă ar crede că suntem norocoși și că avem toate temeiurile pentru care să jucăm, de parcă am putea avea o viață plină de făgăduințe, în care să pot nădăjdui la mai mult decât la cel mai umil trai.

El zâmbește vesel încă o clipă, apoi ceva îi atrage lua-re-a-minte. Văd cum îi trece peste chip o umbră de uimire; câteva clipe mai târziu se îneacă și plânge, iar legănătoarele vin și mă dau la o parte, ca să-l ia din leagăn și să-l ducă la doică. Le las să-l ia și merg în sala cea mare, să-i spun lui Jasper că Henry mi-a zâmbit și mie.

Jasper mă așteaptă în curtea grajdurilor. Lângă el se află un cal voinic, închis la culoare, cu capul mare plecat și cu coada șfichiuind aerul.

— E pentru mine? întreb.

Încerc să nu-mi las neliniștea să se citească în voce, dar e fără îndoială un cal foarte mare, iar eu am călărit doar pe ponei, conduși de căpăstru de maestrul de călărie, sau în șaua dublă, în spatele unui rândaș, în călătoriile lungi.

— El e Arthur, spune Jasper cu blândețe. E mare, dar e foarte blând și potolit și foarte potrivit ca să înveți să călărești. A fost calul de luptă al tatălui meu, însă acum e prea bătrân pentru turniruri. Totuși nu se teme de nimic și te va duce în siguranță oriunde îi ceri.

Calul înalță capul și se uită la mine, iar privirea lui întunecată, neșovăitoare are ceva atât de demn de încredere încât fac un pas spre el și întind mâna. Capul mare coboară, nările largi îmi adulmecă mânușa, apoi calul îmi atinge blând degetele cu botul.

— Voi merge pe jos alături de tine, iar Arthur va înainta la pas, îmi făgăduiește Jasper. Vino să te ridic în șa.

Mă apropii, iar el mă ridică și mă ajută să încălec bărbatește. După ce mă vede așezată bine în șa, îmi trage poalele rochiei în jos, ca să cadă egal de o parte și de alta a calului și să-mi acopere cizmele.

— Așa. Acum ține-ți picioarele nemișcate, dar strânge ușor calul cu ele. În felul ăsta, el știe că ești în spinarea lui, iar tu te proptești bine în șa. Apucă hățurile!

Mă supun și capul mare al lui Arthur se ridică, nedumescrit de atingerea mea.

— N-o va lua din loc, nu? întreb neliniștită.

— Doar când îl îmboldești ușor cu călcâiele, ca să-i dai de veste că ești pregătită. Iar când vrei să se oprească, tragi ușor de hățuri.

Jasper se întinde și-mi petrece hățurile printre degete.

— Lasă-l doar să facă doi pași, ca să te încredințezi că-i poți porunci să pornească și să se oprească.

Cu șovăială, îmboldesc puțin calul cu amândouă călcâiele, însă întâiul pas, mare și săltat, mă sperie, așa că trag de hățuri. Supus, el se oprește pe dată.

— Am reușit! strig cu respirația întretăiată. S-a oprit când i-am poruncit! Așa-i? S-a oprit fiindcă i-am poruncit eu?

Jasper îmi zâmbește.

— Va face orice îi poruncești. Trebuie doar să-i dai un semn clar, ca să știe ce anume vrei să facă. L-a slujit cu credință pe tatăl meu, Edmund și cu mine am învățat să luptăm în turnir în spinarea lui, iar acum îți va fi ție dascăl. Poate va trăi îndeajuns pentru ca micul Henry să învețe să călărească pe el. Acum scoate-l la pas din curtea grajdurilor și du-l în curtea din fața castelului.

Mai încrezătoare, îl îmboldesc pe Arthur să pornească și de astă dată îl las să meargă. Greabănul uriaș i se mișcă, dar spinarea lui e lată, așa că pot să mă țin neclintită în șa. Jasper merge lângă capul lui, însă nu atinge hățurile. Eu și numai eu sunt cea care-l face să străbată curtea, apoi să iasă pe poartă și să pornească pe drumul ce duce la Pembroke.

Jasper merge agale alături de mine, ca și cum ar fi ieșit să ia aer. Nu ridică privirea către mine și nici la cal nu se uită. Pare a fi un bărbat care se plimbă alături de o călăreață

pricepută, aflându-se acolo doar ca să-i țină tovărășie. Abia după ce străbatem o bucată bună de drum mă întreabă:

— Ai vrea să-l întorci acum și să ne îndreptăm spre casă?

— Cum se întoarce?

— Îi întorci capul trăgând ușor de hăț. Va ști ce vrei cu asta. Și-l strângi ușor cu picioarele, ca să-i spui să meargă mai departe.

Abia ating hățul și capul mare se întoarce — Arthur face stânga-mprejur și pornește spre casă. Urcă ușor dealul, apoi îl mănă prin curte până la grajduri și, fără să-i spun, se duce și se oprește lângă lespede pentru încălecat, așteptând să cobor din șă.

Jasper mă ajută să descalec, după care-mi strecoară un colț de pâine, să i-l dau calului. Îmi arată cum să-mi țin palma întinsă, așa încât Arthur să-și poată găsi răsplata cu botul lui blând, apoi îi strigă unui rân-daș să vină să-l ia.

— Ai vrea să călărești și mâine? mă întreabă. Te-aș putea însoți călare; caii ar păși unul lângă altul și am putea merge mai departe. Poate până pe malul râului.

— Mi-ar plăcea! îi răspund. Acum te duci în odaia copilului?

El dă din cap.

— Pe la ora asta e treaz de obicei. Femeile mă vor lăsa să-i desfac feșele, așa că va putea să dea din picioare după pofta inimii. Îi place să fie liber.

— Ții foarte mult la el, nu-i așa?

El încuviințează cu sfială.

— El e tot ce mi-a rămas de la Edmund. E ultimul dintre noi, Tudorii. E lucrul cel mai de preț din castel. Și cine știe? Într-o zi s-ar putea să fie lucrul cel mai de preț din Țara Galilor și chiar din toată Anglia.

În odaia lui Henry îmi dau seama că Jasper e un oaspete bine-venit și obișnuit. Are jilțul lui, pe care șade și privește cum pruncul e desfășat încet. Nu se sperie de mirosul scutecului murdar, nici nu întoarce capul, ci se apleacă și

cercetează cu luare-aminte fundul copilului, căutând semne de roșeață sau rosătură, iar când femeile îi spun că au uns copilul cu seu de oaie, așa cum le-a poruncit, încuviințează mulțumit. Apoi, după ce pruncul e spălat, femeile așază o pătură de lână caldă în poala lui Jasper, iar el întinde copilul pe spate, îi gădilă tălpile și-i suflă pe burtica goală. Micuțul dă din picioare viguros și se sucește, bucuros de libertate.

Privesc toate astea ca o străină, simțindu-mă ciudat, nelalocul meu. Acela e pruncul meu, dar eu nu pot umbla cu el cu atâta ușurință. Stângace, mă duc și îngenunchez lângă Jasper, ca să-i iau mânuța și să-i privesc unghiile mititele și pliurile palmei grăsună, cutele desăvârșite din jurul încheieturii dolofane.

— E frumos, spun plină de mirare. Dar nu te temi că-l vei scăpa?

— De ce să-l scap? răspunde Jasper. Dacă e să se întâmple ceva, mai degrabă îl voi răzgâia cu prea multă grijă. Guvernanta spune că oamenii mari trebuie să lase copilul în pace și nu să se joace cu el în fiecare zi.

— Ar spune orice ca să-și poată prelungi cina sau să poată dormi în jilț, zic cu acreală. A încredințat-o pe mama că n-ar trebui să am preceptor de latină, pentru că știa că asta-i va da mai mult de lucru. Nu vreau să-i fie ea dascăl!

— O, nu! mă liniștește Jasper. Va avea drept dascăl un învățat adevărat. Vom aduce pe cineva de la una din universități, de la Cambridge pesemne. Cineva care să-l poată învăța temeinic toate științele pe care va trebui să le cunoască. Nu doar cele clasice, ci și cele moderne: geografia, matematica și retorica.

Se apleacă și sărută zgomotos burtica moale și caldă a lui Henry. Pruncul gângurește de plăcere și-și flutură mânuțele.

— E îndoielnic că va moșteni tronul, știi doar, îi amintesc lui Jasper, tăgăduindu-mi propria credință. N-are nevoie de învățătură de prinț. Avem un rege pe tron, căruia îi va urma prințul Edward, iar regina e tânără, poate foarte bine să aibă și alți copii.

Jasper acoperă fața copilului cu un șervet micuț, pe care îl trage fără veste deoparte. Pruncul scoate un strigăt ușor de uimire și încântare. Jasper repetă mișcarea iar și iar. Se vede bine că ar putea juca amândoi jocul ăsta toată ziua.

— Se poate să nu fie niciodată mai mult decât vărul regelui, repet. Iar atunci îngrijirea pe care i-o oferi și învățătura vor fi irosite.

Jasper strânge la piept copilul încălzit în pătură și-mi spune:

— A, nu! E prețios el însuși. E prețios ca fiul fratelui meu și nepotul tatălui meu, Owen Tudor, și al mamei mele, care a fost regina Angliei, Dumnezeu s-o aibă în paza Lui. E prețios pentru mine fiindcă e copilul tău – n-am uitat cât ai suferit când l-ai născut. Și e prețios ca vlăstar Tudor. Cât privește restul... vom afla ce ne aduce viitorul după cum va vrea Dumnezeu. Dar dacă Henry Tudor va fi vreodată chemat, atunci se va vedea că l-am ferit de primejdii și l-am pregătit, ca să fie gata să domnească.

— Pe când eu nu voi fi niciodată chemată și nu voi fi potrivită să fiu nimic altceva decât o soție – asta dacă rămân în viață! spun mâhnită.

Jasper se uită la mine fără să râdă. Se uită la mine și mi se pare că, întâia oară în viață, cineva mă vede și mă înțelege.

— Tu ești moștenitoarea a cărei descendență îi dă lui Henry dreptul la tron. Tu, Margaret Beaufort. Și ești prețioasă în ochii lui Dumnezeu. Știi măcar atâta lucru. N-am cunoscut niciodată vreo femeie mai cucernică. Ești mai mult înger decât fată!

Strălucesc, așa cum ar roși o femeie de rând când îi laudă cineva frumusețea.

— Nu credeam că ai băgat de seamă!

— Am băgat de seamă și cred că ai o adevărată chemare. Știu că nu poți ajunge stareță, firește că nu. Dar sunt într-adevăr încredințat că ai o chemare spre Dumnezeu.

— Da, Jasper, însă la ce bun să fiu cucernică, dacă nu mi-e dat să ajung o pildă pentru lume? Dacă singurele lucruri ce mi-au fost îngăduite sunt căsătoria cu un bărbat

care nu ține deloc la mine și apoi o moarte timpurie la naștere?

— Trăim vremuri primejdioase și tulburi, e greu de știut ce ar trebui să faci, spune el îngândurat. Credeam că datoria mea e să-i fiu aghiotant bun fratelui meu și să stăpânesc Țara Galilor în numele regelui Henric. Dar acum fratele meu e mort, stăpânirea Țării Galilor în numele regelui e o bătălie nesfârșită, iar când merg la curte, regina însăși îmi spune că ar trebui să-mi primesc poruncile de la ea și nu de la rege. Mă încredințează că Anglia va fi în siguranță numai dacă o urmează pe ea și că ea ne va călăuzi către pacea și alianța cu Franța, marele nostru dușman.

— Și atunci de unde știi ce să faci? îl întreb. Îți spune Dumnezeu?

Îmi pare foarte greu de crezut că Dumnezeu i-ar vorbi lui Jasper, a cărui piele e atât de plină de pistrui chiar și acum, în martie. El râde.

— Nu, Dumnezeu nu-mi vorbește, așa că încerc să-mi păstrez credința în familia mea, în regele meu și în țara mea, în această ordine. Mă pregătesc pentru necazuri și nădăjduiesc la tot ce poate fi mai bine.

Mă apropiu de el ca să-i pot vorbi cu glas scăzut.

— Crezi că Richard de York ar îndrăzni să pună mâna pe tron, dacă regele ar fi bolnav foarte multă vreme? Dacă nu s-ar face bine?

— Cred că ăsta e un lucru sigur, răspunde el cu un aer mohorât.

— Și atunci, ce trebuie să fac dacă sunt departe de tine și un rege fals se urcă pe tron?

Jasper se uită la copil, cumpănind.

— Să zicem că regele nostru Henric moare și apoi moare și prințul, fiul lui, răspunde el.

— Ferească Dumnezeu!

— Amin. Să zicem că mor unul după altul. În ziua aceea, pruncul ăsta va fi următorul care va urca pe tron.

— Știu foarte bine.

— Nu crezi că asta ar putea fi chemarea ta? Să ferești acest copil de primejdii, să-l înveți treburile domniei, să-l pregătești pentru cea mai însemnată sarcină din regat: să-l

vezi uns rege, miruit pe piept și devenind mai mult decât un bărbat – un rege, o ființă aproape dumnezeiască?

— Am visat asta, îi spun foarte încet. Când a fost zămislit. Am visat că a-l purta în pânțece și a-l aduce pe lume e chemarea mea, așa cum chemarea Ioanei a fost să-l aducă la Reims pe regele francez. Dar n-am vorbit despre asta nimănui, decât lui Dumnezeu.

— Să spunem că ai dreptate, urmează Jasper, șoaptele sale țesând o vrajă în jurul amândurora. Să spunem că fratele meu nu a murit în zadar, căci moartea lui l-a făcut pe acest băiat conte de Richmond. Sămânța lui a făcut ca acest băiat să fie un Tudor și, astfel, nepot al regelui Angliei. Tu, purtându-l în pânțece, ai făcut să fie un Beaufort și primul urmaș, în linie directă, al regelui Angliei. Să spunem că asta ți-e ursita: să treci prin aceste vremuri grele și să-l așezi pe acest băiat pe tron. Nu crezi asta? N-o simți?

— Nu știu, răspund cu șovăială. Credeam că am o chemare mai înaltă. Credeam că voi fi maică stareță.

— Nu există în lumea întreagă vreun rang mai înalt pentru o femeie, spune el zâmbindu-mi. Ai putea fi maica regelui Angliei!

— Cum mi s-ar adresa oamenii?

— Poftim?!

Întrebarea mea îl descumpănește.

— Cum mi s-ar adresa oamenii dacă fiul meu ar fi regele Angliei, dar eu n-aș fi încoronată regină?

După o clipă gândire îmi răspunde:

— Pesemne că ți s-ar adresa cu „Alteța Voastră”. Pesemne că fiul tău l-ar face pe soțul tău duce. Și atunci ai fi „Alteța Voastră”.

— Soțul meu ar fi duce?

— Numai așa ai putea fi ducesă. Ca femeie, nu ți s-ar îngădui să ai titlu nobiliar al tău, nu cred.

Clatin din cap.

— De ce să fie înnobilit soțul meu, când eu voi fi cea care a făcut toată munca?

Jasper își înăbușă râsul.

— Ce titlu ai vrea?

Mă gândesc câteva clipe, apoi mă hotărâsc:

— Oamenii îmi pot spune „milady mama regelui“. Îmi pot spune „milady mama regelui“ și-mi voi semna scrisorile „Margaret R.“.

— „Margaret R.“? Te vei semna „Margaret Regina“? Îți vei lua titlul de regină?!

— De ce nu?! Voi fi mama regelui. Voi fi aproape regina Angliei.

El se înclină cu prefăcută ceremonie.

— Vei fi milady mama regelui și toți vor trebui să-ți îndeplinească orice poruncă.

Vara anului 1457

Nu mai vorbim cu alt prilej despre ursita mea și nici despre viitorul Angliei. Jasper e prea prins cu treburile. Lipsește de la castel săptămâni în șir. La începutul verii se întoarce cu oștirea în zdrențe și cu fața plină de vânătăi, dar zâmbitor. L-a capturat pe William Herbert ; s-a statornicit pacea în Țara Galilor și cârmuirea ei se află iarăși în mâinile noastre. Țara Galilor e condusă din nou de un Tudor în numele Casei de Lancaster.

Jasper îl trimite pe Herbert la Londra ca trădător dovedit și aflăm că e judecat pentru trădare și întemnițat în Turn. Vestea asta mă face să mă cutremur, gândindu-mă la fostul meu tutore, William de la Pole, care se afla în Turn când, copilă fiind, am fost silită să mă lepăd de el.

— N-are nici o însemnătate, îmi spune Jasper la cină, reușind cu greu să vorbească din cauza căscatului. Iartă-mă, sora mea, sunt istovit ! Măine voi dormi toată ziua. Herbert nu va pune capul pe butuc, așa cum merită. Regina însăși m-a prevenit că regele îl va grația pe Herbert și-l va elibera, așa că va trăi ca să ne atace iarăși. Ține minte vorbele astea ! Regele nostru e mare meșter la iertat. Îl va ierta pe cel care ridică Anglia împotriva lui. Herbert va fi eliberat și, după o vreme, se va întoarce în Țara Galilor, așa că mă voi lupta iar cu el pentru aceeași mână de castele. Regele îi iartă pe cei din Casa de York și crede că aceștia vor trăi în înțelegere cu el. La drept vorbind, Margaret, asta e o dovadă a măreției lui — tu te lupți pentru sfînțenie și pesemne că e o trăsătură de familie, căci cred că el a atins sfînțenia. E însuflețit de cea mai mare bunătate și cea mai mare încredere. Nu-i în stare să poarte dușmănie ; vede în

fiecare om un păcătos care se căznește să fie bun și face tot ce poate ca să-l ajute. N-ai cum să nu-l iubești și să nu-l admiri. Faptul că-i iau mila drept îngăduință de-a face tot ce potesc e o trăsătură a dușmanilor lui. (Tace câteva clipe.) E un mare om, dar poate nu și un mare rege. E mai presus de noi toți. Însă asta îngreunează foarte mult lucrurile pentru noi, ceilalți. Iar oamenii de rând văd doar slăbiciune acolo unde e de fapt măreție a spiritului.

— Dar acum se simte bine, nu-i așa? Curtea s-a întors la Londra. Regina trăiește iarăși împreună cu regele, iar tu stăpânești Țara Galilor în numele lui. Se poate să rămână sănătos, fiul lor e puternic, ar putea să mai aibă un copil. De bună seamă, cei din Casa de York se vor potoli și-și vor vedea de viață ca niște oameni măreți, conduși de un rege și mai măreț. Știu negreșit că asta e locul lor, nu?

Jasper clatină din cap, își umple din nou castronul cu tocană de vită și-și mai ia o felie de pâine albă. E flămând; a umblat călare săptămâni întregi cu oștenii lui.

— Drept să spun, Margaret, nu cred că cei din Casa de York se pot potoli. Se întâlnesc cu regele și câteodată fac tot ce pot ca să lucreze împreună cu el; dar chiar și când se simte bine, regele e slab, iar când e bolnav, e ca adormit. Dacă n-aș fi omul lui, dacă nu i-aș fi jurat credință cu trup și suflet, mi-ar fi greu să-i fiu credincios. M-ar umple îndoiala pentru ceea ce va urma. În adâncul sufletului, nu-i pot învinovăți pentru că nădăjduiesc să controleze ceea ce va urma. Nu mă îndoiesc nici o clipă de Richard de York. Sunt încredințat că-l cunoaște și-l iubește pe rege și știe că el însuși e din spița regească, însă nu rege uns. Dar în Richard Neville, contele de Warwick, n-aș avea mai multă încredere decât pot avea în ochii mei să urmărească o săgeată slobozită din arc. E atât de obișnuit să domnească asupra ținutului de la miazănoapte, încât nu va înțelege niciodată de ce nu poate domni peste un regat. Slavă Domnului, nici unul, nici celălalt nu s-ar atinge în ruptul capului de un rege uns. Dar de fiecare dată când regele e bolnav, se ivește întrebarea: când se va înzdrăveni? Și ce trebuie să facem până se înzdrăvenește? Și întrebarea pe care n-o rostește nimeni cu glas tare: ce trebuie să facem dacă nu se mai înzdrăvenește niciodată? Cel mai rău dintre toate e

că avem o regină care știe doar de propriile-i legi. În lipsa regelui suntem o corabie fără cârmă, iar regina e vântul care ne poate mîna în orice parte. Dacă aș crede că Ioana d'Arc n-a fost o sfântă, ci o vrăjitoare, cum spun unii, m-aș gândi că ne-a blestemat cu un rege care le e credincios în primul rînd propriilor vise și cu o regină care îi e credincioasă în primul rînd Franței.

— Nu spune așa ceva! Nu spune așa ceva! mă împotrivesc la defăimarea adusă Ioanei și-mi las repede mîna peste a lui, ca să-l fac să tacă.

Preț de câteva clipe rămânem așa, apoi el își retrage mîna de sub a mea, ca și cum n-aș avea voie să-l ating nici măcar ca între soră și frate.

— Îți vorbesc acum avînd încredere că toate acestea nu vor ajunge mai departe de rugăciunile tale. Dar după ce te căsătorești, în ianuarie, îți voi vorbi numai despre chestiuni de familie.

Mă îndurerează faptul că și-a retras mîna de sub atingerea mea. Rostesc încet :

— Jasper, din ianuarie încolo nu voi mai avea pe nimeni în lume care să mă iubească.

— Eu te voi iubi, răspunde el la fel de încet. Ca frate, ca prieten, ca tutore al fiului tău. Poți să-mi scrii oricînd, iar eu voi putea să-ți răspund de fiecare dată, ca frate, ca prieten și ca tutore al fiului tău.

— Dar cine va vorbi cu mine? Cine mă va vedea așa cum sunt?

El ridică din umeri.

— Unii dintre noi ne naștem pentru o viață singuratică. Tu vei fi măritată, dar se poate să te simți foarte singură. Mă voi gândi la tine: vei locui în casa ta impunătoare din Lincolnshire, cu Henry Stafford, în vreme ce eu voi trăi aici fără tine. Castelul va părea foarte tăcut și foarte ciudat fără tine. Treptelor de piatră și capelei le va fi dor de pasul tău, porții îi va fi dor de rîsul tău, iar zidului îi va lipsi umbra ta.

— Dar îl vei păstra pe fiul meu! răspund, geloasă ca întotdeauna.

El încuviințează.

— Îl voi păstra, deși pe Edmund și pe tine v-am pierdut.

Ianuarie 1458

Ținându-se de cuvânt, mama, sir Henry Stafford și ducele de Buckingham vin după mine la Castelul Pembroke în ianuarie, în ciuda zăpezii și a cețurilor înghețate, ca să mă ducă la nuntă. Jasper și cu mine ne dăm peste cap să aducem destule lemne pentru focuri zdravene în fiecare încăpere și să smulgem ținutului iernatic flămând destulă carne pentru a pregăti un ospăț de nuntă. În cele din urmă trebuie să ne împăcăm cu gândul că nu vom putea avea mai mult de trei mâncăruri din carne și două feluri de dulciuri și că avem foarte puține fructe glasate și numai câteva bucate cu marțipan. Nu va fi ceea ce așteaptă ducele, dar suntem în Țara Galilor, în toiul iernii, iar Jasper și cu mine împărtășim un soi de mândrie rebelă că am făcut ce-am putut și, dacă nu e de-ajuns pentru Alteța Sa și pentru mama, n-au decît să se întoarcă la Londra, unde negustorii burgunzi vin în fiecare zi cu un nou articol de lux pentru cei destul de bogați și de vanitoși ca să-și irosească banii.

Până la urmă, oaspeții abia dacă bagă de seamă tratația săracă, fiindcă stau numai două zile. Mi-au adus o mantie cu glugă îmblănită și mănuși pentru călătorie, iar mama se învoiește să fac o parte din drum călare pe Arthur. Urmează să plecăm dimineața devreme, ca să prindem cât mai mult din lumina zilei de iarnă scurte, iar eu trebuie să aștept pregătită în curtea grajdurilor, ca să nu-mi jignesc noua familie și pe viitorul meu soț tăcut. Mă vor duce mai întâi acasă la mama, unde va avea loc nunta, după care proaspătul meu soț mă va duce la reședința lui din Bourne, în Lincolnshire, unde-o mai fi și asta. Încă un soț, încă o casă

nouă, încă un ținut nou – însă nu-mi găsesc locul nicăieri și nu am niciodată nimic al meu.

Când totul e pregătit, mă întorc iute în casă și Jasper mă însoțește în odăile copilului, ca să-mi iau rămas-bun de la fiul meu. Henry a crescut, a scăpat de feșele strâns înfășurate, chiar și de leagăn. Acum doarme într-un pătuț cu gratii de o parte și de alta. E atât de aproape clipa când va merge singur, încât nu mă îndur să-l părăsesc. Poate să stea în picioare, adorabil de crăcănat, ținându-se de un scăunel de rugăciune sau de un taburet scund, iar de acolo ocheste următorul port sigur și se repede spre el, făcând un pas clătinat și apoi prăbușindu-se. Dacă sunt doritoare să mă joc cu el, se prinde de mâinile mele și așa, îndoiindu-mă de mijloc ca să-l sprijin, mergem cât e camera de lungă, după care ne întoarcem. Când Jasper intră în odaia lui, Henry cârâie ca un cocoșel, căci știe că Jasper se va plimba cu el de-a lungul încăperii iar și iar, ca un animal de povară supus ce învâрте roata de treierat, ținând neobosit mânuțele lui Henry în vreme ce acesta tropăie pe tălpile-i dolofane.

Dar clipa vrăjită când va merge singur n-a sosit încă; m-am rugat să se întâmple înainte să fiu nevoită să plec, însă acum știu că va face primul pas fără mine. Și toți pașii ce vor urma. Știu. Toți pașii vieții lui, iar eu nu voi fi de față să-l văd.

— Îți voi scrie în clipa când merge singur, îmi făgăduiește Jasper.

— Scrie-mi și dacă reușești să-l faci să mănânce carne. Nu poate trăi numai cu terci de ovăz cu lapte.

— Și dinții, îmi făgăduiește el. Îți voi scrie când iese fiecare.

Îl trag de braț, iar el se întoarce spre mine. Îi șoptesc:

— Iar dacă e bolnav, ți se va spune să mă cruți de griji. Dar nu mă vei cruța de griji dacă cred că e bolnav și nimeni nu vrea să-mi spună. Jură-mi că-mi vei scrie dacă e câtuși de puțin bolnav sau cade sau pățește altceva!

— Jur, zice el. Și-l voi păzi de primejdii cât de bine voi putea.

Ne întoarcem spre patul cu margini înalte, de unde Henry ne zâmbește vesel, ținându-se de gratii. Preț de o clipă zăresc

imaginea lui Jasper și a mea, oglindită în micile ochiuri de sticlă cu grilaj dantelat ale ferestrei din spatele lui Henry. Am aproape cincisprezece ani, iar Jasper va împlini douăzeci și șapte. În sticla întunecată arătăm ca părinții băiețelului nostru, arătăm ca părinții tineri și frumoși ai unui moștenitor iubit.

— Voi veni să-l văd de îndată ce mi se îngăduie, spun nefericită.

Micul meu Henry nu știe că vreau doar să-mi iau rămas-bun. Ridică mâinile ca să fie luat în brațe.

— Îți voi aduce vești despre el ori de câte ori voi veni în Anglia, făgăduiește Jasper.

Se apleacă și-l ia pe băiețelul nostru în brațe. Henry se agață de el și-l lipește obrazul de gâtul lui. Fac un pas în spate și-i privesc, încercând să-mi gravez în minte tabloul băiatului meu și al tutorelui său, ca să-l pot vedea îndărătul pleoapelor când mă voi ruga pentru ei. Știu că-i voi vedea la fiecare liturghie, de cinci ori pe zi. Știu că lipsa lor îmi va îndurera inima cât va fi ziua de lungă, în fiecare zi, și noaptea, când nu voi putea dormi de dorul lor.

— Nu coborî să mă petreci, spun mâhnită. Îi voi înștiința că a venit cineva și te-a chemat. Nu pot îndura!

El se uită la mine cu chipul încordat și răspunde mohorât:

— Firește că vin să te petrec, și-l voi aduce și pe fiul tău. Ar părea grozav de ciudat să nu-ți spun rămas-bun, în calitate de cumnat și de tutore al fiului tău. Acum ești logodită, Margaret; trebuie să ai grijă cum apari în ochii lumii și cum vede viitorul tău soț lucrurile.

— Îți închipui că mă voi gândi la el astăzi, tocmai astăzi?! răbufnesc. Când trebuie să te părăsesc, când trebuie să-mi iau rămas-bun de la fiul meu? Îți închipui că-mi pasă ce crede despre mine, când mi se frânge inima?!

Jasper încuviințează din cap.

— Astăzi și-n fiecare zi. Gândește-te bine la el. Căci va fi stăpânul tuturor bunurilor tale, al tuturor pământurilor tale. Bunul tău nume se află în mâinile lui, el va hotărî moștenirea fiului tău. Dacă nu poți fi o soție iubitoare — ridică mâna ca să mă împiedice să crâcnesc —, fii cel puțin

o soție de care să n-aibă a se plânga. Familia lui e una dintre cele mai de seamă din regat. Va moșteni o avere. Dacă moare, o parte din averea aceea îți va reveni ție. Fii o soție de care să n-aibă a se plânga, Margaret! E cel mai bun sfat pe care ți-l pot da. Vei fi soția lui; asta înseamnă să fii servitoarea lui, bunul lui. Îți va fi stăpân. Ai face bine să-i fii pe plac.

Nu mă apropii de el și nu-l ating. De atunci, de la cină, când mi-am lăsat mâna peste a lui și el și-a retras-o, nu l-am mai atins niciodată. Sunt o fată de paisprezece ani, dar am mândria mea; pe deasupra, unele lucruri sunt prea puternice pentru a fi puse în cuvinte. Îi răspund cu un glas hotărât:

— Lasă-mă cel puțin să-ți spun acum, de data asta, că nu vreau să mă mărit cu el și nu vreau să plec de-aici.

Jasper îmi zâmbește peste căpșorul rotund al fiului meu, dar are ochii întunecați de durere.

— Știu. Și pot să-ți spun că plecarea ta mă va umple de suferință. Îmi vei lipsi.

— Mă iubești ca pe o soră! stăruie eu, stârnindu-l să tăgăduiască.

El se întoarce cu spatele, face un pas, dar apoi vine din nou lângă mine. Henry gângurește și întinde brațele spre mine, crezând că e un joc. Jasper se oprește deodată – la doar jumătate de pas de mine, îndeajuns de aproape ca să-i simt răsuflarea caldă pe obraz, îndeajuns de aproape ca să pășesc spre el, în brațele lui, dacă aș îndrăzni.

— Știi bine că nu pot vorbi, spune el încordat. Peste o săptămână vei fi lady Stafford. Pleacă știind că mă voi gândi la tine de fiecare dată când îl ridic din pătuț pe băiatul tău, de fiecare dată când îngenunchez să mă rog, de fiecare dată când poruncesc să-mi fie adus calul, în fiecare ceas al fiecărei zile! Sunt cuvinte care nu pot fi rostite cu cinste între contele de Pembroke și lady Stafford, așa că nu le voi rosti. Trebuie să te mulțumești cu atât.

Mă frec la ochi cu pumnii, udându-i de lacrimi, și răspund cu îndârjire:

— Dar asta nu înseamnă nimic! Nimic, pe lângă ce aș vrea să-ți spun. Nu e deloc ce voiam s-aud!

— Așa și trebuie să fie. În felul ăsta n-ai nimic de mărturisit, nici unui preot, nici unui soț. Și nici eu n-am. (Tace câteva clipe.) Acum du-te.

Cobor înaintea lui pe scări, până-n curtea castelului, unde așteaptă caii. Logodnicul meu descalecă greoi și mă urcă pe calul meu, murmurând încă o dată că e cale lungă și poate aș vrea să merg într-o șa dublă, în spatele cuiva, sau să iau o litieră, iar eu răspund din nou că am învățat să călăresc, că-mi place foarte mult și că Arthur, calul primit de la Jasper ca dar de nuntă, mă va purta fără șovăială și fără nici o grijă toată ziua.

Gărzile sunt în șa; se așază în rând și-și înclină flamurile în fața contelui de Pembroke, care îl ține pe micul conte de Richmond, fiul meu, în brațe. Sir Henry îi aruncă un salut nepăsător. Jasper se uită la mine și mă uit și eu încremenită la el preț de o clipă, apoi întorc calul și plec de la Castelul Pembroke și de lângă contele lui. Nu privesc în urmă să văd dacă se uită după mine; știu bine că da.

Mergem la reședința de la Bletsoe a mamei și mă cunun în capela mică, avându-le în suită pe surorile mele vitrege. De astă dată n-o întreb pe mama dacă pot fi cruțată de cununie, iar ea nu mă liniștește cu făgăduieli deșarte. Mă uit pieziș la noul meu soț și mă gândesc că, deși are de două ori vârsta mea, poate va fi mai bun cu mine decât ar fi un bărbat mai tânăr. Când îngenunchez în fața altarului pentru binecuvântarea cununii, mă rog din toată inima să fie atât de bătrân încât să fie neputincios.

Ni se oferă un ospaț de nuntă și apoi suntem însoțiți la culcare; îngenunchez la picioarele patului și mă rog să am curaj și să-l părăsească tăria. El intră în odaie înainte să isprăvesc și-și scoate halatul, lăsându-mă să-l văd dezbrăcat, de parcă n-ar fi nimic stânjenitor în asta.

— Pentru ce te rogi? mă întreabă cu pieptul gol, cu fundul gol, din cale-afară de necuviincios, vorbind ca și cum nu și-ar da seama de asta.

— Să fiu cruțată! las să-mi scape vorbele pe negândite, dar îmi acopăr îndată gura cu palma, îngrozită. Îmi pare rău, îți cer iertare! Voiam să spun: „să fiu cruțată de frică“.

Spre mirarea mea, nu văd la el nici o răbufnire de mânie. Nici măcar nu pare supărat. Se bagă în pat râzând, tot dezbrăcat, și spune:

— Biată copilă... Biată copilă! N-ai a te teme de nimic din partea mea. Voi încerca să nu-ți fac rău și voi fi mereu blând cu tine. Dar trebuie să înveți să ai grijă ce vorbești.

Mă fac roșie ca para focului de rușine și mă bag în pat. Mă trage cu blândețe spre el, mă cuprinde cu brațul și mă lipește de umărul lui, de parcă ar fi cel mai firesc lucru din lume. E întâia oară când mă ține un bărbat în brațe și frica de atingerea lui și de mirosul lui mă împietrește. Aștept atacul grosolan pe care îl înduram de fiecare dată din partea lui Edmund, dar nu se întâmplă nimic. El nu se mișcă și răsuflarea lui ușoară mă face să cred că a adormit. Încetul cu încetul, îndrăznesc să respir, iar ceva mai târziu simt că mă odihnesc în moliciunea patului și în finețea așternutului. El e cald și trupul lui voinic și liniștit, întins lângă al meu, are ceva alinător. Îmi amintește de calul meu Arthur, atât de puternic, de mare și de blând. Îmi dau seama că Dumnezeu mi-a împlinit rugăciunile și că noul meu soț e, pesemne, atât de bătrân la treizeci și trei de ani, încât e cu totul neputincios. Altfel de ce-ar sta nemișcat și liniștit, mângâindu-mi doar ușor spinarea cu mâna? Maica Sfântă fie slăvită! E lipsit de bărbăție și, stând așa întinsă lângă el, încep să mă simt ocrotită, încălzită și chiar iubită. El nu se mișcă; nu face nici un zgomot, doar oftează ușor, și când neliniștea mi se topește, adorm în brațele lui.

Vara anului 1459

Abia după un an și jumătate de căsnicie îl văd din nou pe cumnatul meu Jasper și, pe când îl aștept în sala cea mare a conacului nostru impunător din Lincolnshire, mă simt ciudat de stânjenită, de parcă m-aș rușina de viața îmbelșugată și tihnită pe care o duc cu soțul meu, sir Henry. Mă aștept ca Jasper să mă găsească foarte schimbată, știu bine că m-am schimbat. Sunt mai puțin frământată decât fata care a jurat că nu vrea să se mărite cu nimeni; sunt mult mai fericită decât fata care s-a răzvrătit împotriva mamei sale când i-a spus că pentru ea nu există alt viitor în afară de căsnicie și de patul bărbatului ei. În ultimele optsprezece luni am aflat că soțul meu nu e neputincios, ci dimpotrivă, foarte bun și foarte blând cu mine. Dragostea și duioșia lui m-au învățat să fiu drăgăstoasă la rândul meu și trebuie să recunosc că sunt o soție fericită și mulțumită.

Îmi oferă o mare libertate în viața noastră comună, îngăduindu-mi să merg în capelă oricât de des vreau; preotul și biserica alăturată casei noastre sunt la ordinele mele. Am poruncit ca liturghiile să urmeze rânduiala de zi cu zi a unei mănăstiri și iau parte la cele mai multe dintre ele, chiar și la slujbele de seară în zilele de sărbătoare, iar el nu se împotrivește deloc. Îmi dă o sumă generoasă pentru nevoile mele și mă încurajează să cumpăr cărți. Am început să-mi alcătuiesc propria bibliotecă de traduceri și manuscrise, iar uneori șade lângă mine seara și-mi citește din Evanghelie în latină, iar eu urmăresc textul într-o traducere în engleză, copiată la cererea lui pentru mine, și încep treptat să-l înțeleg. Pe scurt, bărbatul acesta mă tratează mai mult ca

pe tânăra lui pupilă decât ca pe soția lui și se îngrijește de sănătatea, învățătura și viața mea religioasă.

E bun și grijuliu cu mine ; nu mă dojenește că încă n-am zămislit un copil și-și face datoria cu blândețe.

Așa că, așteptându-l pe Jasper, mă simt ciudat de rușinată, de parcă aș fi găsit un port sigur și aș fi fugit mișelește de pericolele și temerile din Țara Galilor. Apoi văd norul de praf pe drum, aud tropotul copitelor și zăngănitul armelor, iar Jasper și oamenii lui intră în curtea grajdurilor. E însoțit de cincizeci de călăreți, toți înarmați, toți cu chipuri încrâncenate, de parcă s-ar pregăti de război. Sir Henry stă alături de mine și înaintăm împreună ca să-l întâmpinăm pe Jasper, dar orice nădejde că-mi va lua mâna sau mă va săruta pe buze mi se năruie când văd că cei doi bărbați sunt nerăbdători să vorbească între ei și că nici unul n-are deloc nevoie de mine. Sir Henry îl prinde pe Jasper de coate într-o îmbrățișare dură.

— Vreun necaz pe drum ?

Jasper îl bate cu palma pe spinare.

— O ceată de tâlhari arborând trandafirul alb de York, dar nimic altceva. Am fost siliți să ne luptăm cu ei, după care au fugit. Pe-aici ce vești mai sunt ?

Sir Henry se strâmbă.

— Ținutul Lincolnshire e aproape în întregime de partea lui Richard de York ; Hertfordshire, Essex și Anglia de Răsărit, de partea lui sau a lui Warwick, aliatul său. La miazăzi de Londra, Kentul e pe jumătate răzvrătit, ca de obicei. Oamenii de acolo suferă atât de mult din pricina piraților francezi și a opreliștilor puse în calea negoțului, încât îl privesc pe contele de Warwick, aflat la Calais, ca pe salvatorul lor, iar reginei franceze nu-i vor ierta niciodată obârșia.

— Ce crezi, voi ajunge la Londra nevătămat ? Vreau să plec poimâine. Sunt multe cete înarmate la drumul mare ? Să o iau peste câmpuri ?

— Câtă vreme Warwick rămâne în Calais, te vei înfrunta doar cu nelegiuirii obișnuite. Dar se spune c-ar putea să debarce oricând, după care va porni în marș ca să se întâlnească cu York la Ludlow, și s-ar putea să vi se încrucișeze drumurile. Cel mai bine ar fi să trimiți cercetași înainte și

să ai un grup care să te urmeze la oarecare depărtare. Dacă te întâlnești cu Warwick, te vei trezi amestecat într-o bătălie, poate prima dintr-un război. Mergi la rege?

Cei doi se întorc și intră pe ușă împreună, iar eu îi urmez — stăpâna casei doar cu numele. Servitorii din gospodăria lui sir Henry au mereu totul pregătit. Eu sunt aproape un oaspete.

— Nu, regele a plecat la Coventry, Dumnezeu să-l țină și să-l binecuvânteze, îi va chema pe lorzii de York să vină și să-i recunoască domnia. E încercarea la care vor fi supuși. Dacă nu vor să meargă, vor fi puși sub învinuire. Regina și prințul sunt cu regele, pentru siguranță. Mi s-a poruncit să încercuiesc Palatul Westminster și să apăr Londra în numele regelui. Trebuie să fiu gata de un asediu. Ne pregătim de război.

— De la negustorii și lorzii din oraș nu vei primi nici un ajutor, îl previne soțul meu. Toți sunt de partea lui York. Nu pot face negoț câtă vreme regele nu e în stare să păstreze pacea, asta e singurul lucru la care se gândesc.

Jasper încuviințează din cap.

— Așa am auzit și eu. Voi trece peste capul lor. Mi s-a poruncit să strâng oșteni și să sap tranșee. Voi preschimba Londra într-un oraș fortificat pentru Casa de Lancaster, oricare ar fi voia locuitorilor ei.

Sir Henry îl poartă pe Jasper într-o încăpere mai ferită; îi urmez și închidem ușa în urma noastră, ca să putem vorbi nestingheriți.

— Puțini oameni din întreaga țară pot tăgădui că York are pricini întemeiate, spune soțul meu. Doar îl cunoști. Îi e credincios regelui cu trup și suflet. Dar câtă vreme regele e îndrumat de regină și câtă vreme ea uneltește împreună cu ducele de Somerset, nu există nici pace, nici siguranță pentru York și pentru cei care-l sprijină. După oarecare șovăială adaugă: La drept vorbind, nu există pace pentru nici unii dintre noi. Care englez se poate simți în siguranță când o regină franceză cârmuiește totul? Oare nu ne va oferi francezilor pe tavă?

Jasper clatină din cap și răspunde sec:

— Ea rămâne totuși regina Angliei. Și mama prințului de Wales. Și cea dintâi doamnă a Casei de Lancaster, casa noastră. Credința noastră îi aparține. E regina noastră, oriunde s-ar fi născut, orice prieteni ar avea, orice ar porunci.

Sir Henry zâmbește în felul lui strâmb, iar după un an petrecut în tovărășia lui, știu că asta înseamnă că un anumit lucru îi pare deosebit de simplu.

— Chiar și așa, n-ar trebui să-l conducă pe rege, spune el. N-ar trebui să-i dea sfaturi în locul Consiliului Coroanei. El ar trebui să cumpănească lucrurile împreună cu York și cu Warwick. Ei sunt cei mai însemnați oameni din regatul lui; sunt conducătorii poporului. Ei trebuie să-l sfătuiască.

— Ne putem îngriji de alcătuirea Consiliului Coroanei după ce dispare amenințarea din partea lui York, răspunde Jasper nerăbdător. N-avem vreme de așa ceva acum. Dumneata îți înarmezi arendașii?

— Eu?!

Jasper îmi aruncă o privire uluită.

— Da, sir Henry, dumneata! Regele își cheamă toți supușii credincioși să se pregătească de război. Eu strâng oșteni. Am venit după arendașii dumitale. Mergi cu mine să apărăm Londra? Sau vei porni în marș să te alături regelui la Coventry?

— Nici una, nici alta, răspunde liniștit soțul meu. Tatăl meu își adună oamenii și fratele meu va pleca la luptă împreună cu el. Vor strânge o mică oștire pentru rege, gândesc că atât ajunge din partea unei familii. Dacă tatăl meu îmi va porunci să-l însoțesc, fără îndoială c-o voi face. E datoria mea ca fiu. Dacă oamenii lui York vor veni aici, mă voi lupta cu ei așa cum m-aș lupta cu oricine mi-ar călca ogoarele. Dacă Warwick va încerca să-mi străbată cu forța pământurile, mi le voi apăra; dar nu voi pleca la luptă luna asta în numele meu.

Jasper își ferește privirea, iar eu roșesc de rușinea de-a avea un soț care rămâne lângă focul din cămin când răsună chemarea la luptă.

— Îmi pare rău s-o aflu, spune scurt Jasper. Credeam că ești credincios Casei de Lancaster. Nu mi-aș fi închipuit așa ceva despre dumneata!

Soțul meu îmi aruncă o privire și un zâmbet slab.

— Mă tem că și soția mea are o părere mai proastă despre mine acum, dar nu pot să plec cu inima împăcată la luptă și să-mi ucid semenii ca să apăr dreptul unei franțu-zoaice tinere și nesăbuite de a-i da sfaturi proaste soțului ei. Regele are nevoie de sfatul celor mai buni oameni, iar York și Warwick sunt cei mai buni și s-au dovedit întotdeauna loiali. Dacă și-i face dușmani, atunci poate că York și Warwick vor porni împotriva lui, dar sunt încredințat că nu vor decât să-l silească pe rege să-i asculte. Sunt încredințat că nu vor merge mai departe de-a stărui să facă parte din consiliul lui și să fie ascultați. Iar de vreme ce socotesc că e dreptul lor, cum pot să mă lupt cu ei cu inima împăcată? Cauza lor e dreaptă. Au dreptul să-l sfătuiască pe rege, pe când regina nu-l are. Știi asta la fel de bine ca mine.

Jasper sare în picioare cu o mișcare iute, nerăbdătoare.

— Sir Henry, când e vorba de onoare nu ai de-ales! Trebuie să lupți, pentru că regele dumitale te-a chemat la luptă, pentru că te-a chemat la luptă capul familiei dumitale. Dacă faci parte din Casa de Lancaster, vei da ascultare chemării.

— Nu sunt ogar, să chelălăi la auzul cornului de vânătoare, spune încet soțul meu, deloc tulburat de glasul ridicat al lui Jasper. Nu scot limba la poruncă. Nu urlu în așteptarea vânătorii. Voi porni la război doar dacă va exista vreodată o cauză pentru care să socotesc că merită să mor — și nu înainte de asta. Dar îți admir ăă... spiritul războinic.

Auzind vorbele bărbatului mai vârstnic, Jasper se înroșește până la rădăcina părului roșcat.

— După mine, ăsta nu e un motiv de răs, domnule. Lupt de doi ani pentru regele meu și pentru casa mea și trebuie să-ți amintesc că m-a costat scump. Mi-am pierdut lângă zidurile de la Carmarthen fratele, moștenitorul numelui nostru, floarea casei noastre, soțul lui Margaret, care nu și-a văzut niciodată fiul...

— Știu, știu și nu râd! Am pierdut și eu un frate, adu-ți aminte. Bătăliile astea sunt o nenorocire pentru Anglia, nu un lucru de răs. Hai să mergem să cinăm și să dăm uitării neînțelegerile. Mă rog să nu se ajungă la luptă, iar dumneata ar trebui să faci la fel. Avem nevoie de pace în Anglia ca să

redevenim puternici și bogați. Am cucerit Franța pentru că poporul era dezbinat. Să nu ne rătăcim calea, cum au rătăcit-o ei; să nu ne fim noi înșine cei mai aprigi dușmani în propria noastră țară!

Jasper ar vrea să se împotrivească, dar soțul meu îl ia de braț și-l conduce în sala cea mare, unde oștenii s-au așezat deja, câte zece la o masă, și-și așteaptă cina. La intrarea lui Jasper, oamenii săi încep să bată în masă cu mânerele pumnalelor, în loc să bată din palme, și mi se pare un lucru grozav că e un comandant atât de iscusit și atât de iubit de oamenii lui. E ca un cavaler rătăcitor din povești; e eroul lor. Servitorii și însoțitorii soțului meu nu fac decât să plece capul și să-și scoată pălăriile cu un respect tăcut când trece pe lângă ei. Dar nimeni nu l-a întâmpinat vreodată cu urale pe Henry Stafford. Și nimeni n-o va face.

Mergem înconjurați de murmurul adânc de glasuri bărbătești până la masa principală și-l văd pe Jasper aruncându-mi o privire, de parcă m-ar fi plâns pentru că m-am măritat cu un bărbat care nu vrea să lupte pentru familia lui. Îmi țin ochii plecați. Cred că toți știu că sunt fiica unui laș, iar acum sunt și soția unui laș și trebuie să trăiesc cu această rușine.

Pe când servitorul care răspunde de urcioarele pentru spălat ne toarnă apă și ne usucă mâinile cu șervetul, soțul meu spune cu bunătate:

— Dar te-am împiedicat să vorbești despre lucrul care o frământă cel mai mult pe soția mea: sănătatea fiului ei. Ce face tânărul Henry? E sănătos?

Jasper se întoarce spre mine.

— E sănătos și puternic. Ți-am scris că-i ies măselele; a avut fierbințeală câteva zile din pricina asta, însă acum i-a trecut. Merge și aleargă. Vorbește foarte mult, nu întotdeauna limpede, dar sporovăiește cât e ziua de lungă. Dacăda lui spune că e încăpățânat, însă nu mai mult decât se cuvine pentru locul pe care-l ocupă în lume și pentru vârsta lui. I-am spus să nu fie prea severă cu el. E conte de Richmond: nu trebuie să-i fie înfrânt spiritul, are dreptul la mândria lui.

— Îi vorbești despre mine? îl întreb.

— Sigur că da ! îmi răspunde zâmbind. Îi spun că mama lui e o mare doamnă a Angliei și că va veni să-l vadă curând, iar el rostește : „Mama !“, chiar așa.

Râd de felul cum imită glasul subțirel al unui copil de doi ani.

— Și părul lui ? Se face roșcat ca al lui Edmund ?

— A, nu, spune Jasper cu o dezamăgire pe care n-o împărtășesc. În privința asta se dovedește că nu ne-am semănat sămânța. Are părul inelat și castaniu, ca al unui murg mai deschis. Dădaca lui crede că va bate mai mult spre blond vara, când va sta la soare, însă nu va avea un cap de aramă, ca noi, Tudorii.

— Îi place să se joace ? Și-a învățat rugăciunile ?

— Se joacă cu bâta și mingea, s-ar juca toată ziua dacă ar fi cineva care să-i arunce mingea. Și învață *Tatăl nostru* și catehismul. Prietenul tău, părintele William, îl vede în fiecare dimineață la rugăciune, iar dădaca îl așază în fiecare seară la picioarele patului și-l face să stea cuminte. Are poruncă să se roage pentru tine pe nume.

— Are tovarăși de joacă ? întreabă soțul meu. Copii din casele învecinate ?

— Suntem foarte izolați la castel, răspunde Jasper. Nu există familii de rangul lui în vecinătate. Nu există tovarăși potriviți pentru un băiat ca el. E conte de Richmond și rudă cu regele. Nu pot să-l las să se joace cu copiii din sat, pe deasupra, m-aș teme de boli. Se joacă cu dădacele lui. Mă joc și eu cu el. N-are nevoie de altcineva.

Încuviințez. Nu vreau să se joace cu copiii din sat, fiindcă ar putea deprinde purtări urâte.

— De bună seamă, are nevoie să stea împreună cu copii de vârsta lui, se împotrivește soțul meu. Va trebui să se măsoare cu alți băieți, chiar dacă aceștia vin din sat și din colibeale țărănești.

— Voi vedea când va veni vremea, spune Jasper înțepat. Deocamdată n-are nevoie de alți tovarăși în afara celor pe care i-i ofer.

Se lasă o tăcere stânjenită.

— Mănâncă bine ? îl întreb.

— Mănâncă bine, doarme bine și aleargă toată ziua. Crește frumos. Cred că va fi înalt. Are statura lui Edmund : înalt și zvelt.

— Vom merge să-l vedem de îndată ce vom putea călători în siguranță, îmi făgăduiește soțul meu. Jasper, ești sigur că-l poți feri de primejdii acolo ?

— În Țara Galilor n-a mai rămas nici măcar un susținător al taberei York care să poată aduna destui oșteni cât să cucerească satul Pembroke, darămite castelul meu, ne încredințează Jasper. William Herbert e acum omul regelui ; și-a schimbat cu totul loialitatea de când a fost iertat, acum e omul Casei de Lancaster. Țara Galilor e mai sigură decât Anglia pentru un băiat Lancaster. Am în puterea mea toate castelele și veghez drumurile. Îl voi feri de primejdii, așa cum am făgăduit. Îl voi feri întotdeauna de primejdii.

Jasper stă la noi doar două nopți, iar ziua umblă călare pe la arendașii noștri și adună cât poate de mulți oameni dornici să plece cu el la Londra ca s-o apere în numele regelui. Puțini vor să meargă. Da, facem parte din Casa de Lancaster, dar toți cei care locuiesc îndeajuns de aproape de Londra ca să audă bârfele de la curte, au atâta minte cât să știe că nu are rost să-și dea viața pentru un rege despre care au auzit că e pe jumătate nebun și pentru o regină care nu e doar franțuzoaică, ci și o scorpie.

În a treia zi, Jasper e gata să plece din nou la drum și trebuie să-mi iau rămas-bun de la el.

— Pari fericită, îmi spune cu glas scăzut în curtea grajdurilor, pe când oamenii lui își înșeucază caii și încalecă.

— Mi-e destul de bine. E bun cu mine.

— Aș vrea să-l poți hotărî să-și joace rolul !

— Voi face tot ce-mi stă în puteri, dar mă îndoiesc că mă va asculta. Știu că ar trebui să lupte, Jasper, însă e mai vârstnic decât mine și crede că înțelege lucrurile mai bine.

— S-ar putea ca regele nostru să lupte pentru însuși dreptul de-a domni, spune Jasper. Un supus credincios s-ar afla alături de el. Un Lancaster n-ar trebui să aștepte să

fie chemat la arme, cu atât mai puțin să nu ia în seamă chemarea.

— Știu, știu, îi voi spune din nou! Iar tu spune-i micului Henry că voi veni să-l văd de îndată ce drumurile vor fi sigure pentru călătorie.

— Nu vor fi pace și siguranță pentru călătorie până când York și Warwick nu se vor supune regelui lor de drept! răspunde Jasper supărat.

— Știu. Dar în ce-l privește pe sir Henry...

— Ce?

— E bătrân, spun cu toată înțelepciunea unei fete de șaisprezece ani. Nu înțelege că uneori Dumnezeu ne oferă un prilej și trebuie să-l folosim. Ioana d'Arc știa lucrul ăsta, îl știi și tu. Câteodată, Dumnezeu ne oferă un prilej al ursitei și trebuie să auzim chemarea și să-i răspundem.

Un zâmbet încălzește chipul lui Jasper.

— Da, spune el. Ai dreptate, Margaret. Așa e. Uneori există un prilej și trebuie să-i răspunzi. Chiar dacă unii cred că ești doar un ogar neghiob, momit de cornul de vânătoare.

Mă sărută cum ar trebui s-o facă un cumnat, ușor pe buze, și-mi ține mâinile într-ale lui preț de câteva clipe. Închid ochii și simt cum mă clatin, amețită de atingerea lui, dar apoi el îmi dă drumul, îmi întoarce spatele și se aruncă în șa.

— Arthur, calul tău cel bătrân te slujește încă bine? întreabă, de parcă ar vrea ca nici unul dintre noi să nu bage de seamă că mă părăsește iar și pleacă să înfrunte primejdia.

— Da. Ies călare cu el aproape în fiecare zi. Du-te cu Dumnezeu, Jasper!

El încuviințează.

— Dumnezeu mă va apăra, căci dreptatea e de partea noastră. Iar când voi fi în focul bătăliei, voi ști că Dumnezeu îl apără întotdeauna pe cel care-și slujește regele.

Apoi întoarce calul și pornește în fruntea oamenilor săi spre miazăzi, către Londra, ca să păzească Palatul Westminster de dușmanii noștri.

Toamna anului 1459

Nu mai aflu nimic despre Jasper până pe la mijlocul lui septembrie, când unul dintre arendașii noștri, care s-a lăsat convins să-l urmeze, se întoarce acasă legat de propriu-i căluț, cu un ciot supurând în locul unui braț, alb la față și răspândind mirosul morții. Soția lui, o fată doar puțin mai mare decât mine, țipă îngrozită și leșină când oamenii i-l aduc la ușă. Nu se pricepe să-l îngrijească; nu știe ce să facă cu aceste rămășițe cuprinse de putreziciune ale flăcăului cu care s-a măritat din dragoste, așa că omul e adus la conac, ca să fie îngrijit mai bine decât în coliba lui murdară. Preschimb în bolniță o încăpere goală din lăptărie, întrebându-mă câți alții din ceata strânsă în pripă de Jasper se vor întoarce acasă răniți. Volintirul lui Jasper îi spune soțului meu că tatăl lui Warwick, contele de Salisbury, mărșăluia cu oștirea lui ca să se întâlnească cu ducele de York la Ludlow, când doi dintre lorzii noștri, Dudley și Audley, i-au pregătit o capcană la Market Drayton, în drum spre Țara Galilor. Forțele noastre erau de două ori mai numeroase decât oștirea lui Salisbury; John, omul nostru, spunea că oștenii York au căzut în genunchi și au sărutat pământul, crezând că acel câmp le va fi patul de moarte.

Dar oștirea York s-a folosit de o șmecherie, o șmecherie pe care Salisbury a putut s-o pună în faptă, de vreme ce soldații lui ar face orice pentru el – să se retragă, să țină piept dușmanului, să atace –, așa că le-a poruncit să se retragă, ca și cum ar renunța la luptă. Oștenii noștri călare i-au gonit din urmă, crezând că urmăresc o armată fugară, dar și-au dat seama că ei sunt cei prinși în capcană, tocmai

când treceau pârâul. Dușmanul s-a întors și s-a oprit locului, iute ca șarpele când atacă, iar oamenii noștri au trebuit să lupte ca să urce malul, pe un pământ din ce în ce mai răscolit cu cât încercau să-și îmboldească la atac caii și să tragă tunurile în susul povârnișului. Arcașii York puteau trage în jos, în oamenii noștri, și caii acestora mureau sub ei; erau prinși în noroi, în învălmășeală, în ploaia de săgeți și ghiulele. John spunea că râul era roșu de sângele morților și al muribunzilor, iar soldații care-l treceau ca să fugă deătălie erau vopsiți în roșu.

Noaptea s-a lăsat peste câmpul de luptă unde ne pierduserăm cauza și oamenii noștri au fost lăsați să moară în iarbă. Salisbury, comandantul York, s-a furișat înainte să sosească grosul oștirii noastre și, ca să ne înșele, și-a lăsat tunurile pe câmp, plătind un călugăr trădător să tragă cu ele toată noaptea. Când soldații din armata regală și-au făcut apariția tunătoare în zori, gata deătălie, așteptându-se să găsească oștirea York în apărare cu tunurile sale, gata să-i masacreze pe trădători, n-au găsit decât un călugăr beat care alergea de la un tun la altul, slobozind ghiulele, și care le-a spus că dușmanul lor a fugit spre Ludlow, răzând de victoria asupra celor doi lorzi Lancaster.

— Așadar, taberele s-au încheștat în luptă, spune mohorât soțul meu. Iar noi am pierdut.

— Lupta nu s-a purtat cu însuși regele, răspund. Regele ar fi învins, fără îndoială. S-au înfruntat doar cu doi dintre lorzii noștri, nu cu armata condusă de rege.

— De fapt, s-au înfruntat doar cu un singur călugăr zdrențăros, îmi atrage soțul meu luarea-aminte.

— Cei doi lorzi ai noștri ar fi învins cu siguranță dacă oștirea York ar fi luptat cinstit, stărui eu.

— Da, însă acum unul dintre cei doi lorzi e mort, iar celălalt e captiv. Cred că putem socoti că dușmanii noștri au învins în primaătălie.

— Dar vor mai fi și alteătălii, nu? Ne putem strânge din nou, nu? Când n-a reușit să cucerească Parisul, Ioana nu s-a predat...

— Ah, Ioana, spune el obosit. Da, dacă o luăm drept pildă pe Ioana, ar trebui să mergem înainte până la moarte. Ne cheamă un martiriu victorios. Ai dreptate: vor mai fi și alte bătălii. Poți fi încredințată. Acum avem două oștiri care-și dau ocol precum cocoșii în groapă, căutând să obțină o izbândă. Poți fi încredințată că se va mai da o bătălie, și apoi alta, și alta, până când o tabără sau cealaltă se satură de înfrângeri ori de moarte.

Sunt surdă la vorbele lui mușcătoare.

— Soțul meu, vei pleca acum să-ți slujești regele? Acum, când prima bătălie a fost dată și am pierdut? Acum, când vezi că e mare nevoie de tine? Că fiecare bărbat onorabil trebuie să plece?

El mă privește și spune posomorât:

— Când va trebui să plec, voi pleca. Dar nu mai devreme.

— Toți englezii loiali vor fi acolo, în afară de tine! mă împotrivesc cu aprindere.

— Înseamnă că vor fi atâția oameni loiali, încât nu vor avea nevoie de unul slab de înger ca mine, răspunde sir Henry.

Și apoi iese din bolniță, unde voluntirul John trage să moară, înainte să apuc să mai adaug ceva.

După aceasta se strecoară o răceală între mine și sir Henry, așa că nu-i dau de veste când primesc un petic de hârtie boțit de la Jasper, cu scrisul lui colțuros, stângaci, care spune simplu:

Nu te teme! Regele însuși iese la luptă. Pornim împotriva lor.

J.

Aștept în schimb până după cină, când rămânem singuri și soțul meu mângâie coardele unei lăute, fără să lege o melodie, și-l întreb:

— Ai vești despre tatăl tău? E cu regele?

— Îi fugăresc pe cei din tabăra York înapoi la castelul lor din Ludlow, răspunde el încropind o melodie la întâmplare.

Tatăl meu spune că s-au adunat peste douăzeci de mii de oșteni de partea regelui. Pe cât se pare, cei mai mulți cred că vom învinge, că York va fi capturat și ucis, cu toate că regele, cu inima lui miloasă, a făgăduit că-i va ierta pe toți dacă se dau prinși.

— Va avea loc o nouă bătălie?

— Da, mai puțin dacă York hotărăște că nu-l poate înfrunta pe însuși regele. Să-ți ucizi prietenii și verii e un soi de păcat, iar să le poruncești arcașilor tăi să tragă asupra flămării regale și asupra regelui aflat sub ea e cu totul altul. Dacă regele e ucis în luptă? Dacă York își abate sabia asupra capului sfințit al regelui?

Închid ochii, îngrozită de gândul că regele, aproape un sfânt, ar putea fi martirizat de un supus care i-a jurat credință.

— De bună seamă că ducele de York nu poate face una ca asta, nu? De bună seamă că nu poate nici măcar să se gândească la una ca asta!

Octombrie 1459

După cum s-a dovedit, nu poate.

Când armata York a ajuns față-n față cu adevăratul ei rege pe câmpul de luptă, soldații și-au dat seama că nu-s în stare să-l atace. Am stat în genunchi toată ziua aceea în care oștenii York s-au adunat în spatele tunurilor și carelor lor, privind în vale la podul Ludford și la flamurile regelui. Și-au petrecut ziua punând rămășaguri, așa cum eu mi-am petrecut-o căznindu-mă cu rugăciunile mele, iar noaptea curajul păcătos i-a părăsit și au fugit. Au dat bir cu fugiții ca niște lași ce sunt, iar dimineața, regele, un sfânt, dar – slavă Domnului – nu și martir, a trecut printre rândurile de soldați obișnuiți ai taberei York, părăsiți așa cum se găseau de comandanții lor, i-a iertat și i-a trimis cu bunătate acasă. Ducea Cecily, soția lui York, a fost silită să aștepte înaintea răspântiei de la Ludlow, cu cheile castelului în mână și cu cei doi băieți ai ei, George și Richard, tremurând de o parte și de alta a sa, în vreme ce soldații regelui se revărsau pe drum, însetați de jaf. A fost silită să i se predea regelui și să-și ia băieții cu ea în temniță, fără să știe unde fugiseră soțul și cei doi fii mai mari ai ei. Negreșit că era rușinată până-n adâncul sufletului. Marea revoltă a Casei de York și a lui Warwick împotriva regelui lor ales de Dumnezeu s-a isprăvit cu jafuri și încăierări în castelul lui York și cu ducea în temniță, ținându-și strâns de mâini băieții trădători care-și plângeau înfrângerea.

— Sunt niște lași! îi șoptesc statuii Sfintei Fecioare în capela mea personală. Și i-ai pedepsit cu rușinea. M-am rugat să fie înfrânți, iar Tu mi-ai ascultat rugăciunile și i-ai doborât.

După ce mă ridic din genunchi, ies din capelă cu capul sus știind că Lancaster, casa mea, e condusă de un om în egală măsură sfânt și rege, iar cauza noastră e dreaptă și a fost câștigată fără să fie slobozită măcar o săgeată.

Primăvara anului 1460

— Numai că n-a fost câştigată, spune muşcător soţul meu. Nu există nici o înţelegere cu York şi nici un răspuns la plângerile lui. Salisbury, Warwick şi cei doi băieţi York mai mari sunt la Calais şi fără îndoială că nu-şi irosesc vremea acolo. York a fugit în Irlanda, unde adună negreşit oşteni la rândul lui. Regina a stăruit să fie puşi sub învinuire ca trădători, iar acum cere hârtii cu toţi bărbaţii în stare să lupte din toate comitatele Angliei. Îşi închipuie că are dreptul să-i cheme direct în oştirea ei.

— De bună seamă, vrea doar să le ceară lorzilor să-şi cheme oamenii la arme, ca de obicei, nu?

El clatină din cap.

— Nu, va strânge oameni în stilul franţuzesc. Se gândeşte să le poruncească direct oştenilor obişnuiţi. Vrea să capete hârtii cu bărbaţii tineri din toate comitatele şi să-i strângă ea însăşi, sub flamura ei, ca şi cum ar fi rege în Franţa. Nimeni nu va încuviinţa una ca asta. Oamenii de rând nu vor vrea să plece la război pentru ea – şi de ce să vrea, doar nu e lordul căruia i-au jurat credinţă –, iar lorzii vor vedea lucrul ăsta ca pe o mişcare împotriva lor, menită să le slăbească puterea. O vor bănuî că i-a momit pe la spate pe arendaşii lor. Toţi vor vedea în lucrul ăsta aducerea tiraniei franceze în Anglia. Regina îşi va face până la urmă duşmani din aliaţii ei fireşti. Dumnezeu mi-e martor că din pricina ei e tot mai greu să-i fii credincios regelui!

Iau aceste preziceri sumbre la spovedanie şi-i spun preotului că trebuie să mărturisesc păcatul de-a mă îndoii de judecata soţului meu. Om cumpătat, acesta are grijă să nu-mi iscodească îndoielile – la urma urmei, soţul meu e cel

care are în stăpânire capela și casa parohială și plătește cheltuielile liturghiei în biserică; dar îmi dă penitență zece *Bucură-te, Marie!* și un ceas petrecut în genunchi, în rugăciuni pline de căință. Îngenunchez, însă căință nu pot simți. Încep să mă tem că soțul meu e mai rău decât un laș. Încep să mă tem de cel mai rău lucru din partea lui: că sprijină cauza York. Încep să mă îndoiesc de credința lui față de rege. Țin încă mărgелеle rozariului între degete când îmi mărturisesc asta în adâncul meu. Ce pot face? Ce-ar trebui să fac? Cum să trăiesc dacă sunt măritată cu un trădător? Dacă el nu-i e credincios regelui și casei noastre, eu cum pot să-i fiu credincioasă ca soție? E cu puțință ca Dumnezeu să-mi ceară să-mi părăsesc soțul? Și unde ar vrea Dumnezeu să mă duc, dacă nu la un bărbat credincios cu trup și suflet cauzei? Oare Dumnezeu ar vrea să mă duc la Jasper?

Apoi, în iulie, tot ce a prevestit soțul meu cu privire la garnizoana din Calais devine cumplit de adevărat: York vine cu mai multe corăbii, debarcă la Sandwich, la jumătatea drumului spre Londra, și pornește în marș către orașul de reședință al Angliei fără să se tragă măcar o săgeată asupra lui, fără să se trântască o ușă. Dumnezeu să-i ierte pe locuitorii Londrei: îi deschid porțile larg, iar el intră triumfător, în uralele lor, de parcă ar elibera orașul de un uzurpator. Regele și curtea sunt la Coventry, dar îndată ce află vestea, se dă sfară-n țară că regele adună oaste și-i cheamă pe toți cei din tabăra lui. York a cucerit Londra; Lancaster trebuie să pornească în marș.

— Acum pleci? îmi întreb soțul găsindu-l în curtea grajdurilor, unde cercetează hamurile și șeile cailor săi și ai oamenilor lui.

Mă gândesc că vede în sfârșit primejdia care-l amenință pe rege și își dă seama că trebuie să-l apere.

— Nu, răspunde el scurt. Deși tatăl meu e acolo, Dumnezeu să-l apere în nebunia asta!

— Nu pleci nici măcar ca să-i fii alături tatălui tău la vreme de primejdie?

— Nu, repetă el. Îmi iubesc tatăl și am să mă alătur lui dacă mi-o poruncește, dar nu m-a chemat lângă el. Va desfășura flamura casei de Buckingham; deocamdată nu mă vrea alături.

Știu că mânia îmi clocotește pe chip și-l privesc în ochi cu asprime.

— Cum poți îndura să nu fii acolo?

— Mă îndoiesc de cauză, spune el cu franchețe. Dacă regele vrea să ia înapoi Londra de la ducele de York, îmi închipui că trebuie doar să meargă și să discute condițiile. Nu trebuie să-și atace propriul oraș de reședință; trebuie doar să se învoiască să vorbească cu tabăra potrivnică.

— Ar trebui să-l spintece pe York ca pe un trădător, iar tu ar trebui să fii acolo! răspund cu înflăcărare.

El oftează și îmi atrage luarea-aminte cu un zâmbet batjocoritor:

— Te cam grăbești să mă trimiți în ghearele primejdiei, soția mea! Trebuie să spun că mi-ar părea mai plăcut dacă m-ai ruga să rămân acasă.

— Te rog doar să-ți faci datoria! răspund cu mândrie. Dacă aș fi bărbat, aș porni la luptă pentru rege. Dacă aș fi bărbat, aș fi alături de el în clipa asta!

— Ai fi însăși Ioana d'Arc, sunt incredințat, spune el încet. Dar eu am văzut bătălii și le cunosc prețul, iar în clipa asta socotesc că datoria mea e să păstrez siguranța și pacea acestor pământuri și a acestor oameni, în vreme ce alții se zbat să-și împlinească ambițiile și sfâșie țara.

Sunt atât de furioasă încât nu pot vorbi; mă răsucesc pe călcâie și mă duc la locul unde e ținut Arthur, bătrânul cal de luptă. Acesta își pleacă blând capul spre mine; îl bat ușurel pe gât, îl scarpin după urechi și-i șoptesc că ar trebui să plecăm împreună, să mergem la Coventry, să-l găsim pe Jasper, care e negreșit acolo, și să luptăm pentru rege.

10 iulie 1460

Chiar dacă aş fi plecat la luptă cu Arthur, am fi ajuns prea târziu. Regele şi-a aşezat oştirea pe o poziţie întărită în apropiere de Northampton, cu o palisadă din ţăruşi ascuţiţi în faţă, menită să doboare cavaleria, cu tunurile noi pregătite de tragere. Oştirea York, condusă de băieţandrul Edward, conte de March, avându-i în mijloc pe lordul Fauconberg şi pe Warwick însuşi, a sosit împărţită în trei, pe o ploaie cu bulbuci. Pământul s-a preschimbat în noroi sub copitele cailor şi şarja cavaleriei s-a împotmolit. Dumnezeu a abătut ploaia asupra răzvrătiţilor, care păreau gata să se afunde în mlaştină. Băieţandrul Edward de York a trebuit să caute adânc în inima lui ca să găsească curajul de a-şi călăuzi oştenii prin pământul acela care nu mai era decât o mlaştină, împotriva unei grindine de săgeţi Lancaster. N-ar fi reuşit cu siguranţă şi faţa lui tânără s-ar fi cufundat în noroi; însă în clipa aceea conducătorul aripii noastre drepte, lordul Grey de Ruthin, a trădat, a tras oştenii York peste palisadă şi s-a năpustit asupra propriei sale case, într-o luptă corp la corp aprigă, care i-a împins pe mulţi dintre oştenii noştri spre râul Nene, unde mulţi s-au înecat, şi le-a înlesnit lui Warwick şi lui Fauconberg înaintarea.

Învingătorii s-au arătat nemiloşi. I-au lăsat pe oştenii de rând să plece, însă toţi cei în armură au fost ucişi fără a li se oferi prilejul răscumpărării. Mai rău decât orice, au pătruns în tabăra noastră şi au găsit cortul regelui, cu Alteţa Sa înăuntru, şezând îngândurat, tot atât de paşnic ca dacă s-ar fi rugat în propria-i capelă, aşteptând să fie capturat ca marele trofeu al bătăliei.

În chipul cel mai cumplit și mai mișelesc, l-au luat cu ei.

Două seri mai târziu, soțul meu vine să mă vadă în odaia mea, pe când mă îmbrac pentru cină.

— Lasă-ne singuri! îi spune cu asprime doamnei mele de companie.

Aceasta îmi aruncă o privire, dar văzând întunecarea de pe chipul lui, se furișează iute afară din odaie.

— Tatăl meu e mort, mă înștiințează el fără nici o pregătire. Tocmai am primit vestea. Anglia a pierdut un mare duce în noroiul din Northampton, iar eu am pierdut un tată iubit. Moștenitorul lui, nepotul meu, micul Henry Stafford, și-a pierdut bunicul și protectorul.

Îmi scapă un icnet, de parcă o lovitură mi-ar fi golit pieptul de aer.

— Îmi pare rău! Îmi pare nespus de rău, Henry!

— L-au spintecat pe un câmp noroios, pe când încerca să ajungă la calul lui, urmează el fără să mă cruțe. Pe el, pe contele de Shrewsbury, pe lordul Beaumont, pe lordul Egremont – Dumnezeule mare, pomelnicul e nesfârșit! Am pierdut toată floarea nobilimii. Se pare că rânduielele războiului s-au schimbat și în Anglia nu mai există predare și răscumărare. Nu mai există prilej de predare. Domnește numai spada și fiecare bătălie trebuie purtată până la moarte. E legea sălbăticiei!

— Dar regele? întreb abia auzit. Doar n-au îndrăznit să-i facă rău?

— Regele a fost prins și l-au luat cu ei la Londra, prizonier.

Nu-mi pot crede urechilor.

— Prizonier?!

— Ca și prizonier.

— Dar regina?

— Dispărută, cu fiul lor.

— Dispărută?!

— Nu e moartă. Cred că a fugit. Se ascunde. Ce-a ajuns țara asta! Tatăl meu...

Își înghite suferința și se duce să se uite pe fereastră. Afară copacii au un veșmânt bogat de frunze verzi și grase, iar dincolo de ei, lanurile se auresc. Mi-e greu să-mi închipui un câmp cu noroi răscolit și pe socrul meu, nobilul acela mândru, doborât pe când fuge.

— Nu voi cina în sala cea mare astă-seară, mă vestește încordat soțul meu. Tu poți să mergi sau să fii servită în odăile tale, cum vrei. Eu va trebui să plec la Northampton și să-i aduc trupul neînsuflețit acasă. Voi pleca în zori.

— Îmi pare rău, spun iarăși cu glas slab.

— Sute de fii vor face aceeași călătorie. Toți cu inima frântă, toți gândindu-ne la răzbunare. Asta e ceea ce mă temeam că va veni; ăsta e lucrul de care mi-a fost groază. Nu e ceva strălucitor și onorabil, așa cum ai crezut tu întotdeauna; nu e ca într-o baladă. E ceva nelămurit și încurcat, e o irosire păcătoasă, în care au murit oameni buni și vor urma și alții.

Îmi ascund temerile de soțul meu până pornește pe drumul mare, spre miazăzi, dar firește că sunt cuprinsă de o groază cumplită pentru viața lui Jasper. S-a aflat cu siguranță acolo unde lupta era cea mai aprigă; n-am nici o îndoială că oricine s-a apropiat de cortul regelui a trebuit să treacă de Jasper. N-are cum să fie în viață, dacă regele a fost prins. Cum ar putea să fie în viață, când atâția au murit?

Primesc răspunsul la această întrebare chiar înainte să se întoarcă soțul meu acasă.

Sora mea,

Am dus o doamnă foarte însemnată și pe fiul ei la loc sigur și se ascund cu mine. Nu-ți voi spune unde, în caz că această scrisoare ajunge în mâinile trădătorilor. Sunt la adăpost, iar fiul tău e și el la adăpost, așa cum l-am lăsat.

Doamna va fi ferită de primejdii alături de mine până când va izbuti să fugă. E o lovitură pentru noi, dar nu s-a isprăvit, iar ea e plină de curaj și gata să lupte iarăși.

J.

Îmi ia câteva clipe să înțeleg că o are în paza lui pe regină, că a scos-o pe furiș din luptă și a ascuns-o în Țara Galilor. Firește, regele e întemnițat, dar câtă vreme ea e liberă, avem un comandant; câtă vreme fiul ei e liber, avem un moștenitor al tronului. Jasper a păzit cauza noastră, a păzit inima cea mai prețioasă a cauzei noastre și n-am nici cea mai mică îndoială că regina va fi ferită de primejdii alături de el. O va ascunde la Pembroke sau la Castelul Denbigh. O va ține aproape de el, nu mă îndoiesc, iar ea îi va fi recunoscătoare pentru protecție. Va fi pentru ea ca un cavalier rătăcitor; o va servi cu genunchiul îndoit și ea va merge călare în spatele lui, în șaua dublă, cu mâinile-i subțiri pe centura lui. Mă văd silită să merg în capelă și să-i mărturisesc preotului că mă fac vinovată de păcatul geloziei, dar nu-i spun lămurit de ce.

Soțul meu vine acasă într-o dispoziție sumbră, după ce și-a îngropat tatăl și și-a dus nepotul la noul lui tutore. Micul Henry Stafford, noul duce de Buckingham, are doar cinci ani, sărmanul copil. Tatăl lui a murit luptând pentru Lancaster când el era în fașă, iar acum și-a pierdut și bunicul. Soțul meu e năucit de această lovitură abătută asupra casei lui, dar nu-l pot plânge, căci cine ar trebui să poarte vina înfrângerii noastre, dacă nu el și toți cei care au ales să rămână acasă, deși regina i-a chemat la arme și ne aflăm în cea mai mare primejdie? Socrul meu a murit pentru că a fost învins în luptă. A cui e vina, dacă nu a fiului care n-a vrut să lupte alături de el? Henry îmi spune că ducele de York a intrat în Londra cu regele călărind alături de el, ca prizonier, și a fost întâmpinat de o tăcere uluită. Locuitorii Londrei se dovedesc a fi trădători doar pe jumătate, iar când

York a pus mâna pe tronul de marmură ca să revendice coroana de rege, n-a primit nici un sprijin.

— Păi cum să primească? întreb. Avem deja un rege! Până și necredincioșii din Londra știu asta.

Soțul meu oftează de parcă s-ar fi săturat de părerile mele și bag de seamă cât de ostenit și de bătrân pare, cu o cută adâncă între sprâncene. Suferința îl împovărează, alături de răspunderea pentru casa lui. Dacă regele nostru e prizonier și puterea noastră e înlăturată, cineva ni-l va lua pe micul duce ca pupil pentru câștigurile aduse de pământurile lui. Dacă soțul meu ar fi în relații bune fie cu Lancaster, fie cu York, poate că ar avea un cuvânt de spus în încredințarea nepotului său, viitorul cap al familiei noastre. Dacă și-ar fi dat osteneala, acum s-ar număra printre oamenii însemnați. Dar cum a ales să stea acasă, n-are nici o însemnătate pentru nimeni. Singur s-a preschimbât într-un nimic. Marile hotărâri ale lumii vor fi luate fără el și nu poate nici măcar să-i păzească pe ai lui, așa cum a făgăduit.

— S-a întocmit o învoială.

— Ce învoială? îl întreb. Cine a căzut la învoială?

Îi aruncă unui servitor mantia de călătorie, se lasă greoi pe un jilț și cheamă un paj să-i scoată cizmele. Mă întreb dacă e bolnav – arată atât de pământiu și de obosit! Firește, e prea bătrân ca să facă o călătorie așa de lungă: are treizeci și cinci de ani.

— Regele își va păstra tronul până la moarte, iar apoi următorul rege va fi din Casa de York, răspunde el scurt.

Îmi aruncă o privire, apoi se uită în altă parte.

— Știam că n-o să-ți placă. N-are rost să te frământîți, probabil că înțelegerea n-o să rămână în picioare.

Sunt atât de uluită încât abia pot rosti:

— Prințul de Wales va fi jefuit de drepturile lui?! Cum e cu putință să fie prinț de Wales și să nu devină rege? Cum e cu putință să creadă cineva că se poate sări peste el?!

Henry ridică din umeri.

— Veți fi jefuiți toți cei care îi urmați la moștenirea tronului. Tu însăși nu mai faci parte din casa domnitoare. Fiul tău nu mai e înrudit cu un rege și nici unul dintre moștenitorii tronului. Va fi York în schimb; York și spița lui.

Da, repetă el văzându-mi chipul uluit. A câștigat pentru fiii săi ceea ce nimeni n-a vrut să-i dea lui. Fiii lui York vor urma după rege. Noua familie regală va fi Casa de York. Cei din Casa de Lancaster vor fi verii de viță regească. Țasta e lucrul asupra căruia au căzut la învoială. Țasta e lucrul pe care a jurat regele să-l respecte.

Se ridică desculț, doar în ciorapi, și pornește spre odăile sale. Îi pun mâna pe braț.

— Dar asta e tocmai ce-a văzut Ioana! strig. Când regele ei a fost înlăturat, iar moștenirea lui a fost dată altuia. Asta e tocmai ce-a văzut când și-a dus regele să fie încoronat la Reims, în ciuda înțelegerii blasfematoare că nu va fi încoronat. A văzut că rânduiala lăsată de Dumnezeu era dată la o parte și a luptat pentru adevăratul moștenitor! Asta a îndemnat-o să fie măreață! L-a recunoscut pe adevăratul moștenitor și a luptat pentru el!

Nu-și poate găsi zâmbetul pe care mi-l aruncă de obicei.

— Și ce dacă? Crezi că poți să-l duci pe Edward, prințul de Wales, la Londra și să-l încoronezi în ciuda înfrângerii lui, în ciuda acestei înțelegeri? Vei conduce o armată înfrântă? Vei fi Ioana a Angliei?

— Cineva trebuie să fie! strig pătimaș. Nu e cu putință ca prințul să fie jefuit de tronul lui! Cum de s-au putut învoi la una ca asta?! Cum de s-a putut învoi regele la una ca asta?

— Cine știe ce crede el, sărman suflet? răspunde soțul meu. Cine știe ce înțelege el acum sau dacă e măcar în stare să stea treaz? Iar dacă adoarme sau chiar moare și York pune mâna pe tron, cel puțin York va putea să păstreze pacea în țară.

— Dar nu trebuie să fie așa! strig la el. York nu e chemat de Dumnezeu! York nu face parte din linia de descendență principală de la Edward al III-lea! York nu face parte din casa regală, ci noi! Fiul meu! Regele lasă altuia ursita *mea*! (Îmi scapă un suspin tremurat.) Pentru asta m-am născut, pentru asta s-a născut fiul meu! Regele nu ne poate preschimba în veri regali; ne-am născut în spița regească!

Soțul meu mă privește și de astă dată ochii lui căprui nu sunt blânzi, ci întunecați de mânie.

— Ajunge ! mârâie el. Ești o femeie tânără și proastă de numai... cât?... de numai șaptesprezece ani și nu pricepi nimic, Margaret ! Ar trebui să-ți ții gura. Asta nu e o baladă sau o poveste ; nu e o aventură romantică. E o nenorocire pentru care toți bărbații și toate femeile din Anglia plătesc un preț în fiecare zi ! N-are nimic de-a face cu Ioana d'Arc, n-are nimic de-a face cu tine și, Dumnezeu Însuși știe, n-are nimic de-a face cu El !

Se îndepărtează de mine și urcă cu grijă scările spre odaia lui. E înțepenit după lunga călătorie călare și se clatină, crăcănat. Îl privesc cu ură cum pleacă, ținând mâna la gură ca să-mi înăbuș hohotele. E un bătrân, un neghiob bătrân ! Cunosco voia Domnului mai bine decât el, și El este, la fel ca întotdeauna, de partea Casei de Lancaster.

Iarna anului 1460

Am dreptate, iar soțul meu – deși mi-e soț și e pus mai presus decât mine – se înșală, după cum se dovedește la vremea Crăciunului, când ducele de York, socotit a fi atât de iscusit și de sclipitor în bătălie, e prins în afara zidurilor propriului său castel de la Sandal, cu o gardă mică, în care se află și fiul lui Edmund, conte de Rutland, și atât York, cât și fiul lui sunt uciși cu cruzime de oștenii noștri. S-a zis cu omul care voia să fie rege și să revendice spița regească!

Oastea reginei îi ia leșul ciopârțit și-l batjocorește, îl decapitează și-i înfige capul deasupra porților reședinței York, împodobit cu o coroană de hârtie, ca să-și poată vedea regatul înaintea ca ulii și ciorile să-i ciugulească ochii stinși. E o moarte de trădător și odată cu ea se năruie și speranțele Casei de York, căci cine a mai rămas? Marele lui aliat, contele de Warwick, are doar fiice nefolositoare, iar ceilalți trei băieți York – Edward, George și Richard – sunt prea tineri pentru a conduce singuri o armată.

Nu-mi arăt bucuria în fața soțului meu, căci am ajuns să trăim liniștiți împreună și sărbătorim Crăciunul cu arendașii, însoțitorii și servitorii noștri, ca și cum lumea n-ar tremura de nesiguranță. Nu vorbim despre regatul dezbinat și, cu toate că primește scrisori de la negustori și meșteșugari din Londra, nu-mi spune ce vești îi trimit, nici că familia îl îndeamnă neconținut să răzbune moartea tatălui său. Deși știe că Jasper îmi scrie din Țara Galilor, nu mă întreabă nimic de castelul său proaspăt dobândit de la Denbigh, nici cum l-a cucerit Jasper cu atâta vitejie.

Îi trimit fiului meu Henry un mic car cu roți de lemn pe care-l poate trage după el drept dar de Crăciun, iar soțul

meu adaugă un şiling. Îi dau la rândul meu o monedă de argint de şase penny ca să i-o trimită lui Henry Stafford, micul duce de Buckingham, şi nu vorbim despre război, nici despre marşul reginei către miazăzi, în fruntea a cinci mii de scoţieni cruzi, primejdioşi, mânjiţi ca nişte vânători împătimiţi de sângele rebelului York, nici despre credinţa mea că Lancaster, casa noastră, a triumfat din nou şi va ieşi victorioasă anul viitor, aşa cum trebuie să fie, căci suntem binecuvântaţi de Dumnezeu.

Primăvara anului 1461

La fel ca orice om cu un dram de judecată, îmi spun că, odată cu moartea ducelui de York, războaiele au luat sfârșit. Fiul lui, Edward, are doar optsprezece ani și e singur cuc la granița Țării Galilor, unde toți soldații îl urmează pe Jasper și Casa de Lancaster. Maică-sa, ducesa Cecily, știind că asta e înfrângerea ei deplină și îmbrăcând doliul văduviei, își trimite cei doi fii mai mici, pe George și pe Richard, în Flandra, în ascunzătoare, la ducele de Burgundia. Ducesa Cecily se teme pesemne de sosirea reginei în Londra, în fruntea armatei sale de sălbatici, cerând răzbunare pentru această a doua răzvrătire neizbutită. Pe fiul ei cel mare nu-l poate salva; Edward va muri negreșit la hotarul cu Țara Galilor, copleșit de numărul dușmanilor și neajutorat, luptând pentru cauza răposatului său tată.

Jasper, cumnatul meu, va apăra ce-i al lui; alături de el luptă Owen Tudor, tată lui. N-au cum să dea greș împotriva unei armate conduse de un băiețandru care abia și-a pierdut fratele, tatăl și comandantul, după cum îmi adeverește Jasper:

Va trebui să omorâm puiul ca să zdrobim familia. Slavă Domnului că leul nu mai e! Tatăl meu și cu mine adunăm oștire împotriva noului duce de York, tânărul Edward, și ne vom înfrunta cu el peste câteva zile. Fiul tău e în siguranță la Castelul Pembroke. Lucrul ar trebui să fie ușor de înfăptuit. N-ai nici o frică!

— Cred că s-ar putea să aibă loc încă o bătălie, îl înștiințez șovăielnic pe soțul meu Henry când vine în odaia mea de culcare.

Șed lângă foc. El își agață halatul la capătul patului și se strecoară între cearșafuri, zicând :

— Patul tău e mereu atât de odihnitor ! Ai cearșafuri mai bune decât mine ?

Chicotesc, abătută o clipă de la veștile mele însemnate.

— Nu cred. Intendentul tău e cel care comandă totul. Cearșafurile mi le-am adus din Țara Galilor, dar pot cere să fie puse pe patul tău, dacă crezi că sunt mai fine.

— Nu, îmi place să mă bucur de ele aici, cu tine. Hai să nu vorbim despre necazurile țării !

— Dar am primit o scrisoare de la Jasper.

— Spune-mi de ea dimineață.

— Cred că e un lucru însemnat.

— O, prea bine, oftează el. Ce zice ?

Îi întind biletul și aruncă o privire la el.

— Da. Știam. Am auzit că adună oameni prin Țara Galilor. Vechiul vostru dușman, William Herbert, a schimbat iarăși tabăra.

— Nu se poate !

— Va purta din nou trandafirul alb și va lupta alături de băiețandru York. N-a fost prea multă vreme prietenul Casei de Lancaster. Bănuiesc că Jasper e supărat rău că Herbert pornește din nou la luptă împotriva lui.

— Herbert n-are pic de onoare ! strig. Iar asta după ce însuși regele l-a iertat !

Soțul meu ridică din umeri.

— Cine știe de ce alege un om o tabără sau alta ? Am auzit de la vărul meu, care mărșăluiește cu oastea reginei, că vor face una cu pământul ce-a mai rămas din amenințarea York și apoi vor intra în Londra victorioși.

— Putem merge la curte când ajunge regina la Londra ?

— Un ospăț sărbătoresc ? întreabă el batjocoritor. Va fi fără îndoială de lucru pentru mine în parlament. Jumătate din locuitorii Angliei vor fi învinuiți de trădare și li se vor lua pământurile. Iar cealaltă jumătate vor primi acele pământuri drept răsplată pentru că au luat parte la măcel.

— Iar noi nu vom fi nici printre unii, nici printre ceilalți, spun morocănoasă.

— Nu vreau să mi se dea pământurile unui om învinuit de trădare pentru că a încercat să-și sfătuiască de bine regele, răspunde încet soțul meu mai vârstnic. Și poți fi încredințată că jumătate din pământuri vor fi înapoiate stăpânilor de drept când regele vine din nou la putere și iscălește grațieri. Își va ierta toți dușmanii și le va înapoia căminele. Aliații lui își vor da seama că sunt prost răsplătiți pentru că l-au slujit. A-l urma pe acest rege nu aduce nici câștig, nici onoare adevărată.

Strâng din buze ca să mă abțin să răspund. E soțul meu. Vorbele lui trebuie să fie lege în casa noastră. E stăpânul meu, după rânduielile lui Dumnezeu. N-are nici un rost să mă împotrivesc cu glas tare. Dar în adâncul sufletului îl fac laș.

— Vino în pat, spune el cu blândețe. De ce să-ți pese că se întâmplă una sau alta, câtă vreme tu și fiul tău sunteți în siguranță? Căci da, Margaret, mă îngrijesc de siguranța ta. Țin războiul departe de pământurile noastre și nu te las văduvă pentru a doua oară pornind călare pentru gloria luptei. Vino în pat și zâmbește-mi!

Mă urc în pat, lângă el, așa cum îmi cere datoria, dar nu zâmbesc.

Apoi primesc cele mai rele vești cu putință. Cele mai rele vești, și-mi vin de la Jasper! Îl crezusem de neînvins, dar nu e, nu e! Crezusem că Jasper nu poate să piardă – dar, ce cumplit, se dovedește că poate!

Sora mea,

Suntem înfrânți și tatăl meu e mort. A urcat pe eșafod cu o glumă, necrezând că vor săvârși o asemenea faptă, dar ei i-au tăiat capul și l-au înfipt într-o țepă la Hereford.

Îl voi lua pe băiatul tău de la Pembroke și-l voi duce cu mine la Castelul Harlech. Acolo vom fi mai la adăpost. Nu te teme pentru mine, însă cred că de-acum cauza noastră e pierdută pentru o generație, sau poate pentru totdeauna. Margaret, trebuie să-ți mărturisesc partea cea mai rea:

a apărut un semn de la Dumnezeu aici, la Mortimer's Cross, și nu era pentru casa noastră. Dumnezeu ne-a arătat cei trei sori York pe cer, deasupra câmpului de luptă, și fiul York aflat la comanda oștirii pe câmpul acela ne-a nimicit cu totul.

Am văzut cu ochii mei. N-am nici o îndoială. Deasupra oștirii lui se aflau trei sori scânteietori, toți la fel de luminoși. Străluceau prin ceață, toți trei, apoi s-au contopit într-unul singur, care și-a revărsat lumina asupra flămării sale. Am văzut lucrul ăsta cu ochii mei, fără pic de îndoială. Nu știu ce înseamnă și voi lupta mai departe pentru cauza mea până înțeleg. Încă mai am încredere că Dumnezeu e de partea noastră, dar știu sigur că n-a fost alături de noi în ziua asta. A revărsat lumina încuviințării Sale asupra lui York. I-a binecuvântat pe cei trei fii York. Îți voi scrie din nou imediat ce ajungem cu bine la Harlech.

J.

Soțul meu e plecat la Londra și trebuie să aștept zile întregi până vine acasă și pot să-i spun că Jasper e încredințat că războiul s-a terminat și că suntem pierduți. Îl întâmpin în curtea grajdurilor, dar la auzul veștilor mele bâlbâite, pline de teamă, clatină din cap.

— Taci, Margaret! E mai rău decât știi. Tânărul Edward de York a revendicat tronul, iar nobilii și-au pierdut mințile și l-au făcut rege!

Asta mă amuțește cu desăvârșire. Arunc o privire prin curte, de parcă aș vrea să păstrez vestea în taină.

— Rege?!

— I-au pus tronul pe tavă și spun că el e adevăratul rege și moștenitor. Nu trebuie să aștepte moartea regelui Henric. A revendicat tronul și spune că-i va alunga din Anglia pe regele și regina noastră și apoi va orândui o ceremonie de încoronare, va lua coroana și va fi uns. Am venit acasă doar ca să adun oaste. Voi fi nevoit să lupt pentru regele Henric.

— Tu? întreb nevenindu-mi să cred. În sfârșit?!

— Da. Eu, în sfârșit.

— De ce pornești la luptă acum?

El oftează.

— Pentru că nu mai e vorba de un supus care încearcă să-i ceară socoteală regelui său, împrejurare în care aș putea

fi nehotărât, căci un supus ar trebui să-și sfătuiască regele împotriva unui consiliu de rea-credință. Acum nu e nimic altceva decât răzvrătire, răzvrătire fățișă și înfruntarea dintre un rege fals și unul adevărat. Asta e o cauză pe care trebuie s-o urmez. Până acum, cauza nu-mi spunea nimic. Acum însă, York luptă pentru trădare. Iar eu trebuie să lupt împotriva trădării.

Îmi mușc limba ca să nu-l învinuiesc că, dacă ar fi mers la luptă mai devreme, poate n-am fi ajuns să se întâmple ceva atât de îngrozitor.

— Trebuie să existe un Stafford pe câmpul de luptă, bătându-se pentru regele lui. Flamura noastră trebuie să fie acolo. Mai întâi bietul meu frate, apoi cinstitul meu tată și-a dat viața în războiul ăsta otrăvitor. Acum eu sunt cel care trebuie să stea sub flamura Stafford, poate cu inima îndoită, poate nesigur, dar sunt cel mai vârstnic Stafford și trebuie să plec.

Temeiurile lui n-au nici o însemnătate pentru mine.

— Dar regele unde e?

— Regina l-a luat cu ea, în siguranță. S-a dat o luptă la St. Albans, iar ea a învins și l-a luat din nou în grija ei.

— Oștirea York a fost înfrântă? întreb nedumerită. Dar credeam că înving...

El clatină din cap.

— Nu, a fost doar o mică încăierare, în mijlocul orașului St. Albans, între oamenii lui Warwick și cei care luptă pentru regină, în vreme ce Edward de York mărșăluia triumfător spre Londra. Dar Warwick îl avea pe rege cu el și, după ce oamenii lui au fugit, regele a fost găsit șezând sub un stejar, de unde privea lupta.

— Era nevătămat?

— Da, a fost bine păzit în timpul luptei de doi lorzi susținători ai Casei de York: lordul Bonville și sir Thomas Kyriell. L-au ferit de orice primejdie. Regele a stat cuminte ca un copil. Lorzii l-au predat reginei, așa că acum e cu ea și cu fiul lor.

— Și e..., șovăi, căutând un cuvânt nimerit. E zdravăn la minte?

— Așa se spune. Deocamdată.

— Atunci care-i necazul? De ce ai aerul ăsta?

— Din pricina unei povești care umblă prin tavernele din Londra. Poate că nu e deloc adevărată. Așa nădăjduiesc.

— Ce poveste?

— Se vorbește că lorzii care l-au păzit pe rege și l-au ferit de primejdii în timpul bătăliei, lorzi susținători ai Casei de York, au fost duși în fața reginei și a fiului ei, micul prinț Edward, de șapte ani.

— Și?

— Se zice că ea l-a întrebat pe micul prinț ce ar trebui făcut cu lorzii, lordul Bonville și sir Thomas Kyriell, care l-au păzit pe tatăl lui în timpul luptei, l-au ferit de pericol și l-au înapoiat cu toată cinstea și în toată siguranța oamenilor săi. Iar prințul a răspuns: tăiați-le capul! Pur și simplu. Așa că cei doi au fost decapitați la porunca lui, la porunca unui băiat de șapte ani, care a fost făcut apoi cavaler pentru curajul dovedit. Fiul Margaretei de Anjou a deprins într-adevăr meșteșugul războiului! Cum va putea domni într-o țară în vreme de pace?

Șovăi și mă uit la strâmbătura soțului meu.

— Sună foarte rău.

— Se zice că fiul e la fel de afurisit ca mama. Toată Londra e acum de partea lui York. Nimeni nu vrea pe tron un băiat ca prințul Edward.

— Și ce se întâmplă mai departe?

El clatină din cap.

— Pesemne că va avea loc ultima bătălie. Regele și regina sunt iarăși împreună, în fruntea oștirii lor. Tânărul Edward de York și Warwick, prietenul tatălui său, se îndreaptă spre ei. Nu mai e vorba de o ceartă despre cine ar trebui să-l sfătuiască pe rege. Acum e vorba de o bătălie pentru tronul regelui. În cele din urmă va trebui să-mi apăr regele.

Îmi dau seama că tremur.

— N-am crezut niciodată că vei merge la război! rostesc cu glasul tremurând. Am crezut mereu că vei refuza. N-am crezut niciodată că vei merge la război!

El zâmbește ca la o glumă amară.

— M-ai crezut laș și acum nu te poți bucura de curajul meu? Eh, n-are nici o însemnătate! Asta e cauza pentru

care a murit tatăl meu, și chiar și el a pornit la luptă doar în ultima clipă cu puțință. Acum îmi dau seama că trebuie să plec la rândul meu. Am amânat și eu pentru ultima clipă cu puțință. Dacă pierdem această bătălie, vom avea pe tron, pe vecie, un rege York și pe moștenitorii săi, iar casa ta nu va mai fi casă regală. Nu contează cât de dreaptă e cauza, ci pur și simplu în care tabără m-am născut. Regele trebuie să fie rege ; trebuie să plec la luptă pentru asta. Altminteri, fiul tău nu se va mai afla la trei pași de tron, ci va fi un băiat fără titlu, fără pământuri și fără nume regal. Tu și cu mine vom fi trădători pe propriile noastre pământuri. Se poate chiar ca pământurile noastre să fie date altora. Nu știu ce am putea pierde.

— Când pleci? întreb tremurat.

Zâmbetul lui e lipsit de veselie și de căldură.

— Mă tem că trebuie să plec acum.

Paștele anului 1461

Dimineață, când s-au trezit, i-a întâmpinat tăcerea și albeața stranie a unei lumi de ninsoare spulberată de vânt. Era un frig mușcător. Viscolul a început în zori și ninsoarea s-a învârtit în jurul flamurilor toată ziua. Oștirea Lancaster, stăpânind culmea lungă de deal din apropierea satului Towton, așezată cum nu se poate mai bine la înălțime, se chinuia să vadă în valea de jos, unde se afla armata York, ascunsă de fulgii de nea rotitori. Vremea era prea umedă pentru ca tunurile să ia foc și vârteturile de zăpadă îi orbeau pe arcașii Lancaster, iar corzile arcurilor lor erau umede. Trăgeau orbește, ținând cu nădejde spre vale, în ninsoare, și de fiecare dată îi izbea un val de săgeți, căci arcașii York își găseau țintele zugrăvite clar pe cerul luminos.

Era ca și cum Dumnezeu ar fi poruncit vremea de Florii ca să se încredințeze că va fi o luptă corp la corp, oștean cu oștean, cea mai aprigă dintre toate bătăliile războiului, pe câmpul botezat Pajiștea Însângerată. O groază de soldați Lancaster strânși cu arcanul au căzut sub furtuna de săgeți, șir după șir, înainte să le îngăduie comandanții să atace. Atunci și-au aruncat arcurile de prisos, și-au scos săbiile, securile și pumnalele și au pornit la vale făcând pământul să duduie, ca să înfrunte oștirea unui băiețandru de optsprezece ani care se voia rege și încerca să-și țină oamenii pe loc în fața furiei șarjei venite din deal.

Mugind „York!” și „Warwick! À Warwick!”, s-au avântat înainte și cele două oștiri s-au ciocnit și au rămas pe loc. Vreme de două ceasuri lungi, în care zăpada s-a prefăcut într-o mocirlă roșie sub picioarele lor, s-au încheștat unii cu alții ca un plug ce ară anevoie un pământ pietros. Henry

Stafford, care cobora dealul călare acolo unde era bătălia mai aprigă, a simțit o împunsătură de sabie în picior și apoi cum i se clatină calul și cade sub el. S-a azvârlit la o parte, dar s-a trezit lungit lângă un muribund cu ochii pironiți în gol, murmurând cu buzele însângerate: „Ajutor“. Stafford s-a ridicat în patru labe, a lăsat capul în jos ca să se ferească de lovitura unei securi de luptă și s-a forțat să se scoale în picioare și să scoată sabia.

Nimic din cele ce se petrec în arena de turnir sau în groapa luptelor cu cocoși nu l-ar fi putut pregăti pentru sălbăticia acestui câmp de bătălie. Un văr împotriva altuia, orbiți de ninsoare și scoși din minți de furia de-a ucide, cei mai puternici dintre oșteni înjunghiau și izbeau cu măciuca, pocneau și călcau în picioare dușmanii căzuți, iar cei mai slabi se întorceau și dădeau să fugă, împiedicându-se și căzând cu armura lor greoaie, de multe ori urmăriți de un călăreț în zale ce se apropia din spate, rotind buzduganul ca să le sfărâme căpățâna.

Cât a fost ziua de lungă, sub ninsoarea ce se învârteja în jurul lor ca penele într-o prăvălie de găini, cele două oștiri s-au împuns, s-au înjunghiat și s-au împins una pe alta, fără să ajungă undeva, fără vreo nădejde de victorie, ca și cum ar fi fost prinse într-un coșmar al turbării fără rost. Oșteanul căzut era înlocuit de un altul care călca pe leșul celui dintâi ca să se întindă și să înjunghie mortal. Abia când a prins să se întunece, în amurgul ciudat, cu cer alb, al ninsorii de primăvară, primul rând de oșteni Lancaster a început să dea înapoi. Cea dintâi retragere a întâmpinat o împotrivire puternică și s-au tras iarăși înapoi, până când cei de pe flancuri au simțit cum spaima crește în ei mai mare decât furia și, unul câte unul, au început să o ia la goană.

Au avut parte îndată de ușurare, căci oștenii York s-au descleștat la rândul lor și s-au retras puțin. Stafford, simțind un răgaz în luptă, s-a odihnit câteva clipe sprijinit în sabie și s-a uitat în jur.

A văzut cum primul rând al oștirii Lancaster începe să se desprindă de restul, ca o ceată de cosași fără tragere de inimă care pornesc spre casă devreme.

— Hei! a strigat el. Luptați! Luptați pentru Stafford! Luptați pentru rege!

Dar ei n-au făcut decât să iuțească pasul, fără să se uite înapoi.

— Calul meu! a răcnit el.

Știa că trebuie să meargă după ei și să le oprească retragerea înainte ca oamenii s-o ia la goană de-a binelea. Și-a strecurat sabia murdară în teacă și a pornit într-o fugă împiedicată spre locul unde își lăsase calul, iar din fugă a aruncat o privire spre dreapta și a încremenit de groază.

Oștenii York nu se retrăsese ca să-și tragă sufletul și să se odihnească puțin, cum se întâmplă atât de des în bătălie, ci ieșiseră din luptă ca să alerge cât de iute puteau să-și ia caii, iar pedestrașii care-i hăituiseră cu sălbăticie pe oștenii Lancaster erau acum călare și veneau spre ei, legănând buzduganele, cu săbiile scoase, cu lăncile îndreptate în jos, către gâtul dușmanului. Stafford a sărit peste un cal muribund și s-a azvârlit cu fața la pământ îndărătul lui, tocmai când șuieratul unei ghioage a străbătut aerul tocmai acolo unde fusese capul lui. A auzit un icnet de frică și și-a recunoscut propriul glas. A auzit un tropot tunător de copite, o șarjă de cavalerie venind spre el, și a simțit cum se face ghem, ca un melc înfricoșat, lipindu-se de burta calului care gemea. Deasupra lui, un călăreț a trecut dintr-un salt peste cal și peste om, iar Stafford a văzut copitele aproape de fața sa și a simțit adierea trecerii lor, a tresărit când l-au atins stropii de noroi și omăt și s-a lipit de calul muribund fără pic de mândrie.

După ce tunetul celui dintâi val al cavaleriei a trecut de el, a ridicat cu băgare de seamă capul. Cavalerii York goneau ca niște vânători pe urmele oștenilor Lancaster, ce fugeau precum căprioarele spre podul peste Cock Beck, micul râu de la marginea pajiștii, singura lor scăpare. Pedestrașii York, însoțindu-și călăreții cu urale, alergau alături de ei, ca să oprească dușmanul fugăr înainte să poată ajunge la pod. În câteva clipe, podul a devenit o grămadă de oameni care se zbăteau, încleștați în luptă, oștenii Lancaster disperați să treacă apa și să scape, iar soldații York trăgându-i înapoi sau înjunghiindu-i în spate când încercau să se târască peste tovarășii lor căzuți. Podul scârțâia sub mișcările

dezordonate ale soldaților ; caii împingeau oamenii înainte, aruncându-i pe unii pe sub parapet în râul cu ape înghețate, călcându-i pe alții sub copite. Zeci de oșteni, văzându-i pe cavaleri cum se apropie cu spadele lor cu două tăișuri fluturând ca niște secere de o parte și de alta a capetelor cailor, văzând cum caii de luptă se ridică pe picioarele dinapoi și izbesc cu copitele lor mari, cu potcoave de fier, în capetele oamenilor, au sărit pur și simplu în râu, unde alții continuau să se lupte, unii zbatându-se ținându-i de greutatea armurii, alții cu brațele încleștate în jurul capului și umerilor câte unui dușman, împingându-l cu forță să se înece în apele reci ca gheața, înroșite de sânge.

Stafford s-a ridicat anevoie în picioare, îngrozit.

— Treceți înapoi ! Strângeți rândurile ! a strigat el.

Dar știa că nu-l va asculta nimeni ; apoi a auzit, printre strigătele de luptă, cum se cutremură și gem scândurile podului.

— Plecați de pe pod ! Plecați de pe pod !

Stafford a pornit spre mal, croindu-și drum cu îmbrânceli, ca să strige la ostașii care încă se mai înjunghiau și se mai spintecau, cu toate că simțeau cu toții că podul începe să se legene sub povara mișcătoare. Zbierau avertismente, dar continuau să se lupte, nădăduind să ajungă la un capăt și să poată fugi, însă parapetele podului s-au desprins, pilonii de lemn s-au rupt și întreaga structură s-a prăbușit, aruncând în apă oșteni, dușmani, cai și cadavre de-a valma.

— Grijă la pod ! a strigat Stafford pe malul râului, apoi, începând să înțeleagă grozăvia înfrângerii, a repetat mai încet : Grijă la pod...

Preț de o clipă, în vreme ce ninsoarea cădea în jurul lui și oamenii din apele repezi se scufundau, ieșeau la suprafață strigând după ajutor și erau iarăși trași în adânc de greutatea armurii, i s-a părut că totul a amuțit și că e singurul om viu din lume. S-a uitat în jur și n-a mai văzut pe nimeni în picioare. Erau câțiva agățați de scândurile podului, care încă se mai loveau unii pe alții cu sabia peste degetele ce încercau să apuce un sprijin ; erau alții care se înecau în fața lui ori erau purtați de puhoiul înroșit de sânge ; pe

câmpul de luptă, soldații căzuți stăteau nemișcați, dispărând treptat sub ninsoare.

Înghețat în aerul rece, Stafford a simțit cum i se așază fulgii de zăpadă pe fața nădușită, a scos limba ca un copil și a simțit cum fulgul poposește și apoi se topește în căldura gurii lui. Din vârtejul alb a apărut un alt oștean, ca o nălucă. Ostenit, Stafford s-a răsucit pe călcâie, și-a tras sabia din teacă și s-a pregătit de încă o luptă. Nu credea că are destulă putere să-și ridice sabia grea, dar știa că trebuie să găsească undeva curajul de a-și mai ucide un seaman.

— Pace, a rostit omul cu un glas secătuit de emoție. Pace, prietene! S-a isprăvit.

— Cine a învins? a întrebat Stafford.

Lângă ei, râul rostogolea întruna leșuri în apele-i revărsate. Pe câmp, în jurul lor, soldații se ridicau în picioare ori se târâiau spre rândurile lor. Cei mai mulți însă nu se clinteau deloc.

— Cui îi pasă? a răspuns omul. Eu, unul, știu că mi-am pierdut toți oștenii.

— Ești rănit? l-a întrebat Stafford, văzându-l că se împletește.

Omul și-a luat mâna de la subsuoară; sângele a țâșnit îndată, stropind pământul. O sabie îl împunsese la îmbinarea de sub braț a armurii.

— Cred că voi muri, a spus el încet.

Stafford a văzut că fața celui-lalt era la fel de albă ca zăpada de pe umerii lui.

— Haide, hai să mergem! a zis el. Calul meu e aproape. Putem ajunge la Towton, iar acolo te putem bandaja.

— Nu știu dacă mă țin puterile.

— Haide, a stăruit Stafford. Hai să ieșim vii de-aici!

Dintr-odată îi părea grozav de însemnat ca un om, acest om, să scape cu viață împreună cu el din măcel. Omul s-a sprijinit de el și au pornit amândoi schiopătând istoviți spre rândurile Lancaster. Străinul a șovăit, și-a acoperit rana cu mâna și și-a înăbușit râsul.

— Ce-i? Haide! Ai să izbutești! Ce-i?

— Urcăm dealul? Calul tău e sus?

— Da, firește.

— Ești din tabăra Lancaster?

Stafford se clătina sub greutatea lui.

— Tu nu?

— York. Ești dușmanul meu.

Îmbrățișați ca frații, cei doi bărbați s-au sfredelit cu privirea preț de câteva clipe, după care au izbucnit amândoi într-un râs întretăiat.

— De unde să știu? a zis omul. Dumnezeu mare, chiar fratele meu e în tabăra cealaltă! Am crezut că ești din tabăra York, dar de unde să-și dea omul seama?

Stafford a clătinat din cap.

— Dumnezeu știe ce sunt sau ce se va întâmpla sau ce va trebui să fiu! Dumnezeu știe că o bătălie ca asta nu e nicidecum calea de rezolvare.

— Ai mai luptat în războiul ăsta?

— Niciodată și, dacă pot, nici nu voi mai lupta.

— Va trebui să te înfățișezi regelui Edward și să te predai, a zis străinul.

— Regele Edward, a repetat Stafford. E prima oară când aud pe cineva spunându-i rege băiețandrului York.

— El e noul rege, a răspuns omul cu siguranță în glas. Îl voi ruga să te ierte și să-ți dea drumul acasă. Va fi îndurător, dar dacă lucrurile ar sta pe dos și tu m-ai duce la regina ta și la prințul tău, jur că n-aș rămâne în viață! Ea omoară prizonieri neînarmați – noi n-o facem. Iar fiul ei e ceva de groază.

— Hai să mergem atunci, a spus Stafford.

Și cei doi s-au alăturat șirului de oșteni Lancaster care așteptau să-i ceară iertare noului rege și să făgăduiască fățiș că n-or să mai ridice niciodată armele împotriva lui. Înaintea lor se aflau familii susținătoare ale Casei de Lancaster pe care Stafford le cunoștea de-o viață, între ele lordul Rivers și fiul lui Anthony, cu capul plecat, tăcuți sub povara rușinii înfrângerii. Cât a așteptat, Stafford și-a curățat sabia și s-a pregătit s-o ofere învingătorului. Încă mai ninge și rana de la picior îi zvâcnea în vreme ce se apropia încet de culmea dealului, unde stâlpul stindardului regal,

acum gol, rămăsese în picioare, cu purtătorii de stindard Lancaster morți în jurul lui și cu băiețandrul York stând drept și înalt deasupra lor.

Soțul meu nu se întoarce din război ca un erou. Se întoarce în tăcere, fără istorisiri despre bătălie și fără povești cavaleresti. Îl întreb de două sau de trei ori cum a fost, crezând că poate a fost ca bătăliile Ioanei – un război în numele Domnului, în numele regelui uns de Domnul –, nădăjduind că poate a văzut un semn ceresc, precum cei trei sori de deasupra victoriei Casei de York, ceva care să ne dea de-nțeleș că Dumnezeu e de partea noastră, în ciuda piedicii înfrângerii. Dar el nu-mi spune nimic, nu vrea să-mi povestească nimic; se poartă ca și cum războiul n-ar fi câtuși de puțin un lucru glorios, ca și cum n-ar însemna aflarea voii Domnului prin suferință.

Îmi spune, pe scurt, doar că regele și regina au reușit să fugă nevătămați împreună cu prințul, alături de ei aflându-se capul casei mele, Henry Beaufort. Au fugit în Scoția și, fără îndoială, își vor pune pe picioare oștirea zdruncinată. Îmi mai spune că Edward de York are pesemne norocul florii de măceș pe care o poartă pe blazon, căci s-a bătut în suferință și negură la Mortimer's Cross, la deal și în zăpadă la Towton și a câștigat amândouă bătăliile, iar acum e încoronat regele Angliei în uralele tuturor.

Petrecem vara liniștit, aproape ca și cum ne-am ascunde. Soțul meu a fost iertat pentru că a luptat împotriva noului rege al Angliei, dar nu cred că va uita cineva că ne numărăm printre marile familii din tabăra Lancaster și că eu sunt mama unui băiat cu drept la tronul pierdut. Henry merge la Londra ca să afle vești și-mi aduce un manuscris foarte frumos copiat al scrierii *De imitatione Christi* în franceză, gândindu-se că poate îl voi traduce în engleză, ca parte a studiilor mele. Știu că încearcă să-mi abată gândurile de la înfrângerea casei mele și de la disperarea Angliei; îi

mulțumesc pentru grijă încep să-l citesc, însă nu pot pune suflet în îndeletnicirea asta.

Aștept vești de la Jasper, dar îmi închipui că e cufundat în aceeași jale care mă întâmpină și pe mine la deșteptare, în fiecare dimineață, chiar înainte de-a mă trezi pe deplin. În fiecare zi deschid ochii și-mi dau seama, cu un junghi în inimă, că vărul meu regele se află în exil – cine știe unde? – și dușmanul nostru stă pe tronul lui. Îmi petrec zilele în genunchi, însă Dumnezeu nu-mi trimite nici un semn cum că aceste vremuri au doar menirea de-a ne încerca și că adevăratul rege își va recăpăta drepturile. Apoi, într-o dimineață, pe când mă aflu în curtea grajdurilor, sosește un mesager plin de noroi și murdar de praful drumului, călare pe un căluț galic. Știu pe dată că-mi aduce în sfârșit vești de la Jasper.

Scrisoarea lui e scurtă, ca de obicei.

William Herbert va primi toată Țara Galilor, toate pământurile și castelele mele, ca răsplată pentru că a trecut înapoi în tabăra York. Noul rege l-a făcut totodată baron. Mă va vâna așa cum l-am vânat eu și mă îndoiesc că voi fi grațiat de un rege bun la inimă, cum a fost el. Va trebui să plec din Țara Galilor. Vii să-ți iei băiatul? Te voi aștepta la Castelul Pembroke o lună. Mai mult de atât nu voi putea zăbovi.

J.

Mă întorc iute spre rândaș.

— Unde-i soțul meu, unde-i sir Henry?

— A plecat călare pe câmpuri cu vechilul, milady, spune băiatul.

— Înșeuează-mi calul, trebuie să-i vorbesc!

Arthur, adus din grajd, îmi simte nerăbdarea și scutură din cap în timp ce servitorii își fac de lucru cu hățurile.

— Hai, grăbiți-vă! îi zoresc.

De îndată ce Arthur e gata, sar în șa și pornesc spre lanurile de orz. Îmi văd soțul mergând călare pe marginea câmpului și discutând cu vechilul; îl îmboldesc pe Arthur la un galop ușor și-l ajung din urmă cu o grabă care îi face calul să se tragă într-o parte și să tropăie în noroi.

— Ușurel! strigă soțul meu trăgând de frâu. Ce s-a întâmplat?

Drept răspuns, îi arunc scrisoarea și-i fac semn vechilului să se îndepărteze, ca să nu poată auzi ce vorbim.

— Trebuie să-l luăm pe Henry! Jasper ne așteaptă la Castelul Pembroke. E silit să plece. Trebuie să mergem acolo!

El se mișcă cumplit de încet. Ia scrisoarea și o citește, apoi întoarce calul spre casă și o citește iar, din mers.

— Trebuie să plecăm neîntârziat! îi spun.

— De îndată ce se va putea călători fără pericol.

— Trebuie să-mi aduc fiul aici! Chiar Jasper îmi spune să merg să-l iau!

— Judecata lui Jasper nu e dintre cele mai bune, după cum poate îți dai seama acum, de vreme ce cauza lui e pierdută, iar el se pregătește să fugă în Franța, Bretania sau Flandra, lăsându-ți fiul fără tutore.

— E silit să fugă!

— Oricum ar fi, va pleca. Sfaturile lui nu au greutate. Voi strânge o gardă potrivită și, dacă drumurile sunt destul de sigure, voi merge să-l aduc pe Henry.

— Mergi tu?!

Sunt atât de neliniștită pentru soarta fiului meu încât uit să-mi ascund disprețul din glas.

— Da, chiar eu. Mă crezi prea decrepit ca să străbat călare drumul până-n Țara Galilor în grabă?

— S-ar putea să fie soldați pe drum! Oștirea lui William Herbert va păzi drumurile! Sunt șanse mari să le ieși în cale.

— Atunci va trebui să nădăjduim că anii mei venerabili și părul meu cărunt mă vor feri de primejdii, răspunde el zâmbind.

Nici măcar n-aud gluma.

— Trebuie să răzbați, altminteri Jasper îmi va lăsa băiatul singur la Pembroke și Herbert îl va lua!

— Știu.

Intrăm în curtea grajdurilor și el schimbă încet câteva vorbe cu Graham, maestrul lui de călărie. În clipa următoare, toți soldații din gardă dau năvală din casa noastră și din curtea grajdurilor, iar clopotul capelei bate ca să-i cheme

pe arendași la arme. Totul se face cu asemenea iuțeală și temeinicie, încât bag de seamă pentru prima oară că soțul meu își strunește bine oamenii.

— Pot să vin și eu? îl întreb. Te rog, soțul meu! E fiul meu, vreau să-l aduc acasă în siguranță!

Pare îngândurat.

— Va fi un drum greu.

— Știi că sunt puternică.

— Ar putea să se ivească primejdii. Graham spune că nu sunt oștiri prin preajmă, dar va trebui să străbatem cea mai mare parte din Anglia și aproape toată Țara Galilor.

— Nu mă tem, și mă voi supune poruncilor tale.

El tace câteva clipe.

— Te rog fierbinte! Soțul meu, suntem căsătoriți de trei ani și jumătate și nu ți-am cerut niciodată nimic.

El încuviințează din cap.

— Prea bine. Poți veni și tu. Du-te și împachetează-ți lucrurile! Poți lua cu tine doar o desagă. Dă poruncă să mi se pună și mie un rând de haine. Dă poruncă să se pregătească provizii pentru cincizeci de oameni.

Dacă aș conduce casa, aș face eu însămi asta, dar sunt încă slujită ca un oaspete. Așa că descalec, merg la mai-marele peste servitori și-i spun că stăpânul lui, eu și garda plecăm într-o călătorie și vom avea nevoie de mâncare și băutură. Apoi le poruncesc servitoarei mele și servitorului lui Henry să împacheteze o desagă pentru amândoi, după care mă întorc în curtea grajdurilor să aștept.

Totul e gata într-un ceas; soțul meu iese din casă cu mantia de călătorie pe braț.

— Ai o mantie groasă? mă întreabă. Nu, așa mă gândeam și eu. Poți s-o iei pe asta, iar eu voi folosi una veche. Ia-o, leag-o de șa.

Arthur stă neclintit când încălec, de parcă ar ști că avem treabă. Soțul meu își mână calul lângă al meu.

— Dacă zărim vreo oștire, Will și fratele lui te vor duce în altă parte. Vei face așa cum îți vor cere ei. Au poruncă să te aducă acasă ori la cea mai apropiată casă sigură cât de iute pot. Sarcina lor e să te ferească de primejdii; vei face așa cum spun ei.

— Nu și dacă e oștirea noastră, îi atrag luarea-aminte. Dacă ne întâlnim pe drum cu oștirea reginei?

El se strâmbă și răspunde scurt:

— Nu vom vedea oștirea reginei. Regina nu are cu ce să plătească măcar un arcaș, darămite o oștire. N-o vom mai vedea până nu reușește să facă o alianță cu Franța.

— Ei bine, făgăduiesc, spun făcând un semn din cap spre Will și spre fratele lui. Voi merge cu ei când mă vei înștiința că trebuie.

Soțul meu încuviințează din cap, mohorât la față, apoi își întoarce calul așa încât să se afle în fruntea micii noastre gărzi – vreo cincizeci de oameni călare, înarmați doar cu o mână de săbii și câteva securi – și ne conduce la drum spre apus, către Țara Galilor.

Ne trebuie mai bine de zece zile, călărind întins în fiecare din ele, ca să ajungem. Mergem spre apus pe drumuri proaste, ocolind orașul Warwick și luând-o peste câmpuri ori de câte ori putem, de teamă să nu ne întâlnim cu vreo oștire – orice fel de oștire, prietenă sau dușmană. În fiecare seară trebuie să mergem într-un sat, într-o cârciumă sau într-o abație și să găsim pe cineva care să ne călăuzească a doua zi. Ne aflăm în inima Angliei și puțini oameni cunosc ținutul de dincolo de hotarele parohiei lor. Soțul meu trimite cercetași cu vreo milă și jumătate înaintea noastră, cu poruncă aspră ca, dacă văd vreun soldat din vreo armată, să se întoarcă în galop ca să ne prevină, noi urmând să ieșim de pe drum și să intrăm în pădure, ca să ne ascundem. Nu-mi vine să cred că trebuie să ne ascundem, chiar și de propria noastră oștire! Facem parte din Casa de Lancaster, însă armata Lancaster pe care a abătut-o regina asupra propriei sale țări a scăpat cu totul din frâu. În unele nopți, soldații trebuie să doarmă în vreun hambar, în vreme ce Henry și cu mine cerem găzduire într-o casă de fermier. În alte nopți luăm o cameră la un han de pe drum, iar într-o seară suntem găzduiți la o abație unde există zeci de odăi de oaspeți și unde călugării sunt obișnuiți să servească mici

oștiri aflate în marș între o bătălie și alta. Nici măcar nu suntem întrebați pe care lord îl slujim, însă văd că în biserica nu e lăsat la vedere pic de aur sau de argint. Pesemne că și-au îngropat odoarele în vreo ascunzătoare și se roagă să vină iarăși vremuri de pace.

Nu mergem la marile reședințe și nici la castelele pe care le vedem uneori pe dealuri, cu fațada spre drum, sau adăpostite de păduri dese. Victoria Casei de York e atât de deplină încât nu îndrăznim să dăm de veste că mergem să-l salvăm pe fiul meu, moștenitor al Casei de Lancaster. Acum înțeleg ce a încercat să-mi spună mai demult soțul meu Henry: că țara noastră e vătămată nu doar de război, ci și de amenințarea neconținută a războiului. Familii care au fost prietene și vecine ani la rând se ocolesc acum înfricoșate, chiar și eu, în drum spre ținutul aflat altădată în stăpânirea întâiului meu soț, al cărui nume e iubit și azi, mă tem să întâlnesc pe cineva care ar putea să mă țină minte.

Pe drum, când sunt istovită și mă dor toate oasele, aflu că Henry Stafford ține la mine, fără să facă mare zarvă sau să-mi dea de înțeles că sunt o femeie slabă și n-ar fi trebuit să vin. Mă dă jos de pe cal când oprim să ne odihnim și se îngrijește să am vin și apă. Când poposim să cinăm îmi aduce cu mâna lui mâncarea, chiar înainte să fie el servit, iar apoi își întinde mantia ca să-mi fie culcuș, mă învelește și mă pune să mă odihnesc. Avem noroc cu vremea: pe timpul călătoriei noastre nu plouă deloc. Dimineața călărește alături de mine și mă învață cântecele pe care le cântă soldații: melodii deșucheate, la care născoceste versuri noi pentru mine.

Mă face să râd cu cântecele lui prostesti și-mi povestește despre copilăria lui ca mezin al vestitei case Stafford și cum tatăl lui l-a hărăzit Bisericii, iar el s-a rugat să-l cruțe. Părinții au refuzat să renunțe la planul lor, până când el i-a spus preotului că se teme că e posedat de diavol, iar atunci neliniștea lor pentru starea sufletului său a fost atât de mare, încât au renunțat la gândul de a-l încredința preoției.

Îi povestesc la rândul meu cum am vrut să fiu o sfântă și cât de bucuroasă am fost când am văzut că am genunchi de sfântă, iar lucrul ăsta îl face să râdă tare, își lasă mâna

peste a mea, care ține hățurile, îmi spune că sunt o copilă iubită, numai a lui.

L-am crezut laș când n-a vrut să plece la război și când s-a întors atât de tăcut de pe câmpul de luptă, dar m-am înșelat. E un om foarte prevăzător și nu crede din toată inima în nimic. N-a vrut să fie preot, pentru că nu se putea dărui pe de-a-ntregul lui Dumnezeu. Se bucura că nu e primul născut, căci nu voia să fie duce și capul unei familii atât de însemnate. Face parte din Casa de Lancaster, însă nu o place pe regină și se teme de ea. E dușmanul Casei de York, dar îl prețuiește pe Warwick și admiră curajul băiețandrului de York și și-a predat sabia în mâinile lui. Nici n-ar visa să plece în exil, ca Jasper; îi place prea mult căminul lui. Nu se ia după nici un lord, ci gândește singur și acum înțeleg încotro bate când spune că nu e un ogar care să chelălăie când vânătorul suflă din corn. Cumpănește totul în lumina a ceea ce ar putea fi drept și a ceea ce ar putea fi cel mai bine pentru el însuși, pentru familia lui, pentru aliații lui și chiar pentru țara lui. Nu e omul care să se dăruiască cu ușurință. Nu ca Jasper. Nu e omul potrivit pentru aceste vremuri ale pasiunii și ale firilor înfierbântate.

— Puțină prevedere, spune el zâmbindu-mi în timp ce Arthur pleoscăie netulburat prin apa marelui vad de pe râul Severn, poarta spre Țara Galilor. Ne-am născut în vremuri grele, când bărbatul și chiar și femeia trebuie să-și aleagă singuri drumul, trebuie să aleagă cui să-i fie loiali. Cred că e bine să înaintăm cu grijă și să gândim înainte de-a face ceva.

— Eu am socotit întotdeauna că omul trebuie să facă ceea ce e drept. Și nimic altceva.

— Da, dar să nu uităm că voiai să fii sfântă, răspunde el zâbind. Acum ești mama unui copil; acum trebuie să ții seamă nu doar de ceea ce e drept să faci, ci și dacă acel lucru poate să-ți ofere siguranță, ție și fiului tău. Vei vrea mai mult decât orice pe lume să-ți păzești copilul de primejdii. Siguranța fiului tău s-ar putea să însemne pentru tine mai mult decât voia Domnului.

Preț de o clipă, vorbele lui mă nedumeresc.

— Dar, negreșit, Dumnezeu vrea ca fiul meu să fie în siguranță! Fiul meu e fără de păcat și descinde din spița regească. Face parte din adevărata casă regală. Negreșit, Dumnezeu vrea ca el să fie în siguranță, pentru a sluji Casa de Lancaster! Ceea ce vreau eu și ceea ce vrea Dumnezeu trebuie să fie unul și același lucru.

— Chiar crezi că Dumnezeu, în cerul lui, cu toți îngerii, aflat acolo de la începuturile timpului și privind spre ziua Judecății de Apoi, se uită într-adevăr în jos la întreaga lume și vă vede, pe tine și pe micul Henry Tudor, și spune că orice alegi să faci e voia Lui?

Simt că undeva în vorbele lui se strecoară o blasfemie. Răspund nesigură:

— Da, asta cred. Însuși Isus Cristos m-a încredințat că sunt la fel de prețioasă precum crinii câmpului.

— Așa și ești, răspunde el cu un zâmbet, de parcă m-ar mângâia cu o poveste.

Asta mă amuțește și mă face să mă gândesc de-a lungul restului călătoriei din ziua aceea.

— Ia spune-mi, crezi că sunt mulți oameni ca tine, care nu și-au dăruit inima unei tabere sau celeilalte? întreb în seara aceea, când mă ajută să descasc în curtea unui mic han murdar de pe drumul spre Cardiff.

El bate ușor cu palma gâtul întunecat al lui Arthur.

— Cred că cei mai mulți oameni aleg să urmeze casa care le poate făgădui pace și siguranță. Există credința față de rege, fără îndoială; nimeni nu poate tăgădui că regele Henric e regele încoronat al Angliei. Dar dacă nu e în stare să domnească? Dacă se îmbolnăvește iar și nu poate face nimic? Dacă e la porunca reginei? Dacă ea e sfătuită prost? Cum poate fi o crimă să-l vrei în locul lui pe următorul moștenitor? Dacă pretendentul este și el din spița regească? Dacă-i e rudă apropiată, văr? Dacă are drepturi tot atât de întemeiate la tron ca și Henric?

Sunt atât de istovită încât mă sprijin de greabănul mare al lui Arthur, iar atunci soțul meu mă trage spre el și mă cuprinde în brațe.

— Nu-ți mai face griji în legătură cu asta acum. Cel mai însemnat lucru e să-l luăm pe băiatul tău și să ne încredințăm că e în siguranță. După aceea te vei putea gândi cine ați vrea, Dumnezeu și cu tine, să cârmuiască regatul.

În cea de-a zecea dimineată a călătoriei noastre, mergând de-acum pe drumeaguri înguste și pietroase, printr-un ținut muntos înalt, soțul meu îmi spune :

— Ar trebui să ajungem pe la amiază.

Îmi scapă un icnet la gândul că-mi voi revedea băiatul atât de curând. Trimitem cercetași înainte, spre castel, ca să vadă dacă ne putem apropia fără nici o primejdie. Totul pare liniștit. Așteptăm într-un loc unde nu putem fi văzuți și soțul meu îmi arată că porțile castelului sunt deschise, iar podul mobil – coborât și, pe când privim, o fată iese cu un cârd de găște și le mână către râu.

— Pare să fie sigur, spune prevăzător soțul meu.

Descalcă, mă ajută să cobor din șa și mergem împreună pe malul celălalt al râului. Gâștele înoată în apă, iar câteva își vâra pliscul galben în mâl ; fata șade pe mal și frământă între degete o bucată de dantelă.

— Fată, cine-i stăpânul castelului ? o întreabă soțul meu.

La auzul vocii lui, ea tresare, se ridică iute în picioare și-i face o reverență.

— A fost contele de Pembroke, dar el a fugit la război, răspunde fata atât de tăgănat încât abia-i pot desluși vorbele.

— A pus cineva stăpânire pe castel de la plecarea lui ?

— Nțț, nădăjduim numa' să se-ntoarcă. Știți unde-i, domnule ?

— Nu știu. Băiatul cel mic e în castel ?

— Micul conte ? Da, i-acolo. Eu țin și găini și-i trimit în fiecă dimineată un ou bun, atunci ouat.

— Chiar ? o întreb, neizbutind să-mi țin încântarea în frâu. Mănâncă un ou proaspăt în fiecare dimineată la micul dejun ?

— O, da! Și se zice că-i place o felie de pui fript la cină.

— Câți soldați sunt în gardă? ne întrerupe soțul meu.

— O sută, spune fata. Da' de trei ori pe-atâția au plecat la luptă cu Jasper Tudor și nu s-au mai întors. Se zice că a fost o înfrângere groaznică. Se zice că Dumnezeu a pus pe cer trei sori, ca să-i blesteme pe băieții noștri, și acum cei trei fii York or să ne blesteme țara!

Soțul meu îi aruncă un ban peste apă, iar fata îl prinde cu mâini lacome. Ne întoarcem la locul de la cotul drumului unde sunt ascunși oamenii noștri și încălecăm. Soțul meu le poruncește să desfășoare flamurile și înaintăm la pas, oprindu-ne când ne poruncește el.

— Nu vrem să fim întâmpinați cu un val de săgeți, îmi spune el. Tu, Will și Stephen mergeți la coada grupului, ca să fiți mai în siguranță.

Ard de nerăbdare să intru în castelul care mi-a fost cândva cămin, dar fac cum îmi poruncește și înaintăm încet, până ni se strigă amenințător de pe zidurile castelului să spunem cine suntem; auzim în același timp huruitul lanțului și bariera-ghilotină coboară zăngănind. Soțul meu și purtătorul lui de stindard se apropie de poartă și-i strigă străjerului de pe zidul castelului numele noastre, iar atunci bariera-ghilotină se ridică scârțâind și intrăm în curte.

Arthur se duce pe dată la vechea lespede de încălecat, iar eu cobor din șa fără ajutor și las hățurile. Se îndreaptă imediat spre fostul lui grajd, ca și cum ar fi rămas calul de luptă al lui Owen Tudor. Rândașul scoate un strigăt de uimire când îl vede; eu mă duc repede la ușa din față, iar majordomul o deschide larg, mă recunoaște, cu toate că acum sunt mai înaltă, și se înclină în fața mea:

— Milady!

— Unde-i fiul meu? îl întreb. În odăile copilului?

— Da. Spun îndată să vi-l aducă.

— Merg eu sus, răspund și, fără să mai aștept, urc scările în fugă și dau buzna în odaia lui.

Henry ia cina. I s-a așternut masa cu lingură și cuțit, șade în capul mesei și e servit așa cum se cuvine, așa cum trebuie servit un conte. Întoarce căpșorul la intrarea mea

și mă privește fără să mă recunoască. Părul lui cârlionțat e șaten, ca al unui murg mai deschis la culoare, cum spunea Jasper; ochii îi sunt căprui. Fața lui și-a păstrat rotunjimea de prunc, dar nu mai e prunc, ci băiat, un băiețel de patru ani.

Se dă jos de pe scaun – trebuie să folosească stinghiile ca pe niște trepte – și se apropie de mine. Se înclină – a fost bine educat – și rostește cu un glas ușor tărăgănat:

— Fiți bine-venită, doamnă, la Castelul Pembroke! Eu sunt contele de Richmond.

Mă las în genunchi, ca să ajung cu fața la aceeași înălțime cu a lui. Tânjesc din adâncul sufletului să-l cuprind năvalnic în brațe, dar nu trebuie să uit că pentru el sunt o străină.

— Cred că unchiul tău Jasper ți-a vorbit despre mine, îi spun.

Fața i se luminează de bucurie.

— E aici? E în siguranță?

Clatin din cap.

— Nu, îmi pare rău. Cred că e în siguranță, dar nu-i aici.

Îi tremură buzele. Mă tem atât de tare că va plânge încât întind mâna spre el, dar își îndreaptă îndată spinarea și văd cum i se încordează fălcile, semn că-și înăbușă lacrimile. Își mușcă buza de jos.

— Se va întoarce?

— Sunt incredințată că da. Curând.

Încuviințează tăcut, clipește și o lacrimă i se rostogolește pe obraz.

— Sunt mama ta, lady Margaret, îl înștiințez. Am venit să te iau acasă la mine.

— Sunteți mama mea?

Dau să zâmbesc, însă îmi scapă un suspin.

— Da. Am călătorit aproape zece zile călare, ca să vin la tine și să mă încredințez că ești în siguranță.

— Sunt în siguranță, răspunde el solemn. Aștept doar să vină acasă unchiul Jasper. Nu pot veni cu voi. El mi-a spus să rămân aici.

Ușa din spatele meu se deschide și Henry intră tăcut.

— El e soțul meu, sir Henry Stafford, îi spun fiului meu.

Băiatul se depărtează de masă și se înclină. Jasper l-a educat bine. Soțul meu își ascunde zâmbetul și se înclină ceremonios la rândul lui.

— Fiți bine-venit la Castelul Pembroke, domnule.

— Îți mulțumesc, răspunde soțul meu, apoi îmi aruncă o privire, zărindu-mi lacrimile din ochi și fața îmbujorată. Totul e bine?

Fac un gest neputincios cu mâna, ca pentru a spune că da, totul e bine, mai puțin faptul că fiul meu se poartă cu mine ca un străin politicos și singurul om pe care vrea să-l vadă e Jasper, care e un trădător dovedit și în exil pe viață. Soțul meu dă din cap, cu aerul că înțelege toate astea, și apoi se întoarce spre fiul meu.

— Oamenii mei au venit călare tocmai din Anglia și au cai grozav de buni. Mă întreb dacă ai vrea să-i vezi în șa înainte să fie duși caii la pășune.

Henry se luminează pe dată.

— Câți oameni?

— Cincizeci de gărzi înarmate, câțiva servitori și cerce-
tași.

Henry încuviințează. Băiatul ăsta s-a născut într-o țară aflată în război și a fost crescut de unul dintre cei mai mari comandanți ai casei noastre. E mult mai dornic să cerceteze trupele decât să-și ia cina.

— Mi-ar plăcea să-i văd. Mă duc să-mi iau haina.

Intră în odaia lui personală și-l auzim strigându-și dădaca să-i aducă haina cea mai bună, pentru că merge să cerceteze garda mamei sale. Henry îmi zâmbește și spune:

— Simpatîc băiețaș.

— Nu m-a recunoscut! zic înăbușindu-mi lacrimile, însă tremurul vocii mă trădează. Habar n-are cine sunt. Nu-s decât o străină pentru el!

— Firește, dar va învăța, răspunde liniștitor Henry. Va ajunge să te cunoască. Poți să-i fii mamă. Are doar patru ani; ai pierdut numai trei ani din viața lui, o poți lua de la capăt cu el. Și a fost crescut și educat bine.

— E băiatul lui Jasper până-n măduva oaselor! strig plină de gelozie.

Henry îmi aşază mâna pe braţul lui.

— Iar acum îl vei face al tău. După ce-mi vede oamenii, arată-i-l pe Arthur şi spune-i că a fost calul de luptă al lui Owen Tudor, dar acum e al tău. Vei vedea, va vrea să ştie totul despre asta şi vei putea să-i spui tot felul de poveşti.

Mă aşez în tăcere pe un jilţ în odaia copilului în vreme ce Henry e pregătit de culcare. Mai-marea peste odăile copiilor e tot femeia luată în slujbă de Jasper când s-a născut fiul meu; ea l-a îngrijit toată viaţa. Simt că ard de invidie faţă de felul degajat în care se poartă cu el, faţă de felul prietenesc în care-l ia pe genunchi şi-l dezbracă de cămaşă, faţă de felul familiar în care-l gădilă pe când îl îmbracă în cămaşa de noapte şi-l mustră că se zbate ca un ţipar din râul Severn. El e încântător de în largul lui cu ea, dar din când în când îşi aduce aminte de prezenţa mea şi-mi aruncă un mic surâs timid, ca acela oferit de un copil politicos unui străin.

— Aţi vrea să-l auziţi cum îşi face rugăciunile? mă întreabă femeia când el intră în odaia de culcare.

Înciudată, pe locul al doilea, o urmez ca să-l văd cum îngenunchează la picioarele patului cu baldachin, îşi împreunează mâinile şi rosteşte *Tatăl nostru* şi rugăciunile de seară. Ea îmi întinde o carte de rugăciuni prost copiată, din care citesc rugăciunea scurtă de zi şi rugăciunea pentru seară şi-l aud îngânând cu glas subţire „Amin“. Apoi îşi face cruce, se ridică şi se duce la ea să-şi primească binecuvântarea. Ea face un pas în spate şi-i arată printr-un semn că trebuie să îngenuncheze dinaintea mea. Văd cum i se lasă în jos colţurile gurii, dar îngenunchează ascultător dinaintea mea, iar eu îmi las mâna pe creştetul lui şi spun:

— Domnul să te binecuvânteze şi să te apere, fiule!

El se ridică, apoi fuge şi se aruncă în pat, săltând pe el până când ea dă cearşaful la o parte, îl înveleşte bine şi la urmă se apleacă şi-l sărută cu o mişcare firească, făcută pe negândite.

Stângace, o străină în odaia lui, nesigură dacă sunt bine-venită, mă apropii de patul lui și mă aplec. Îl sărut. Are obrazul cald, pielea îi miroase ca o pâinică abia scoasă din cuptor și e tare ca a unei piersici calde.

— Noapte bună, îi spun din nou.

Mă retrag de lângă pat. Femeia mută lumânarea departe de perdele și-și trage jilțul lângă foc. Va sta cu el până adoarme, cum face în fiecare seară, cum a făcut în fiecare seară de la nașterea lui. A adormit în scârțâitul tălpigelor balansoarului ei și cu imaginea liniștitoare a chipului ei iubit în lumina focului. N-am nimic de făcut aici; fiul meu n-are câtuși de puțin nevoie de mine.

— Noapte bună, repet și ies fără zgomot din odaia lui.

Închid ușa odăii sale personale și mă opresc în capul scării de piatră. Sunt gata să cobor în căutarea soțului meu, când aud o ușă deasupra mea, sus în turn, deschizându-se încet. E o ușă ce dă afară, pe acoperiș, unde Jasper obișnuia să urce uneori ca să privească stelele sau, în vremurile grele, să scruteze ținutul în căutarea vreunei oștiri dușmane. Primul meu gând e că Herbert cel Negru a strecurat pe cineva în Castelul Pembroke și că acel om coboară scara cu cuțitul scos din teacă, pregătindu-se să-și lase oamenii să intre pe poarta fortificată. Mă lipesc de ușa odăii de dormit a lui Henry, gata să dau buzna înăuntru și să trag zăvorul. Trebuie să-l feresc de primejdie. Pot să dau alarma de la fereastra odăii lui de dormit. Mi-aș da viața pentru el!

Aud un pas ușor, apoi ușa ce dă spre acoperiș închizându-se, apoi o cheie răsucită în broască, și-mi țin răsuflarea ca să nu se audă altceva în afară de pasul ușor care-mi spune că un om, nu se știe cine, coboară fără zgomot scara de piatră în spirală a turnului.

Dintr-odată, ca și cum l-aș putea recunoaște după pas, știu că e Jasper, așa că ies din umbră și șoptesc:

— Jasper! O, Jasper!

El coboară ultimele trei trepte dintr-un salt, mă cuprinde în brațe și mă strânge la piept, pe când brațele mele îi înlănțuie spatele lat și ne agățăm unul de altul, ca și cum n-am putea îndura să ne dăm drumul. Mă trag puțin înapoi ca să-l pot privi, iar în clipa aceea gura lui se lipește de-a

mea și mă sărută și o dorință și o ardoare atât de mari îmi străbat trupul încât mi se pare că e ca atunci când te rogi și Dumnezeu răspunde dintr-un stâlp de foc.

Gândul la rugăciune mă face să mă desprind de el gâfâind, iar el îmi dă drumul îndată.

— Îmi pare rău.

— Nu!

— Credeam că ești la cină sau pe veranda închisă. Voiam să vin la tine și la soțul tău fără zgomot.

— Am stat cu băiatul meu.

— S-a bucurat să te vadă?

Fac un mic gest.

— Se gândește mai mult la tine. Îi e dor de tine. De când ești aici?

— Sunt în ținut de aproape o săptămână. N-am vrut să vin la castel de frica iscoadelor lui Herbert. N-am vrut să-l aduc pe capul nostru. Așa că m-am ascuns pe dealuri, așteptându-te să vii.

— Am venit cât de iute am putut. O, Jasper, chiar trebuie să pleci?

Brațul lui îmi înlănțuie iarăși talia și nu mă pot abține: mă sprijin de el. Sunt mai înaltă acum, capul mi se odihnește pe umărul lui. Simt că mă potrivesc cu el, ca și cum trupul lui ar fi o sculptură cioplită în așa fel încât să se potrivească cu al meu. Simt că mă voi zvârcoli de durere toată viața dacă vom fi despărțiți.

— Margaret, iubirea mea, trebuie să plec! spune el simplu. S-a pus un preț pe capul meu și între Herbert și mine e o dușmănie aprigă. Dar mă voi întoarce! Voi pleca în Franța sau în Scoția, voi strânge soldați pentru adevăratul rege și mă voi întoarce cu o armată. Poți fi incredințată! Mă voi întoarce și castelul ăsta va fi din nou al meu, când Casa de Lancaster se va afla iarăși pe tron și vom fi învins.

Îmi dau seama că mă agăț de el; îmi descleștez mâinile de pe haina lui, fac un pas îndărăt și mă silesesc să-l las să plece. Depărtarea pe care o pun între noi, nu mai mult decât un pas, e un gol de neîndurat.

— Dar tu ce faci, îți e bine? (Ochii lui albaștri și direcții îmi cercetează fața, coboară încet pe trupul meu.) Copii?

— Nu, răspund scurt. Nu pare să se întâmple. Nu știu de ce.

— Se poartă bine cu tine?

— Da. Îmi dă voie să organizez capela cum doresc și mă lasă să studiez. Îmi dă o sumă generoasă din venitul pământurilor mele. Ba chiar îmi aduce cărți și mă ajută la latină.

— Un adevărat răsfăț, spune el solemn.

— Păi, pentru mine este.

— Cum se înțelege cu regele Edward? Te pândește vreun pericol?

— Nu cred. A luptat pentru regele Henric la Towton...

— A mers la război?!

Sunt cât pe ce să chicotesc.

— Da, și nu cred că i-a plăcut prea mult. Însă a fost iertat și iertarea lui ar trebui să mă cuprindă și pe mine. Îl vom lua pe Henry cu noi și vom trăi pașnic. Când adevăratul rege va recăpăta ce i se cuvine de drept, vom fi pregătiți. Mă îndoiesc că York își va bate capul cu noi. De bună seamă, are dușmani mai mari. Sir Henry nu joacă un rol însemnat în treburile lumii; îi place să stea acasă liniștit. De bună seamă, a izbutit să fie atât de lipsit de însemnătate, încât nimeni nu se va obosi cu noi.

Jasper zâmbește cu gura până la urechi — un bărbat tânăr, născut ca să joace un rol în treburile de seamă ale lumii, căruia îi e cu neputință să stea acasă liniștit.

— Poate. Oricum, mă bucur că vă va feri de primejdii, pe tine și pe băiat, cât sunt plecat.

Nu pot să nu fac un pas către el și să nu-l apuc din nou de piepții hainei, ca să-l pot privi deschis în față. Brațul lui îmi înlănțuie mijlocul și mă trage mai aproape.

— Jasper, cât vei lipsi?

— Mă întorc de îndată ce reușesc să adun o oștire care să poată recâștiga Țara Galilor pentru rege, îmi făgăduiește el. Acestea sunt pământurile mele și cauza mea. Tatăl meu a murit pentru ele, la fel și fratele meu; nu voi lăsa ca moartea lor să fie zadarnică!

Încuviințez în tăcere. Îi simt prin haină căldura puternică a trupului.

— Să nu te lași amăgită că York e adevăratul rege, mă previne el într-o șoptă poruncitoare. Îndoaie genunchii, pleacă-ți capul și zâmbește, dar să ții minte mereu că Lancaster e casa regală și că, atâta vreme cât regele e în viață, avem un rege. Atâta vreme cât prințul Edward e în viață, avem un prinț de Wales și atâta vreme cât fiul tău e în viață, avem un moștenitor al tronului. Rămâi credincioasă Casei de Lancaster!

— Sunt și voi fi mereu, îi șoptesc. Pentru mine nu va exista niciodată altul decât...

Un zăngănit venit de jos, din puțul scării, ne face pe amândoi să tresărim și-mi amintește că ar trebui să fiu la cină.

— Vii să mănânci cu noi?

El clatină din cap.

— E mai bine să nu fiu văzut. În clipa în care află că sunt aici, Herbert va înconjura castelul și nu vreau ca tu și băiatul să fiți în pericol. Mi se va trimite ceva de mâncare în odăile copilului, iar după cină mă voi întâlni cu tine și cu soțul tău pe veranda închisă și mâine-dimineață voi pleca.

Îmi încheștez mai tare pumnii pe haina lui.

— Atât de curând? Nu se poate să pleci atât de curând! Abia am apucat să te văd! Henry va vrea să te vadă!

— Trebuie să plec; cu cât rămân mai mult, cu atât te aflu în pericol mai mare și cu atât e mai probabil să fiu prins. Acum, că băiatul e în grija ta, pot să plec de lângă el cu inima împăcată.

— Și de lângă mine poți să pleci?

El zâmbește în felul lui strâmb.

— Ah, Margaret, de când te cunosc ai fost mereu soția altui bărbat! Se dovedește că sunt un îndrăgostit de felul celor de la curte. Trubadurul unei doamne aflate departe. Nu cer decât un zâmbet și să mă pomenești în rugăciunile tale. Iubesc de la depărtare.

— Dar de data asta va fi de la foarte mare depărtare! răspund copilărește.

Tăcut, ridică cu blândețe un deget spre obrazul meu și șterge lacrima singuratică.

— Cum voi trăi fără tine? șoptesc.

— Nu pot face nimic care să te dezonzoreze, spune el cu blândețe. Adevărat, Margaret, n-aș putea! Ești văduva fratelui meu și fiul tău poartă un nume mareț. Trebuie să te iubesc și să te slujesc, iar în clipa asta te slujesc cel mai bine plecând și adunând o oștire ca să iau din nou în stăpânire pământurile fiului tău și să-i apăr pe cei care-i tăgăduiesc casa.

Sunetul trâmbiței ce vestește că va fi servită cina răsună în puțul de piatră al scării, făcându-mă să tresar.

— Du-te, spune Jasper. Mă voi întâlni cu tine și cu soțul tău pe verandă mai târziu. Poți să-l înștiințezi că sunt aici.

Mă împinge ușurel și pornesc pe scări în jos. Uitându-mă în urmă, îl văd că intră în odăile copilului. Îmi dau seama că are încredere să-și pună viața în mâinile dădacei lui Henry și că s-a dus să stea lângă băiatul meu adormit.

După cină, Jasper ni se alătură pe veranda acoperită.

— Voi pleca mâine-dimineață devreme, ne înștiințează el. Sunt aici niște oameni în care am încredere că mă vor duce până la Tenby. Acolo mă așteaptă o corabie. Herbert mă caută prin partea de miazănoapte a Țării Galilor; n-are cum să ajungă la vreme, chiar dacă află că sunt aici.

Îi arunc o privire soțului meu și întreb:

— Putem veni cu tine, să te petrecem?

Jasper așteaptă cuviincios să hotărască soțul meu.

— Cum dorești, răspunde sir Henry nepăsător. Dacă Jasper e încredințat că nu-i nici un pericol. Pe băiat l-ar putea ajuta să te vadă plecând în siguranță; pesemne că-ți va duce grozav dorul.

— Nu-i cine știe ce pericol, spune Jasper. Credeam că Herbert e pe urmele mele, dar s-a luat după o urmă greșită.

— Atunci ne vedem în zori, încheie politicos soțul meu, după care se ridică în picioare și-mi întinde mâna. Haide, Margaret!

Șovăi. Vreau să rămân lângă foc cu Jasper. El pleacă mâine și nu vom mai petrece nici măcar o clipă singuri. Mă

mir că soțul meu nu vede asta și nu înțelege că poate vreau să petrec ceva vreme singură cu acest prieten al meu din copilărie, cu tutorele fiului meu.

Zâmbetul lui ostenit mi-ar fi spus – dacă m-aș fi uitat la el – că înțelege pe deplin și chiar mai mult decât atât.

— Vino, nevastă, rostește el cu blândețe.

La această chemare, Jasper se ridică și se pleacă asupra mâinii mele, așa că sunt silită să merg la culcare cu soțul meu și să-mi las prietenul cel mai scump, singurul meu prieten, să șadă singur lângă foc în ultima lui seară în căminul pe care l-am împărțit cândva.

Dimineață, băiatul meu Henry e alt copil. Fericirea îi luminează chipul; e mica umbră a unchiului său, pe care-l urmează ca un cățel devotat. Purtările îi rămân frumoase, poate chiar mai alese acum, când știe că-l urmărește tutorele lui, dar în fiecare mișcare a sa e o mare bucurie când poate să ridice privirea și să vadă zâmbetul de încuviințare al lui Jasper. Îl slujește ca un paj: stă mândru îndărătul lui ținându-i mânușile, face un pas în față ca să ia frâul calului uriaș. La un moment dat îl oprește pe un valet care aduce o cravașă:

— Lordului Pembroke nu-i place cravașa aceea. Adu-o pe cea cu mânerul împletit!

Iar omul se înclină și dă fuga să îndeplinească porunca.

Jasper și cu el cercetează împreună garda care s-a adunat ca să ne însoțească la Tenby. Henry merge întocmai ca Jasper, cu mâinile împreunate la spate, cu ochii ațintiți asupra chipurilor soldaților, deși trebuie să se uite în sus, căci sunt mult mai înalți decât el. Se oprește din când în când, la fel ca Jasper, ca să laude o armă bine lustruită sau un cal bine îngrijit. A-mi vedea băiețelul cum cercetează garda, o adevărată oglindă a marelui comandant care e unchiul său, e totuna cu a vedea un prinț făcându-și ucenicia.

— Ce viitor crede Jasper că va avea copilul? Îmi șoptește soțul meu la ureche. Căci văd că educă aici un mic tiran.

— Crede că va domni în Țara Galilor, la fel ca tatăl și ca bunicul lui, spun scurt. Cel puțin atât.

— Și cel mult?

Întorc capul și nu răspund, căci știu cât de departe se întinde ambiția lui Jasper în ce privește educația regească a fiului meu. Jasper crește un moștenitor al tronului Angliei.

— Dacă oamenii ar fi avut arme sau măcar cizme, tabloul ar fi o ceva mai impunător, îmi șoptește la ureche soțul meu, englezul.

Și bag de seamă pentru întâia oară că, într-adevăr, mulți soldați din gardă sunt desculți și mulți dintre ei au doar seceri sau cosoare. Sunt o oștire de țărani, nu de soldați încercați. Cei mai mulți dintre oștenii înăspriți în luptă și bine înarmați din garda lui Jasper au murit sub cei trei sori, la Mortimer's Cross, iar restul, la Towton.

Jasper ajunge la capătul șirului de soldați și pocnește din degete să-i fie adus calul. Henry se întoarce și-i face semn din cap valetului, ca pentru a-i spune să se grăbească. Va călări în șa cu unchiul lui, în fața sa; și îmi dau seama, după felul încrezător în care Jasper saltă în șaua cea mare și apoi se apleacă să-i întindă mâna lui Henry, că au făcut deseori acest lucru. Henry se ridică pe vârfuri ca să prindă mâna mare a lui Jasper și e urcat în șa, în fața lui. Se cuibărește în strânsoarea hotărâtă a unchiului său și strălucește de mândrie.

— Să pornim! comandă Jasper încet. Pentru Dumnezeu și pentru Tudori!

Mă gândesc că Henry va plânge când ajungem în micul port pescăresc Tenby și Jasper îl coboară din șa și apoi sare lângă el. Jasper îngenunchează preț de câteva clipe, capul lui arămiu și buclele castanii ale lui Henry aflându-se foarte aproape. Apoi se ridică și spune:

— Ca un Tudor, da, Henry?

Ridicând ochii către unchiul lui, băiețelul meu răspunde:

— Ca un Tudor, domnule!

Cei doi dau mâna solemn. Jasper îl bate pe spate atât de tare încât e cât pe ce să-l dărâme, apoi se întoarce spre mine și-mi spune :

— Mult noroc ! Nu-mi plac despărțirile lungi.

— Mult noroc, rostesc la rândul meu.

Glasul îmi tremură și nu îndrăznesc să adaug altceva în fața soțului meu și a oamenilor din gardă.

— Îți voi scrie, făgăduiește Jasper. Ai grijă de băiat. Să nu-l răsfăți !

Mă supără atât de tare faptul că Jasper îmi spune cum să am grijă de propriul meu fiu, încât câteva clipe nici nu pot vorbi, dar îmi mușc buza și răspund :

— Așa voi face.

Jasper se întoarce spre soțul meu și i se adresează ceremonios :

— Îți mulțumesc că ai venit. Mă bucur să-l las pe Henry în siguranță, în grija unui tutore în care pot avea încredere.

Soțul meu înclină capul și răspunde încet :

— Mult noroc ! Voi avea grijă de amândoi.

Jasper se răsucesce pe călcăie și e gata să se depărteze, dar se oprește, se întoarce la Henry și-l ridică în brațe ca să-l îmbrățișeze iute și strâns. Când îl lasă jos cu blândețe, bag de seamă că ochii albaștri ai lui Jasper sunt plini de lacrimi. Însă pe urmă ia frâul calului și-l conduce cu grijă, fără zgomot, pe rampa corabiei. Îl însoțesc vreo doisprezece oameni ; ceilalți așteaptă alături de noi. Le privesc fugar chipurile și văd întristarea zugrăvită pe ele când stăpânul și comandantul lor îi strigă căpitanului corabiei că poate ridica ancora.

Oamenii desfac parâmele și ridică pânzele. La început corabia pare că nu se mișcă deloc, dar apoi pânzele flutură și se zbat în vânt și forța fluxului o împinge, depărtând-o de cheiul de piatră. Fac un pas înainte și-mi las mâna pe umărul băiețelului meu, care tremură ca un mânz. Nu întoarce capul la atingerea mea ; își încordează privirea ca să-și vadă tutorele până-n ultima clipă. Abia când corabia nu mai e decât o pată îndepărtată pe mare, răsuflă adânc, întretăiat, pleacă fruntea și-i simt umerii cutremurați de un suspin.

— Ai vrea să mergi călare cu mine în șa ? îl întreb încet.
Poți să stai în fața mea, cum ai făcut cu Jasper.

El ridică privirea spre mine și spune :

— Nu, mulțumesc, milady.

În următoarele săptămâni pe care le petrecem la Castelul Pembroke mă dedic fiului meu. O ceată înarmată, doar ceva mai răsărită decât una de tâlhari, amenință drumul spre Anglia, așadar soțul meu hotărăște că suntem mai în siguranță așteptând la Pembroke ca aceasta să plece mai departe decât dacă am porni la drum, căci am putea să ne întâlnim cu ea. Așa că stau lângă micul Henry în timp ce învață cu preceptorul tocmnit de Jasper, mă plimb cu el călare dimineața, îl privesc cum se pregătește pentru turnir cu mica paiață pe care i-a făcut-o Jasper pe câmpul din spatele grajdurilor. Mergem călare împreună pe malul râului, ne plimbăm cu o barcă de pescuit și le cerem servitorilor să facă focul pe nisip, ca să putem prăji la frigare peștii prinși și să-i mâncăm. Îi dăruiesc jucării, o carte și un ponei nou, numai al lui. Îi copii cu mâna mea rugăciunile de zi în engleză, într-o traducere mai bună din latină. Mă joc cu el cu mingea și cu cărțile de joc, îi cânt poezioare pentru copii și-i citesc în franceză. Îl bag în pat și petrecem seara punând la cale ce i-ar plăcea să facă a doua zi. Dimineața îl trezesc cu un zâmbet. Nu-l pedepsesc niciodată – îl las pe preceptor să facă asta. Nu-l trimit niciodată să-și schimbe hainele și nu-l dojenesc pentru că s-a murdărit – o las pe dădacă să facă asta. Pentru el sunt tovarășa de joacă desăvârșită, mereu fericită, mereu gata să intre în joc, mereu bucuroasă să-l lase să aleagă jocul și bucuroasă să-l lase să câștige ; în fiecare seară îngenunchează lângă pat să se roage și eu îngenunchez lângă el. Și-n fiecare seară, orice am făcut împreună în ziua aceea, oricât de senină pare să-i fi fost inima, se roagă la Dumnezeu să i-l trimită acasă pe unchiul Jasper, ca să poată fi din nou fericiți.

— Cum se face că încă ți-e atât de dor de Jasper ? îl întreb pe când îl învelesc.

Am grijă să-mi iau un glas detașat, aproape nepăsător. Fețișoara i se luminează pe perna înfățată în pânză albă. Gândul la unchiul lui îl face să strălucească de bucurie.

— E stăpânul meu, spune el simplu. Când voi fi destul de mare, voi merge la luptă cu el. Vom aduce pacea în Anglia, iar după ce facem asta, vom pleca în cruciadă împreună. Nu ne vom despărți niciodată. Îi voi jura credință și voi fi fiul pe care nu-l are. E stăpânul meu. Eu sunt slujitorul lui.

— Dar eu sunt mama ta, zic. Sunt aici ca să am grijă de tine de acum înainte.

— Jasper și cu mine te iubim, răspunde el voios. Spunem că ești lumina noastră călăuzitoare. Ne rugăm întotdeauna pentru tine și pentru tatăl meu Edmund.

— Însă acum sunt aici, stărui eu. Iar Edmund nu te-a văzut niciodată. El n-are nici o însemnătate, nu e deloc același lucru! Jasper e în exil; eu sunt singura care se află aici acum.

El întoarce căpșorul; i se închid ochii și genele negre îi ating obrajii trandafirii.

— Unchiul meu, lordul Pembroke, se bucură să te aibă oaspete în castelul lui, spune el încet. Ne bucurăm amândoi să te primim...

A adormit. Mă întorc și-l zăresc pe soțul meu sprijinindu-se tăcut de tocul de piatră al ușii.

— Ai auzit? îl întreb. Nu se gândește decât la Jasper! Se roagă pentru mine așa cum se roagă pentru tatăl lui, care a murit înainte să se nască. Pentru el sunt la fel de îndepărtată precum regina!

Soțul meu întinde brațul spre mine și mângâierea lui mă bucură. Îmi odihnesc capul pe pieptul său și-l simt cum mă cuprinde în brațe. Îmi spune liniștitor:

— E un băiat deștept. Trebuie să-i dai răgaz să te cunoască. A trăit alături de Jasper atâta vreme încât el îi umple întreaga lume. Trebuie să afle lucruri despre tine. Asta va veni cu timpul. Ai răbdare! Pe deasupra, să fii pentru el precum regina nu e deloc un lucru rău. Ești mama lui, nu dădaca lui. De ce să nu fii lumina lui călăuzitoare, cea care-l conduce? A învățat de la Jasper să te adore de la depărtare. Asta e un lucru pe care-l înțelege. De ce să vrei să fii altceva?

Toamna anului 1461

Ne trezește dangătul clopotului de alarmă; sar din pat, arunc o rochie pe mine și dau fuga în odăile copilului. Băiatul meu își trage pe el pantalonii și strigă să-i fie aduse cizmele. Mai-marea peste odăile copilului ridică privirea la intrarea mea.

— Milady, știți ce se întâmplă?

Clatin din cap și mă uit pe fereastră. Bariera-ghilotină coboară cu un zăngănit grăbit; gărzile și rândașii de la grajduri se năpustesc strigând afară din odăile lor. Îl văd pe soțul meu printre ei, mergând liniștit și cu pas măsurat spre turnul de pază de deasupra porții.

— Cobor, spun.

— Vin și eu! Vin și eu! se repede fiul meu. Am nevoie de sabie!

— N-ai nevoie de sabie, dar poți veni dacă făgăduiești să rămâi lângă mine.

— Pot să vin și eu cu micul conte, milady, vă rog? întreabă dădaca.

Știu că crede că nu voi reuși să-l fac să rămână lângă mine și mă înroșesc de supărare, dar îi fac semn din cap că da și pornim toți trei în fugă pe scări în jos, străbatem curtea și urcăm scara îngustă spre turn, unde soțul meu și căpitanul gărzii se uită dincolo de creneluri, la flamura lui William Herbert, fluturând deasupra unei mici oștiri de oameni de-ai lui care se apropie pe drum.

— Dumnezeu să ne aibă în paza lui! șoptesc.

Henry o trage pe dădaca în cel mai îndepărtat colț al turnului, de unde se poate uita cum e ridicat podul mobil. Soțul meu îmi zâmbește și spune cu blândețe:

— Mă îndoiesc că suntem în pericol. N-am nici o îndoială că Herbert a primit acest castel și poate și titlul de conte. A venit doar să ia în stăpânire ce-i aparține. Noi suntem oaspeții lui neașteptați.

— Ce vom face?

— I-l vom preda.

— I-l vom preda?!

Sunt atât de uluită de planul trădător al soțului meu încât mă holbez la el cu gura căscată.

— Îi dăm pur și simplu cheile? Cheile castelului lui Jasper? Deschidem porțile și-l poftim la cină?!

— Se poate să ne poftească el la cină, îmi îndreaptă soțul meu greșeala. Dacă, așa cum cred, asta e acum castelul lui.

— Doar n-ai de gând să-l lași pur și simplu să intre!

— Firește că da. Dacă regele Edward i-a dăruit castelul și cârmuirea Țării Galilor, să-i dăm lui William Herbert ceea ce i se cuvine și Cezarului ce-i al Cezarului înseamnă că ne purtăm așa cum ar trebui să se poarte niște supuși credincioși.

— Castelul ăsta e al Tudorilor! şuier printre dinți. Al lui Jasper, iar când el nu se află aici, al meu și al lui Henry! E căminul lui Henry, e castelul meu!

Soțul meu clatină din capul încăruntit.

— Nu, draga mea. Uiți că acum se află pe tron un rege nou, care a dăruit pământuri și titluri unor oameni noi. Casa de Lancaster nu mai deține tronul, nici Țara Galilor și nici măcar castelul Pembroke. Cu toate că a fost căminul tău, a fost dăruit cuiva care și-a dovedit credința față de York. Mă gândisem la William Hastings sau poate la Warwick, dar după cum vedem, William Herbert e norocosul. (Aruncă o privire peste zidul castelului.) S-au apropiat de-ajuns ca să fie strigați.

— Jasper s-ar fi pregătit de asediu! spun cu amărăciune. Jasper ar fi apărât ce-i al lui. Mai degrabă ar fi murit decât să-i cedeze castelul unuia ca Herbert. Nu s-ar fi predat ca o femeie! Ar fi luptat! Herbert e un trădător și nu-l las să intre în castelul lui Jasper!

Soțul meu mă privește, dar zâmbetul i-a dispărut.

— Margaret, vezi și singură ce ar fi făcut Jasper. Vezi și singură ce alegere a făcut. Și-a dat seama că bătălia e pierdută și a părăsit castelul, l-a părăsit pe fiul tău și te-a părăsit și pe tine. Te-a părăsit fără să se uite o dată în urmă. Ți-a spus că nu-i plac despărțirile lungi și a fugit ca să se pună la adăpost, departe. M-a înștiințat chiar el că se așteaptă ca Herbert să vină să ia în stăpânire Pembroke și că se așteaptă să i-l cedăm. Mi-a zis că s-ar bucura dacă am rămâne ca să-i predăm lui Herbert castelul și să ne încredințăm că servitorii sunt în siguranță. Un asediu sau ceva asemănător ar însemna să ne irosim viața degeaba. Orice altceva înseamnă că am fi putut la fel de bine să fugim, cum a făcut el. Bătălia e pierdută: a fost pierdută la Towton, iar Jasper știa asta și a fugit.

— N-a fugit! spun cu înfocare.

— Nu e aici acum, nu-i așa? îmi atrage luarea-aminte soțul meu, apoi se apleacă peste creneluri și strigă: Hei! Sir William!

Bărbatul voinic din fruntea soldaților își îmboldește calul înainte și-l lasă o clipă flamura în jos, ridicând-o îndată la loc.

— Sunt William, lordul Herbert. Cine mă strigă? Dumneata ești, sir Henry Stafford?

— Eu și nimeni altul. Sunt aici cu soția mea, lady Margaret, și fiul ei, contele de Richmond.

— Dar Jasper Tudor, trădătorul, fostul conte de Pembroke? Henry mă trage de mână și mă aplec ca să-i aud șoapta.

— Unchiul meu a rămas conte de Pembroke, nu-i așa? De ce spune omul acela rău că e fostul conte?

— Noi nu vom spune asta niciodată! îi jur. În rugăciunile noastre va fi mereu contele de Pembroke pentru noi. Doar cei din tabăra York cred altceva. Sunt toți niște mincinoși!

— Jasper Tudor a plecat, strigă sir Henry. Ai cuvântul meu de onoare că nu e în castel și nici prin împrejurimi.

— Regele Edward, Dumnezeu să-l apere, mi-a încredințat castelul și cârmuirea Țării Galilor! răcnește Herbert. Deschizi porțile ca să pot intra să iau în stăpânire ce-i al meu?

— Le deschid, spune vesel sir Henry, făcându-i un semn din cap căpitanului gărzii.

Doi oameni se reped într-acolo și eu privesc, nevenindu-mi să cred, cum bariera-ghilotină e ridicată, podul mobil e lăsat în jos, iar stindardul cu dragonul roșu al Tudorilor coboară de pe stâlp, iute ca un trădător, și dispare, ca și cum n-ar fi fluturat deasupra castelului în toți anii de când îl știu.

William Herbert le face un semn de salut cu mâna soldaților de la poartă, pătrunde în castelul care se află în stăpânirea lui acum, fluturându-și vesel sabia, și descalecă pe lespedea mea de încălecat, ca și cum aceasta ar fi stat acolo atâția ani doar ca să-l aștepte.

În seara aceea la cină sunt mută de furie, dar soțul meu și lordul Herbert vorbesc despre noul rege, despre cât de probabilă e o năvălire din Franța, despre pericolul ca o armată de scoțieni să pornească în marș asupra Angliei, de parcă aceștia ar fi dușmanii și nu salvatorii noștri. Descopăr că-mi urăsc soțul pentru bunele-i maniere degajate și stau cu ochii ațintiți în farfurie, deschizând gura numai ca să răspund la vreo întrebare adresată direct. Lordul Herbert nu-mi vorbește aproape deloc până mă ridic de la masă ca să mă retrag, dar atunci îi aruncă soțului meu o privire și spune:

— Aș vrea să discut cu amândoi despre tânărul Henry Tudor. Stăm de vorbă pe veranda închisă după cină?

— Desigur, zice soțul meu, răspunzând pentru mine și împiedicând astfel un refuz. Sunt incredințat că lady Margaret va avea grijă să ne aștepte cu niște vin bun și cu fructe când ne vom alătura ei.

Plec capul și-i las cu băutura lor și cu sporovăiala lor amicală, ducându-mă să aștept în jilțul meu de lângă foc. Nu mă lasă să-mi fac griji singură prea multă vreme. Intră amândoi în odaie, vorbind acum despre vânătoare, iar soțul meu laudă vânatul care poate fi doborât în apropierea castelului, de parcă n-ar fi fost păstrat și păzit de Jasper, de

parcă n-ar fi moștenirea fiului meu și omul ăsta n-ar fi un venetic, un hoț dacă ne ia vânatul.

— Voi fi scurt, începe lordul Herbert oprindu-se în fața focului și încălzindu-și spinarea, de parcă buștenii ar fi ai lui ca să-i ardă. Mi se încredințează îngrijirea băiatului Henry și va locui cu mine. Regele va adevăra după Crăciun că eu îi voi fi tutore.

Ridic îndată capul, dar soțul meu nici măcar nu pare uimit.

— Veți locui aici? întreabă el, de parcă doar asta ar conta.

— La Raglan, răspunde scurt sir William. Clădirea e mai bună și soției mele îi place. Henry va fi crescut alături de copiii noștri, dându-i-se o educație potrivită cu rangul lui. Veți fi bine-veniți să-l vizitați ori de câte ori doriți.

— Sunteți foarte binevoitor, spune soțul meu văzând că rămân tăcută. Sunt încredințat că lady Margaret vă e recunoscătoare.

Privirea muștrătoare pe care mi-o aruncă mă îndeamnă să spun câteva vorbe de recunoștință, dar nu sunt în stare. Rostesc sec:

— Ar trebui să rămână în grija mea.

Lordul Herbert clatină din cap.

— Lucrul acesta n-ar fi îngăduit niciodată, milady. Fiul vostru e moștenitorul unei averi uriașe și al unui nume foarte însemnat. Cineva va face negreșit o ofertă pentru el și-l va lua ca pupil. Aveți noroc în multe privințe că sunt eu acela. Nu mă aștept să înțelegeți acum, dar dacă l-ar lua ca pupil un Neville, ar trebui să plece departe, printre străini. Cu mine poate să rămână în Țara Galilor, poate să-și păstreze lângă el propriii servitori, poate trăi în ținutul pe care-l cunoaște. Soția mea e o femeie bună la suflet; va fi crescut alături de copiii mei. Ar fi putut avea o soartă mult mai rea.

— E fiul meu! strig. E un băiat din Casa de Lancaster, e moștenitorul...

— Vă suntem recunoscători, spune soțul meu, amuțindu-mă.

Lordul Herbert se uită la mine.

— Legăturile de familie ale fiului vostru sunt o binecuvântare cu două tăişuri. În locul vostru nu m-aş lăuda prea mult cu ele. Vărul lui, fostul rege, e în exil şi unelteşte cu duşmanii ţării noastre. Tutorele şi conducătorul casei lui, Jasper Tudor, e în exil şi pe capul lui s-a pus un preţ, ca trădător dovedit. Bunicul lui a fost decapitat pentru trădare. Eu însumi l-am capturat pe tatăl lui, iar sfârşitul propriului vostru tată a fost nu tocmai glorios. Eu, unul, în locul vostru, m-aş bucura că va fi crescut într-o familie credincioasă Casei de York.

— E recunoscătoare, repetă soţul meu.

Vine la mine şi întinde o mână poruncitoare. Mă văd silită să mă ridic în picioare şi să rămân cu mâna într-a lui, de parcă am fi înţeleşi.

— Îl vom înştiinţa pe Henry dimineată, când se trezeşte, şi ne vom întoarce la casa noastră din Anglia de îndată ce vor fi gata gărzile şi caii, spune el.

— Mai rămâneţi, răspunde sir William politico. Rămâneţi până când băiatul se obişnuieşte, rămâneţi cât vreţi. Putem vâna câteva din căprioarele acelea pe care Jasper le-a păstrat cu atâta osteneală!

Râde, iar soţul meu, trădătorul, râde şi el.

Ne întoarcem la reşedinţa noastră din Lincolnshire într-o tăcere împietrită, iar când ajungem acasă mă dedic rugăciunilor şi studiilor mele. După câteva vorbe zeflemitoare care nu primesc nici un răspuns, după ce mă întreabă dacă mi-ar plăcea să fac o călătorie cu el la Londra – de parcă m-aş învoi să merg în oraşul care a sărbătorit ruşinea! –, soţul meu îşi îndreaptă grija spre treburile de pe întinsele noastre moşii şi spre munca lui din Londra. Hotărârea noului rege de-a păstra pacea înseamnă mai multă treabă pentru nobilimea din fiecare ținut şi soţul meu află că i se cere să-i înlăture pe slujbaşii necinstiţi din ținut, interesaţi doar de propriul câştig, care au înflorit în timpul domniei fără vlagă a regelui Henric. Tribunalele trebuie să fie acum deschise pentru a le face dreptate tuturor, nu doar celor care-i pot

cumpăra pe slujbași. Noul rege Edward îi convoacă pe membrii parlamentului și le spune că e hotărât să trăiască din propriile mijloace și să nu împovăreze țara cu biruri mari. Poruncește să se vegheze ca drumurile să fie din nou sigure și ca oștirile personale să fie micșorate. Poruncește ca tâlharii și ucigașii să fie aduși la judecată și ca încăierările neconținute de prin cârciumi și de la drumul mare să fie ținute în frâu. Toată lumea primește cu brațele deschise aceste prefaceri și întrevede o perioadă mai prosperă și mai pașnică în Anglia, acest glorios fiu York călăuzind-o pe căile păcii. Toți sunt încântați la culme de schimbări și îmbunătățiri. Toți par îndrăgostiți de chipeșul fiu York. Toți, în afară de mine.

Acest rege Edward e un bărbat tânăr, de nouăsprezece ani, doar cu un an mai mare decât mine, care a supraviețuit morții tatălui său, întocmai ca mine, a visat la măreție cum visez și eu – și totuși, el s-a așezat în fruntea oștirii sale și a condus-o până la tronul Angliei, în timp ce eu n-am făcut nimic. Nu eu, ci el a fost Ioana d'Arc a Angliei. Eu nu pot nici măcar să-mi păstrez propriul fiu în grija mea. Băiatul ăsta, Edward ăsta căruia i se spune „dulcele trandafir al Angliei“, „floarea bălaie a Angliei“, „floarea cea albă“, e legendar de chipeș, de viteaz și de puternic – iar eu nu sunt nimic. E adorat de femei; i se ridică în slăvi frumusețea și farmecul. Eu nici măcar nu pot fi văzută la curtea lui. Pe mine nu mă cunoaște nimeni. Sunt o floare care-și irosește dulceața în aerul pustiiului, într-adevăr! El nu m-a văzut niciodată. Nimeni n-a scris nici măcar o singură baladă stingheră despre mine; nimeni nu mi-a pictat portretul. Sunt soția unui bărbat cu totul lipsit de ambiții, care n-a vrut să plece la război până când n-a fost silit. Sunt mama unui fiu aflat în grija dușmanului meu și sunt iubirea de la depărtare a unui bărbat înfrânt, aflat în exil. Îmi petrec zilele – care se scurtează întruna, căci seara se lasă mai devreme în acest an cumplit de nefericit – în genunchi și mă rog la Dumnezeu să facă această noapte întunecată să treacă, să facă această iarnă rece să treacă, să doboare Casa de York și să îngăduie Casei de Lancaster să se întoarcă.

Toamna anului 1470

Nu trece doar o iarnă întunecată, ci aproape zece ierni înainte ca Dumnezeu să ne elibereze, pe mine și casa mea, din nefericirea înfrângerii și a exilului în propria noastră țară. Vreme de nouă ani lungi trăiesc alături de un soț cu care nu împart decât casa cea nouă de la țară, la Woking. Împărțim casa, pământurile și interesele, însă mă simt singură și tânjesc după fiul meu, crescut de un dușman care trebuie să mă prefacă că mi-e prieten. Stafford și cu mine nu zămislim nici un prunc împreună, lucru pentru care cred că sunt vinovate moașele ce m-au îngrijit la nașterea fiului meu Henry, așa că trebuie să rabd generozitatea cu care soțul meu acceptă că nu-i voi dăruia un moștenitor. Nu-mi face reproșuri și trebuie să-i îndur bunătatea cât de bine pot. Amândoi suntem siliți să răbdăm puterea celor din Casa de York, care poartă gulerul de hermină al monarhiei ca și cum li s-ar cuveni din naștere. Edward, tânărul rege, se însoară cu o nimeni în primul an de domnie și cei mai mulți cred că l-a fermecat prin vrăjitorie, cu ajutorul mamei sale, Jacquetta, marea prietenă a reginei noastre, care a schimbat tabăra și conduce acum Curtea de York. Lacoma sirenă Elizabeth, care-și zice regină, pune mâna pe nepotul soțului meu, micul duce Henry Stafford. Îl ia de lângă noi, rudele lui, și-l logodește cu sora ei, Katherine Woodville, o fată născută și educată doar ca să crească găini în Northampton, iar astfel, fata Woodville devine noua ducesă și capul casei noastre. Soțul meu nu se împotrivește la răpirea băiatului nostru; spune că lucrul ăsta face parte din noua lume și trebuie să ne obișnuim. Dar eu nu mă obișnuiesc. Nu pot! Nu mă voi obișnui niciodată!

O dată pe an îmi vizitez băiatul în luxul ostentativ al casei Herbert și-l văd cum crește tot mai înalt și mai puternic ; îl văd în largul lui printre cei din tabăra York, iubit de Anne Devereux, soția lui Herbert cel Negru ; îl văd afectuos și degajat cu fiul lor William, cel mai drag prieten al lui, tovarășul lui de joacă și de învățătură, și blând cu fiica lor Maud, pe care e limpede că i-au ales-o drept soție, fără să-mi spună o vorbă.

Îl vizitez credincioasă în fiecare an și-i vorbesc despre unchiul lui Jasper, aflat în exil, și despre vărul lui regele, închis în Turnul Londrei, iar el ascultă, cu capul șaten înclinat spre mine, cu o licărire veselă și supusă în ochii căprui. Cât timp îi vorbesc, mă ascultă cu o luare-aminte plină de cuviință, fără să mă contrazică vreodată, fără să-mi pună spusele la îndoială. Dar nu-mi dau seama dacă înțelege cu adevărat măcar un cuvânt din predica mea sinceră : că trebuie să se țină deoparte și să aștepte, că trebuie să știe că e ales pentru măreție, că eu, mama lui, moștenitoarea familiei Beaufort și a Casei de Lancaster, am fost cât pe ce să mor aducându-l pe lume, că am fost salvați amândoi de Dumnezeu pentru un țel măreț, că nu s-a născut ca să fie un băiat bucuros de afecțiunea unuia de teapa lui William Herbert. Nu vreau o fată ca Maud Herbert drept noră.

Îi spun că trebuie să trăiască alături de ei ca o iscoadă, că trebuie să trăiască alături de ei ca un dușman aflat în tabăra lor. Trebuie să le vorbească politicos, dar să-și aștepte răzbunarea. Trebuie să-și plece genunchii în fața lor, dar să viseze la sabie. Însă n-o face. Nu poate. Trăiește alături de ei ca un băiat cu inima deschisă de cinci, de șase, de șapte ani ; trăiește alături de ei până împlinește treisprezece ani ; ajunge un bărbat tânăr în grija lor, nu într-a mea. E înfăptuirea lor, nu a mea. Pentru ei e ca un fiu iubit. Pentru mine nu e ca un fiu și nu le voi ierta asta niciodată !

Vreme de aproape nouă ani șoptesc în urechea lui tânără vorbe otrăvite împotriva tutorelui în care are încredere și împotriva soției acestuia, pe care o iubește. Îl văd cum înflorește în grija lor, îl văd cum se coace tot mai mult la minte datorită educației date de ei. Îi tocmesc maeștri de mânăuire a sabiei, preceptori de franceză, de matematică, de

retorică. Nu cruță nici o cheltuială prin care ar căpăta noi înzestrări sau care l-ar încuraja să învețe. Îi oferă educația de care are parte propriul lor fiu; cei doi băieți studiază umăr la umăr, ca doi egali. N-am nici o pricină să mă plâng. Dar îmi înăbuș un strigăt tăcut de dușmănie și furie pe care nu-l pot slobozi: e băiatul meu, e moștenitorul tronului Angliei, e un băiat al Casei de Lancaster – ce caută, pentru numele lui Dumnezeu, într-o reședință a taberei York, unde înflorește și e fericit?!

Cunosc răspunsul. Știu foarte bine ce caută într-una din familiile loiale lui York: se preschimbă într-un susținător al Casei de York. Iubește luxul și confortul Castelului Raglan; jur că l-ar prefera simplității sfinte a noului meu cămin de la Woking, dacă i s-ar da voie vreodată să-mi vadă casa. Pioșenia blândă a lui Anne Devereux îi încălzește inima; dorința mea de-a ști toate rugăciunile scurte ale zilei și de-a respecta toate zilele sfînșilor e prea mult pentru el, îmi dau seama bine. Admiră curajul și hotărârea lui William Herbert și, cu toate că îl mai iubește încă pe Jasper și-i scrie ca să-i spună lucrul ăsta – scrisori băiețești pline de lăudăroșenii și de căldură –, învață să-l admire pe dușmanul unchiului său și să-l ia drept o adevărată pildă de cavaler și moșier onorabil și viteaz.

Însă cel mai rău dintre toate e că mă vede ca pe-o femeie care nu poate să se împace cu înfrângerea; asta crede, știu bine. Crede că sunt o femeie care și-a văzut regele alungat de pe tron, soțul ucis și cumnatul fugind și că dezamăgirea și neizbânda m-au făcut să caut alinare în religie. Crede că sunt o femeie care caută la Dumnezeu mângâiere pentru nereușita vieții ei. Nu pot face nimic ca să-l încredințez că viața întru Dumnezeu e puterea și gloria mea. Nu pot face nimic ca să-l încredințez că nu socotesc cauza noastră pierdută, nu mă văd înfrântă, nu cred, nici măcar acum, că York va păstra tronul. Cred că noi, cei din Casa de Lancaster ne vom întoarce, că vom învinge din nou. Pot să-i spun lucrul ăsta, să i-l spun iar și iar, dar n-am nici o dovadă în sprijinul credinței mele, iar zâmbetul stânjenit și felul în care-și pleacă ușor capul și murmură: „Sunt sigur că ai dreptate, milady mamă” îmi spun, tot atât de clar ca dacă s-ar împotrivi

cu glas tare, că după părerea lui mă înșel, greșesc și – mai rău decât atât – nu contez.

Sunt femeia care l-a adus pe lume, dar am trăit alături de el numai în primul lui an de viață. Acum mă vede o dată pe an, rareori mai mult, și-mi irosesc timpul petrecut cu el încercând să-l hotărâsc să fie credincios unei cauze care a fost pierdută acum aproape zece ani. Nu-i de mirare că nu-mi e loial! Pesemne că-i par an de an tot mai neghioabă.

Dar nu mă pot abține! Dumnezeu mi-e martor, dacă aș putea să mă împac cu traiul alături de un bărbat lipsit de orice fel de merite, într-o țară condusă de un uzurpator – cu o regină mai nepricepută decât mine în toate privințele! –, cinstindu-mi Dumnezeu ca pe o zeitate căreia i te închini doar o dată pe zi, în rugăciunile de seară, aș face-o. Dar nu pot! Vreau un soț care să aibă curajul și hotărârea trebuincioase ca să-și joace rolul în regat. Vreau ca țara mea să fie condusă de adevăratul meu rege și trebuie să mă rog la Dumnezeu pentru asta la cele cinci slujbe ale zilei. Așa sunt eu și nu mă pot dezice de mine.

William Herbert e omul regelui Edward până-n măduva oaselor, firește. În casa lui, fiul meu, propriul meu fiu, floarea Casei de Lancaster, învață să vorbească despre uzurpator cu respect, să admire așa-zisa frumusețe năucitoare a nevestei lui cu care s-a însurat în pripă, Elizabeth-femeia de rând, și să se roage pentru un moștenitor al casei lor blestemată. Ea e rodnică precum o pisică de grajd, însă în fiecare an reușește să nască doar fete. Se glumește pe socoteala ei, căci se spune că s-a măritat cu el prin farmece și că se trage dintr-un șir lung de femei care se îndeletnicesc cu vrăjitoria. Acum nu poate să zămislească decât mici vrăjitoare, bune de ars pe rug: nu poate să-i dăruiască un prinț și puterile ei vrăjitorești nu par s-o ajute.

Într-adevăr, poate că dacă ar fi zămislit de timpuriu un fiu, povestea noastră ar fi alta; dar nu zămislesc și încet, dar sigur, necredința faimoasă a taberei York începe să dezbine Casa de York cea plină de aere. Marele lor sfetnic și îndrumător, contele de Warwick, se întoarce împotriva băiețandrului pe care l-a ajutat să urce pe tron, iar al doilea fiu York, George, ducele de Clarence, se întoarce împotriva

fratelui pe care l-a înscăunat rege. Cei doi formează o alianță, ca doi trădători.

Pizma, otrava celor din neamul York, curge prin venele lui George așa cum curge sângele lor de mâna a doua. Pe când Warwick se îndepărtează de primul băiat York pe care l-a făcut rege, al doilea băiat York se strecoară tot mai aproape, visând la aceeași favoare, iar Warwick începe să creadă că ar putea juca încă o dată același renghi – de data asta înlocuind un rege fals cu un nou pretendent, fals și el. Warwick o mărită cu George pe fiica lui Isobel și cu mare ușurință, precum șarpele din Grădina Raiului, îl ispitește pe George, ducele de Clarence, să se lepede de cauza fratelui său și să viseze la uzurparea tronului pe care șade uzurpatorul. Uneltitorii îl iau pe sus pe rege, ca și cum acesta ar fi coroana din vârful toiagului împodobit pentru sărbătoarea de întâi mai, și-l țin prizonier, iar eu îmi spun că mi s-a deschis o cale.

Știu că toți cei din neamul York sunt ambițioși și lipsiți de loialitate încă din leagăn. Dar dezbinarea din sânul casei lor nu poate decât să slujească propria-mi casă. Îmi joc mâna în toiul acestor uneltiri. Când Casa de York a luat totul, a furat și titlul de conte de Richmond al fiului meu și George, ducele de Clarence, și l-a însușit. Îi trimit un mesaj lui George, prin confesorul meu și printr-al lui, și-i făgăduiesc prietenia și loialitatea mea dacă-i redă fiului meu titlul de conte de Richmond. Îi arăt că-mi stă în putere să-i ofer sprijinul casei mele; știe, fără ca eu să mă laud cu asta, cât de mulți oșteni pot aduna. Îi arăt că, dacă-i înapoiază fiului meu titlul, poate să-mi spună simplu care îi e prețul pentru asta, iar eu îl voi sprijini împotriva fratelui său, regele.

Ascund acest lucru de soțul meu și-mi spun că s-a înfăptuit cu iscusință și în mare taină, până când Edward scapă de la prietenul lui prefăcut și de la fratele lui prefăcut și se întoarce la Londra, iar atunci e clar că am căzut în dizgrația curții York. Titlul de conte de Wiltshire ar fi trebuit să-i revină soțului meu, dar regele Edward sare peste el și-l onorează în schimb pe fratele lui mai mic, John, care devine conte de Wiltshire pentru loialitatea-i plină de fală față de

Edward. Se pare că nu ne e dat să creștem în însemnătate sub domnia noului rege. Suntem trecuți cu vederea, dar nu ne numărăm printre favoriți. E o nedreptate, însă nu ne putem împotrivi. Soțul meu va fi doar „sir“ și atât până la sfârșitul vieții. Nu-mi poate oferi alt titlu în afara celui de „lady“. Nu voi fi niciodată contesă. El nu spune nimic, dar tăcerea lui mă face să bănuiesc că a auzit de oferta băgăreață de prietenie pe care i-am făcut-o lui George de Clarence și mă învinovățește de lipsă de credință față de el și față de regele Edward, și are într-adevăr dreptate.

Dar apoi – cine ar fi putut să prevadă? – totul se schimbă din nou. Regina Margareta, scumpa noastră regină Margareta, disperată în exilul ei în Franța, rămasă fără bani și pierdută fără oșteni, încheie o alianță cu șarpele de Warwick, vechiul ei dușman, cel mai mare potrivnic al nostru pe vremuri. În mod uimitor, îl lasă pe scumpul ei fiu Edward, prințul de Wales, să se însoare cu Anne, fiica mai mică a lui Warwick, și cei doi părinți hotărăsc să năvălească împreună asupra Angliei, ca să le ofere tinerilor o baie de sânge drept lună de miere și să-i așeze pe fiul Casei de Lancaster și pe fiica lui Warwick pe tronul Angliei.

Sfârșitul Casei de York se apropie cu iuțeala apusului de soare. Warwick și George debarcă împreună și pornesc în marș spre miazănoapte. William Herbert își cheamă oștenii să i se alăture regelui, dar înainte să se poată întâlni cu grosul armatei York, Herbert zărește dușmanul în apropiere de Banbury, la Edgecote Hill. Nu și-a făcut decât datoria în ziua aceea, când l-a luat pe fiul meu cu el, însă nu-l voi ierta niciodată. Așa cum ar trebui să facă un nobil, și-a luat pupilul la bătaie ca să-l lase să guste violența și să-i ofere o lecție de luptă adevărată, așa cum ar fi trebuit, așa cum ar fi trebuit; dar e vorba de fiul meu, scumpul meu fiu, singurul meu fiu. Mai rău chiar – nu pot îndura să mă gândesc la asta, însă e adevărat –, fiul meu și-a îmbrăcat pentru prima oară armura, a luat pentru prima oară o lance în mână și apoi a ieșit să lupte pentru York, împotriva unei oștiri Lancaster. A luptat pentru dușmanul nostru, alături de dușmanul nostru, împotriva casei noastre!

Încleștarea s-a încheiat iute, așa cum e câteodată voia Domnului în bătălii. Trupele York au fost depășite de puterea dușmanului și Warwick a luat prizonieri din belșug, până și pe William Herbert însuși. Pătat deja de sânge, deja trădător, Warwick n-a adăugat la crimele sale nesiguranța : a pus ca Herbert să fie decapitat pe loc și tutorele fiului meu a murit în ziua aceea, poate sub ochii fiului meu.

Mă bucur. Nu mi-a fost milă de el nici o clipă. Mi-a luat fiul și pe urmă l-a crescut atât de bine încât Henry a ajuns să-l iubească întocmai ca pe un tată. Nu l-am iertat nici pentru una, nici pentru cealaltă și m-am bucurat să aflu că a murit.

— Trebuie să-l luăm pe Henry acasă, îi spun lui sir Henry, soțul meu, când veștile încep să ajungă la noi în crâmpie de bârfă și valuri de zvonuri. Dumnezeu știe unde e ! Dacă l-a luat Warwick, de bună seamă că-l va ține la adăpost ; dar dacă ar fi fost la el, ne-ar fi trimis negreșit vorbă, nu ? Poate că băiatul meu se ascunde sau poate că e rănit...

Mă întrerup. Restul cuvintelor mele, „poate că a murit“, e tot atât de limpede ca dacă ar fi fost scris în aerul dintre noi.

— Vom primi vești în curând, răspunde liniștit soțul meu. Poți fi încredințată că dacă ar fi mort sau rănit am fi aflat îndată. Vezi doar, vestea morții lui Herbert am primit-o repede.

— Trebuie să-l aducem pe Henry acasă ! repet.

— Mă duc eu. Nu poți veni cu mine, drumurile vor fi pline de oșteni care fug după bătălie și de alții porniți pe jaf. Warwick a adus din nou primejdia și frământările în Anglia lui York. Dumnezeu știe cum se vor sfârși toate astea ! Va trebui să rămâi aici. Va trebui chiar să-ți las o gardă mai mare, ca să fii pregătită dacă trec pe-aici cetele înarmate.

— Dar fiul meu...

— Herbert i-a spus fără îndoială ce să facă dacă bătălia merge prost pentru ei. A numit fără îndoială pe cineva să aibă grijă de el. Mă voi duce mai întâi la lady Herbert, să văd ce vești are ea, și pe urmă la Edgecote. Ai încredere în mine că-ți voi găsi băiatul.

— Iar când îl găsești, adu-l aici !

El șovăie.

— Depinde cine va fi noul lui tutore. Nu putem să-l luăm pur și simplu.

— Dar cine va hotărî acest lucru acum? Dacă York e învins?

— Lancaster, bănuiesc, zice el zâmbind. Ați obținut victoria, îți amintești? Casa voastră va hotărî acum totul. Warwick îl va așeza pe regele Henric înapoi pe tron, întocmai cum l-a dat jos; pe urmă îmi închipui că Warwick va cârmui țara până când prințul ajunge la majorat, poate chiar și după aceea.

— Am învins? întreb nesigură.

Când fiul meu e dispărut și tutorele lui mort, nu am sentimentul victoriei, ci mai degrabă pe acela al primejdiei.

— Am învins, repetă soțul meu fără pic de bucurie în glas. Mă rog, Lancaster a învins și, pe cât se pare, asta ne cuprinde iarăși și pe noi.

Chiar în dimineața când soțul meu cel prevăzător e gata de plecare, primim o scrisoare și recunoaștem amândoi scrisul neîngrijit al lui Jasper.

Băiatul nostru e cu mine; l-am găsit în siguranță la lady Herbert, alături de familia răposatului ei soț. Îl voi aduce la Londra, ca să se înfățișeze dinaintea regelui. Veniți și voi acolo, să ne întâlnim – cu regele nostru din nou pe tronul lui – la curte? Anglia e din nou a noastră, rugăciunile tale au fost ascultate, slavă Domnului.

E ca un vis, un vis la fel de viu precum acelea pe care le aveam în copilărie, când mă rugam până aveam viziuni. Plutim în jos pe Tamisa în barja Stafford, vâslașii ținând aceeași măsură cu răpăitul înfundat al tobei, și băiatul meu privește oamenii adunați pe malul fluviului, care strigă urale când ne văd flamurile fluturând și-mi zăresc băiatul la prova, un prinț în așteptare. Trecem pe lângă Abația Westminster și mă uit la clădirile scunde, înghesuite unele într-altele la marginea apei. Undeva, în sanctuarul abației stă fosta regină, Elizabeth Woodville, soția legendar de frumoasă a regelui York, ascunzându-se de dușmanii ei și

întrebându-se dacă-și va mai vedea vreodată soțul. E doborâtă și singură, iar eu sunt la înălțime. Mă întreb dacă ne urmărește de la acele ferestruici întunecate, dacă ochii ei sunt ațintiți chiar în clipa aceea asupra flămării mele. Mă înfior, de parcă aș simți o privire răuvoitoare asupra mea, dar mă scutur de acest gând. Sunt fiica aleasă a lui Dumnezeu, din casa aleasă de El. Dacă e după mine, ea n-are decât să rămână acolo până putrezește, cu tot cu frumoasele-i fete!

De la prova, fiul meu Henry se întoarce spre mine cu un surâs timid și-i spun:

— Fă-le cu mâna, fă cu mâna poporului tău! Oamenii se bucură să vadă că familia noastră e din nou la mare cinste, că e din nou la putere. Arată-le că te bucuri să fii aici!

El flutură ușor din mână, apoi se retrage în locul unde stau eu, sub baldachinul Stafford, cu trandafirul roșu de Lancaster brodat peste tot, și-mi spune sfios:

— Milady mamă, ai avut dreptate tot timpul. Trebuie să-ți cer iertare! N-am înțeles.

Îmi duc mâna la inimă, s-o simt cum bubuie.

— În legătură cu ce am avut dreptate?

— Suntem o familie măreață și regele Henric e adevăratul rege. Nu știam. Când îmi spuneai, nu înțelegeam. Dar acum înțeleg.

— Dumnezeu mă călăuzește, îmi spun cu sinceritate. Privesc dincolo de zilele trecătoare, spre înțelepciunea Domnului. Te vei lăsa călăuzit de mine în viitor?

El îmi face o mică plecăciune solemnă și rostește ceremonios:

— Voi fi fiul și vasalul tău.

Întorc capul într-o parte, ca să nu-mi vadă triumful zăgrăvit pe față. Regele Henric a câștigat Anglia, iar eu mi-am câștigat fiul. Are treisprezece ani și-mi jură credință! E al meu pe viață! Simțind cum mi se umplu ochii de lacrimi, spun încet:

— Îți primesc serviciile.

Chiar atunci barja trage la debarcader, puntea mobilă e lipită de bord și fiul meu Henry își arată frumoasele purtări dobândite în casa Herbert și-mi întinde mâna ca să mă ajute să cobor la mal. Trecem prin grădina în care toți zâmbesc

de bucurie că țara și-a venit în fire și că ne putem lua din nou cu toții locul cuvenit de drept. Iată-l și pe regele nostru, așezat iar pe tronul lui, cu chipul atât de luminat de fericire încât abia dacă văd urmele celor cinci ani de întemnițare. Iată baldachinul regal deasupra capului său, brodat cu trandafirul roșu de Lancaster în plină floare; iată-i în jur pe curtenii lui. E ca și cum aș fi din nou copilă și el s-ar pregăti să mă încredințeze Tudorilor, ca să-mi fie tutori. E ca și cum bucuriile copilăriei s-ar fi întors la mine și lumea ar putea-o lua de la capăt.

Iată-l și pe fiul meu, băiatul meu, cu părul tuns scurt, lucios ca o coamă castanie, cu umerii lați, încă și mai înalt, stând alături de unchiul lui Jasper, un băiat chipeș dintr-o familie chipeșă. Ne-am recăpătat locul cuvenit. Anglia și-a venit în fire, Jasper e iarăși conte de Pembroke, fiul meu se află în grija mea.

— Înțelegi? îl întreb încet. Acum înțelegi? Mi-am păstrat credința față de acest rege, vărul meu, și iată că și-a recăpătat tronul. Dumnezeu mă are în grija Lui cu osebire, așa cum te are și pe tine. Știam că domnia Casei de York va fi scurtă; știam că ne vom recăpăta cu toții locul cel drept.

Mă uit dincolo de fiul meu și văd că regele i-a făcut semn din cap lui Jasper să-l aducă la el.

— Du-te! îl îndemn. Regele te cheamă pe tine, vărul lui.

Fiul meu tresare ușor, dar apoi își îndreaptă umerii și înaintează spre tron cu un aer de grație adevărată și încredere în sine liniștită. Are o ținută atât de frumoasă, încât nu mă pot opri să-i șoptesc lui sir Henry, soțul meu:

— Vezi cum pășește?

— Cu amândouă picioarele, răspunde el zeflemitor. Unul după altul. Miraculos!

— Ca un nobil, ca un prinț! îi îndrept greșeala.

Mă aplec înainte ca să ascult.

— Acesta e tânărul Henry Tudor, vărul meu? îl întreabă regele pe Jasper.

El se înclină, spunând:

— Fiul fratelui meu Edmund, iar mama lui e acum lady Margaret Stafford.

Henry îngenunchează în fața regelui, care se apleacă și-și lasă mâna pe creștetul șaten, cârlionțat, dându-i binecuvântarea regală.

— Poftim ! îi spun soțului meu. Regele însuși îi arată lui Henry favoarea. Pesemne regele vede că va avea un viitor mareț. Știe negreșit că e un băiat aparte. Are clarviziunea unui sfânt ; vede neîndoielnic harul divin în Henry, așa cum îl văd eu.

Furtuna care a mânat din urmă barca uzurpatorului Edward și a tovarășilor lui fugari după înfrângerea de la Edgecote Hill suflă pe coastă aproape toată iarna. Pământurile noastre din Surrey și din alte locuri sunt potopite și trebuie să ne apucăm de săpat șanțuri și chiar să ridicăm diguri de pământ și piatră ca să le apărăm împotriva râurilor tot mai umflate. Arendașii întârzie cu plata arendei și recoltele rămân pe câmp muiate de apă. Soțul meu e neîncrezător cu privire la starea țării, ca și cum pierderea Casei de York uzurpatoare ar aduce ploi și nemulțumire.

Aflăm că fosta regină, Elizabeth Woodville, care s-a dovedit a fi atât de iubită de regele ei încât acesta a fugit și a părăsit-o, va naște încă un copil, cu toate că se află în sanctuarul Abației Westminster, pe pământ sfințit. Chiar și această ultimă dovadă de grosolănie și nebunie e iertată de regele nostru sfânt, care nu vrea s-o scoată din ascunzătoarea ei și-i trimite în schimb moașe și doamne care s-o îngrijească. Atenția pe care o atrage această femeie nu încetează să mă uimească. Eu am reușit să-mi nasc băiatul cu doar două moașe, și acelea având poruncă de-a mă lăsa să mor. Elizabeth Woodville trebuie să aibă alături de ea moașe, medici și chiar pe maică-sa, când se ascunde pentru că e învinuită de trădare.

Nu încetează să stârnească admirație, deși nimeni nu-i poate vedea vestita frumusețe. Se spune că locuitorii Londrei și fermierii din Kent îi trimit neîncetat de-ale gurii și că soțul ei se află în Flandra, unde adună oaste ca s-o salveze. Gândul la ea, înconjurată de atâta grijă, mă face să scrâșnesc

din dinți. Cum de oamenii nu văd că singurul lucru pe care l-a făcut în toată viața ei a fost să-și folosească chipul drăguț sau momeala trupului, sau mai rău, ca să pună mâna pe un rege? Țsta nu e nici un lucru nobil, nici un lucru sfânt – și totuși oamenii spun că e iubită.

Vestea cea mai proastă dintre toate e că naște un băiat. Acesta nu poate moșteni tronul, din moment ce tatăl lui l-a părăsit cu desăvârșire, dar un fiu York născut tocmai acum va avea negreșit înrăurire asupra oamenilor creduli, care vor vedea mâna sorții în faptul că neamul York a căpătat un moștenitor în temniță.

Dacă aș fi în locul regelui, cred că n-aș respecta cu atâta sfințenie legile sanctuarului pentru o astfel de ființă. Cum poate o femeie socotită de mulți vrăjitoare să ceară ocrotirea Sfintei Biserici? Cum poate un prunc să ceară adăpost? Cum e cu puțință ca o familie trădătoare să trăiască fără a fi atinsă de nimeni chiar în inima Londrei? Regele nostru e un sfânt, dar ar trebui să fie slujit de oameni în stare să ia hotărâri lumești; iar Elizabeth Woodville și mama ei Jacquetta, despre care știu acum că e cu adevărat o vrăjitoare cunoscută și dovedită și o trădătoare, ar trebui să fie suite pe o corabie și trimise în Flandra, unde n-ar avea decât să-și țeasă vrăjile și să-și folosească frumusețea, căci printre străini ar fi pesemne mai prețuite.

Admirația mea uluită din copilărie față de Jacquetta, mama lui Elizabeth Woodville, s-a schimbat cu repeziciune când am aflat ce fel de femeie e și când am văzut-o cum își împinge fiica spre tron. N-am nici o îndoială că grația și frumusețea care mi-au atras privirea pe când eram doar o copilă la curtea regelui Henric erau o mască ce acoperea o fire cât se poate de păcătoasă. Și-a lăsat fiica să stea la marginea drumului când a trecut pe-acolo tânărul rege și a fost unul dintre puținii martori la cununia lor tainică. A ajuns cea mai însemnată doamnă de companie și conducătoare a curții York. Nici o femeie care are cât de cât sentimentul loialității sau al onoarei n-ar putea face vreunul din aceste lucruri! Cum a putut ea, care a slujit-o pe Margareta de Anjou, să-și plece genunchii în fața fiicei sale slabe de minte? Jacquetta a fost ducesă regală alături de oștirea

engleză din Franța, iar apoi a rămas văduvă și s-a măritat cu scutierul soțului ei, cu cea mai uluitoare iuțeală. Bunul nostru rege i-a iertat greșeala îndemnată de pofta trupului, astfel încât soțul ei, Richard Woodville, a putut să-și ia numele de lord Rivers, adoptând acest titlu ca un tribut adus tradițiilor păgâne ale familiei ei, care s-a născut din pâraie și pretinde că strămoașa lor e o zeiță a apei. De atunci, scandalul și zvonurile că ar avea legături cu diavolul au urmat-o așa cum apa curge la vale. Asta e femeia a cărei fiică și-a închipuit că ar trebui să fie regina Angliei! Nu-i de mirare că el a avut parte de-o moarte rușinoasă, iar ele sunt ca și închise într-o temniță. Ar trebui să-și folosească puterile diavolești și să-și ia zborul de-acolo sau să cheme în ajutor râul și să înoate până ajung la loc sigur.

Primăvara anului 1471

Nu-i împărtăşesc nici unul dintre gândurile mele lui sir Henry, care e atât de mohorât în zilele întunecoase de iarnă din ianuarie şi februarie, încât ai crede că deplânge exilul regelui său. Într-o seară, la cină, îl întreb dacă se simte bine şi el îmi mărturiseşte că e foarte îngrijorat.

— Henry e în siguranţă? îl întreb pe dată.

Zâmbetul lui obosit mă linişteşte.

— Fireşte, ţi-aş fi spus dacă aş fi primit veşti rele de la Jasper. Ei doi sunt la Pembroke, n-am nici o îndoială, şi putem să-i vizităm după ce se mai usucă drumurile după atâta ploaie, dacă nu se ivesc noi necazuri.

— Necazuri? repet.

Sir Henry se uită la servitorul răspunzător cu servitul vinului, care stă în picioare în spatele nostru, apoi prin sala cea mare, unde servitorii şi arendaşii de la mesele mai apropiate pot auzi ce spunem.

— Putem vorbi mai târziu, îmi zice.

Aşteptăm până rămânem singuri în odaia mea de culcare şi servitorii se retrag pentru noapte după ce ne-au servit vinul fiert aromat. Soţul meu şade lângă foc şi văd că pare ostent şi mai bătrân decât cei patruzeci şi cinci de ani pe care-i are.

— Îmi pare rău că eşti neliniştit, îi spun.

Dar e la o vârstă când bărbatul se frământă fără noimă din nimic. Dacă băiatul meu Henry e sănătos şi regele nostru e pe tron, de ce necazuri ar trebui să ne temem?

— Te rog, soţul meu, împărtăşeşte-mi grijile tale! Poate le putem împrăştia.

— Am primit o scrisoare de la un bărbat loial lui York, care crede că și eu sunt loial Casei de York, spune el cu greutate. E o convocare.

— O convocare? repet prosteste.

Preț de o clipă mă gândesc că vrea să spună că e chemat să-ndeplinească rolul de judecător, însă apoi îmi dau seama că vrea să-mi dea de înțeles că York strânge iarăși oștire.

— O, Dumnezeu să ne apere! Doar nu o chemare la revoltă?

El încuviințează.

— Un complot al lui York și ți se adresează ție?!

— Da, oftează el.

Preț de o clipă frica mă părăsește și sunt ispitită să chicotesc. Pesemne că cel care i-a scris nu-l cunoaște prea bine pe soțul meu, dacă-l crede susținător al lui York. Și nu-l cunoaște deloc bine dacă își închipuie că se va înarma la poruncă și va pleca voios la război. Soțul meu e un soldat fără pic de tragere de inimă. Nu-i croit din stofă de erou.

— Edward vrea să năvălească asupra noastră și să-și ia înapoi regatul, spune el. Războaiele vor începe din nou.

Acum sunt speriată. Mă prind cu putere de brațele jilțului.

— Nu e regatul lui!

Soțul meu ridică din umeri.

— Oricine ar avea dreptul la regat, Edward va lupta pentru el.

— O, nu! Nu din nou! N-are cum să nădăjduiască să se lupte cu regele nostru! Nu acum, când abia a recăpătat ce i se cuvine! S-a întors pe tron de... cât?... cinci luni?

— Prietenul care mi-a scris să lupt pentru Edward spunea mai multe, urmează soțul meu. Prietenul meu nu e doar omul lui Edward, ci și prietenul lui George, ducele de Clarence.

Aștept. De bună seamă că George de Clarence n-a schimbat tabăra! A mizat totul pe dușmănia față de fratele său! E sub vraja lui Warwick, însurat cu fiica lui, al doilea în șirul succesiunii la tron după prințul nostru de Wales. E unul dintre cei mai de seamă oameni de la curte, văr mult iubit al regelui nostru. Și-a ars toate punțile către fratele

lui, nu mai are cum să se întoarcă. Edward nu l-ar primi înapoi nici în ruptul capului!

— George? îngaim.

— I se va alătura din nou fratelui său. Cei trei fii York se vor reuni.

— Trebuie să le dai de știre numaidecât regelui și lui Jasper! stăruie. Trebuie să știe; trebuie să fie pregătiți.

— Am trimis vorbă în Țara Galilor și la curte. Dar mă îndoiesc că îi spun vreunuia din ei un lucru pe care să nu-l știe deja. Toată lumea știe că Edward se înarmează și strânge oștire în Flandra — ar fi firesc să se întoarcă să-și revendice tronul. Iar regele... Se oprește o clipă, apoi urmează: Nu cred că regelui îi mai pasă de ceva în afară de propriu-i suflet. Cred cu tărie că ar renunța bucuros la tron dacă ar putea să plece la o mănăstire și să-și petreacă zilele rugându-se.

— Dumnezeu l-a chemat să fie rege! spun cu hotărâre.

— Atunci Dumnezeu va trebui să-l ajute, răspunde soțul meu. Și cred că va avea nevoie de tot ajutorul pe care-l poate căpăta, dacă e să-l respingă pe Edward.

Înțelegem cum nu se poate mai clar nevoia de ajutor a regelui când vărul meu, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, ne înștiințează că vine în vizită. Trimit slujitorii în orașul Guildford și chiar pe coastă să cumpere delicatese pentru masă, iar Alteța Sa se așază în fața unui mic banchet în fiecare zi a șederii sale. Îmi mulțumește pentru ospetie pe când stăm lângă foc în odaia mea personală, de unde soțul meu Henry lipsește acum. Zâmbesc și-mi plec capul, dar nu cred nici o clipă că a venit ca să se bucure de plăcerea stridiilor de pe coasta comitatului Sussex sau a dulceturilor din Kent.

— M-ai ospătat regește, spune el gustând o prună zaharisită. Astea sunt din livada ta?

Încuviințez și îl lămuresc, de parcă mi-ar păsa câtuși de puțin de lucrurile ce țin de gospodărie:

— Recolta de vara trecută. A fost un an bun pentru fructe.

— Un an bun pentru Anglia, răspunde el. Regele nostru s-a întors pe tron, iar uzurpatorul a fost alungat. Lady Margaret, jur, nu-i putem lăsa pe nemernicii ăștia să se întoarcă în țară și să-l alunge de pe tron pe bunul nostru rege!

— Știu. Cine să știe mai bine decât mine, verișoara lui, al cărei fiu a fost dat în grija trădătorilor? Iar acum s-a întors la mine ca Lazăr din morți.

— Soțul tău stăpânește o mare parte din Sussex și înrăurirea lui se întinde și în Kent, stăruie ducele neluându-l în seamă pe Lazăr. Are o armată de arendași care s-ar înarma pentru el, dacă le-ar porunci-o. Corăbiile lui York s-ar putea să ajungă pe țărmurile voastre. Trebuie să știm că soțul tău îi va rămâne credincios regelui său și că-și va chema arendașii la arme ca să ne apere. Dar mă tem că am temeiori să mă îndoiesc de el.

— E un om care iubește pacea mai presus de orice, îi iau apărarea fără vlagă.

— Cu toții iubim pacea, spune vărul meu. Dar uneori bărbatul trebuie să apere ce-i al lui. Trebuie să-l apărăm cu toții pe rege. Dacă York reușește să se întoarcă în Anglia cu o armată de soldați mercenari din Flandra și ne înfrânge iarăși, nici unul din noi nu va mai fi sigur pe pământurile sale, pe titlurile sale sau (face semn cu capul spre mine) pe moștenitorii săi. Cum ți-ar plăcea să-l vezi pe tânărul Henry crescut în altă casă din tabăra York? Moștenirea lui — folosită de un tutore din tabăra York? Însurat cu o fată din tabăra York? Crezi că noua regină, Elizabeth Woodville, suindu-se din nou pe tron, nu-și va îndrepta ochii cenușii și lacomi asupra fiului tău și a moștenirii lui? Ți-a luat micul nepot, pe ducele de Buckingham, și l-a căsătorit cu sora ei Katherine pentru profit — o potrivire cumplit de proastă. Crezi că nu-l va lua pe fiul tău pentru una din nenumăratele ei fiice, dacă pune din nou mâna pe putere?

Mă ridic în picioare și mă apropiu de cămin. Privind flăcările, îmi doresc preț de o clipă să am Vederea, ca să prezic viitorul, ca regina York. Oare ea știe că soțul ei vine s-o salveze, să-i scoată din temniță, pe ea și pe pruncul lor?

Știe oare dacă vor izbândi sau dacă vor da greș? Poate oare să stârnească cu fluieratul ei o furtună care să-i aducă la țarm, așa cum umblă vorba că a stârnit-o pe cea care l-a mânat în siguranță departe de Anglia?

— Aș vrea să-ți pot promite că sabia, averea și arendașii soțului meu vor fi în slujba ta, rostesc încet. Fac deja tot ce pot ca să-l hotărâsc să plece la luptă pentru rege. Le dau de-nțeles clar propriilor mei arendași că aș fi mulțumită să-i văd că se adună în cete pentru adevăratul lor rege. Dar sir Henry e încet la faptă și fără tragere de inimă. Aș vrea să-ți pot făgădui mai mult, vere! Mi-e rușine că nu pot.

— Nu-și dă seama că putești pierde totul? Că titlul și averea fiului tău îi vor fi luate din nou?

— Ba da, însă negustorii din Londra și prietenii lui din lumea negoțului au o mare înrâurire asupra lui. Iar aceștia sunt toți de partea lui York, fiind încredințați că Edward va aduce pacea în tot regatul și că va face tribunalele să lucreze în așa fel încât oricui să i se facă dreptate. Oamenii mai de soi dintre arendașii lui și alți nobili din ținut au și ei o mare înrâurire asupra lui. Nu toți gândesc așa cum ar trebui. Îl preferă pe York. Spun că el a adus în Anglia pacea și dreptatea și că de la plecarea lui am avut parte numai de necazuri și nesiguranță. Spun că e tânăr și puternic și stăpânește țara, în timp ce regele nostru e bolnăvicios și cârmuit de soția lui.

— Asta nu pot să tăgăduiesc, răspunde scurt vărul meu. Însă Edward de York nu e adevăratul rege. Ar putea să fie Daniel aducând judecata Domnului, ar putea să fie Moise aducând legi drepte, și tot trădător ar fi! Trebuie să-l urmărim pe rege, pe adevăratul nostru rege, căci altfel suntem și noi trădători.

Ușa se deschide și în odaie intră soțul meu, tot numai zâmbet.

— Îmi pare rău. Au fost necazuri la grajduri; un neghiob a răsturnat un vas cu tăciuni și slujitorii alergau de colo-colo să stingă focul. M-am dus doar să mă încredințez că s-a stins cu totul. Nu vreau ca preacinstul nostru oaspete să ardă în patul lui!

Îi zâmbește binevoitor ducelui și-n clipa aceea, văzându-i zâmbetul călduros, sincer, lipsa de teamă, sentimentul încrezător că are dreptate, înțelegem amândoi că sir Henry nu va porni la luptă pentru rege.

După câteva zile aflăm că Edward de York a debarcat, nu acolo unde ne așteptam, ci în partea de miazănoapte a Angliei, unde l-a mânat vântul vrăjitoarelor până într-un port sigur, iar de acolo a pornit în marș spre orașul York și le-a cerut locuitorilor să-i deschidă porțile, nu ca unui rege, ci ca să-și poată lua din nou în primire ducatul. Aceștia, lăsându-se convinși ca niște neghiobi, îi dau voie să intre și susținătorii taberei York se adună pe dată în jurul conducătorului lor, iar ambiția trădătoare a acestuia se vedește limpede. Printre ei se află și George, fățarnicul duce de Clarence. I-a luat ceva vreme, dar până și prostul de George înțelege în cele din urmă că viitorul lui, ca fiu al Casei de York, va fi mai luminos cu un rege York pe tron și dintr-odată își iubește fratele mai mult ca pe oricine și pretinde că loialitatea lui față de adevăratul rege și față de Warwick, socrul lui, a fost o mare greșeală. Înțeleg din asta că fiul meu și-a pierdut titlul de conte pentru totdeauna, căci totul le va aparține din nou băieților York și nici o scrisoare trimisă de mine lui George, ducele de Clarence, nu-l va face să-i înapoieze titlul lui Henry. Dintr-odată, totul e numai lumină aurie și cei trei sori York sunt zorii răsăriți peste Anglia. Pe câmpii, iepurii sălbatici se încaieră și țopăie, pare că întreaga țară a înnebunit de-a binelea în această lună de martie.

În mod uimitor, Edward ajunge la Londra fără să întâmpine nici o piedică în cale, iar locuitorii iubitori îi deschid larg porțile și el se reunește cu soția lui ca și cum n-ar fi fost alungat niciodată din propriul regat și n-ar fi fugit niciodată ca să-și scape viața.

Primind aceste vești de la mesagerul călare al ducelui de Somerset, mă retrag în odaia mea și mă rog în genunchi. Mă gândesc la Elizabeth Woodville – așa-zisa frumusețe –, cu

băiețelul în brațe și cu fiicele în jurul ei, tresărind când ușa se deschide larg și Edward de York intră cu pași mari în încăpere, victorios ca întotdeauna. Îmi petrec în genunchi două ceasuri lungi, dar nu mă pot ruga pentru izbândă și nici pentru pace. Nu mă pot gândi decât la ea, alergând în brațele lui, știind că soțul ei e cel mai viteaz și mai iscusit bărbat din regat, arătându-i-l pe fiul lor, înconjurată de fiicele lor. Îmi iau rozariul și mă rog iarăși. Cuvintele pe care le rostesc imploră siguranță pentru regele meu, dar nu mă pot gândi decât la gelozia mea că o femeie de obârșie mult mai joasă decât mine, mult mai prost educată decât mine și, fără îndoială, mult mai puțin iubită de Dumnezeu decât mine poate să fugă plină de bucurie la soțul ei, să i-l arate pe fiul lor și să știe că el va lupta ca să-l apere. Că o femeie ca ea, care e limpede că nu se află printre alesele Domnului, care nu vădește nici un semn de har (spre deosebire de mine), e regina Angliei. Și că, printr-o taină – prea mare ca s-o înțeleg –, Dumnezeu m-a trecut cu vederea.

Ies din odaia mea și-mi găsesc soțul în sala cea mare. Șade la masa principală, cu un chip mohorât. Vechilul său, care stă în picioare lângă el, îi pune în față hârtie după hârtie, ca să-și pună semnătura pe ele. Alături, copistul lui topește ceară și apasă pecetea pe ea. Îmi trebuie doar o clipă ca să recunosc ordinele de luptă. Își cheamă arendașii. Pleacă la război, în sfârșit pleacă la război! Vederea lor îmi face inima să se înalțe voioasă ca o ciocârlie: Domnul fie laudat, își recunoaște în sfârșit datoria și pleacă la război! Mă apropii de masă, cu bucurie pe chip.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, soțul meu, și să binecuvânteze lucrul pe care îl faci în sfârșit!

El nu-mi răspunde la zâmbet, ci mă privește obosit și cu întristare în ochi. Mâinile lui se mișcă mai departe, scriind Henry Stafford iar și iar, și aproape că nu privește pana. Ajung la ultima pagină; copistul picură ceară, pune pecetea și i-o întinde, cu cutie cu tot, secretarului.

— Trimite-le neîntârziat, spune Henry.

Își împinge scaunul în spate, coboară de pe mica estradă și se apropie de mine, îmi ia mâna, o așază pe brațul lui și

mă conduce departe de copistul care adună hârtiile ca să le ducă la grajduri, unde aşteaptă mesagerii.

— Soţia mea, trebuie să-ţi spun un lucru care te va tulbura, mă înştiinţează el.

Clatin din cap. Mă gândesc că se pregăteşte să-mi spună că pleacă la război cu inima grea de frică pentru că mă părăseşte, aşa că mă grăbesc să-l încredinţez că nu mă tem de nimic când el face lucrarea Domnului.

— Adevărat, soţul meu, mă bucur...

El mă opreşte cu o atingere blândă pe obraz şi-mi spune încet:

— Îmi chem oamenii nu ca să-l slujesc pe regele Henric, ci ca să-l slujesc pe regele Edward.

Mai întâi aud cuvintele, dar n-au nici o noimă. Apoi groaza mă încremeneşte aşa de tare că nu pot rosti o vorbă. Sunt atât de tăcută, încât el crede că nu l-am auzit.

— Îl voi sluji pe regele Edward de York, nu pe Henric de Lancaster, repetă. Îmi pare rău că eşti dezamăgită.

— Dezamăgită?!

Îmi spune că a devenit trădător şi se gândeşte că aş putea fi dezamăgită?!

— Îmi pare rău.

— Dar vărul meu a venit el însuşi să te hotărască să lupţi...

— N-a făcut decât să mă încredinţeze că trebuie să avem un rege puternic, care va pune capăt războiului o dată pentru totdeauna, căci altfel el şi cei de soiul lui o vor ţine tot aşa până nimicesc Anglia. Când mi-a spus că va lupta la nesfârşit, am ştiut că va trebui să fie învins.

— Edward nu e născut să fie rege! Nu e aducător de pace!

— Draga mea, ştii bine că e. Singura pace pe care am cunoscut-o în ultimii zece ani a fost cât s-a aflat el pe tron. Iar acum are un fiu şi moştenitor, aşa că mă rog la Dumnezeu ca York să păstreze tronul pentru totdeauna şi să se isprăvească aceste bătălii nesfârşite.

Îmi smulg mâna din strânsoarea lui.

— Nu s-a născut în familia regală! strig. Nu e sfânt! E un uzurpator! Chemi arendaşii tăi şi pe ai mei, arendaşii

mei de pe pământurile *mele*, ca să slujească un trădător! Vei flutura flamura mea, bariera-ghilotină Beaufort, în tabăra York?!

El încuviințează și spune resemnat:

— Știam că nu-ți va plăcea.

— Prefer să mor decât să văd una ca asta!

El încuviințează, de parcă m-aș purta ca un copil.

— Și dacă pierzi? îl întreb poruncitor. Vei fi cunoscut ca trădătorul care l-a susținut pe York. Crezi că Henry – fiul tău vitreg – va fi chemat înapoi la curte și i se va înapoia titlul de conte? Crezi că regele Henric îl va binecuvânta ca data trecută, când toată lumea va ști că te-ai făcut de rușine și m-ai făcut și pe mine?

El se strâmbă.

— Cred că e lucrul cel mai bun de făcut. Și întâmplător, cred că York va învinge.

— În fața lui Warwick?! întreb cu dispreț. Nu-l poate înfrânge pe Warwick. Nu i-a mers prea bine data trecută, când Warwick l-a gonit din Anglia. Și înainte de asta, când Warwick l-a luat prizonier. E băiatul lui Warwick, nu stăpânul lui!

— Data trecută a fost trădat. Era singur, fără oștirea lui. De astă dată își cunoaște dușmanii și și-a chemat oamenii.

— Atunci să spunem că învingeți, las să-mi scape vorbele de pe buze în nefericirea mea. Să spunem că-l așezi pe Edward pe tronul familiei mele. Ce se întâmplă cu mine? Ce se întâmplă cu Henry? Jasper va fi nevoit să plece iarăși în exil, mulțumită dușmăniei tale? Fiul meu și unchiul lui vor fi alungați de tine din Anglia?! Vrei să plec și eu?!

El oftează.

— Dacă-l slujesc pe Edward și e mulțumit de serviciile mele, mă va răsplăti. Poate chiar vom obține de la el înapoierea titlului de conte al lui Henry. Tronul nu se va mai afla în familia ta, dar Margaret, soțioară dragă, ca să fiu sincer cu tine, familia ta nu merită să-l aibă! Regele e bolnav, ca să fiu sincer; e nebun. Nu e în stare să conducă o țară, iar regina e un coșmar de vanitate și ambiție. Fiul ei e un ucigaș. Îți poți închipui ce vom avea de pățimit dacă urcă vreodată pe tron? Eu nu pot sluji un asemenea prinț și o

asemenea regină! *Nu există* altul în afară de Edward. Linia directă e...

— Cum e?! mă răstesc.

— Fără noimă, răspunde el simplu. Fără speranță. Regele e un sfânt și nu poate domni, iar fiul lui e un diavol și n-ar trebui să domnească.

— Dacă faci asta n-am să te iert niciodată! îi jur ștergându-mi mânioasă lacrimile ce-mi șiroiesc pe obraji. Dacă pleci la luptă ca să-mi înfrângi vărul, pe adevăratul rege, nu te voi ierta niciodată! Nu te voi mai numi niciodată „soțul meu“, pentru mine vei fi ca mort!

El dă drumul mâinii mele, de parcă aș fi un copil cu toane, și rostește cu tristețe:

— Știam că vei spune asta. Cu toate că fac ce cred că e mai bine pentru amândoi. Ba chiar fac ce cred că e mai bine pentru Anglia, ceea ce e mai mult decât pot spune mulți în aceste vremuri tulburi.

Aprilie 1471

Sosește din Londra, de la uzurpatorul Edward, chemarea la luptă și soțul meu pornește în fruntea armatei sale de arendași ca să se alătore noului său stăpân. E atât de grăbit să plece încât jumătate din oameni încă nu sunt înarmați și maestrul lui de călărie rămâne în urmă ca să se încredințeze că parii ascuțiți și săbiile de curând făurite sunt încărcate în căruțele ce-i vor urma pe soldați.

Stau în picioare în curtea grajdurilor și-i privesc pe oameni cum își iau locul în convoi. Mulți dintre ei au luptat în Franța; mulți au mai luat parte și la alte bătălii în țară. Am în fața mea niște bărbați deprinși cu războiul, cu primejdia și cu cruzimea. Preț de o clipă înțeleg dorința arzătoare de pace a soțului meu, însă apoi îmi aduc aminte că susține regele nepotrivit și-mi ațâț iarăși mânia.

El iese din casă, purtând cizmele cele mai bune și mantia groasă de călătorie pe care mi-a dat-o când am mers să-mi văd băiatul. Atunci, bunătatea lui m-a bucurat, dar după aceea soțul meu m-a dezamăgit. Îl privesc cu chipul împietrit, disprețuindu-i aerul rușinat.

— Mă vei ierta dacă vom învinge și-ți voi putea aduce băiatul acasă, spune el cu nădejde.

— Vă veți afla în tabere potrivnice, răspund cu răceală. Tu vei lupta într-o tabără, iar cumnatul și băiatul meu, în cealaltă. Îmi ceri să nădăjduiesc că Jasper, cumnatul meu, va fi înfrânt sau ucis, căci numai așa băiatul meu va avea nevoie de un nou tutore. Nu pot face una ca asta.

El oftează.

— Bănuiesc că nu. Îmi dai, chiar și așa, binecuvântarea ta?

— Cum pot să te binecuvântează, când alegerea ta e blestemată?! întreb poruncitor.

El nu-și poate păstra zâmbetul pe buze.

— Măcar te vei ruga pentru siguranța mea cât sunt plecat?

— Mă voi ruga să-ți vină mintea la cap și să schimbi tabăra în toiul bătăliei. Ai putea să faci asta și să te încrezinți că te afli de partea învingătorului. Atunci mă voi ruga pentru victoria ta.

— Asta ar fi de-a dreptul necinstit, îmi atrage el atenția cu blândețe.

Îngenunchează dinaintea mea, îmi ia mâna și mi-o sărută, iar eu mă încăpățânez să nu-i ating creștetul cu cealaltă mână, ca să-i dau binecuvântarea. Se ridică și se duce la lespede de încălecat. Îl aud cum icnește din pricina efortului cu care urcă pe ea și se saltă în șa, iar preț de o clipă mi-e milă că un bărbat care nu mai e tânăr și căruia nu-i place deloc să-și lase căminul e silit să plece la luptă într-o zi caldă de primăvară. El întoarce calul și ridică mâna în semn de salut.

— Rămas-bun, Margaret. Și-ți spun: „Dumnezeu să te binecuvânteze“, chiar dacă tu nu vrei să-mi spui asta.

Mă gândesc că e lipsit de bunătate din partea mea să stau așa, cu brațele pe lângă trup și cu fața încruntată, dar îl las să plece fără a-i trimite o beza, fără a-i da binecuvântarea, fără a-i cere să se întoarcă teafăr. Îl las să plece fără un cuvânt și fără un gest de iubire, fiindcă pleacă să lupte pentru dușmanul meu, prin urmare acum mi-e și el dușman.

Primesc vești de la el după câteva zile. Al doilea scutier al său se întoarce zorit fiindcă a uitat întăriturile cămășii lui de zale. Îmi aduce testamentul pe care l-a scris soțul meu la repezeală, gândindu-se că bătălia va începe neîntârziat.

— Ce, crede că va muri? întreb cu cruzime când omul mi-l dă să-l pun la păstrare.

— E foarte amărât, îmi răspunde el cu sinceritate. Să-i duc vreun mesaj care să-l înveselească?

— Nici un mesaj, răspund întorcându-i spatele.

Nici un bărbat care luptă sub flamura York, împotriva intereselor fiului meu, nu va primi de la mine vreun mesaj de speranță. Cum aş putea? Trebuie să mă rog ca York să dea greș și să fie înfrânt. Trebuie să mă rog pentru înfrângerea soțului meu. Mă voi ruga să nu fie ucis, dar cu toată sinceritatea, Dumnezeu mi-e martor, nu pot face mai mult de-atât.

Petrec noaptea aceea, toată noaptea, în genunchi, rugându-mă pentru victoria casei mele, Casa de Lancaster. Servitorul spunea că ei se adună în preajma Londrei și vor porni să se întâlnească cu forțele noastre, care se strâng cu miile, undeva în apropiere de Oxford. Edward își va duce trupele în marș pe marele drum dinspre apus și cele două oștiri se vor întâlni undeva în cale. Mă aștept ca Warwick să învingă în numele regelui nostru, chiar dacă amândoi băieții York, George de Clarence și Richard de Gloucester, vor lupta alături de fratele lor mai mare. Warwick e comandantul cu mai multă experiență; el i-a învățat pe băieții York tot ce știu despre război. Și Warwick are oștirea mai mare. Warwick are dreptatea de partea lui. Regele nostru, un monarh uns, un om sfânt, e ținut prizonier în Turnul Londrei la porunca uzurpatorului York. Cum îi poate îngădui Dumnezeu temnicerului său să iasă victorios? Soțul meu se află acolo, în rândurile armatei York, dar eu trebuie să mă rog pentru înfrângerea lui. Sunt de partea Casei de Lancaster, sunt de partea regelui, sunt de partea lui Jasper și sunt de partea fiului meu.

Trimit servitori la Guildford după vești în fiecare zi, așteptându-mă să sosească de la Londra călăreți care să vorbească despre o bătălie, dar nimeni nu știe ce se petrece până nu se întoarce unul dintre oamenii noștri, înaintea tuturor celorlalți, călare pe un cal furat, ca să-mi spună că

soțul meu Henry e rănit și trage să moară. Îl ascult până la capăt, stând singură în curtea grajdurilor, până când cineva se gândește să trimită după una dintre doamnele mele; aceasta mă ține strâns de braț ca să mă sprijine, în timp ce omul îmi povestește despre o bătălie a sorților schimbători și a încurcăturii. Era ceață deasă, alinierea armatelor s-a schimbat, contele de Oxford a schimbat tabăra, sau cel puțin așa spunea cineva; s-a stârnit o spaimă cumplită când a atacat tabăra noastră, iar Edward a ieșit din ceață șarjând, ca însuși diavolul, și forțele Lancaster s-au desfăcut în fața lui.

— Va trebui să merg să-l aduc acasă, spun întorcându-mă spre vechil. Pregătește o căruță ca să-l putem căra și pune în ea o saltea de puf și tot ce va avea nevoie. Feșe, pesemne, și leacuri.

— Chem doctorul să vă însoțească, răspunde el.

O iau ca pe un reproș, pentru că n-am fost niciodată prea pricepută nici la îngrijirea bolnavilor, nici la plantele de leac.

— Și preotul, adaug.

Îl văd că tresare și știu la ce se gândește: că stăpânul lui ar putea avea nevoie de ultima împărțășanie, că ar putea fi la un pas de moarte chiar în clipa aceea.

— Și vom pleca neîntârziat, îl înștiințez, chiar azi.

Merg călare în fața căruței încete, dar călătoria e lungă și grea și ajungem la Barnet când amurgul de primăvară se așterne asupra drumului noroios. Peste tot, de-a lungul drumului, sunt soldați care cer ajutor să ajungă acasă ori zac lângă gardul viu, murind pentru că n-au prieteni sau rude sau pe cineva căruia să-i pese de ei. Uneori ne scoate de pe drum câte un grup de oameni înarmați care se grăbește să ajungă din urmă grosul oștirilor. Văd lucruri hidoase: un bărbat cu jumătate din față retezată de sabie, altul care-și leagă cămașa peste burtă ca să-și împiedice mâțele să iasă. Doi bărbați agățați unul de altul ca bețivii, încercând să se ajute unul pe altul să ajungă acasă pe doar trei picioare. Merg călare de-a lungul drumului, tăind peste câmpuri ori de câte ori pot ca să ocolesc grupurile răzlețe

de muribunzi, străduindu-mă să nu mă uit la bărbații care se clatină în jurul meu, străduindu-mă să nu văd armele, armurile și leșurile împrăștiate pretutindeni în jur, de parcă pe câmpuri ar crește niște recolte stranii și cumplite.

Văd femei care, ca niște ciori, se apleacă asupra muribunzilor și le scotocesc prin haine, căutând bani sau nestemate. Din când în când, câte un cal dezlegat se apropie la trap de al meu, cerând cu un nechezat tovărășie și mângâiere. Văd câțiva cavaleri care au fost trași din șa și omorâți și unul pe care armura l-a protejat atât de bine încât a murit în ea, cu fața făcută terci sub coif. Când un tâlhar trage de coif în sus, se desprinde și capul odată cu el, iar creierii se revarsă prin vizieră. Stau cu mâna încheștată pe rozariu și rostesc la nesfârșit *Bucură-te, Marie*, ca să mă țin în șa și să-mi silesc voma să rămână în gât. Calul meu pășește prevăzător, de parcă și pe el l-ar scârbi mirosul de sânge și ar ști că ne aflăm pe pământ periculos. Habar n-am avut că va fi atât de cumplit! Habar n-am avut că va fi așa!

Nu-mi vine să cred că a fost așa pentru Ioana d'Arc. M-am gândit întotdeauna la ea călare pe un cal alb, cu flamura cu crini și îngeri deasupra capului, curată. Nu m-am gândit niciodată la ea trecând prin mijlocul unui măcel, deși a făcut-o negreșit, așa cum o fac și eu acum. Dacă asta e voia Domnului, atunci are o înfățișare stranie și cumplită. Nu știam că Dumnezeuul bățăliilor e atât de mârșav. N-am știut niciodată că un sfânt poate să ceară astfel de chinuri. Parcă am merge prin valea umbrelor morții, iar noi o străbatem ca niște vestitori ai morții, căci nu dăm un strop de apă, deși oamenii întind rugător mâinile spre mine, arătându-și gurile năclăite de sânge, din care le-au fost scoși toți dinții. Nu îndrăznim să ne oprim și să-i dăm să bea vreunuia, căci atunci s-ar năpusti toți asupra noastră, așa că maestrul de călărie merge înainte cu biciul și strigă: „Faceți loc pentru lady Margaret Stafford!“, iar răniții se trag anevoie din calea noastră și-și feresc capul de șfichiul biciului.

Un înaintaș călare se întoarce la noi și ne spune că l-au găsit pe soțul meu, la un han din Whetstone, și-l urmărim pe

potecile noroioase care duc la cătun. Hanul e doar o cârciumă de țară cu două odăi pentru călătorii aflați în trecere. Șovăi să descalec, temându-mă să cobor printre morții vii, dar în cele din urmă descalec și intru. Mă tem grozav că-mi voi găsi soțul mutilat oribil, ca bărbații de pe drum, sau spintecat de-o secure de luptă; îl găsesc însă lungit pe un pat de scânduri în odaia din fund, cu o eșarfă legată strâns în jurul pântecului. Întoarce capul la intrarea mea și reușește să suradă când mă vede.

— Margaret, n-ar fi trebuit să vii!

— Sunt în siguranță și în urmă vine căruța, ca să te ducem acasă.

Fața i se luminează când pomenesc de căminul nostru.

— Mă voi bucura să-mi văd casa. Au fost clipe când am crezut că n-o voi mai vedea niciodată.

După oarecare șovăială întreb:

— A fost foarte rău? York a învins?

— Da, încuviințează el. Am obținut o mare victorie. I-am atacat la deal, prin ceață, cu toate că ei erau de două ori mai mulți. Nimeni în afară de York n-ar fi îndrăznit una ca asta! Cred că e de neînving.

— Așadar, s-a isprăvit?

— Nu. Regina de Lancaster a debarcat cu armata ei undeva în Devon. Toți bărbații în stare să mărșăluiească i s-au alăturat și Edward a pornit cu toată graba s-o prindă pe drum și s-o împiedice să primească întăriri în Țara Galilor.

— În Țara Galilor?

— Va merge negreșit la Jasper, spune el. Va afla că Warwick, aliatul ei, e mort și că armata asta e înfrântă, dar dacă reușește să ajungă la Jasper și la oamenii strânși de el, poate lupta mai departe.

— Așadar, Edward încă mai poate fi învins și toate astea... — mă gândesc la bărbații care se târăsc pe drum spre miazăzi, strigând de durere — toate astea vor fi fost zadarnice!

— Toate astea sunt de fiecare dată zadarnice. Încă nu înțelegi? Fiecare moarte e o moarte fără rost; fiecare bătălie

ar fi trebuit să fie împiedicată. Dar dacă Edward reușește s-o învingă pe regină și s-o întemnițeze alături de soțul ei, atunci se va isprăvi cu adevărat.

Aud calul doctorului și mă ridic să-i deschid ușa.

— Să rămân să ajut? îl întreb fără prea mare însuflețire pentru această treabă.

— Du-te, spune Henry. Nu vreau să vezi.

— Ce rană ai?

— O tăietură de sabie peste pântec. Du-te și poruncește să ți se ridice tabăra pe câmp, în spatele hanului. Aici nu se găsesc paturi. Ai grijă să se pună gărzi care să te păzească, împreună cu bunurile tale. Aș vrea să nu fi venit!

— Trebuia să vin. Cine altcineva s-o facă?

Îmi zâmbește în felul lui strâmb și spune:

— Mă bucur să te văd. În noaptea dinaintea bătăliei eram atât de bolnav de frică încât mi-am făcut chiar testamentul.

Încerc să zâmbesc cu milă, dar mă tem că-și dă seama că-l socotesc nu doar un trădător, ci și un laș.

— Eh, în sfârșit! oftează el. Ce-i făcut e bun făcut. Du-te, Margaret, și întreabă-l pe hangiu ce-ți poate găsi pentru cină.

Nu fac ce-mi cere soțul meu. Nu, firește că nu. În vreme ce el zace într-un han murdar, slujit de doctorul nostru ca un erou rănit în luptă pentru cauza York, regina Angliei mărsăluiește cât poate de repede spre fiul meu și spre Jasper, singurul meu prieten adevărat, incredințată că ei își adună și-și înarmează oamenii ca să plece la luptă cu ea. Îl chem pe flăcăul care călărește în fața mea, e tânăr și credincios și va merge repede. Îi dau un bilet pentru Jasper și-i poruncesc să pornească spre apus cât de iute poate și să găsească niște soldați mărsăluind sub flamura Lancaster îndreptându-se spre Țara Galilor ca să se alătore oștirii strânse de Jasper. Îi spun să se apropie de ei ca prieten și să le ceară să-i dea contelui scrisoarea, făgăduindu-le o răsplată. Scriu :

Jasper,

Soțul meu a schimbat tabăra și acum e dușmanul nostru. Scrie-mi neîntârziat care-ți sunt șansele și că băiatul meu e ferit de primejdii. Edward a câștigat bătălia la Barnet și a pornit în marș să vă găsească, pe tine și pe regină. Îl are pe rege în Turn și Londra de partea lui. Știe că regina a debarcat și bănuiește că se îndreaptă spre tine. Dumnezeu să te binecuvânteze și să te apere! Dumnezeu să-mi apere băiatul, păzește-l cu prețul vieții tale!

N-am la mine nici ceară, nici pecete, așa că împăturesc scrisoarea de două ori. N-are nici o însemnătate dacă o citește cineva. Răspunsul va fi cel care va dezvălui foarte multe. După aceea, și numai după aceea, merg să caut pe cineva care poate să-mi pregătească ceva pentru cină și să-mi găsească un pat pentru noaptea aceea.

Vara anului 1471

N-a fost ușor să-mi duc soțul acasă, deși el nu s-a plâns și m-a implorat să merg înainte. Însă mi-am făcut datoria de soție față de el, cu toate că el n-a reușit să-și facă datoria față de mine. N-a fost ușor să trecem vara după ce am aflat în cele din urmă ce s-a întâmplat când forțele reginei s-au întâlnit cu oștirea lui Edward. Erau în apropiere de Tewkesbury, iar regina și proaspăta ei noră, Anne Neville, fata cea mică a lui Warwick, au cerut sanctuar într-o mănăstire și au așteptat vești, așa cum așteptau vești toate femeile din Anglia.

A fost o bătălie lungă și grea, cu forțele împărțite egal între oștenii celor două tabere, istoviți de marșuri forțate prin soarele arzător. Edward a învins, fie să putrezească în iadul pe care-l merită, iar prințul, prințul nostru de Wales, a murit pe câmpul de luptă, ca o floare tăiată la seceriș. Mama lui, regina Margareta de Anjou, a fost luată prizonieră, și Anne Neville împreună cu ea, iar Edward de York s-a întors la Londra ca un cuceritor. A lăsat în urmă un câmp de luptă scaldat în sânge. Chiar și curtea bisericii de la Tewkesbury a trebuit să fie spălată, frecată și sfințită din nou, după ce el le-a dat voie oștenilor lui să intre și să-i omoare pe oamenii din tabăra Lancaster care se ascundeau acolo ca să ceară sanctuar. Nimic nu e sfânt pentru York, nici măcar casa Domnului. Vărul meu, Edmund Beaufort, ducele de Somerset, care a venit acasă la noi să-i ceară soțului meu să lupte alături de el, a fost târât afară din sanctuarul Abăției Tewkesbury și spintecat în piață : o moarte de trădător.

Edward a intrat în Londra într-o procesiune triumfală, cu regina Margareta de Anjou în suită, și în aceeași noapte regele nostru, adevăratul rege, singurul rege, regele Henric de Lancaster, a murit în odăile sale din Turn. S-a spus că era bolnav, că avea sănătatea șubredă. Dar eu am știut în adâncul inimii că a murit ca un martir, de sabia uzurpatorilor York.

I-am cerut soțului meu voie să lipsesc toată luna iunie și m-am dus la călugărițele de la Abația Bermondsey. Am petrecut patru săptămâni în genunchi, rugându-mă pentru sufletul regelui, pentru sufletul fiului său și pentru văduva lui cea înfrântă. M-am rugat pentru răzbunare împotriva Casei de York și a lui Edward, m-am rugat să-și piardă și el fiul, iar soția lui, Elizabeth cea mereu plină de succes, frumoasă și acum triumfătoare, să cunoască durerea cumplită de a-și pierde un băiat, așa cum a cunoscut-o regina noastră. M-am îndurat să plec acasă doar după ce l-am auzit pe Dumnezeu șoptindu-mi, în acele nopți negre de rugăciune, că-mi voi primi răzbunarea, că dacă sunt răbdătoare, aștept și pun lucrurile la cale, voi triumfa. Atunci am putut în sfârșit să mă întorc acasă, să-i zâmbesc soțului meu și să mă prefac împăcată.

Jasper a rezistat în Țara Galilor până în septembrie, iar apoi mi-a scris că e încredințat că și el, și Henry vor fi mai în siguranță afară din țară. Dacă Edward se poate război cu bărbați aflați în sanctuar, ba chiar cu un sfânt neajutorat în odăile sale personale, atunci cu siguranță că-mi poate ucide fiul, pentru simpla crimă a numelui pe care-l poartă și a moștenirii lui. Adevăratul prinț de Wales a murit la Tewkesbury, Dumnezeu să-l binecuvânteze, și asta mă împinge și mai aproape de tronul Lancaster, iar Henry e fiul și moștenitorul meu. Dacă, în anii ce vor veni, oamenii vor căuta un pretendent Lancaster la tronul uzurpat al Angliei, îl vor putea chema pe Henry Tudor. Aceasta e ursita lui și aceasta e primejdia lui, și le văd pe amândouă adevărindu-se.

York domină; nimic nu-l poate distruge acum. Dar Henry e tânăr și are dreptul la tron. Trebuie să-l ferim de pericol și să-l pregătim de război.

Merg în odaia soțului meu și văd că nu-i lipsește nimic. Are un pat bine făcut, carafa cu bere slabă pe o masă lângă el, cărțile în cutia lor, hârtia de scris pentru însemnări pe pupitrul de scris: are în jur tot ce și-ar putea dori. Șade în jilțul lui, cu pântecul înfășurat strâns, pământiu din cauza durerii, părând mai bătrân decât anii pe care-i are.

— Am primit vești de la Jasper, din Țara Galilor, îi spun sec. Pleacă în exil.

Soțul meu așteaptă să urmez.

— Îl ia pe fiul meu cu el, adaug. Un băiat care e moștenitorul spiței Lancaster nu se află în siguranță în Anglia.

— Sunt de acord, răspunde el netulburat. Dar nepotul meu, Henry Stafford, e în siguranță la curtea York. I s-a primit jurământul de credință. Oare Henry al tău n-ar trebui să i se înfățișeze regelui Edward și să se ofere să-l slujească?

Clatin din cap.

— Vor pleca în Franța.

— Ca să pună la cale o nouă navală asupra Angliei?

— Pentru siguranța lor. Cine știe ce va urma? Trăim vremuri frământate.

— Aș vrea să fii cruțată de necazuri, spune el cu blândețe. Mi-aș dori să-i ceri lui Jasper să ocolească necazurile, nu să le pricinuiască.

— Nu caut necazuri și nici Jasper n-o face. Îți cer doar să-mi îngădui să plec la Tenby ca să-i văd ridicând ancora. Vreau să-mi iau rămas-bun de la fiul meu.

El tace câteva clipe. Trădătorul ăsta, lașul ăsta, întins fără grijă în patul lui, are dreptul să-mi poruncească. Mă întreb dacă îndrăznește să mă oprească și dacă eu îndrăznesc să-l înfrunt.

— Asta înseamnă să te pui în pericol.

— Trebuie să-l văd pe Henry înainte să plece! Cine știe când se va putea întoarce în siguranță? Are paisprezece ani, va deveni bărbat până să-l văd din nou.

El oftează și atunci știu că am câștigat.

— Vei lua cu tine o gardă întreagă?

— Firește.

— Și te vei întoarce dacă drumurile sunt închise?

— Da.

— Atunci poți să mergi să-ți iei rămas-bun de la fiul tău. Dar să nu faci nici o făgăduială față de ei, nici față de viitorul Casei de Lancaster. Cauza voastră a fost înfrântă definitiv la Tewkesbury. Casa lui Henry a fost distrusă la Tewkesbury. S-a isprăvit! Sfatul tău pentru ei ar trebui să fie acela de-a căuta o cale să se întoarcă pașnic.

Mă uit la el, știind că fața mea e sfidătoare și rece.

— Știu că s-a isprăvit. Cine să știe mai bine decât mine?! Cauza mea e cea învinsă, capul casei mele e cel ucis, soțul meu e cel rănit luptând în tabăra greșită și fiul meu e cel care pleacă în exil. Cine să știe mai bine decât mine că orice nădejde pentru țara mea e moartă?!

Septembrie 1471

Tenby, Țara Galilor

Mă uit peste apa luminoasă din portul Tenby, nevenindu-mi să cred. Soarele scânteiază și adie un vânt ușor; e o zi numai bună ca să navighezi de plăcere, nu ca să stau acolo, înconjurată de mirosul peștelui, simțind cum mi se frânge inima.

Cătunul ăsta e cu trup și suflet de partea lui Jasper, așa că pescarii și nevestele lor bocănesc cu saboții lor grosolani de lemn pe străzile pietruite ce duc la cheiul unde saltă pe valuri micuța corabie ce așteaptă să-mi ia fiul de lângă mine. Unele femei au ochii roșii din pricina exilului stăpânului lor, însă eu nu lăcrimez. Nimeni nu și-ar da seama, privindu-mă, că aș fi în stare să plâng o săptămână.

Fiul meu a crescut și mai mult; acum e înalt cât mine – un tânăr de paisprezece ani ai cărui umeri încep a se lăți, cu ochii căprui la aceeași înălțime cu ai mei – și e palid, deși pistruii văratici îi împestrițează nasul ca picățelele de pe un ou cald de pasăre. Mă uit lung la el, văzând deopotrivă copilul care a devenit bărbat și băiatul care ar trebui să fie rege. Gloria maiestății a ajuns la el. Regele Henric și fiul lui, prințul Edward, sunt morți amândoi. Acest băiat, băiatul meu, e moștenitorul Casei de Lancaster. Nu mai e băiatul meu, copilul aflat în grija mea, ci e regele de drept al Angliei.

— Mă voi ruga pentru tine în fiecare zi și-ți voi scrie, îi spun cu glas scăzut. Ai grijă să-mi răspunzi; voi vrea să știu cum îți este. Și ai grijă să-ți faci rugăciunile și să te ții de învățătură.

— Da, milady mamă, răspunde el supus.

— Voi avea grijă de el, mă încredințeză Jasper.

Ochii ni se întâlnesc preț de o clipă, dar nu ne împărtășim nimic altceva decât o hotărâre mohorâtă de a încheia această despărțire, de a începe acest exil, de a-l feri de primejdii pe acest băiat prețios. Cred că Jasper e singurul bărbat pe care l-am iubit, poate singurul pe care-l voi iubi vreodată. Dar între noi n-a fost vreme pentru vorbe de iubire; ne-am petrecut cea mai mare parte din viață luându-ne rămas-bun.

— Vremurile se pot schimba, îi spun lui Henry. Edward pare să fie cu totul stăpân pe tron acum, că regele nostru e în mormânt și prințul nostru e mort și el, dar eu nu mă dau bătută. Nu te da nici tu bătut, fiule! Facem parte din Casa de Lancaster, ne-am născut ca să stăpânim Anglia! Am spus-o înainte și am avut dreptate. Voi avea dreptate din nou. Să nu uiți asta!

— Nu, milady mamă.

Jasper îmi ia mâna și o sărută, se înclină și se îndreaptă spre micuța corabie. Îi aruncă de pe chei căpitanului câteva boccele cu lucruri și apoi, ținându-și cu grijă sabia în aer, pășește în vasul de pescuit. El, care stăpânea jumătate din Țara Galilor, pleacă aproape fără nimic! Asta e într-adevăr înfrângere! Jasper Tudor părăsește Țara Galilor ca un condamnat fugar. Simt cum îmi arde în pântec dușmănia față de uzurpatorii York.

Fiul meu îngenunchează dinaintea mea; îmi las mâna pe creștetul lui moale, cald și-i spun:

— Dumnezeu să te binecuvânteze și să te păzească, fiul meu!

Apoi se ridică și pleacă într-o clipă, pășind ușor pe pietrele de pavaj murdare. Coboară în salturi treptele portului, ca o căprioară, urcă pe micuța corabie și-i văd ridicând ancora înainte să apuc să mai spun vreo vorbă. Pleacă înainte să-l pot sfătui cum să se poarte în Franța; pleacă înainte să-l pot preveni despre primejdiile lumii. E prea repede, mult prea repede și prea definitiv! A plecat.

Se desprind de zidul cheiului și întind pânzele; vântul le face să fluture și le leagă bine. Se aude un scârțâit, semn că pânzele și catargul preiau apăsarea, și apoi micuța corabie

începe să se miște, întâi încet, apoi mai repede, îndepărându-se de zidul portului. Îmi vine să strig: „Întoarceți-vă!“. Îmi vine chiar să strig: „Nu mă părăsiți! Nu plecați fără mine!“, ca un copil. Dar nu pot să-i chem înapoi în ghearele primejdiei și nu pot nici să fug cu ei. Trebuie să-l las să plece – pe fiul meu, fiul meu cu păr castaniu, trebuie să-l las să plece pe mare în exil, fără să știu măcar când îl voi revedea.

Când ajung acasă – amorțită de drum și de neconținutele rugăciuni murmurate la fiecare pas, cu dureri de spate din pricina scuturăturilor calului și cu ochii uscați și umflați – descopăr că doctorul e din nou lângă soțul meu. A fost un drum lung și sunt istovită de călătorie și măcinată de suferința pierderii fiului meu. Pe drum m-am întrebat la fiecare pas unde e în clipa aceea și când îl voi vedea, ba chiar, dacă-l voi mai revedea vreodată. Nu găsesc putere nici măcar să mă prefac îngrijorată când văd calul doctorului în grajd și pe servitorul lui așteptând în sală. De când ne-am întors după bătălia de la Barnet, o îngrijitoare sau alta – sau doctorul, sau spițerul, sau bărbierul-felcer – s-au perindat neconținut prin casa noastră. Mă gândesc că a venit să se îngrijească de obișnuitele văicăreli de durere ale soțului meu din pricina răni. Tăietura de-a curmezișul pântecului s-a vindecat de mult, lăsând în urmă o cicatrice ieșită în afară, dar lui îi place să facă mare caz de ea, vorbind despre cele pătimate în război și despre clipa când sabia s-a abătut asupra lui, despre visele pe care încă le are noaptea.

Sunt obișnuită să nu-i iau în seamă văicărelele sau să-i spun să bea o băutură liniștitoare și să se culce devreme, așa că atunci când valetul odăii de culcare mă oprește la intrarea în sală, nu mă pot gândi decât că-mi doresc să mă spăl și să mă schimb de hainele murdare. Aș trece pe lângă el, dar are un aer poruncitor, ca și cum ceva ar merge cu adevărat rău. Îmi spune că spițerul macină ierburi de leac în distilerie, iar doctorul e cu soțul meu, așa că poate ar

trebui să mă pregătesc de vești proaste. Chiar și atunci când mă așez în jilț și pocnesc din degete ca să vină pajul să-mi scoată cizmele, abia dacă-l ascult. Dar omul se frământă mai departe. Acum se crede că rana a fost mai adâncă decât ne-am dat seama și a rămas nevindecată, poate sângărând pe dinăuntru. Îmi amintește cu tristețe că soțul meu n-a mai mâncat bine de la bătaie încoace – dar tot mănâncă mult mai mult decât mine, care țin post negru în fiecare zi de sărbătoare și-n fiecare vineri. Nu poate să doarmă, ci doar să ațipească din când în când – dar tot doarme mai mult decât mine, care mă trezesc de două ori noaptea, în fiecare noapte, ca să-mi fac rugăciunile. Pe scurt, e ceva și nimic, ca de obicei. Îi fac semn să plece și îi spun că voi veni neîntârziat, dar el tot se mai învârte în preajma mea. Nu e prima oară când servitorii se agită în jurul soțului meu, crezându-l pe moarte, ca să descopere că a mâncat fructe prea coapte sau a băut prea mult vin, și sunt încredințată că nu va fi nici ultima.

Nu i-am reproșat niciodată că și-a sacrificat sănătatea ca să urce pe tron un uzurpator și l-am îngrijit cu răbdare, așa cum trebuie s-o facă o soție bună: mie nu mi se poate reproșa nimic. Dar el știe că-l învinovățesc pentru înfrângerea regelui meu și știe că-l voi învinovăți și pentru pierderea fiului meu.

Îl dau pe valet la o parte și merg să-mi spăl fața și mâinile și să-mi schimb rochia murdară de pe drum, așa că trece aproape un ceas până mă duc în odăile soțului meu, unde intru fără zgomot.

— Mă bucur că ați venit în sfârșit, lady Margaret, căci nu cred că mai are mult! îmi spune încet doctorul.

Mă aștepta în anticamera odăii de culcare a soțului meu.

— Nu mai are mult? repet.

Mintea mi-e atât de plină de fiul meu, urechile mele stau ciulite să prindă zgomotele unei furtuni care ar putea să-i abată de la drumul lor sau chiar – te rog, Doamne, cruță-l! – să scufunde micuța corabie, încât nu înțeleg ce vrea să spună doctorul.

— Îmi pare rău, lady Margaret, mă lămurește el, crezându-mă prostită de îngrijorarea de soție. Însă mă tem că nu mai am ce face.

— Nu mai ai ce face? repet iarăși. De ce, care-i pricina? Ce vrei să spui?

El ridică din umeri.

— Rana e mai adâncă decât credeam și acum nu mai poate mânca nimic. Mă tem că stomacul i-a fost tăiat pe dinăuntru și nu s-a vindecat. Mă tem că nu mai are mult de trăit. Poate doar să bea bere slabă, vin și apă; nu-l putem hrăni.

Îl privesc fără să înțeleg, apoi trec pe lângă el, deschid ușa odăii de culcare a soțului meu și intru cu pași mari.

— Henry?

Fața lui pe pernă are culoarea cenușii, pământie pe pânda albă. Buzele-i sunt aproape negre. Văd cât de slab și de scofâlcit a ajuns în cele câteva săptămâni cât am lipsit.

— Margaret! rostește el, încercând să zâmbească. Mă bucur atât de mult că te-ai întors în sfârșit acasă!

— Henry...

— Băiatul tău a plecat cu bine?

— Da.

— Asta-i bine, asta-i bine. Te vei bucura să-l știi ferit de primejdii. Poți face mai târziu cerere să se întoarcă. Nu vor fi lipsiți de generozitate față de tine când vor afla despre mine...

Tresar. Înțeleg dintr-odată limpede ce vrea să spună: că voi fi văduvă și voi cere favoarea regelui a cărui slujire l-a costat pe soțul meu viața.

— Ai fost o soție bună, zice el cu bunătate. Nu vreau să mă jelești.

Strâng din buze. N-am fost o soție bună și știm amândoi lucrul ăsta.

— Ar trebui să te căsătorești din nou, urmează el răsuflând iute. Dar de astă dată alege-ți un soț care să te slujească în lume. Ai nevoie de măreție, Margaret! Ar trebui să te măriți cu un bărbat foarte apreciat de rege, de acest rege, de regele de York — nu un bărbat care-și iubește căminul și câmpurile.

— Nu vorbi despre asta! îi șoptesc.

— Știu că te-am dezamăgit, urmează el cu glasul răgușit. Și-mi pare rău. N-am fost potrivit pentru vremurile

astea. (Zâmbește în felul lui strâmb.) Tu ești. Ar fi trebuit să fii un mare comandant, ar fi trebuit să fii o Ioana d'Arc.

— Odihnește-te, îi spun cu glas slab. Poate că te vei face bine.

— Nu, cred că s-a zis cu mine. Dar te binecuvântează, Margaret, la fel și pe băiatul tău, și cred că-l vei aduce acasă în siguranță. Negreșit, dacă e cineva în stare de asta, aceea ești tu. Fă pace cu Casa de York, Margaret, și-ți vei putea aduce băiatul acasă. Asta-i ultimul sfat pe care ți-l dau. Uită de visele în care-l vezi rege; s-a isprăvit cu asta, știi bine. Mulțumește-te să-l vezi acasă în siguranță, așa e cel mai bine pentru el și pentru Anglia. Nu-l aduce acasă pentru o nouă bătălie, adu-l acasă pentru pace.

— Mă voi ruga pentru tine, spun încet.

— Îți mulțumesc. Acum cred că voi dormi.

Îl las să doarmă și iese fără zgomot, închizând ușa în urma mea. Le spun servitorilor să mă cheme dacă starea lui se înrăutățește sau dacă mă strigă și plec la capelă, unde îngenunchez pe pardoseala tare, de piatră, în fața altarului, fără să folosesc măcar o pernă. Mă rog la Dumnezeu să-mi ierte păcatele față de soțul meu și să-l primească în împărăția Lui cea sfântă, unde nu există război și nici împărați potrivnici. Abia când aud că începe să bată clopotul iar și iar în turnul de deasupra mea îmi dau seama că se ivesc zorii, că am stat în genunchi toată noaptea și că acela care mi-a fost soț vreme de treisprezece ani a murit fără să mă cheme.

După doar câteva săptămâni, în care se fac zilnic slujbe pentru sufletul soțului meu în mica noastră capelă, un mesager cu panglică neagră la pălărie vine de la reședința mamei ca să-mi spună că ea a murit și înțeleg că acum sunt cu desăvârșire singură pe lume. Puținele rude care mi-au mai rămas sunt Jasper, aflat în exil, și fiul meu, alături de el. Sunt orfană și văduvă, iar copilul meu e departe. Vântul i-a abătut de la curs și în loc să debarce în Franța, cum stabiliserăm, au debarcat în Bretania. Jasper îmi scrie că

norocul ne surâde în sfârșit, căci ducele de Bretania i-a primit și le-a făgăduit ocrotire și ospitalitate în ducatul lui, și că probabil vor fi mai feriți de primejdii în Bretania decât ar fi fost în Franța, cu care e sigur că Edward va încheia un tratat de pace, de vreme ce acum vrea doar pace și nu-i pasă deloc de onoarea Angliei. Îi răspund pe dată:

Dragul meu frate Jasper,

Îți scriu ca să-ți spun că soțul meu, sir Henry Stafford, a murit în urma rănilor sale, așa că acum sunt văduvă. Mă adresez ție, capul Casei Tudor, ca să mă sfătuiești ce să fac.

Mă opresc. Scriu: „Să vin la tine?“, apoi tai și arunc foaia de hârtie. Scriu: „Pot să vin să-mi văd fiul?“. Apoi: „Te rog, Jasper...“

În cele din urmă scriu: „Aștept sfatul tău“ și trimit scrisoarea prin mesager.

Apoi aștept răspunsul.

Mă întreb dacă mă va chema. Mă întreb dacă va spune în sfârșit că putem fi împreună, cu băiatul meu.

Iarna 1471–1472

Port doliu după soțul meu și după mama și închid o mare parte din casă. Ca văduvă, nu se va aștepta din partea mea să-mi primesc vecinii, nu în primul an după pierdere; și cu toate că sunt o mare doamnă a Casei de Lancaster, nu voi fi chemată la curte și nici nu voi primi, în cele douăsprezece luni de doliu, vizite din partea acestui nou rege, a acestui rege al trandafirului înălbit, și din partea soției lui roditoare. Bănuiesc că vor să uite cu totul de mine și de Casa de Lancaster. Mai cu seamă mă îndoiesc că ea, care e mult mai vârstnică decât el – are acum treizeci și patru de ani! –, va vrea ca el să mă întâlnească în acest întâi an al meu de văduvie, când ar vedea-o pe moștenitoarea în vârstă de douăzeci și opt de ani a Casei de Lancaster, stăpână pe averea ei, gata să se căsătorească din nou. Poate ar regreta că a ales o nimeni.

Dar de la Jasper nu vine nici un mesaj care să mă cheme din siguranța Angliei la primejdiile și provocările vieții alături de el în Bretania. Îmi scrie în schimb că ducele de Bretania a promis să le ofere, lui și lui Henry, protecție. Nu-mi spune să mă duc la el. Nu vede că asta e șansa noastră, singura noastră șansă, și-i înțeleg foarte bine tăcerea. Și-a dedicat viața fiului meu, creșterii lui și punerii lui în stăpânirea numelui și a pământurilor ce i se cuvin. Nu va primejdui acest lucru căsătorindu-se cu mine ca să ne adunăm toți trei laolaltă în exil. Trebuie să mă țină în Anglia, păstrând moștenirea lui Henry, gospodărindu-i pământurile și urmărindu-i interesele. Jasper mă iubește, știu bine; dar, așa cum spune el, e o iubire curtenească, de la depărtare. Nu pare să-i pese cât de mare e depărtarea.

Îmi primesc înapoi pământurile de zestre și încep să cercetez cum stau lucrurile cu ele și să-i chem la mine pe vechili, ca să mă lămurească ce câștiguri se pot scoate de pe ele. Măcar soțul meu le-a întreținut bine; a fost un bun moșier, chiar dacă n-a fost un bun conducător de oameni. Un bun moșier englez, chiar dacă n-a fost un erou. Nu-l jelesc ca soție, așa cum l-a jelit Anne Devereux pe soțul ei, William Herbert. I-a făgăduit că nu se va recăsători nicio dată; a jurat că va intra în mormânt cu nădejdea de a-l întâlni în rai. Bănuiesc că erau îndrăgostiți într-un fel sau altul, deși căsătoriți prin contract. Bănuiesc că au găsit un fel de pasiune în căsnicia lor. E un lucru rar, dar nu cu neputință. Nădăjduiesc însă că nu i-au băgat în cap fiului meu că trebuie să-și iubească soția; un bărbat care va fi rege poate să se căsătorească doar din interes. O femeie cu judecată se va căsători întotdeauna doar ca să-și ridice familia la un rang mai înalt. Doar o neghioabă plină de pofte visează în fiecare noapte să se mărite din dragoste.

Poate că sir Henry a nădăjduit la mai mult decât la o afecțiune îndatoritoare din partea mea, dar eu mi-am dăruit iubirea fiului meu, familiei mele și lui Dumnezeu cu mult înainte să ne cunoaștem. Mi-am dorit încă din copilărie o viață de celibat și nici unul dintre soți nu m-a abătut de la chemarea mea. Henry Stafford a fost mai degrabă un om al păcii decât al pasiunii, iar în ultimii săi ani a fost un trădător. Dar, vorbind cu toată sinceritatea, acum că s-a dus, îmi dau seama că-mi lipsește mai mult decât mi-aș fi închipuit.

Îmi lipsește tovărășia lui. Casa părea mai caldă când era aici, și era mereu aici, ca un câine iubit lângă foc. Îmi lipsesc umorul lui sec și liniștit și bunul lui simț chibzuit. În primele luni de văduvie cuget îndelung la sfatul lui, că ar trebui să mă împac cu fiul lui York pe tron și cu fiul acestuia în leagănul regal. Poate că războaiele s-au isprăvit într-adevăr; poate că suntem în sfârșit înfrânți; poate că sarcina mea în viață e aceea de-a învăța smerenia: de-a trăi fără speranță. Eu, care m-am modelat după imaginea unei fecioare luptătoare, va trebui poate să învăț să devin o văduvă înfrântă. Poate că asta e voia aspră a lui Dumnezeu pentru mine și ar trebui să învăț să mă supun.

Preț de câteva clipe, doar câteva clipe, în vreme ce umblu fără astâmpăr prin casa mea tăcută, singură, în rochie neagră, mă întreb dacă să părăsesc cu totul Anglia și să mă alătur, nepoftită, lui Jasper și fiului meu în Bretania. Aș putea lua cu mine destulă avere cât să ne ajungă un an sau doi. M-aș putea mărita cu Jasper și am putea trăi ca o familie. Chiar dacă n-am revendica niciodată tronul pentru Henry, am putea să ne facem căminul nostru și să trăim ca niște exilați de viță regească.

E un vis pe care mi-l îngădui doar cât o bătaie de inimă plină de dor. Să trăiesc alături de băiatul meu și să-l privesc cum crește e o bucurie pe care Dumnezeu nu mi-a îngăduit-o. Dacă ar fi să mă mărit cu un bărbat din dragoste, ar fi pentru prima oară într-o viață în care au existat două uniuni lipsite de iubire. Dragostea dintre bărbat și femeie nu e drumul care mi-a fost hărăzit. Știu că Dumnezeu vrea să-mi slujesc fiul și casa în Anglia. Să fug în Bretania ca o țigancă pentru a fi cu ei ar însemna să renunț la orice șansă de-a obține să i se înapoieze fiului meu moștenirea de drept, să i se înapoieze titlul de drept și să se întoarcă în siguranță acolo unde-i e locul, în cele mai înalte cercuri din regat. Și nu pot să nu văd că Jasper alege cauza lui Henry în dauna mamei lui.

Chiar dacă sfatul dat de soțul meu pe patul de moarte e drept și Henry n-are nici un viitor ca rege al Angliei, tot trebuie să-i revendic titlul de conte și să încerc să obțin înapoierea pământurilor lui. Acesta e drumul pe care trebuie să pornesc acum. Dacă vreau să-mi slujesc familia și fiul, va trebui să-mi găsesc un loc de vază la curtea York, orice părere aș avea despre Edward și despre regina lui vrăjitoare. Voi învăța să le zâmbesc dușmanilor mei. Va trebui să-mi găsesc un soț care să aibă o înrăurire asupra lor, care să-mi poată oferi cel mai de seamă loc din regat, dar să aibă totuși atâta judecată cât să gândească singur și să-și slujească ambițiile proprii și pe ale mele.

Aprilie 1472

Îmi dau o lună ca să cumpănesc asupra curții York, curtea de uzurpatori a florii de măceș, și să mă întreb care dintre bărbații preferați de rege ar putea să mă ocrotească, împreună cu pământurile mele, și să-mi aducă băiatul acasă în siguranță. William, înnobilat acum drept lordul Hastings, cel mai bun prieten și tovarăș al regelui, are deja o nevastă și, oricum, îi e devotat cu trup și suflet lui Edward. N-ar pune niciodată interesul unui fiu vitreg înaintea regelui pe care-l iubește. Nu s-ar întoarce niciodată împotriva Casei de York, iar eu trebuie să mă mărit cu un bărbat pregătit să fie fidel cauzei mele. Sau, în cel mai bun caz, vreau un soț pregătit să devină trădător. Fratele reginei, sir Anthony Woodville, noul conte Rivers, ar fi o alegere, numai că e cunoscut pentru loialitatea și iubirea față de sora lui. Chiar dacă aș putea îndura să mă mărit cu cineva din familia parvenită a unei regine care și-a găsit soțul stând la marginea drumului ca o târfă, n-aș putea întoarce pe nimeni dintre rudele sale împotriva ei și a scumpului lor băiețel. Se țin uniți ca niște tâlhari ce sunt. Cei din familia Rivers curg împreună, o spune toată lumea. Mereu la vale, firește.

Cumpănesc asupra fraților regelui. Nu cred că ținesc prea sus. La urma urmei, sunt moștenitoarea Casei de Lancaster; ar fi cum nu se poate mai firesc ca tabăra York să mă abordeze și să vindece rănilor războiului prin căsătorie. George, fratele mijlociu al regelui, trădătorul încercat, e însurat deja cu fata cea mare a lui Warwick, Isobel, care probabil regretă în fiecare dimineață, când se trezește, ambiția tatălui ei de-a o mărita cu acest neghiob plin de sine; dar Richard, fratele mezin, e încă liber. Are aproape

douăzeci de ani, așa că ar fi o diferență cam de opt ani între noi, dar s-au văzut și partide mai prost întocmite. Aud despre el doar că-i e întru totul loial fratelui său ; însă odată căsătorit cu mine, cu un moștenitor la tron drept fiu vitreg, cum ar putea un tânăr, orice tânăr, să reziste ambiției trădătoare – și mai ales un York ?

Dar faptul că nu-l pot avea pe Edward, regele, mă macină pur și simplu, zi după zi, în vreme ce chibzuiesc la bărbatii cu care m-aș putea mărita. Dacă Edward n-ar fi fost prins în capcană de frumoasa Elizabeth Woodville, ar fi fost acum cea mai bună pereche pentru mine. Băiatul York și moștenitoarea Lancaster ! Împreună am fi putut să tămăduim rănilile țării noastre și să-l facem pe fiul meu următorul rege. Căsătorindu-ne, ne-am fi unit casele și am fi pus capăt rivalității și războiului. Nu-mi pasă câtuși de puțin de frumusețea lui, căci sunt lipsită de vanitate și de poftă trupească, dar justetea ideii de a-i fi soție și de a deveni regina Angliei mă bântuie ca o iubire pierdută. Dacă n-ar fi fost Elizabeth Woodville și felul nerușinat în care a pus mâna pe un bărbat tânăr, m-aș putea afla eu alături de el acum, regina Angliei, semnându-mi scrisorile „Margaret R.“. Se spune că e vrăjitoare, că l-a prins în laț prin farmece și că s-a măritat cu el în ziua de întâi mai ; oricât adevăr ar fi în asta, văd limpede că a împiedicat voia Domnului ademenind un bărbat care m-ar fi putut face regină. Pesemne că e o femeie mai mult decât afurisită.

Dar n-are rost să jelesc și, oricum, Edward ar fi un soț greu de respectat. Cum poți îndura să te supui unui bărbat înclinat mereu spre plăceri ? Ce i-ar putea porunci soției lui să facă ? Ce vicii ar putea să îmbrățișeze ? Culcându-se cu o femeie, ce plăceri întunecate și tainice ar putea să aștepte ? Mă cutremur gândindu-mă cum arată Edward dezbrăcat. Am auzit că e cu totul lipsit de morală. S-a culcat cu parvenita lui de soție și s-a cununat cu ea (probabil în ordinea asta), iar acum au un fiu frumos și puternic care să revendice tronul ce-i aparține de drept băiatului meu, și nu există nici o nădejde ca ea să moară la naștere, câtă vreme o păzește maică-sa, care e fără îndoială vrăjitoare. Absolut nici o șansă pentru mine, decât dacă reușesc să mă strecor

aproape de tron prin fratele lui cel mic, Richard. Nu mă voi așeza în drum ca să încerc să-l ademenesc, cum a făcut nevasta fratelui său, dar s-ar putea să-i fac o propunere care să-l ispitească.

Îl trimit pe John Leyden, intendentul meu, la Londra cu sarcina de-a se împrieteni și de-a cina cu intendentul casei lui Richard. Nu trebuie să spună nimic, ci doar să vadă cum stau lucrurile. Trebuie să afle dacă tânărul prinț se gândește la vreo logodnă, să descopere dacă l-ar ispiti pământurile pe care le stăpânesc în Derbyshire. Trebuie să-i șoptească la ureche că un fiu vitreg din neamul Tudorilor, al cărui nume poruncește întregii Țări a Galilor, e un băiat căruia ar merita să-i fie tată. Trebuie să întrebe răspicat dacă loialitatea sinceră a lui Richard față de fratele lui ar putea să se clatine într-atât încât să-și ia o soție din casa dușmană, dacă condițiile ar fi cele potrivite. Trebuie să afle ce ar putea primi tânărul drept preț pentru cununie. Trebuie să-i aducă aminte că, deși am cu opt ani mai mult ca el, sunt tot zveltă și atrăgătoare și încă n-am treizeci de ani; unii ar spune că sunt plăcută. Poate aș putea fi socotită chiar frumoasă. Nu sunt târfa blondă aleasă de frate-său, dar sunt o femeie cu demnitate și grație. O clipă, doar o clipă, mă gândesc la mâna lui Jasper pe talia mea, pe scara de la Pembroke, și la sărutul lui pe buzele mele înainte să ne desprindem unul de altul.

Intendentul meu trebuie să stăruie asupra faptului că sunt credincioasă și că nici o femeie din Anglia nu se roagă cu mai multă aprindere și nu face mai multe pelerinaje și că, deși ar putea crede că asta nu înseamnă nimic (la urma urmei, Richard e tânăr și dintr-o familie nesăbuită), să ai o soție la care Dumnezeu pleacă urechea, a cărei ursită e călăuzită de Sfânta Fecioară însăși, e un câștig. E ceva să ai în fruntea gospodăriei tale o femeie care are genunchi de sfântă încă din copilărie.

Dar toate astea sunt în zadar. John Leyden se întoarce acasă pe calul lui murg mare și clatină din cap spre mine, descălecând în fața intrării principale a reședinței de la Woking.

— Ce-i?! mă răstesc fără să-l salut, deși a făcut cale lungă și e roșu la față din pricina arșiței din mai.

Un paj dă fuga la el cu o cană mare de bere înspumată și Leyden își cufundă fața în ea, de parcă eu n-aș aștepta, de parcă eu n-aș sta însetată și flămândă toată ziua de vineri, în fiecare săptămână, și în zilele de sărbătoare.

— Ce-i? repet.

— O vorbă între patru ochi, răspunde el.

Așa aflu că are vești proaste; îl conduc nu în odăile mele personale, unde nu vreau un bărbat încins și nădușit care bea bere, ci în încăperea din stânga sălii celei mari, unde obișnuia soțul meu să vadă de treburile pământurilor sale. Leyden închide ușa după el și mă găsește dinaintea lui, privindu-l cu un chip sever.

— Ce-a mers prost? Ai stricat lucrurile?

— Nu eu. Planul a fost greșit. E deja însurat, spune el și mai ia o dușcă.

— Poftim?!

— A pus mâna pe cealaltă moștenitoare Warwick, sora lui Isobel care e măritată cu George. S-a însurat cu Anne Neville, văduva prințului de Wales, adică a lui Edward, prințul de Wales. Cel care a murit la Tewkesbury.

— Cum a putut?! întreb poruncitor. Mama fetei n-ar fi îngăduit într-o mie de ani să se întâmple una ca asta! Cum de-a îngăduit George? Anne e moștenitoarea pământurilor lui Warwick! Nu cred că l-a lăsat pe fratele lui s-o ia! Nu vrea să împartă cu Richard averea Warwick! Pământurile lor! Loialitatea întregii părți de la miazănoapte a regatului!

— N-a știut, gâlgăie intendentul meu din fundul halbei. Se zice că Richard a mers acasă la George, a găsit-o pe lady Anne ascunzându-se acolo, a luat-o, a ascuns-o el însuși și s-a însurat cu ea chiar și fără îngăduința Sfântului Părinte. Oricum, curtea e revoltată că Richard a luat-o de nevastă, dar acum e a lui, regele îl va ierta și nu există vreun soț nou pentru voi, milady.

Sunt atât de furioasă încât nu-i spun că poate să plece, ci ies din odaie cu pași mari, lăsându-l acolo cu berea în mâini, ca un nătâng. Când mă gândesc că am țintit la tânărul Richard și-n vremea asta el a curtat o fată de-a lui Warwick și a pus mâna pe ea, iar acum familia York și familia Warwick sunt legate frumușel una de alta, iar eu

sunt lăsată pe dinafară! Mă simt jignită ca și cum l-aș fi cerut eu însămi de soț și aș fi fost respinsă. Mă pregăteam într-adevăr să mă cobor la căsătoria cu un bărbat din Casa de York, ca să mă trezesc că el a vârat-o în pat pe tânăra Anne și totul s-a isprăvit!

Merg la capelă și cad în genunchi ca să mă plâng la Sfânta Fecioară, care va înțelege cât de insultător e să fiu trecută cu vederea, și încă pentru un flecușteț precum Anne Neville. Mă rog cu mânie în primul ceas, dar apoi mă învâluie pacea capelei, preotul intră pentru rugăciunile de seară și ritualul familiar al slujbei mă liniștește. Pe când șoptesc rugăciunile și mărgelile rozariului îmi alunecă printre degete, mă întreb cine altcineva ar fi de vârsta potrivită, neînsurat și puternic la curtea York, iar Sfânta Fecioară, în grija ei deosebită față de mine, îmi trimite un nume când spun „Amin“. Mă ridic și ies din capelă cu un plan nou. Cred că l-am găsit tocmai pe omul care ar trece pe partea culorilor victorioase și șoptesc numele pentru mine: Thomas, lordul Stanley.

Lordul Stanley e un văduv născut loial Casei de Lancaster, casa mea, dar niciodată prea sigur pe preferințele sale. Îmi amintesc cum se plângea Jasper că la bătălia de la Blore Heath, Stanley i-a jurat reginei noastre, Margareta de Anjou, că va fi acolo pentru ea, cu cei două mii de oameni ai lui, iar ea l-a așteptat și l-a tot așteptat să vină să-i obțină victoria, iar în vreme ce-l aștepta, York a câștigat bătălia. Jasper jura că Stanley e omul care își așază toți soldații în rând, gata de luptă – o armată de multe mii de oameni –, și apoi șade pe un deal ca să vadă cine va învinge, înainte să-și declare loialitatea. Jasper spunea că e meșter la șarja finală. Oricine ar fi fost, învingătorul îi era de fiecare dată recunoscător lui Stanley. E un bărbat pe care Jasper l-ar disprețui. E un bărbat pe care și eu l-aș fi disprețuit, dar acum se poate să am nevoie tocmai de el.

După bătălia de la Towton a schimbat tabăra, devenind un susținător al Casei de York, și a ajuns un mare favorit al regelui Edward. Acum e intendentul gospodăriei regale, cât de aproape de rege poate ajunge cineva, și e răsplătit cu pământuri întinse în părțile de miazănoapte și de apus ale

Angliei, care s-ar potrivi de minune cu ale mele și ar alcătui o moștenire frumoasă pentru fiul meu Henry pe viitor, deși Stanley are copii, între care un fiu și moștenitor care e deja bărbat. Regele Edward pare să-l admire și să se încreadă în el, deși bănuiesc că regele se înșală (și nu pentru prima oară). Eu, una, n-aș avea încredere în Stanley decât atât cât ar fi sub ochii mei, iar dacă aș avea, tot l-aș ține sub supraveghere pe fratele lui. Ca familie, au tendința de-a dezbinda și de-a se alia cu tabere potrivnice, ca să se încrezinteze că unul dintre ei câștigă de fiecare dată. Îl cunosc drept un bărbat mândru, rece, socotit. Dacă s-ar afla de partea mea, aș avea un aliat puternic. Dacă ar fi tatăl vitreg al lui Henry, aș putea trage nădejde să-mi văd băiatul acasă în siguranță și cu titlurile înapoiate.

Fără o mamă sau un tată care să pună lucrurile la cale, trebuie să vorbesc eu însămi cu el. Sunt de două ori văduvă, o femeie de aproape treizeci de ani. Cred că a sosit vremea să-mi iau viața în propriile mâini. Firește, știu că ar fi trebuit să aștept să treacă anul de doliu înainte să-i vorbesc; dar odată ce m-am gândit la asta, mi-a fost teamă că regina va pune gheara pe el printr-o căsnicie în câștigul familiei sale dacă l-aș lăsa prea multă vreme și, în plus, vreau să se pună neîntârziat pe treabă ca să-l aducem pe Henry acasă. Nu sunt o doamnă care n-are ce face, cu ani întregi la îndemână ca să-și rumege planurile. Vreau ca lucrurile să se înfăptuiască acum. N-am avantajele necinstite ale reginei, frumusețea și vrăjitoria; trebuie să-mi fac treaba cu sinceritate și repeziciune.

Și oricum, numele lui mi-a venit în minte când stăteam în genunchi în capelă. Însăși Sfânta Fecioară m-a călăuzit către el. Dumnezeu vrea să găsesc în el un soț pentru mine și un aliat pentru fiul meu. Cred că de astă dată nu mă voi încrede în John Leyden. Ioana d'Arc n-a găsit un bărbat să-i facă treaba în locul ei, ci a luptat ea însăși în bătălii. Așa că-i scriu eu însămi lui Stanley și-i propun o căsătorie între noi, în termenii cei mai simpli și mai sinceri de care sunt în stare.

Câteva nopți sunt îngrijorată că-l voi scârbi făcându-mi cunoscute planurile atât de fățiș, dar apoi mă gândesc la

Elizabeth Woodville așteptându-l pe regele Angliei sub un stejar, de parcă s-ar fi aflat din întâmplare la marginea drumului, o vrăjitoare țesându-și farmececele, și îmi spun că eu cel puțin am făcut o ofertă onorabilă, n-am cerșit o privire drăgăstoasă și n-am făcut paradă, ca o stricăță, de niște farmece veștejite, cum a făcut ea. Într-un sfârșit, el îmi răspunde. Intendentul lui se va întâlni cu al meu la Londra și, dacă se pot învoi la un contract de căsătorie, va fi încântat să-mi devină soț fără întârziere. E un lucru simplu și detașat, ca un act de vânzare. Scrisoarea lui e rece precum vinul dintr-o pivniță. Avem o înțelegere, dar până și eu îmi dau seama că asta nu prea seamănă a nuntă.

Intendenții se întâlnesc, apoi vechilii și, în sfârșit, împuterniciții. Se ciorovăiesc, se pun de acord și urmează să ne căsătorim în iunie. Pentru mine nu e deloc o hotărâre lipsită de însemnătate – pentru prima oară în viață, ca văduvă am în mâinile mele propriile pământuri; odată ce devin soție, totul intră în stăpânirea lordului Stanley. Trebuie să mă lupt ca să păstrez tot ce pot cu legea care statornicește că soția nu are nici un drept; păstrez ce pot, dar știu că-mi aleg singură stăpânul.

Iunie 1472

Ne cunoaștem abia în ziua dinaintea nunții, în casa mea – acum casa lui – de la Woking, așa că e cu atât mai mulțumitor că-l găsesc bine făcut, cu un chip prelung și măsliniu, cu părul rărit, cu o ținută mândră și bogat îmbrăcat – averea Stanley se face simțită în țeșăturile brodate pe care le-a ales. Nu văd la el nimic care să-mi facă inima să tresară, dar nici nu vreau nimic care să-mi facă inima să tresară. Vreau un bărbat pe care să mă pot bizui că are o inimă fățarnică. Vreau un bărbat care să pară că poți avea încredere în el, și totuși să fie nedemn de încredere. Vreau un aliat și un tovarăș de uneltire, vreau un bărbat căruia să-i vină ușor să înșele, iar când îi văd privirea directă, zâmbetul pieziș și întregul aer de măreție îmi spun: l-am găsit.

Mă uit în oglindă înainte de-a coborî să-l întâlnesc și mă simt încă o dată mânioasă fără rost pe regina York. Se spune că are ochi mari și cenușii, pe când ai mei sunt doar căprui. Se spune că poartă bonete înalte, conice, înfășurate în văluri neprețuite, care o fac să pară înaltă de doi metri, pe când eu port legătore în jurul feței, ca o călugăriță. Se spune că are părul ca aurul, pe când al meu e șaten precum coama deasă a unui cal sălbatic. Eu m-am dedicat rânduielilor sfinte, vieții spirituale, iar ea e plină de vanitate. Sunt înaltă cât ea și zveltă datorită postului negru din zilele de sărbătoare. Sunt puternică și curajoasă, iar acestea ar trebui să fie însușirile pe care le caută la o femeie un bărbat cu judecată. Căci iată: știu să citesc, știu să scriu, pot să mă laud că am făcut mai multe traduceri din franceză, învăț latina și am compus o cânticică cu rugăciuni proprii, pe care am dat-o la copiat și am împărțit-o în gospodăria mea, poruncind să fie citite dimineața și seara. Sunt puține

femei ca mine – de fapt, e oare vreo altă femeie în toată țara care să poată spune aceste lucruri despre ea? Sunt o femeie foarte deșteaptă, foarte învățată, dintr-o familie regală, chemată de Dumnezeu să împlinească o slujbă măreață, călăuzită de însăși Sfânta Fecioară și care aude neîncetat glasul Domnului în rugăciuni.

Dar îmi dau seama foarte bine că aceste virtuți nu înseamnă nimic într-o lume în care o femeie ca regina e ridicată în slăvi pentru zâmbetu-i ademenitor și pentru rodnicia lipsită de efort a trupului ei hrănit cu smântână. Eu sunt o femeie gânditoare, simplă și ambițioasă. Iar astăzi mă văd silită să mă întreb dacă asta va fi de-ajuns pentru noul meu soț. Știu – cine să știe mai bine decât mine, care am fost neglijată toată viața? – că bogățiile spirituale nu contează prea mult în lume.

Cinăm în sala cea mare, în fața arendașilor și a servitorilor, așa că nu putem vorbi nestingheriți decât după masă, când vine în odăile mele. Doamnele mele cos alături de mine și una citește din Biblie când el intră și se așază fără s-o întrerupă, ascultând cu capul plecat până când ea ajunge la capătul pasajului. Așadar, e un om pios sau, cel puțin, nădăjduiește să pară astfel. Le fac doamnelor semn să se retragă mai într-o parte și mă așez împreună cu el lângă foc. El alege jilțul pe care obișnuia să șadă seara soțul meu Henry, înșirând nimicuri, spărgând nuci și aruncând cojile în cămin, și preț de o clipă încerc din nou un uimitor sentiment de pierdere a acelui bărbat plăcut care a avut darul nevinovaților: de-a fi fericit cu o viață mărunță.

— Nădăjduiesc că te voi mulțumi ca soție, spun încet. M-am gândit că va fi o învoială pe placul amândurora.

— Mă bucur că te-ai gândit la asta, spune el politico. După oarecare șovăială, urmez:

— Cred că sfătuitoarii mei te-au lămurit limpede că nu vreau să am vreun prunc din căsnicia noastră.

El nu ridică ochii spre mine; poate că l-am stânjenit vorbind atât de deschis.

— Am înțeles că această căsnicie ne va uni potrivit legii, dar nu va fi consumată. Că vom împărți patul diseară, pentru a împlini contractul, dar că te socotești tot atât de celibatară ca o călugăriță.

— Nădăjduiesc că te poți învoi la acest lucru, spun trăgând ușor aer în piept.

— Negreșit, răspunde el cu răceală.

Preț de o clipă, privindu-i fața cu trăsăturile lăsate, mă întreb dacă chiar vreau ca el să se învoiască cu atâta ușurință să-mi fie soț, dar niciodată iubit. Regina Elizabeth, o femeie cu șase ani mai în vârstă decât mine, este iubită în pat cu pasiune de soțul ei, care-și dovedește dorința pentru ea printr-un prunc aproape în fiecare an. Am fost nerodnică cu Henry Stafford când i-am răbdut rarele intimități, dar poate că aș avea o nouă șansă cu acest soț, el însuși tată, dacă n-aș fi înlăturat posibilitatea înainte chiar de-a ne cunoaște.

— Cred că am fost aleasă de Dumnezeu pentru un țel mai înalt, îl lămuresc, aproape poftindu-l să se împotrivească. Și că e voia Lui să fiu pregătită pentru asta. Nu pot fi iubita unui bărbat și slujitoarea Domnului.

— Cum dorești, răspunde el, cu aerul că nu-i pasă câtuși de puțin.

Vreau să înțeleagă că e vorba de o chemare. Bănuiesc că într-un fel, din cine știe de motiv, vreau să încerce să mă hotărască să-i fiu cu adevărat soție. Îi șoptesc:

— Cred că Dumnezeu m-a ales ca să-l port în pântec pe următorul rege Lancaster al Angliei. Mi-am dedicat viața siguranței fiului meu și am făcut un jurământ sfânt că-l voi așeza pe tron, oricât mă va costa. Am doar un fiu, sunt devotată reușitei lui și atât.

Ridică în sfârșit privirea, ca pentru a se încredința că fața îmi strălucește de o hotărâre sfântă.

— Cred că le-am arătat limpede sfătuitorilor tăi că ți se va cere să slujești Casa de York: pe regele Edward și pe regina Elizabeth.

— Da. Și eu le-am arătat alor tăi că vreau să mă aflu la curte. Doar prin favoarea regelui îmi pot aduce fiul acasă.

— Ți se va cere să vii cu mine la curte, să ocupi un loc în odăile reginei, să mă sprijini în munca mea de însemnat curtean și sfetnic al lor și să fii, în toate aparențele, o slujitoare loială și credincioasă a Casei de York.

Încuviințez pe tăcute, fără să-mi dezlipesc privirea de pe fața lui.

— Asta și vreau.

— Trebuie să nu existe nici o umbră de îndoială sau de neliniște în mintea lor, din prima până-n ultima zi, mă previne el. Trebuie să-i faci să aibă încredere în dumneata.

— Va fi o onoare, mint cu îndrăzneală și văd, după sclipirea amuzată din ochii lui căprui, că știe că m-am oțelit ca să ajung aici.

— Ești înțeleaptă, spune el atât de încet încât abia-l aud. Cred că în clipa asta el e de neînvins. Va trebui să ne întindem doar cât ni-e plapuma, să așteptăm și să vedem.

— Mă va primi cu adevărat la curtea lui? întreb, gândindu-mă la lunga luptă pe care a dus-o Jasper împotriva acestui rege și la faptul că Țara Galilor e și acum frământată sub domnia Casei de York, iar Jasper așteaptă în Bretania să vină vremuri bune, păzindu-l pe băiatul meu, care ar trebui să fie rege.

— Sunt dornici să vindece rănila trecutului. Au nevoie disperată de prieteni și aliați. El vrea să creadă că te-ai alăturat casei mele și taberei lui. Te va primi ca pe soția mea, răspunde lordul Stanley. I-am vorbit despre această căsătorie, firește, și ne dorește binele. La fel și regina.

— Regina? Chiar?

El încuviințează.

— Fără bunăvoința ei nu se întâmplă nimic în Anglia.

Mă silesc să zâmbesc.

— Atunci bănuiesc că va trebui să învăț să-i fiu pe plac.

— Vei învăța. Se poate să fim nevoiți să trăim și să murim sub domnia Casei de York. Trebuie să ajungem la înțelegere cu ei și, chiar mai bine, să le câștigăm cât mai mult favorurile.

— Mă vor lăsa să-mi aduc fiul acasă?

— Țasta e planul meu, spune el dând din cap. Încă nu le-am cerut-o și nici nu le-o voi cere o vreme – până te obișnuiești la curte și încep să aibă încredere în tine. Vei vedea că sunt dornici să se încreadă în oameni și să-i placă. Sunt cu adevărat fermecători. Vei vedea că te vor primi cu brațele deschise. Pe urmă ne vom gândi ce putem face pentru fiul dumitale și ce răsplată îmi poate oferi el. Câți ani are acum?

— Doar cincisprezece, răspund și-mi pot auzi dorul din glas când mă gândesc la băiatul meu care devine bărbat fără să-l văd. Unchiul lui, Jasper, are grijă de el în Bretania.

— Va trebui să plece de lângă Jasper, mă previne lordul Stanley. Edward nu se va împăca niciodată cu Jasper Tudor. Dar așa crede că-l vor lăsa pe fiul tău să vină acasă, dacă el e gata să le jure credință și noi ne dăm cuvântul că nu va pricinui necazuri și renunțăm la pretențiile lui.

— George, ducele de Clarence, i-a luat fiului meu titlul de conte de Richmond, îi atrag luarea-aminte plină de pizmă. Fiul meu trebuie să-și recapete drepturile când se întoarce acasă! Trebuie să-și recapete titlul și pământurile când se întoarce acasă. Trebuie să vină acasă cu titlul de conte, cum i se cuvine.

— Bunăvoința lui George trebuie întreținută, spune fără înconjur lordul Stanley. Dar cred că am putea să-l mituim în vreun fel sau să facem vreo înțelegere. E tot atât de lacom ca un băiat în prăvălia de cofeturi. E dezgustător de venal! Și la fel de demn de încredere ca o pisică. Putem să-l mituim, fără îndoială, cu ceva din averea noastră comună. La urma urmei, împreună suntem niște moșieri foarte mari.

— Dar Richard, celălalt frate?

— Credincios ca un câine, răspunde lordul Stanley. Credincios ca un porc. Credincios precum porcul de pe blazonul lui. Omul lui Edward cu trup și suflet. O urăște pe regină, așa că există o singură mică fisură la curte, dacă ar vrea cineva să găsească vreun cusur. Dar ți-ar fi foarte greu să strecuri în ea chiar și vârful celui mai ascuțit pumnal. Richard își iubește fratele și o disprețuiește pe regină. William Hastings, marele prieten al regelui, la fel. Dar la ce ajută să căutăm fisuri într-o casă atât de solidă? Edward are un băiat chipeș și puternic în leagăn și motive întemeiate să aibă și alți fii. Elizabeth Woodville e o soție rodnică. Neamul York s-a urcat pe tron cu gând să rămână, iar eu îmi dau silința să fiu cel mai de încredere supus al lor. Fiind soția mea, trebuie să înveți să-i iubești așa cum îi iubesc eu.

— Din convingere? întreb cu un glas la fel de scăzut ca al lui.

— Deocamdată sunt convins, răspunde el abia auzit, ca un șarpe.

Pe măsură ce trec anii, deprind un nou ritm de viață cu acest soț nou și, cu toate că mă învață să fiu pentru această familie regală o curteană la fel de bună cum am fost, eu și ai mei, pentru adevărata casă regală, nu mă schimb: îi disprețuiesc fără încetare. Avem o reședință impunătoare la Londra și el hotărăște că vom petrece cea mai mare parte a lunilor de iarnă la curte, unde îl slujește zilnic pe rege. Face parte din Consiliul Coroanei și sfaturile pe care i le dă regelui sunt întotdeauna prudente și înțelepte. E foarte respectat pentru chibzuința sa și pentru cunoașterea lumii. Are o grijă deosebită să se țină mereu de cuvânt. După ce-a schimbat tabăra o dată, vrea să fie sigur că cei din Casa de York cred că n-o va mai face niciodată. Vrea să fie de neînlocuit: demn de încredere ca o stâncă. E poreclit „vulpoiul“, în semn de recunoaștere a prudenței sale, dar nimeni nu se îndoiește de loialitatea lui.

Prima oară când m-a dus la curte ca să mă prezinte ca soția lui am descoperit cu uimire că sunt mai emoționată decât când am mers la curte ca să cunosc un monarh adevărat. Deși o simplă văduvă a unui cavaler de țară, această regină uzurpatoare mi-a dominat viața și norocul ei a urcat, cu neputință de oprit, în vreme ce al meu s-a poticnit. Ne-am aflat în locuri potrivnice ale roții norocului, iar ea s-a ridicat întruna, în vreme ce eu am coborât. M-a dominat; a trăit în palate care ar fi trebuit să-mi fie mie cămin, a purtat o coroană care ar fi trebuit să fie a mea. A fost înfășurată în hermină pentru simplul motiv că e frumoasă și ispititoare, pe când mie acele blănuri îmi aparțin prin naștere. E cu șase ani mai în vârstă decât mine și a fost mereu înaintea

mea. A stat la marginea drumului când regele York a trecut pe acolo călare. Anul în care el a văzut-o, s-a îndrăgostit de ea, s-a însurat cu ea și a făcut-o regină a fost chiar anul în care eu a trebuit să-mi las fiul în grija dușmanului meu și să trăiesc cu un soț despre care știam că nu vrea să-i fie tată fiului meu și să lupte pentru regele meu. În vreme ce ea purta bonete tot mai înalte, le drapa cu cea mai fină dantelă, puneă să i se facă rochii garnisite cu hermină, asculta cântece dedicate frumuseții ei, răsplătea învingătorii turnirurilor și zămislea un copil în fiecare an, eu mergeam în capela mea, îngenuncheam și mă rugam ca fiul meu, deși crescut în casa dușmanului, să nu-mi devină dușman. Mă rugam ca soțul meu, deși era un laș, să nu devină trădător. Mă rugam ca puterea Ioanei să nu mă părăsească și să gălesc tăria de-a fi statornică pentru familia mea, pentru Dumnezeu și pentru mine însămi. Toți acei ani lungi în care fiul meu Henry a fost crescut de soții Herbert și eu n-am avut puterea să fac nimic în afară de a-i fi soție bună lui Stafford, femeia asta și i-a petrecut punând la cale căsătorii pentru rudele ei, uneltind împotriva rivalilor ei, întărindu-și puterea asupra soțului ei și uluind Anglia.

Chiar și în lunile ei de eclipsă, când se afla în sanctuar și regele meu urcase din nou pe tron și am mers pe fluviu la curtea regelui, iar el l-a recunoscut pe băiatul meu drept conte de Richmond, chiar și în acel întuneric, ea a reușit să-și înșface clipa de triumf, căci a dat naștere întâiului ei băiat, pruncului pe care acum trebuie să-l numim prințul de Wales, prințul Edward, și prin asta a dat taberei York speranță.

În toate, chiar și-n clipele ei de aparentă înfrângere, a triumfat asupra mea, și m-am rugat vreme de aproape douăzeci de ani să ajungă să învețe adevărata smerenie a Sfintei Fecioare, la care ajung doar cei ce suferă, și totuși n-am văzut ca greutățile s-o facă mai bună.

Acum stă în fața mea – femeia despre care se spune că e cea mai frumoasă din Anglia, femeia care a câștigat un tron prin înfățișare, femeia care stăpânește adorația soțului ei și admirația unui popor. Îmi plec privirea, cu aerul că sunt copleșită. Dumnezeu mi-e martor că pe mine nu mă stăpânește.

— Lady Stanley, rostește ea politicos când îi fac o reverență și mă ridic.

— Alteță, răspund.

Simt că zâmbetul de pe fața mea e atât de silit încât mi se usucă gura din pricina strădaniei.

— Lady Stanley, fii bine-venită la curte atât în numele tău, cât și în numele soțului tău, care ne e prieten atât de bun, rostește ea.

În acest timp, ochii ei îmi cercetează rochia bogată, boneta ca o legătoare de călugăriță, ținuta modestă. Încearcă să vadă până în adâncul inimii mele, iar eu, în picioare dinaintea ei, încerc cu fiecare fărâma a ființei mele să-mi ascund ura îndreptățită față de ea, față de frumusețea ei și față de poziția ei. Încerc să par plăcută, cu toate că simt cum pântecu-mi mândru se întoarce pe dos de gelozie.

— Soțul meu e fericit să-și slujească regele și casa acestuia, spun înghițind în sec cu gâtlejul uscat. La fel și eu.

Se apleacă înainte și, văzând cât e de dornică să mă audă, înțeleg dintr-odată că vrea să creadă că am schimbat tabăra și sunt pregătită să le fiu loială. Îi văd dorința de-a se împrieteni cu mine și, în spatele acestei dorințe, teama că nu va fi niciodată în deplină siguranță. Numai dacă are prieteni în fiecare casă din Anglia poate fi sigură că aceste case nu se vor mai ridica împotriva ei. Dacă reușește să mă învețe s-o iubesc, Casa de Lancaster pierde un mare conducător: pe mine, moștenitoarea ei. Pesemne că i s-a frânt inima și și-a pierdut judecata în sanctuar. Pesemne că, atunci când soțul ei a trebuit să fugă ca să scape cu viață și regele meu se afla pe tron, a fost atât de înspăimântată încât acum tânjește după orice prietenie – chiar și a mea, mai ales a mea.

— Mă voi bucura să te afli printre doamnele și prietenele mele, spune ea cu grație.

Oricine ar crede că s-a născut să fie regină, nu o văduvă fără un sfanț; are tot atâta stil ca Margareta de Anjou și mult mai mult farmec.

— Mă bucur să-ți ofer un loc la curte, ca doamnă de companie a mea.

Mi-o închipui ca văduvă tânără, stând pe marginea drumului și așteptând să treacă pe-acolo un rege desfrânat, și preț de o clipă mă tem că mi se va citi disprețul pe chip.

— Vă mulțumesc!

Plec capul, fac încă o reverență foarte adâncă și mă retrag de lângă ea.

E ciudat să-i zâmbesc dușmanului și să mă înclin în fața lui fără să-mi las dușmănia să se oglindească în ochi, dar de-a lungul a zece ani în slujba lui învăț s-o fac atât de bine încât nimeni nu știe că-i șoptesc lui Dumnezeu că nu trebuie să mă uite în casa dușmanilor mei. Învăț să trec drept o curteană loială. Mai mult chiar, regina ajunge să țină la mine și are încredere în mine ca într-una din doamnele de companie cele mai apropiate, cele care îi țin tovărășie pe timpul zilei, cinează seara la masa doamnelor ei, dansează în fața curții și o însoțesc în odăile-i splendid mobilate. George, fratele lui Edward, uneltește împotriva perechii regale, iar ea se agață de noi, doamnele sale, când rudele ei sunt dezbinat. Trece prin clipe urâte când e acuzată de vrăjitorie și jumătate din curteni râd pe înfundate, iar ceilalți își fac cruce când umbra ei cade asupra lor. Mă aflui alături de ea când George e dus în Turn ca să moară și simt cum curtea se cutremură de frica unei case regale în sânul căreia sălășluiește dezbinarea. O țin de mână când i se aduce vestea morții lui și-și spune că nu mai are a se teme de dușmănia lui. Îmi șoptește: „Slavă Domnului că s-a dus“, iar eu nu mă pot gândi decât la un lucru: da, s-a dus și acum titlul lui, care a fost cândva al fiului meu, e iarăși liber. Poate reușesc s-o hotărâsc să i-l înapoieze...

Când s-a născut prințesa Cecily nu mi-am văzut capul de treabă tot intrând și ieșind din odaia de naștere și rugându-mă pentru siguranța reginei și a pruncului; și apoi eu am fost cea căreia i-a cerut să-i fie nașă noii prințese și eu am fost cea care a dus fetița în brațe la baptisteriu. Eu, preferata între toate doamnele nobile din jurul ei.

Desigur, sarcinile neîntrerupte ale reginei, aproape an de an, îmi aduc aminte de copilul pe care l-am avut, dar pe

care nu mi s-a îngăduit să-l cresc. Și de-a lungul celor zece ani nesfârșiți primesc, o dată pe lună, o scrisoare de la acel fiu, mai întâi tânăr, apoi tânăr bărbat și apoi, îmi dau seama, bărbat aproape în toată firea : un bărbat îndeajuns de vârstnic ca să-și poată folosi dreptul de-a fi rege.

Jasper îmi scrie că s-a îngrijit mai departe de învățătura lui Henry ; tânărul ține încă rânduielile sfinte, așa cum am poruncit. Luptă în turnir, vânează, călărește, practică tirul cu arcul, tenisul, înotul – toate sporturile care-i vor ține trupul sănătos, puternic și gata de bătălie. Jasper l-a pus să citească istorisiri despre războaie și nu există veteran care să-i viziteze și pe care Jasper să nu-l pună să vorbească cu Henry despre bătălia pe care a văzut-o și despre cum ar fi putut fi câștigată sau purtată altfel. Are preceptori care-l învață geografia Angliei, ca să cunoască ținutul unde vor trage la mal corăbiile lui ; învață legile și obiceiurile țării sale, ca să fie un rege drept când îi va veni vremea. Jasper nu spune niciodată că educarea unui bărbat tânăr, exilat din țara pe care s-ar putea să n-o mai vadă niciodată, pregătirea lui pentru o bătălie care se poate să nu fie purtată niciodată e o muncă obositoare ; dar când regele Edward al Angliei sărbătorește al douăzeci și unulea an de domnie cu un Crăciun glorios la Palatul Westminster, la care participă fiul lui cel chipeș și puternic, prințul Edward de Wales, simțim amândoi că e o muncă fără rost, o muncă fără sorți de izbândă, o muncă fără viitor.

Cumva, de-a lungul celor zece ani de căsnicie cu Thomas Stanley, cauza fiului meu a devenit chiar și pentru mine o speranță deșartă. Dar departe, în Bretania, Jasper își păstrează credința ; nu poate face nimic altceva. Îmi păstrez și eu credința, căci mă arde pe dinăuntru gândul că pe tronul Angliei ar trebui să se afle un Lancaster, iar băiatul meu e singurul moștenitor Lancaster care ne-a rămas, lăsându-l la o parte pe nepotul meu, ducele de Buckingham. Ducele e însurat cu o femeie din familia Woodville și astfel, prins în jugul York, în vreme ce Henry, fiul meu, își păstrează credința – căci deși are douăzeci și cinci de ani, a fost crescut cu speranță, oricât de slabă, și deși e bărbat în toată firea, încă nu are gândirea atât de liberă încât să-i spună

lui Jasper, tutorele lui iubit, sau mie că ne va refuza visul, care l-a costat copilăria și încă-l mai ține sub vraja lui.

Apoi, chiar înaintea ospățului de Crăciun, Thomas Stanley, soțul meu, vine în odaia mea din apartamentele reginei și-mi spune :

— Am o veste bună. Am făcut o înțelegere pentru întoarcerea fiului tău.

Scap sfânta Biblie din mâini și o prind înainte să-mi alunece din poală.

— Doar nu s-a învoit regele ?!

— S-a învoit.

Bucuria și ușurarea mă fac să mă bâlbâi.

— N-am crezut vreodată că o va face...

— E hotărât să declare război Franței. Nu vrea ca fiul tău să cutreiere pe la graniță ca rege rival sau ca ostatic sau altceva. Îl va lăsa să vină acasă și chiar își va recăpăta titlul. Va fi conte de Richmond.

Abia mai pot să respir.

— Domnul fie lăudat! spun încet, dorindu-mi să îngenez și să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru că i-a dat regelui puțină judecată și îndurare. Dar pământurile lui ?

— Nu-l va lăsa să stăpânească Țara Galilor ca Tudor, asta-i sigur, răspunde cu brutalitate Stanley. Dar va trebui să-i dea ceva pământ. Ai putea să-i dai tu, din pământurile tale de zestre.

— Ar trebui să le aibă pe ale lui! spun, dintr-odată înciudată. N-ar trebui să fiu nevoită să-mi împart pământurile. Regele ar trebui să-i dea pământul lui.

— Va trebui să se însoare cu o fată aleasă de regină, mă previne soțul meu.

— Nu se va căsători cu o fată York, o greutate de cântar! spun mânioasă.

— Va trebui să se însoare cu cine hotărăște ea, îmi atrage el luarea-aminte. Dar ea ține la tine. Ce-ar fi să-i vorbești, să-i spui cine ți-ar plăcea ca noră? Băiatul trebuie să se însoare, însă nu-l vor lăsa să se însoare cu cineva care să-i întărească descendența Lancaster. Va trebui să fie din tabăra York. Dacă ți-ai pune în minte, ar putea s-o ia pe una dintre prințesele York. Dumnezeu știe că sunt destule!

— Poate veni neîntârziat? întreb cu răsuflarea întretăiată.

— După ospățul de Crăciun, răspunde soțul meu. Vor avea nevoie de asigurări, însă grosul muncii e făcut. Au încredere în tine, au încredere în mine și cred că n-am strecura un dușman în regatul lor.

A trecut atâta timp de când am vorbit despre aceste lucruri, încât nu sunt sigură că el îmi împărtășește și acum dorința tăcută.

— Au uitat că ar putea fi un rege rival? întreb.

Suntem în odaia mea, însă chiar și așa cobor glasul până la șoaptă.

— Firește că e un rege rival, spune el fără îndoială. Dar cât trăiește regele Edward, pentru el nu există nici o șansă la tron. Nici un englez nu l-ar urma pe un străin împotriva lui. Când moare regele Edward, îi urmează la tron prințul Edward, iar dacă lui i s-a întâmpla ceva, prințul Richard — băieții iubiți ai unei case domnitoare puternice. E greu de închipuit cum ar putea să urce Henry al tău pe un tron liber. Ar trebui să treacă pe lângă trei coșciuge. Ar trebui să vadă moartea unui mare rege și a doi prinți de viță regească. Ar fi un șir nefericit de nenorociri. Sau ar avea tăria să pună în faptă așa ceva? Dar tu ai avea-o?

Aprilie 1483, Westminster

Trebuie să aștept până la Paște să vină Henry acasă, cu toate că le scriu, lui și lui Jasper, neîntârziat. Încep să se pregătească pentru întoarcerea sa, împrăștiind micuța curte de oportuniști și oameni disperați din tabăra York care s-a adunat în jurul lor, pregătindu-se să se despartă pentru întâia oară din copilăria lui Henry. Jasper îmi scrie că nu-i vine în minte ce va face fără Henry lângă el pe care să-l călăuzească, să-l sfătuiască și să-l conducă.

Poate că voi pleca în pelerinaj. Poate a sosit timpul să mă gândesc la mine, la sufletul meu. Am trăit doar pentru băiatul nostru și, așa departe de Anglia cum am fost, ajunsesem să cred că nu ne vom mai înapoia niciodată acasă. Acum el se va întoarce, cum și trebuie, însă eu nu pot. Mi-am pierdut fratele, căminul, pe tine și acum pe el. Mă bucur că poate să se întoarcă la tine și să-și ocupe locul în lume. Dar voi fi foarte singur în exil. Drept să-ți spun, nu-mi dă prin minte ce voi face fără el.

Îi duc scrisoarea aceasta soțului meu Stanley, în camera lui de zi, unde lucrează înconjurat de mormane de hârtii ce zac lângă masă, așteptându-i acordul.

— Cred că Jasper Tudor s-ar bucura să vină acasă împreună cu Henry, spun prevăzătoare.

— Poate să vină acasă la butucul călăului, răspunde fără înconjur soțul meu. Tudor a ales tabăra nepotrivită, s-a agățat de ea la victorie și s-a ținut de ea până la înfrângere. Ar fi trebuit să ceară să fie iertat după Tewkesbury, cum au făcut toți, dar s-a încăpățânat ca un ponei galic. Nu-mi voi folosi nici un strop de înrăurire ca să-l repun în drepturi și

nici tu n-o vei face. De altminteri, cred că ai pentru el o afecțiune pe care n-o împărtășesc și nici n-o admir la tine.

Mă uit la el cu totul uluită.

— E cumnatul meu!

— Îmi dau seama. Asta nu face decât să înrăutățească lucrurile.

— Doar nu te gândești că am fost îndrăgostită de el în toți anii în care a lipsit?!

— Nu mă gândesc la nimic, răspunde el cu răceală. Nu vreau să mă gândesc. Nu vreau să te gândești nici tu. Nu vreau să se gândească nici el și mai ales nu vreau ca regele și bârfitoarea aia de nevastă-sa să se gândească. Așa că Jasper poate să rămână acolo unde e, nu vom face nimic pentru el, iar tu nu vei mai avea de ce să-i scrii. Nu mai ai nici măcar de ce să te gândești la el. Poate fi mort pentru noi.

Îmi dau seama că tremur de indignare.

— Doar n-ai îndoieli cu privire la onoarea mea!

— Nu, nu vreau să mă gândesc nici la onoarea ta, repetă el.

— De vreme ce nu simți pic de dorință pentru mine, nu văd de ce ți-ar păsa! îi arunc în față.

Nu reușesc să-l mâni; zâmbetul lui e rece.

— După cum nădăjduiesc că-ți amintești, lipsa dorinței a fost înscrisă în contractul nostru de căsătorie. Cerută de tine. Nu simt pic de dorință pentru tine, doamna mea, dar am o întrebuintare pentru tine, cum ai și tu una pentru mine. Hai să rămânem la această înțelegere și să n-o încurcăm cu vorbe de iubire pe care nici tu, nici eu nu le-am putea rosti sincer. Întâmplarea face să nu fii pe gustul meu ca femeie, și Dumnezeu știe ce fel de bărbat ar putea trezi dorința în tine. Dacă există vreunul. Mă îndoiesc că până și bietul Jasper a stârnit mai mult decât o pâlpâire înghețată.

Pornesc ca o furtună spre ușă, dar mă opresc cu mâna pe zăvor, mă întorc și-i vorbesc cu asprime:

— Suntem căsătoriți de zece ani și ți-am fost nevastă bună. N-ai motive să te plângi. N-ai nici un dram de afecțiune pentru mine?

Așezat la masă, ridică privirea, ținând pana deasupra călimării de argint, și-mi amintește :

— Când ne-am căsătorit, mi-ai spus că te-ai dăruit lui Dumnezeu și cauzei tale. Eu ți-am spus că m-am dăruit propășirii mele și a familiei din care fac parte. Mi-ai spus că vrei să duci o viață de celibat și m-am învoit cu asta căci îmi aduceai o mare avere, un nume foarte bun și un fiu cu drept la tronul Angliei. Nu e nevoie de afecțiune aici ; avem un același țel. Îmi ești mai credincioasă de dragul cauzei noastre decât mi-ai fi vreodată din afecțiune, știi bine. Dacă ai fi soiul de femeie care să se lase stăpânită de afecțiune, ai fi plecat la Jasper și la fiul tău acum doisprezece ani. Afecțiunea n-are însemnătate nici pentru tine, nici pentru mine. Vrei putere, Margaret, putere și bogăție ; la fel și eu. Nimic nu contează la fel de mult nici pentru tine, nici pentru mine și vom sacrifica orice pentru asta.

— Pe mine mă călăuzește Dumnezeu ! mă împotrivesc.

— Da, pentru că crezi că Dumnezeu vrea ca fiul tău să fie regele Angliei. Nu cred că Dumnezeu te-a sfătuit vreodată altfel. Auzi doar ceea ce vrei. El îți poruncește numai ceea ce se potrivește cu dorințele tale.

Mă clatin de parcă m-ar fi lovit.

— Cum îndrăznești ? ! Mi-am trăit viața slujindu-L !

— Îți spune mereu să lupți pentru putere și avuție. Ești pe deplin încredințată că nu e chiar glasul tău cel pe care îl auzi vorbindu-ți peste cutremure, vijelii și foc ?

Îmi dezvelesc dinții.

— Îți spun că Dumnezeu vrea ca fiul meu Henry să urce pe tronul Angliei, iar cei care râd acum de viziunile mele și se îndoiesc de chemarea mea mi vor adresa cu „milady mama regelui“ și mă voi semna Margaret Regina : *Margaret R...*

Se aude o bătaie puternică în ușă și clanța e zgâlțâită.

— Milord !

— Intră ! strigă Thomas, recunoscând vocea secretarului său personal.

Mă dau la o parte, iar James Peers deschide ușa, se strecoară înăuntru, îmi face o plecăciune și se apropie de masa de scris a soțului meu.

— E vorba de rege. Se spune că-i e rău.

— Îi era rău încă de-aseară; a mâncat prea mult, atâta tot.

— Azi se simte mai rău, au fost chemați alți doctori și i se lasă sânge.

— E grav?

— Așa se pare.

— Sosesec neîntârziat!

Soțul meu aruncă pana și se apropie cu pași mari de mine, care stau lângă ușa pe jumătate deschisă. Se apleacă întocmai ca un iubit și-mi pune mâna pe umăr ca să-mi șoptească tainic la ureche:

— Dacă ar fi să fie bolnav, dacă ar fi să moară și ar exista o regență, băiatul tău s-ar întoarce acasă și ar sluji Consiliul de Regență, s-ar afla la doar două bătaii de inimă de tron și ar sta chiar lângă el. Dacă ar fi un slujitor bun și credincios și le-ar atrage oamenilor luarea-aminte, aceștia ar putea să prefere un bărbat tânăr și Casa de Lancaster în locul unui băiat al mamei fără fir de păr pe bărbie și al Casei de York. Vrei să stai aici și să vorbești despre chemarea ta și despre faptul că dorești sau nu afecțiune sau vrei să vii cu mine și să vezi dacă regele York e pe moarte?

Nici măcar nu-i răspund. Îmi strecor mâna în îndoitura brațului său și ieșim zoriți, cu chipurile palide de îngrijorare pentru regele pe care toți știu că-l iubim.

El rezistă zile întregi. Durerea cumplită a reginei e o privilegiu remarcabilă. În ciuda tuturor infidelităților lui și a nesăbuițelor săvârșite împreună cu prietenii, acest bărbat a inspirat o iubire pătimasă. Regina stă încuiată în odaia lui zi și noapte; doctorii intră și ies cu leacuri peste leacuri. Zvonurile dau ocol curții precum ciorile seara, în căutarea unui copac. Se spune că l-au luat frigurile din cauza unui vânt rece de pe fluviu când a stăruit să pescuiască de Paște. Se spune că e stricat la burtă din pricină că a mâncat și a băut mereu prea mult. Unii șoptesc că multele lui târfe l-au molipsit de vărsat și că asta îl roade pe dinăuntru. Cățiva

cred ca mine, că e voia Domnului și pedeapsa pentru trădarea Casei de Lancaster. Eu sunt încredințată că Dumnezeu pregătește calea pentru venirea fiului meu.

Stanley nu se dezlipește de odăile regelui, unde bărbații se adună prin colțuri ca să-și murmure temerile că în cele din urmă norocul l-a părăsit pe Edward, care a fost toată viața de neînvins. Eu îmi petrec timpul în odăile reginei, așteptând-o să vină ca să-și schimbe boneta și să se pieptene. Îi privesc chipul tras în oglindă pe când o lasă pe cameristă să-i prindă părul în ace cum are chef. Îi văd buzele albe murmurând fără încetare rugăciuni. Dacă ar fi soția oricărui alt bărbat, m-aș ruga și eu pentru ea din milă. Elizabeth e înnebunită de spaimă că-l va pierde pe bărbatul pe care-l iubește și care s-a aflat deasupra noastră, a tuturor, fără doar și poate cel mai mare bărbat din Anglia.

— Ce spune ea? mă întreabă soțul meu când ne întâlnim la cină în sala cea mare, potoliți și tăcuți de parcă deasupra noastră ar fi așternut deja baldachinul funerar.

— Nimic, îi răspund. Nu spune nimic. Gândul că-l va pierde a amuțit-o. Sunt sigură că el se prăpădește.

În după-amiaza aceea, Consiliul Coroanei e chemat la patul regelui. Noi, femeile, așteptăm în marea sală de primire, afară din odăile personale, desperate să aflăm vești. După un ceas, soțul meu iese cu un aer mohorât.

— Ne-a pus să jurăm o alianță la patul lui. Hastings și regina: cel mai bun prieten și soția. Ne-a implorat să lucrăm laolaltă pentru siguranța fiului său. L-a numit pe fiul lui Edward drept următorul rege, a unit mâinile lui William Hastings cu ale reginei peste patul lui. A spus că ne va conduce fratele lui, Richard, ca regent până când băiatul ajunge la vârsta potrivită. Apoi a intrat preotul să-i dea ultima împărtășanie. Moare până diseară.

— Ai jurat credință?

Zâmbetul lui strâmb îmi spune că asta nu înseamnă nimic.

— Dumnezeu, firește că da! Am jurat cu toții. Am jurat cu toții să lucrăm pașnic laolaltă, am jurat prietenie veșnică, așadar cred că acum regina se înarmează și trimite după fiul ei, să vină pe dată de la castelul lui din Țara Galilor cu

cât de multă oștire poate aduna, pregătit pentru război. Cred că Hastings trimite după Richard, prevenindu-l în legătură cu neamul Rivers, spunându-i să aducă oamenii din York. Curtea se va nărui. Nimeni nu înghite dominația familiei Rivers. Aceasta va cârmui fără îndoială Anglia prin băiatul lor. Va fi ca și cum s-ar fi întors Margareta de Anjou : o curte condusă de femei. Toți îi vor cere lui Richard s-o oprească. Tu și cu mine trebuie să dezbinăm și să lucrăm. Eu îi voi scrie lui Richard și-i voi jura credință, în vreme ce tu o vei asigura pe regină de loialitatea noastră față de ea și față de familia Rivers.

— Cu un picior în ambele tabere în același timp, șoptesc.

E stilul lui Stanley. De asta m-am măritat cu el ; asta e însăși clipa pentru care m-am măritat cu el.

— Eu aș zice că Richard va nădăjdui să cârmuiască Anglia până ajunge prințul Edward la vârsta potrivită, spune el. Iar pe urmă, să cârmuiască Anglia prin băiat, dacă-l va putea domina. Va fi un nou Warwick. Un „făcător de regi“.

— Sau un rege rival ? șoptesc, gândindu-mă la băiatul meu, ca întotdeauna.

— Un rege rival, încuviințează el. Ducele Richard e un Plantagenet de York, bărbat în toată firea deja, cu un drept de netăgăduit la tron, care n-are nevoie de o regență și nici de o alianță a lorzilor să domnească în locul lui. Cei mai mulți oameni îl vor socoti o alegere mai sigură, ca rege, decât un băiat neîncercat. Unii îl vor vedea drept următorul moștenitor. Trebuie să trimiți pe dată un mesager la Jasper și să-i spui să-l țină pe Henry în siguranță până aflăm ce se întâmplă mai departe. Să nu vină în Anglia până nu aflăm cine revendică tronul.

E gata să plece, dar îi pun mâna pe braț.

— Tu ce crezi că se va întâmpla mai departe ?

Nu mă privește în ochi, ci se uită într-o parte.

— Cred că regina și ducele Richard se vor bate precum câinii pe osul care e micul prinț. Cred că-l vor face bucați.

Mai 1483, Londra

La doar patru săptămâni după această discuție grăbită, îi scriu lui Jasper ca să-i dau niște vești uluitoare.

Richard, ducele de Gloucester, fratele regelui, care i-a jurat credință absolută nepotului său, prințul Edward, l-a adus pe băiat la Londra și l-a așezat în odăile regelui din Turn, cu toată cinstea, pentru încoronarea sa, care va avea loc luna viitoare. A existat o dispută cu tutorii tânărului prinț, iar Anthony Rivers, unchiul lui, și Richard Grey, fratele lui vitreg, sunt reținuți de duce. Regina Elizabeth s-a retras în sanctuar cu ceilalți copii ai ei, jurând că Richard îi e prieten prefăcut și dușmanul ei și al familiei sale și cerând să-i fie eliberat și înapoiat fiul, viitorul rege.

Orașul e cuprins de frământări, oamenii neștiind cui să dea crezare și în cine să aibă încredere. Cei mai mulți gândesc că regina încearcă să fure comorile regale (a luat atât cât a putut duce cu ea) ca să-și apere puterea și familia. Fratele ei a plecat cu toate corăbiile, a furat restul comorilor regatului și pesemne va ataca Londra de pe fluviu. Peste noapte, ea a devenit dușmanca regatului și chiar a propriului ei fiu, căci totul s-a pus în mișcare pentru încoronarea tânărului prinț și dă el însuși decrete cu pecetea lui, ca moștenitor, și a unchiului său, ca protector. Oare fratele reginei îl va ataca pe fiul ei, viitorul rege, în Turn? Oare ea se va lupta cu el dacă e pupilul ducelui? Se va ascunde oare la încoronarea lui?

Îți voi scrie din nou de îndată ce voi afla mai multe. Stanley spune să așteptăm și să veghem, căci se poate ca vremea noastră să fie cea de-acum.

Margaret Stanley

Iunie 1483, Londra

Soțul meu, lordul Stanley, e acum sfetnicul de încredere al ducelui Richard, așa cum a fost înainte al regelui Edward. Așa și trebuie să fie; îl slujește pe rege, iar Richard e acum lordul lui protector în aceste câteva săptămâni care au rămas până la încoronarea micului Edward. Apoi Richard va trebui să renunțe la toate, tron și putere, iar băiatul va cârmui țara ca rege al Angliei. Atunci vom vedea cine poate supraviețui domniei unui copil al familiei Rivers, cu cea mai măreață coroană a lumii pe cap, condus în toate de maică-sa – o vrăjitoare fără credință care stă în ascunzătoarea ei. Puțini sunt dispuși să aibă încredere în băiat, iar în maică-sa n-are nimeni.

Dar oricum, care fiu al Casei de York ar putea să renunțe la putere? Care vlăstar al Casei de York s-ar putea sili să predea altcuiva tronul? De bună seamă, Richard nu va înmâna coroana și sceptrul fiului unei femei care-l urăște, nu-i așa? Dar oricâte îndoieli aș avea, ni se iau tuturor măsurile pentru mantiile de încoronare și la Abația Westminster se ridică estrada pentru procesiunea regală – regina văduvă Elizabeth aude fără îndoială zgomotul ciocanelor și al ferăstraielor deasupra ei, cum stă ascunsă în sanctuar, în odăile scunde de lângă abație. Consiliul Coroanei a mers la ea în vizită oficială și i-a cerut să-l trimită pe Richard, băiatul ei de nouă ani, să se alăture în Turn fratelui său de doisprezece ani. N-a putut să refuze și nici nu existau temeuri de-a refuza, în afară de ura ei față de ducele Richard, așa că a trebuit să cedeze. Acum cei doi băieți de viță regească așteaptă în apartamentele regale ziua încoronării.

Eu răspund de garderoba pentru încoronare, așa că mă întâlnesc cu mai-marea peste garderobă și cu servitoarele ei, ca să vedem ce mantii vor fi pregătite pentru regina văduvă Elizabeth, pentru prințese și pentru celelalte doamne de la curte. Trebuie să pregătim rochiile presupunând că regina va ieși din sanctuar pentru încoronare și că va vrea să fie îmbrăcată desăvârșit, ca de obicei. Veghem la perierea mantiei de hermină a reginei de către o servitoare a garderobei și o privim pe cusătoreasă cum prinde un nasture din sidef, când mai-marea peste garderobă bagă de seamă că ducesa de Gloucester, Anne Neville, soția lui Richard, nu și-a comandat rochia de la garderobă.

— Pesemne că s-a rătăcit comanda ei, răspund. Căci nu poate să aibă la castelul de la Sheriff Hutton o ținută potrivită pentru o încoronare. Și nu poate comanda să i se coasă o rochie — nu va fi gata la vreme.

Femeia ridică din umeri, scoate o mantie garnisită cu catifea, trage de pe ea învelitoarea de pânză și o întinde ca s-o vad.

— Nu știu ce să zic, dar n-am primit comandă de rochie de la ea. Ce să fac?

— Pregătește-i una pe măsură, spun cu aerul că nu-mi pasă prea tare, apoi schimb vorba.

Mă grăbesc să ajung acasă și-l caut pe soțul meu. Îl găsesc scriind ordinele care-i vor chema la Londra pe toți conducătorii ținuturilor din Anglia ca să-l vadă pe tânărul rege încoronat.

— Am treabă, ce vrei? mă întreabă cu grosolănie când deschid ușa.

— Anne Neville n-a comandat o rochie pentru încoronare. Ce zici de asta?

Se gândește la ce m-am gândit și eu, tot atât de iute. Lasă jos pana și-mi face semn să intru. Închid ușa în urma mea, încercând un mic fior de bucurie pentru că uneltesc împreună cu el.

— Ea nu face nimic de capul ei. Pesemne că i-a poruncit soțul ei să nu vină, spune el. De ce să facă una ca asta?

Nu răspund. Știu că el gândește cu repeziciune.

— Nu are rochie, aşadar nu poate să vină la încoronare. Pesemne că i-a poruncit el să nu vină, căci trebuie să fi hotărât că nu va exista nici o încoronare, rosteşte el încet. Şi toate astea..., face semn spre mormanele de hârtii, ...toate astea au doar menirea de-a ne ţine ocupaţi şi de-a ne prosti să credem că încoronarea va avea loc.

— Poate a prevenit-o să nu vină fiindcă crede că Londra s-ar putea răscula. Poate vrea ca ea să rămână în siguranţă acasă.

— Cine să se răscoale? Toţi îl vor pe prinţul de York încoronat. Există un singur om care l-ar împiedica să devină rege, aşa cum există un singur om care ar avea de câştigat de pe urma acestui lucru.

— Ducele Richard de Gloucester însuşi?

Soţul meu încuviinţează, apoi întreabă:

— Ce putem face cu ştirea asta preţioasă? Cum s-o folosim?

— Îi voi spune reginei văduve, hotărâsc. Dacă are de gând să-şi adune oştirea, ar trebui s-o facă acum. Ar face bine să-şi scoată fiii din mâinile lui Richard. Iar dacă reuşesc s-o conving pe regina York să lupte cu regentul York, există o nădejde pentru Lancaster.

— Spune-i că ducele de Buckingham ar putea fi hotărât să schimbe tabăra, îmi şopteşte el când sunt în pragul uşii.

Mă opresc pe dată şi repet, nevenindu-mi să cred:

— Stafford?!

E vorba despre nepotul celui de-al doilea soţ al meu — băieţelul care a moştenit titlul când a murit bunicul lui şi care a fost silit să se însoare cu sora reginei. Urăşte neamul Rivers încă de când a fost obligat să se înrudească cu el prin căsătorie. Nu-i poate suferi, aşa că a fost primul care l-a sprijinit pe Richard, primul care i s-a alăturat. Era de faţă când Richard l-a întemniţat pe Anthony Rivers şi ştiu că a savurat din plin umilirea bărbatului pe care era silit să-l numească cumnat.

— Dar Henry Stafford n-o poate suferi pe regină! O urăşte, la fel şi pe sora ei Katherine, nevastă-sa. Ştiu bine! Îmi aduc aminte cum a fost când l-au căsătorit. Nu se va întoarce niciodată împotriva lui Richard de dragul lor!

— Are ambițiile lui, îmi atrage atenția mohorât soțul meu. Îi curge prin vene sânge regesc. Se gândește pesemne că, dacă prințului Edward îi poate fi luat tronul, îi poate fi luat și lui Richard. Se va alia cu regina, prefăcându-se că-i apără fiul, și apoi, după ce înving, va lua tronul pentru sine.

Gândesc cu iuțeală. În afară de Henry, fostul meu soț cel slab și modest, familia Stafford a avut mereu o mândrie nemăsurată. Stafford l-a sprijinit pe Richard din dușmănie față de familia Rivers, dar acum ar putea într-adevăr să ridice propriile pretenții.

— Îi voi spune reginei, dacă asta dorești, dar îl socotesc absolut nedemn de încredere. Ar fi o neghioabă să-l ia drept aliat.

Soțul meu zâmbeste, mai degrabă ca un lup decât ca un vulpoi, cum i se spune.

— N-are prea mulți prieteni dintre care să aleagă. Cred că se va bucura să-l aibă de partea ei.

O săptămână mai târziu, la revărsatul zorilor, soțul meu bate cu pumnul în ușa odăii mele de culcare și intră, făcându-mi servitoarea să țipe și să sară din pat.

— Lasă-ne singuri! îi spune el cu brutalitate.

Femeia se furișează iute afară din odaie, iar eu mă ridic în capul oaselor și-mi strâng halatul pe lângă trup.

— Ce s-a întâmplat?

Prima mea temere e că mi s-a îmbolnăvit fiul, însă apoi văd că Thomas e alb ca varul, de parcă ar fi văzut o stafie, și mâinile îi tremură.

— Ce-ai pățit?

— Am avut un vis.

Se așază greoi pe pat.

— Dumnezeule mare, ce vis am avut! „Margaret, nici nu-ți poți închipui...”

— A fost o viziune?

— De unde să știu? Parcă aș fi fost închis în iad.

— Ce-ai visat?

— Că eram într-un loc întunecos, friguros și stâncos, ca un ținut sălbatic, dar nu într-un loc cunoscut. M-am uitat în jur: nu era nimeni cu mine, eram singur – nimeni din tabăra mea, nici unul dintre soldații mei, nici măcar flamura mea, nimic! Eram cu desăvârșire singur, fără fiul meu, fără fratele meu, chiar și fără tine.

Aștept să spună mai departe. Patul se zguduie de tremurul lui.

— A venit spre mine un monstru, urmează el cu un glas foarte scăzut. O fiară îngrozitoare, îngrozitoare a venit spre mine, cu gura deschisă ca să mă înghită, cu răsuflarea duhnind ca iadul, cu ochii porcini și roșii uitându-se în dreapta și-n stânga, un monstru care se apropia prin ținutul acela sălbatic, venea către mine.

— Ce fel de monstru? Un șarpe?

— Un mistreț, răspunde el încet. Un mistreț cu sânge pe colți și pe nări, cu bale la gură, cu capul plecat, pe urmele mele. Îl auzeam cum pufnește, adaugă el cutremurându-se.

Mistrețul e emblema lui Richard, ducele de Gloucester. Știm amândoi lucrul ăsta. Mă dau jos din pat și deschid ușa, ca să mă încredințez că servitoarea a plecat și că nimeni nu ascultă afară. O închid bine și răscolesc jarul micului foc din odaia de culcare, de parcă am avea nevoie de foc în seara asta caldă de iunie. Aprind lumânări, ca pentru a alunga întunecimea mistrețului pornit la vânătoare. Ating cu degetul crucea pe care o port la gât. Fac asupra-mi semnul crucii. Stanley și-a adus spaima noapții cu el, în odaia mea; e ca și cum răsuflarea mistrețului ar fi pătruns înăuntru odată cu șoptele lui, ca și cum ne va simți mirosul și ne va găsi, chiar și acum, chiar și aici.

— Crezi că Richard te bănuiește?

Se uită la mine.

— N-am făcut decât să-i arăt că-l sprijin. Dar a fost așa un vis... Nu-l pot alunga. Margaret, m-am trezit copleșit de groază ca un copil! M-am trezit din pricina propriului strigăt de ajutor!

— Dacă te bănuiește pe tine, mă va bănuși și pe mine, spun – spaima lui Stanley e atât de puternică încât m-a

cuprins și pe mine. Și i-am trimis mesaje reginei, așa cum ne-am înțeles. Ar putea să afle că-i sunt dușmancă?

— E posibil ca mesajele tale să se fi rătăcit?

— Sunt sigură de omul meu de legătură. Nu e deloc prost. Atunci ce altceva l-ar putea face să se îndoiască de tine?

El clatină din cap.

— N-am făcut nimic în afară de faptul că am discutat cu Hastings, care e loial până-n măduva oaselor. E disperat să asigure succesiunea prințului. E ultima lui dovadă de iubire față de regele Edward. Se teme grozav că Richard ar putea să-l trădeze pe prințul Edward. Se teme că ceva o să meargă prost încă de când Richard l-a dus pe prinț în Turn. M-a întrebat dacă mă alătur lui la o întrunire a Consiliului Coroanei ca să stăruim ca prințul să iasă printre oameni, să-și viziteze mama, să arate că e liber în toate privințele. Cred că i-a trimis reginei un mesager ca s-o asigure că se află în siguranță și s-o roage să iasă din ascunzătoare.

— Hastings știe că Richard i-a poruncit soției lui să rămână acasă? Crede că Richard ar putea să întârzie încoronarea? Să-și lungească regența?

— I-am spus că Anne Neville n-are rochie pentru încoronare și a jurat pe dată că nu se poate ca Richard să vrea cu adevărat să-și încoroneze nepotul. Asta începem să credem cu toții. De asta începem să ne temem cu toții. Dar nu-mi pot închipui nimic mai rău decât ca Richard să întârzie încoronarea, poate cu anii, poate până când băiatul face douăzeci și unu de ani. S-o întârzie, ca să poată domni ca regent. (Sare în picioare și se plimbă desculț prin odaie, cu pași mari.) Pentru Dumnezeu, Richard a fost cel mai credincios frate din câți ar fi putut avea Edward! N-a spus nimic, doar și-a întărit loialitatea față de prinț. Propriul lui nepot! Și-a îndreptat toată dușmănia împotriva reginei văduve, nu împotriva fiului lui Edward! Iar băiatul se află acum cu totul în puterea lui. Încoronat sau nu, prințul Edward nu poate fi decât un rege de paie dacă Richard îl poate ține departe de mama și de rudele lui.

— Dar visul...

— Visul a fost despre un mistreț însetat de putere și de moarte. E un avertisment; trebuie să fie un avertisment.

Tăcem amândoi. Un buștean se mișcă în cămin și zgomotul ne face să tresărim.

— Ce vei face? îl întreb.

El clatină din cap.

— Tu ce-ai face? Tu crezi că Dumnezeu îți vorbește și te previne în vise. Ce-ai face dacă ai visa că mistrețul vine după tine?

După oarecare șovăială, îl întreb:

— Doar nu te gândești să fugi?

— Nu, sigur că nu.

— Mă voi ruga să fim călăuziți.

— Și ce va spune Dumnezeuul tău? întreabă el cu o pâlire din batjocura-i obișnuită. De cele mai multe ori te poți bizui pe el că te va sfătui să cauți putere și siguranță.

Mă așez pe taburetul de lângă foc, privind flăcările de parcă aș fi o femeie săracă, o ghicitoare, de parcă aș fi regina Elizabeth cu puterile-i vrăjitorești.

— Dacă Richard s-ar întoarce împotriva nepotului său, a celor doi nepoți, și i-ar împiedica într-un fel să moștenească, ar urca pe tron în locul lor... Mă opresc, apoi urmez: Ei nu mai au acum nici un apărător puternic. Oamenii de pe corăbii s-au răsculat împotriva unchiului lor, mama lor e în sanctuar, unchiul lor Anthony e întemnițat...

— Și atunci?

— Dacă Richard ar lua tronul și și-ar lăsa nepoții încuiați în Turn, crezi că țara s-ar ridica împotriva lui și s-ar stârni un nou război?

— York împotriva lui York. Se poate.

— Și în aceste împrejurări ar exista o mare șansă pentru Casa de Lancaster.

— Pentru fiul tău Henry.

— Pentru ca Henry să fie ultimul care rămâne în picioare după ce ei se sfâșie unul pe altul într-o luptă pe viață și pe moarte.

În odaia mea se lasă tăcerea. Îi arunc soțului meu o privire, temându-mă că am mers prea departe.

— Între Henry și tron se află patru vieți, răspunde el. Cei doi prinți York, Edward și Richard, apoi ducele Richard însuși și fiul lui.

— Dar se poate să se lupte toți între ei.

El încuviințează.

— Dacă aleg să se nimicească singuri, nu e nici un păcat ca Henry să ocupe tronul gol, spun cu hotărâre. Și casa de drept va lua în sfârșit tronul Angliei, după cum e voia Domnului.

Siguranța mea îl face să zâmbescă, însă de astă dată nu mă simt jignită. Lucrul cel mai însemnat e că ne putem vedea calea și câtă vreme știu că lumina lui Dumnezeu mă călăuzește, nu contează dacă el crede că asta e flacăra unei ambiții păcătoase.

— Așadar, mergi azi la întrunirea Consiliului Coroanei?

— Da, se ține în Turn. Dar îi voi trimite lui Hastings un mesaj ca să-l înștiințez despre temerile mele. Dacă vrea să ia măsuri împotriva lui Richard, ar face bine s-o facă acum. Îl poate sili pe Richard să-și dea cărțile pe față. Poate cere să-l vadă pe prinț. Iubirea pentru răposatul rege va face din el susținătorul neclintit al prințului. Eu pot să mă dau la o parte și să-l las să iuțească ritmul. Consiliul e hotărât ca prințul să fie încoronat. Hastings poate să ceară stăruitor acest lucru. Poate să suporte urmările faptului de a-i arăta lui Richard că-l bănuiește. Pot să-l întărât pe Hastings împotriva lui Richard și apoi să mă retrag, ca să văd ce se întâmplă. Mă pot socoti prevenit și pot să-l previn pe Hastings și să-l las să înfrunte primejdia.

— Dar tu de ce parte ești?

— Margaret, eu îi sunt loial celui cu sortii cei mai mari de izbândă, oricine ar fi el, și în clipa asta, bărbatul cu armata din miazănoapte în spate, cu Turnul în puterea sa și cu regele de drept în grija lui și supus lui e Richard.

Aștept să mi se întoarcă soțul de la întrunirea Consiliului Coroanei ingenuncheată în fața pupitrului de rugăciune. Discuția noastră din zori m-a tulburat și m-a înfricoșat; așa că mă rog și mă gândesc la Ioana, care trebuie să se fi știut în pericol de atâtea ori, și totuși a pornit la luptă pe calul ei alb, cu flamura ei cu crini, și n-a trebuit să-și poarte luptele în taină și-n tăcere.

Mi se pare că face parte și asta din rugăciunea mea când aud zgomotul mai multor pași pe stradă și zăngănitul metalului pe pavaj în clipa în care o sută de lăncieri își lasă lăncile la pământ, după care se aude o bătaie puternică în ușa mare, dinspre stradă, a reședinței noastre din Londra.

Am ajuns deja la jumătatea scărilor când băiatul portarului urcă în fugă să le spună servitoarelor să mă cheme. Îl înșfac de braț.

— Cine-i?

— Oamenii ducelui Richard, bâiguie el. În livreaua lui, cu stăpânul, l-au prins pe lord, pe soțul vostru! Lovit la față, cu sânge pe haină, sângerează ca un porc...

Îl împing la o parte, căci spusele lui n-au nici o noimă, și dau fuga la intrarea pietruită, unde portarii deschid larg porțile și soldații ducelui Richard intră în marș, iar în mijlocul lor e soțul meu, care se clatină pe picioare, cu sângele curgând șiroaie dintr-o rană la cap. Se uită la mine cu fața albă ca varul și cu ochii goi din pricina uluielii.

— Lady Margaret Stanley? întreabă comandantul gărzii.

Abia îmi pot desprinde ochii de la mistrețul de pe livreaua lui. Un mistreț cu colți mari, ca fiara pe care a visat-o soțul meu că venea după el.

— Eu sunt lady Margaret.

— Soțul vostru e arestat și nu puteți părăsi casa, nici el, nici voi. Vor fi puse gărzi la toate ușile și în casă, precum și la ușile și ferestrele odăilor lui. Servitorii voștri din gospodărie pot să-și vadă de treburi, însă vor fi opriți și cercetați la cererea mea. Înțelegeți?

— Da, șoptesc eu.

— Voi cerceta casa în căutare de scrisori și documente, spune omul. Înțelegeți și acest lucru?

În odăile mele nu există nimic care să poată arunca vreo vină asupra noastră. Ard orice document periculos de îndată ce-l citesc și nu păstrez niciodată o copie a scrisorilor pe care le trimit. Toată munca mea pentru Henry e între Dumnezeu și mine.

— Înțeleg. Pot să-mi duc soțul în odaia mea de garderobă? E rănit.

El zâmbește posomorât.

— Când am intrat să-l arestăm pe lordul Hastings, soțul vostru s-a aruncat sub masă și a fost cât pe ce să-și reteze singur capul într-o lamă de sulită. Pare mai grav decât e.

— L-ați arestat pe lordul Hastings?! întreb, nevenindu-mi să cred. Sub ce învinuire?

— Doamnă, l-am decapitat, spune el scurt.

Trece pe lângă mine, intrând chiar în odăile mele, soldații lui se răsfiră în curtea mea și-și ocupă locurile, iar noi suntem prizonieri în propria noastră reședință măreață.

Stanley și cu mine intrăm în odaia mea de garderobă, înconjurați de lăncieri. Abia când văd că fereastra e prea mică pentru a fugi pe-acolo, aceștia se retrag, închid ușa și rămânem singuri.

Stanley își aruncă pe podea vesta pătată de sânge și cămașa murdară, cutremurându-se, și se așază pe un taburet, gol până la brâu. Torn în lighean un urcior de apă și mă apuc să-i spăl tăietura. E lungă și deloc adâncă – o lovitură piezișă, nu una menită să ucidă, dar dacă-l nimerea cu un deget mai jos, și-ar fi pierdut un ochi.

— Ce s-a întâmplat? îl întreb în șoaptă.

— Richard a venit la începutul întrunirii la care urma să hotărâm desfășurarea încoronării, tot numai zâmbet, i-a cerut episcopului Morton să trimită după căpșuni din grădina lui, foarte prietenos. Ne-am apucat să vorbim despre rânduielile pentru încoronare – așezarea, întâietatea, lucrurile obișnuite. A ieșit iar și pesemne că în timp ce era afară i-a adus cineva o veste sau un mesaj, căci s-a întors schimbat, cu fața întunecată de furie. Soldații au intrat în urma lui de parcă ar fi cucerit un fort, bătând în ușă cu putere, cu armele pregătite. M-au atacat, eu m-am lăsat jos, Morton a sărit în spate, Rotherham s-a ferit îndărătul jilțului; l-au luat pe Hastings înainte să se poată apăra.

— Dar de ce? Ce s-a spus?

— Nimic! Nu s-a spus nimic. Era ca și cum Richard și-ar fi dezlănțuit puterea și atât. L-au înșfăcat pur și simplu pe Hastings și l-au dus cu ei.

— Unde l-au dus? Sub ce învinuire? Ce-au spus?

— N-au spus nimic. N-a fost o arestare, ci un atac, nu înțelegi? Richard striga ca un nebun că i s-au făcut vrăji,

că brațul îi șovăie, că Hastings și regina îl distrug prin vrăjitorie...

— Cum?!

— Și-a suflecat mâneca și ne-a arătat brațul. Cel care ține spada – știi cât de puternic e brațul lui drept. Spune că-i șovăie, spune că i se usucă.

— Dumnezeu mare, a înnebunit?!

Mă opresc din ștersul sângelui; nu-mi vine să cred ce aud.

— L-au scos pe Hastings târâș. Fără să se mai rostească un cuvânt. L-au scos afară, cu toate că zvârlea din picioare, ocăra și se proptea în călcăie. Era acolo niște lemn vechi de la lucrările de construcție, iar soldații au doborât o bârnă la pământ, l-au silit să se aplece peste ea și i-au zburat capul dintr-o lovitură.

— Un preot?

— N-a fost nici un preot! N-auzi ce-ți spun?! A fost o răpire și o crimă! N-a avut vreme nici măcar să-și facă rugăciunile. (Stanley începe să tremure cumplit.) Dumnezeu mare, credeam că vin după mine! Credeam că eu urmez. Era ca în vis. Mirosul sângelui și nimeni care să mă salveze!

— L-au decapitat în fața Turnului?

— Cum spuneam, cum spuneam!

— Așadar, dacă prințul, auzind zgomotul, s-ar fi uitat pe fereastră, l-ar fi văzut pe cel mai iubit prieten al tatălui său decapitat pe un buștean? Pe bărbatul căruia îi spunea „unchiul William“?

Stanley se uită tăcut la mine. Un firisor de sânge i se prelinge pe față și îl întinde cu dosul palmei, înroșindu-și obrazul.

— Nimeni nu i-ar fi putut opri.

— Prințul va vedea în Richard un dușman, spun. După asta nu-l mai poate numi lord protector. Îl va socoti un monstru.

Stanley clatină din cap.

— Ce se va alege de noi?

Încep să-i clănțănească dinții, așa că las ligheanul jos și-i pun o pătură pe umeri.

— Dumnezeu știe, Dumnezeu știe! Suntem arestați pentru trădare; suntem bănuți că am uneltit cu regina, cu Hastings și cu prietenul tău Morton. L-au luat și pe Rotherham. Nu știu pe câți alții. Pesemne că Richard vrea să pună mâna pe tron și i-a ridicat pe toți cei care se gândește că se vor împotrivi.

— Dar prinții?

Uluiala îl face să se bâlbâie.

— Nu știu. Richard s-ar putea să-i omoare pur și simplu, cum l-a omorât pe Hastings. S-ar putea să intre în sanctuar și să ucidă întreaga familie regală: pe regină, pe fete, pe toți! Azi ne-a arătat că e în stare de orice. Poate că sunt deja morți, cine știe?

Veștile ajung la noi în frânturi din lumea de-afară, aduse de slujnice drept bârfe de la piață. Richard declară că mariajul reginei Elizabeth Woodville cu regele Edward n-a fost valabil niciodată, întrucât Edward a fost făgăduit cu contract altei doamne înainte să se însoare în taină cu ea. Îi declară bastarzi pe toți copiii lor și se declară unicul moștenitor York. Lașii din Consiliul Coroanei, care privesc cum trupul fără cap al lui Hastings e așezat la odihnă veșnică alături de regele pe care l-a iubit, nu fac nimic ca să-și apere regina și prinții; dimpotrivă, toată lumea adevărește în grabă că există un singur rege, iar acela e Richard.

Richard și Henry Stafford, ducele de Buckingham, ruda mea, încep să împrăstie zvonul că regele Edward însuși a fost bastard – fiul ducesei Cecily cu un arcaș englez, zămislit pe când se afla în Franța cu ducele de York. Poporul aude aceste învinuiri – Dumnezeu știe ce înțelege din ele –, însă nimeni nu se poate înșela asupra tâlcului sosirii unei oștiri din ținuturile de miazănoapte, loială lui Richard și numai lui și dornică de răsplăți; nu se poate tăgădui că toți cei care i-ar fi putut fi credincioși prințului Edward sunt arestați sau morți. Fiecare tremură pentru siguranța lui. Nimeni nu spune cu glas tare ce gândește.

Pentru prima oară în viață mă pot gândi cu bunătate la femeia pe care am slujit-o aproape zece ani, Elizabeth Woodville, care a fost regina Angliei, una dintre cele mai frumoase și mai iubite regine din câte a avut țara vreodată. Niciodată frumoasă pentru mine sau iubită de mine, decât acum, trecător, în această clipă a înfrângerii ei depline. Mi-o închipui în întunericul jilav al sanctuarului de la Abația Westminster și mă gândesc că nu va mai triumfa niciodată și, pentru întâia oară în viață, pot să îngenunchez și să mă rog cu adevărat pentru ea. Acum i-au mai rămas în grijă doar fiicele ei; viața de care s-a bucurat atât a pierit, iar cei doi fii nevârstnici sunt în mâinile dușmanului ei. Mă gândesc la ea, înfrântă și speriată, văduvă și temându-se pentru soarta fiilor ei, și pentru întâia oară în viață îmi simt inima încălzindu-se față de ea: o regină nenorocită, doborâtă fără vreo vină. Mă pot ruga Sfintei Fecioare, împărăteasa cerurilor, să-și mângâie și să-și aline fiica pierdută și nefericită în această vreme de umilință.

Cea mai vârstnică fată York, prințesa Elizabeth, e de vârsta măritişului și e nemăritată la vârsta înaintată de şaptesprezece ani doar din pricina norocului schimbător al casei sale. Pe când mă rog în genunchi pentru sănătatea și siguranța reginei, mă gândesc la frumușica Elizabeth și la ce fel de soție i-ar fi fiului meu Henry. Fiul Lancaster și fiica York ar vindeca împreună rănilor Angliei și ar pune capăt luptei ce ține de două generații. Dacă Richard ar muri după urcarea pe tron, moștenitorul lui ar fi un copil, și încă un copil Neville bolnăvicios, la fel de lipsit de putere să-și apere dreptul ca prinții de York și la fel de ușor de înlăturat ca ei. Dacă fiul meu ar lua atunci tronul și s-ar însura cu prințesa de York, oamenii i-ar fi credincioși ca moștenitor Lancaster și soțul moștenitoarei York.

Trimit după doctorul meu, doctorul Lewis de Caerleon, un om la fel de pasionat de uneltiri ca și de medicină. Regina știe că e medicul meu și-l va primi, știind că vine de la mine. Îl rog să-i făgăduiască sprijinul nostru, să-i spună că Buckingham e gata de-a se lăsa hotărât să se întoarcă împotriva ducelui Richard, că fiul meu Henry ar putea

strânge o armată în Bretania. Îl rog ca, înainte de orice altceva, să încerce să descopere ce gânduri are ea, ce-i făgăduiesc susținătorii. Soțul meu crede că n-are nici o speranță, dar eu am mai văzut-o o dată pe Elizabeth Woodville ieșind din sanctuar și luându-și din nou în stăpânire tronul cu o bucurie senină, uitând cu totul rușinea pe care Domnul i-a trimis-o pe drept. Îl rog pe Lewis să nu-i dezvăluie faptul că soțul meu e arestat, ci să-i spună, ca un prieten binevoitor, despre uciderea lui Hastings, despre vădirea neașteptată a ambiției lui Richard, despre faptul că fiii ei au fost declarați bastarzi și că numele ei e distrus. Să-i spună cu blândețe că, dacă nu trece la fapte, cauza ei e pierdută. Trebuie s-o hotărâsc să-și cheme alături prietenii pe care-i are, să strângă câtă oștire își poate îngădui și să-și mâne trupele la luptă împotriva lui Richard. Dacă o pot încuraja să intre într-o bătălie lungă și sângeroasă, fiul meu poate să tragă la țarm cu trupe odihnite și să se înfrunte cu învingătorul istovit.

Lewis merge la ea într-o zi în care își va dori cu disperare să aibă un prieten alături: ziua ce a fost hotărâtă pentru încoronarea fiului ei. Mă îndoiesc că a prevenit-o cineva că nu va mai fi încoronat. Lewis se strecoară pe străzi cu uși închise și ferestre oblonite, la colțurile cărora oamenii nu zăbovesc să stea de vorbă, și se întoarce la mine aproape îndată. Poartă masca împotriva molimei – o mască lungă, conică, umplută cu ierburi de leac și parfumată cu uleiuri, care-i face chipul înspăimântător, neomenesc, alb ca de stafie. O scoate doar când ajunge în odaia mea, închizând bine ușa în urma lui și se înclină adânc, după care începe fără nici o pregătire:

— E foarte dornică de ajutor. E o femeie disperată; așa zice că e pe jumătate nebună de disperare. (Se oprește o clipă.) Am văzut-o și pe tânăra prințesă York...

— Și?

— Era tulburată. Era într-o stare profetică. (Se cutremură ușor.) M-a înfricoșat, și doar un medic ca mine le-a văzut pe toate!

Nu-i iau în seamă lăudăroșenia.

— Cu ce te-a înfricoșat?

— S-a apropiat de mine din întuneric, cu rochia îmbibată de apa fluviului, întinsă în urma ei ca o coadă, de parcă ar fi fost pe jumătate pește. Mi-a zis că fluviul i-a dat deja vestea pe care mă pregătesc să i-o dau mamei sale — că ducele Richard a revendicat tronul în virtutea legitimității sale și că tinerii prinți sunt declarați bastarzi.

— Știa deja?! Au iscoade afară? Nu mi-a trecut prin minte că ar putea avea știință despre toate lucrurile.

— Nu regina, ea nu știa. Fata știa și a zis că i-a spus fluviul. A zis că fluviul i-a vorbit despre o moarte în familie, iar maică-sa a știut pe dată că e vorba de fratele ei Anthony și de fiul ei Grey. Au deschis larg ferestrele ca să asculte curgerea fluviului. Erau ca două vâlve ale apelor! Oricui i-ar fi fost frică.

— Spune că Anthony Rivers e mort?

— Păreau amândouă încredințate de asta.

Îmi fac cruce. Elizabeth Woodville a mai fost acuzată și înainte că lucrează cu forțele întunericului, dar să rostească adevărul din sanctuarul pământului sfințit e fără doar și poate lucrătura diavolului.

— Pesemne că are iscoade în slujba ei, pesemne că e mai bine pregătită și înarmată decât ne dăm seama. Dar cum a putut să primească vești din Țara Galilor înaintea mea?

— A mai zis ceva.

— Regina?

— Prințesa. A zis că e blestemată să fie următoarea regină a Angliei și să ocupe tronul fratelui ei.

Ne uităm unul la altul uluiți, neizbutind să înțelegem.

— Ești sigur?

— Era înfricoșătoare! S-a plâns de ambiția maică-sii și a zis că e un blestem aruncat asupra familiei și că va fi silită să ocupe tronul fratelui ei... și că asta o va mulțumi în sfârșit pe maică-sa, cu toate că va însemna dezmoștenirea fratelui ei.

— Oare ce-o fi vrut să spună?

Doctorul ridică din umeri.

— N-a spus. S-a făcut fată frumoasă, însă e înfricoșătoare. Am crezut-o. Trebuie să recunosc că i-am crezut fiecare cuvânt. Era ca un profet care rostește adevărul! Cred că, într-un fel sau altul, va ajunge regina Angliei.

Trag ușor aer în piept. Lucrul ăsta se potrivește atât de bine cu rugăciunile mele, încât trebuie să fie cuvântul Domnului rostit de o gură cum nu se poate mai păcătoasă. Dacă ar fi ca Henry să ocupe tronul și ea să se mărite cu el, ar ajunge într-adevăr regină. Cum altfel s-ar putea întâmpla asta?

— Și a mai fost ceva, adaugă prevăzător Lewis. Când am întrebat-o pe regină ce planuri are pentru prinții din Turn, Edward și Richard, a spus: „Nu e Richard“.

— Ce-a spus?!

— A spus: „Nu e Richard“.

— Ce voia să zică?

— În clipa aceea a intrat prințesa, cu rochia muiată de apele fluviului, și știa totul: uralele cu care a fost întâmpinat ducele, dezmoștenirea familiei. Pe urmă a spus că va fi regină.

— Dar ai întrebat-o pe regină ce voia să zică cu „Nu e Richard“?

El clatină din cap, omul care le-a văzut pe toate, dar n-a avut minte să pună singura întrebare care putea dezlega taina.

— Nu te-ai gândit că ar putea fi ceva însemnat?! mă răstesc la el.

— Îmi pare rău. Intrarea prințesei a fost atât de... era ca de pe altă lume. Și apoi maică-sa a spus că acum trec printr-o vreme secetoasă, dar că apele li se vor umfla din nou și vor ieși din albie. Erau înfricoșătoare! Știți ce se zice despre strămoșii lor, că se trag dintr-o zeiță a apei. Dacă ați fi fost acolo, ați fi crezut că zeița apei e gata să se înalțe chiar din Tamisa.

— Bine, bine, răspund fără milă. Înțeleg că erau înfricoșătoare, dar regina a mai zis ceva? A vorbit despre frații ei care au reușit să fugă? A zis unde se află sau ce fac? Cei doi au puterea de-a ridica la arme jumătate din regat!

El clatină din cap.

— N-a zis nimic. Dar a auzit foarte bine când i-am spus că i-ați ajuta pe tinerii prinți să evadeze. Pune la cale ceva, sunt sigur! Pune la cale ceva chiar dinainte să-și dea seama că Richard va lua tronul. Acum e disperată.

Încuviințez și-i fac semn să plece. Merg îndată în mica noastră capelă ca să îngenunchez. Am nevoie de pacea Domnului ca să-mi limpezesc mintea de acest vârtej de gânduri. Faptul că prințesa Elizabeth își cunoaște ursita nu face decât să-mi întărească credința că va fi soția lui Henry și că el va urca pe tron. Faptul că maică-sa a spus: „Nu e Richard“ mă umple de o neliniște adâncă.

Ce vrea să zică oare cu „Nu e Richard“? Că nu e Richard, fiul ei, în Turn? Sau doar că nu e Richard, ducele de Gloucester, cel de care se teme? Nu-mi dau seama, neghiobul ăla ar fi trebuit s-o întrebe! Dar am bănuț așa ceva. M-am frământat pentru așa ceva. Nu m-am gândit nici o clipă că va fi atât de proastă încât să-i cedeze al doilea fiu unui dușman care i l-a răpit pe primul. Am cunoscut-o vreme de zece ani; nu e femeia care să nu prevadă tot ce-i mai rău. Lorzii din Consiliul Coroanei au mers în păr la ea, s-au înșiruit dinaintea ei ca să-i spună că n-are de ales și apoi au plecat cu micul prinț Richard ținându-l pe arhiepiscop de mână. Însă m-am gândit mereu că s-a pregătit pentru ei. Am știut mereu că va face ceva ca să-și trimită ultimul fiu liber undeva, departe, în siguranță. Orice femeie ar face asta, iar ea e hotărâtă și iscusită și-și iubește mult băieții. Nu i-ar trimite în rușul capului în ghearele primejdiei. Nu și-ar fi lăsat fiul mezin să plece acolo unde cel mare se află în pericol.

Dar ce-a făcut? Dacă al doilea prinț din Turn nu e Richard, atunci cine-i? A trimis un copil sărman, deghizat? Un pupil fără nici o însemnătate care ar face orice pentru ea? Și mai rău, dacă prințul Richard, moștenitorul legitim al tronului Angliei, nu e încuiat în Turnul Londrei, atunci unde e? Dacă l-a ascuns undeva, atunci el e moștenitorul tronului York, un alt obstacol în calea succesiunii fiului meu. Îmi dă de știre lucrul ăsta? Sau se preface? Mă chinuie? Triumfă în fața mea spunându-i mesagerului meu greu de cap o ghicitoare pe care să mi-o repete? A rostit numele fiului ei dinadins, ca să râdă de mine cu puterea ei de-a vedea viitorul? Sau doar i-a scăpat? Îmi spune despre Richard ca să mă prevină că, orice s-ar întâmpla cu Edward, tot are un moștenitor?

Stau ore întregi în genunchi, așteptând ca Sfânta Fecioară, împărăteasa cerurilor, să-mi șoptească ce face această regină cât se poate de pământească: își joacă jocurile, își țese vrăjile, iarăși, la fel ca de fiecare dată, în fața mea, triumfând asupra mea chiar și în aceste clipe de mare groază și înfrângere pentru ea. Dar Sfânta Fecioară nu vine la mine. Ioana nu mă sfătuiește. Dumnezeu e tăcut pentru mine, fecioara aleasă de El. Nici unul din ei nu-mi spune ce face Elizabeth Woodville în sanctuarul ascuns de sub abație, dar știu și fără ajutorul lor că ea va ieși din nou de acolo ca să triumfe.

Doar o zi mai târziu, doamna mea de companie vine cu ochii înroșiți de plâns și spune că Anthony, contele Rivers, scipitorul și cavalerul frate al reginei, e mort, ucis din porunca lui Richard la Castelul Pontefract. Îmi aduce vestea în clipa când aceasta ajunge la Londra. Nimeni n-ar fi putut afla mai iute; înștiințarea oficială e primită de Consiliul Coroanei la doar un ceas după ce aflui. Se pare că regina și fiica ei i-au spus doctorului Lewis chiar în seara când s-a întâmplat, poate chiar în clipa morții lui. Cum se poate una ca asta?

Dimineată mă întâlnesc cu soțul meu la micul dejun.

— Sunt chemat să iau parte la o întrunire a Consiliului Coroanei, îmi spune el arătându-mi o hârtie pe care e pusă pecetea cu mistrețul.

Nici el, nici eu nu-l privim fățiș; scrisoarea șade între noi pe masă ca un pumnal.

— Iar ție ți se poruncește să te duci la garderoba regală și să pregătești mantiile de încoronare pentru Anne Neville. Mantiile pentru o regină. Îi vei fi doamnă de companie reginei Anne. Suntem eliberați din arest fără o vorbă. Ne aflăm iarăși în slujba casei regale, fără să se fi rostit un cuvânt.

Încuviințez. Voi face pentru regele Richard munca pe care o făceam pentru regele Edward. Noi vom purta aceleași veșminte, iar rochia din țesătură de aur și hermină care era pregătită pentru regina văduvă Elizabeth va fi strâmtată pentru cumnata ei, noua regină Anne.

Doamnele mele de companie și soldații din garda Stanley stau la masă pretutindeni în jurul nostru, așa că soțul meu și cu mine schimbăm doar o privire rapidă de triumf pentru că am ieșit cu bine din toate necazurile. Asta va fi a treia casă regală pe care-o slujesc și de fiecare dată m-am înclinat adânc și m-am gândit la fiul meu ca moștenitor.

— Voi fi onorată s-o slujesc pe regina Anne, spun senină.

E ursita mea să zâmbesc în fața prefacerilor lumii și să-mi aștept răsplata în rai, dar până și eu mă opresc o clipă în pragul odăilor reginei când o văd pe mica Anne Neville – fiica lui Warwick, „făcătorul de regi“, născută într-o familie bună, căsătorită în familia regală, rămasă văduvă și fără nimic al ei, iar acum ridicată din nou la mare cinste, tocmai pe tronul Angliei – stând lângă căminul mare, îmbrăcată cu mantia de călătorie și înconjurată de doamnele ei din ținuturile de la miazănoapte, ca o șatră de țigănci din mlaștini. Mă văd în prag; ușierul odăilor ei răcnește: „Lady Margaret Stanley!“ într-o engleză pe care nici o făptură de la miazăzi de Hull n-ar putea-o înțelege, femeile se dau la o parte ca să pot ajunge la ea, iar eu intru, mă las în genunchi, înjosindu-mă în fața încă unei uzurpatoare, și ridic mâinile împreunate într-un jurământ de credință.

— Alteță, îi spun femeii pe care tânărul duce Richard a scos-o din dizgrație și sărăcie pentru că știa că poate avea pretenții la averea lui Warwick prin această mireasă nespus de nenorocoasă, care va fi acum regina Angliei și în fața căreia trebuie să îngenunchez. Mă bucur nespus să vă ofer serviciile mele!

Ea îmi zâmbeste. E albă la față ca marmura, cu buzele albe, cu pleoapele colorate în cel mai șters trandafiriu. De bună seamă, nu e sănătoasă – își lasă mâna pe piatra căminului și se sprijină de el de parcă ar fi ostenită.

— Îți mulțumesc pentru servicii. Aș vrea să fii cea mai de seamă dintre doamnele mele de companie, rostește ea cu răsuflarea puțin întretăiată. Îmi vei duce trena la încoronare.

Plec capul, ca să-mi ascund străfulgerarea de bucurie. Asta înseamnă cinstirea familiei mele, asta înseamnă aflarea Casei de Lancaster la doar un pas de coroana ținută deasupra unui cap miruit. Voi fi la doar un pas în spatele reginei Angliei și – Dumnezeu știe – gata să pășesc înainte.

— Primesc cu bucurie.

— Soțul meu laudă mult înțelepciunea lordului Thomas Stanley, spune ea.

Atât de mult încât lăncierii au fost cât pe ce să-i reteze capul și l-au ținut o săptămână zăvorât în casă!

— Ne aflăm de multă vreme în slujba Casei de York, răspund. Vi s-a simțit grozav lipsa, vouă și ducelui, câtă vreme ați stat departe de curte, în ținuturile de la miază-noapte. Mă bucur să vă urez bun venit în orașul vostru de reședință!

Ea face un semn ușor cu mâna și pajul îi aduce un taburet, ca să se poată așeza în fața focului. Rămân în picioare dinaintea ei și mă uit cum tusea îi zguduie umerii. E o femeie ale cărei oase nu vor apuca să-mbătrânească. E o femeie care nu va zămisli o liotă de moștenitori pentru Casa de York, nu ca rodnică regină Elizabeth. E o femeie bolnavă și slabă. Mă îndoiesc că va mai trăi cinci ani. Și pe urmă? Și pe urmă?!

— Fiul vostru, prințul Edward, vine la încoronare? întreb cu o smerenie prefăcută. Să-i poruncesc șambelanului vostru să-i pregătească odăile?

Ea clatină din cap.

— Alteța Sa nu se simte bine. Va rămâne deocamdată în ținuturile de la miazănoapte.

Nu se simte bine? mă întreb în sinea mea. Nu se simte îndeajuns de bine ca să vină la încoronarea tatălui său? Asta înseamnă că nu-i e deloc bine. A fost dintotdeauna un băiat gălbejit, cu un trup firav ca al mamei lui, și rareori a fost văzut la curte; l-au ținut mereu departe de Londra, de teama molimei. Oare să nu fi trecut peste slăbiciunea din copilărie și să se preschimbe dintr-un băiat fragil într-un bărbat bolnăvicios? Oare ducele Richard n-a izbutit să zămislească un moștenitor care să trăiască mai mult decât el? Oare există acum o singură bătaie puternică de inimă între fiul meu și tron?

Duminică, 6 iulie 1483

Ne aflăm acolo unde am vrut să fim: la un pas de coroană. Soțul meu îl urmează pe rege, cu sceptrul de comandant al tuturor oștirilor Angliei în mână, iar eu o urmez pe noua regină Anne, ducându-i trena. În spatele meu vine ducesa de Suffolk, iar după ea, ducesa de Norfolk. Însă eu sunt cea care calcă pe urmele reginei, iar când e miruită, mă aflu îndeajuns de aproape ca să simt mirosul amețitor, ca de mosc.

Nu s-a cruțat nici o cheltuială pentru această ceremonie. Regele poartă o mantie din catifea violetă, iar deasupra capului său e purtat un baldachin din țesătură de aur. Henry Stafford, ruda mea, tânărul duce de Buckingham, e îmbrăcat în albastru, cu emblema roții cusută pe mantie cu fir trainic de aur scânteietor. Într-o mână duce mantia regelui, iar în cealaltă, sceptrul de mare intendent al Angliei, răsplata lui pentru că l-a sprijinit și l-a călăuzit pe ducele Richard până la tron. Locul soției lui, Katherine Woodville, sora reginei văduve, e gol. Ducesa n-a venit să sărbătorească uzurparea tronului familiei sale. Nu se află alături de soțul ei cel trădător. Acesta o urăște din pricina familiei sale, din pricină că a triumfat asupra lui când era tânăr și ea era cumnata regelui. Asta e doar prima dintr-un lung șir de ocazii în care se poate aștepta să fie umilită.

Pășesc în spatele reginei toată ziua. Când merge să cineze la Westminster Hall, stau la masa doamnelor în timp ce i se servește o cină splendidă. Însuși luptătorul regelui se înclină în fața mesei noastre și în fața mea după ce-a strigat din rărunchi provocarea la duel pe care a făcut-o în numele regelui Richard. E o cină la fel de măreață și de

semeață ca la oricare din marile ocazii de la curtea lui Edward. Ospățul și dansul nu conțin decât până la miezul nopții și chiar mai târziu. Stanley și cu mine plecăm abia la revărsatul zorilor și barja personală ne duce în susul fluviului, către reședința noastră. Când mă așez la pupa barjei, înfășurată bine în blănuri, văd o lumină slabă strălucind la o fereastră joasă de pe malul apei, lângă clădirea mare și întunecată a abației. Știu sigur că e regina Elizabeth, care nu mai e regină, a fost declarată târfă, și nici măcar nu e recunoscută ca văduvă, cu lumânarea strălucind deasupra apelor întunecate, ascultând triumful dușmanului ei. Mă gândesc că mă privește cum trec în barja mea frumoasă, plecând de la curtea regelui, așa cum, cu ani în urmă, m-a privit ducându-mi fiul spre curtea regelui. Și atunci se afla tot în sanctuar.

Ar trebui să mă îmbăt de triumful asupra ei, dar mă înfior și-mi strâng blănurile mai bine în jurul trupului, de parcă mica pată de lumină ar fi un ochi răuvoitor care se ațintește asupra mea peste apele întunecate. S-a mai întâmplat o dată ca ea să iasă din sanctuar direct în brațele victoriei. Știu că plănuiește căderea lui Richard; unelțește ca să iasă din nou în brațele victoriei.

Cumnatului meu, Jasper Tudor, și lui Henry Tudor, fiul meu.

Vă dau binețe. Am multe vești. Richard a fost încoronat regele Angliei, iar soția lui e regina Anne. Ne bucurăm de multă bunăvoință și încredere din partea lor. Fosta regină Elizabeth și-a chemat aliații și aceștia urmează să atace Turnul Londrei și să-i elibereze pe prinți îndată ce noua pereche regală pleacă în procesiune, la scurtă vreme după încoronare. I-am făgăduit sprijinul nostru și regina Elizabeth mi-a încredințat planurile ei tainice.

Începeți să vă strângeți oștenii. Dacă își scoate băieții din Turn, regina își va aduna oamenii și va porni împotriva lui Richard. Oricine ar ieși victorios, ea sau Richard, învingătorul trebuie să descopere că ați debarcat în forță, că tabăra Lancaster se ridică la luptă și că-l așteaptă o nouă bătălie, cu trupele voastre odihnite.

Cred că vremea noastră se apropie; cred că vremea noastră a sosit.

Margaret Stanley

Chiar în ziua în care îi trimit fiului meu scrisoarea, primesc o misivă lungă, adusă în taină, de la vechiul meu prieten, episcopul John Morton, eliberat din Turn și dat în grija ducelui de Buckingham, la reședința acestuia de la Brecknock.

Fiica mea întru Cristos,

Mă lupt de o vreme cu conștiința tânărului duce, în mâinile căruia mă aflu captiv, dar care și-a dat seama că el e prizonierul meu, căci l-am făcut să se lepede de prietenia cu Richard, căruia acum i se spune rege. Tânărul duce se luptă cu conștiința sa pentru că l-a ridicat pe Richard pe tron cu temeiuri slabe și pentru că și-ar fi slujit mai bine Dumnezeu, țara și pe el însuși fie dacă i-ar fi sprijinit pe prinții York și ar fi devenit protectorul lor, fie dacă ar fi revendicat tronul pentru el însuși.

Acum e gata să se întoarcă împotriva lui Richard și se va alătura unei revolte împotriva lui. Ca dovadă de bună-credință, te poți folosi de oamenii lui ca să ataci Turnul și să-i scoți pe prinți de-acolo. Îți voi trimite cuvântul lui de ordine sub pecetea mea. Cred că ar trebui să te întâlnești cu el și să vezi ce alianță putești face în aceste vremuri tulburi. El se va îndrepta spre Brecon după ce-l va lăsa pe Richard la Worcester și i-am făgăduit că te vei întâlni cu el ca din întâmplare pe drumul mare.

*Rămân prietenul tău,
John Morton, episcop de Ely.*

Ridic privirea și văd că una dintre doamnele mele de companie mă privește.

— Vă simțiți bine, milady? întreabă ea. V-ați făcut foarte palidă și acum v-ați înroșit.

— Nu, nu mă simt deloc bine. Adu-mi-l pe doctorul Lewis!

În seara de după încoronare, soțul meu vine și mă caută în capelă.

— Mă pregătesc să-i aleg pe cei care se vor alătura oamenilor reginei în atacul asupra Turnului, înainte să plec

din Londra cu procesiunea regală, spune el trântindu-se fără ceremonie într-o strană, dând grăbit din cap către altarul unde arde o singură lumânare învăluită în întuneric și făcându-și cruce fără nici o urmă de respect. Își scot chiar acum armurile și armele din sala armelor. Trebuie să știi care ți-e voia.

— Voia mea? întreb și, fără să mă ridic în picioare, întorc capul să-l privesc, cu mâinile încă împreunate. Voia mea e întotdeauna voia Domnului.

— Dacă oamenii mei dăruiesc ușa Turnului, cum am de gând, dacă intră cei dintâi, cum le voi porunci, dacă deschid ușa prinților și-i găsesc doar cu doi-trei însoțitori, e voia ta – sau, mai mult, voia Domnului – să-i prindă ca pe niște mielusei rătațiți și să-i înapoieze mamei lor? Sau să le reteze căpșoarele pe loc, să măcelărească servitorii și apoi să dea toată vina pe ei?

Îl privesc lung. Nu credeam că-mi va vorbi vreodată atât de fără înconjur.

— Sunt ordinele tale pentru oamenii tăi, spun trăgând de timp. Nu le pot porunci oamenilor tăi. Tu trebuie s-o faci. Și oricum, ar putea să intre altcineva înaintea lor și s-o facă.

— Vorbim despre planul tău de a-ți așeza fiul pe tron, răspunde el încordat. Dacă prinții sunt morți, înseamnă că au dispărut doi pretendenți rivali și fiul tău e cu doi pași mai aproape. Dacă se întorc la mama lor, ea va putea să ridice toată partea de miazăzi a Angliei ca s-o apere. Oamenii care vor lupta pentru moștenitorii ei ar sta acasă dacă aceștia ar fi morți. Să lupte pentru Elizabeth Woodville n-are nici un rost, dar cauza tânărului rege Edward și a fratelui său, prințul Richard, e una glorioasă. Cei doi băieți o fac pe ea de două ori mai puternică împotriva lui Richard – de două ori mai puternică împotriva lui Henry.

— Firește, nu li se poate îngădui prinților York să revendice tronul.

— Firește, răspunde soțul meu. Dar vrei și să înceteze a mai respira?

Bag de seamă că mâinile împreunate a rugăciune îmi sunt strâns încheștate.

— Cum o fi voia Domnului, șoptesc.

Aș vrea să simt siguranța pe care o încerca Ioana când pornea la luptă ca să omoare sau să fie omorâtă, când știa că voia Domnului e un drum greu și sângeros. Dar Ioana n-a luptat cu băieți mici, cu băieți nevinovați. Ioana n-a trimis niciodată ucigași într-o cameră a copiilor.

Soțul meu se ridică de pe locul lui.

— Trebuie să merg să cercetez trupele adunate. Care ți-e voia? Trebuie să le dau ordine căpitanilor. Nu le pot spune să aștepte până se hotărăște Dumnezeu.

Mă ridic și eu.

— Cel mic are doar nouă ani!

El încuviințează.

— Dar e prinț. Războiul e dur, doamna mea. Ce poruncești?

— E o aventură cât se poate de serioasă, cât se poate de serioasă, șoptesc.

Mă apropii și-mi las mâna pe brațul lui, ca și cum căldura trupului său prin haina elegant croită m-ar putea alina.

— Să poruncești moartea a doi băieți, unul de numai nouă ani, celălalt de doisprezece, și încă prinți de sânge... Doi băieți nevinovați...

El îmi aruncă rânjetul lui de lup.

— Ah, dă porunca și-i vom salva de afurisitul lor unchi și de întemnițare și o vom salva și pe mama lor! Vrei să vezi familia York repusă în drepturi, cu prințul lor Edward urcat pe tron ca rege? Căci e cu putință să înfăptuim acest lucru astă-seară. Asta ți-e voia? Trebuie să-l așezăm pe prințul Edward pe tron? Plecăm într-o misiune a milei?

Îmi frâng mâinile.

— Firește că nu!

— Ei bine, va trebui să alegi. Când oamenii noștri intră în Turn, fie îi vor salva pe băieți, fie îi vor sacrifica. Alegerea e a ta.

Nu văd ce altceva aș putea face. Ioana și-a scos sabia din teacă și a pornit la luptă fără frică, fără șovăială. Trebuie să-mi scot și eu sabia.

— Vor trebui să-i omoare, spun. Am buzele înghețate, dar trebuie să rostesc cuvintele: Vădit lucru, băieții trebuie să moară.

Stau la mica poartă ce dă din reședința noastră în strada londoneză și-i văd pe oamenii lui Stanley strecurându-se prin beznă. Soțul meu a plecat din Londra în procesiunea triumfală de încoronare, cu proaspătul rege Richard și proaspăta regină Anne. Sunt singură. Soldații nu poartă torțe; aleargă în tăcere, luminați doar de lună. Nu poartă livrea noastră; și-au lăsat deoparte însemnele de la pălărie și centurile gravate. Nu poartă nimic după care să poată fi recunoscuți ca aparținând casei noastre și fiecare din ei a jurat să spună că au fost adunați de regină și o slujesc doar pe ea. De îndată ce pleacă, sir William Stanley, fratele soțului meu, îi scrie o scrisoare de avertizare comandantului Turnului, sir Robert Brackenbury, ca să-l prevină în legătură cu pericolul atacului. Îi va fi înmănată la doar câteva clipe de la pornirea atacului.

— Să te afli mereu de ambele părți, Margaret, îmi spune vesel William pe când pecetluiește scrisoarea cu blazonul casei noastre, pentru ca oricine să ne poată vedea loialitatea. Sau cel puțin să pari mereu că te afli de ambele părți!

Pe urmă trebuie să aștept.

Mă prefac că petrec o seară obișnuită. După cină rămân ceva vreme în sala cea mare, în fața oamenilor din gospodăria Stanley, iar apoi mă retrag în odăile mele. Servitoarele mă dezbracă pentru culcare și le dau drumul, chiar și fetei care doarme în odaia mea, spunând că s-ar putea să mă rog toată noaptea. E un lucru firesc pentru mine și nu stârnește nici o împotrivire; mă rog într-adevăr o vreme, apoi mă înfășor în halatul gros și călduros, îmi trag jilțul lângă foc și stau și aștept.

Mă gândesc la Turnul Londrei cel ca un stâlp îndrumător înalt, arătând în sus, spre Dumnezeu. Oamenii reginei vor pătrunde înăuntru printr-o mică poartă care a fost lăsată deschisă; oamenii mei îi vor urma. Ducele de Buckingham

a trimis o mică ceată de soldați căliți în luptă; aceștia vor încerca ușa Turnului Alb, pe care servitorii de acolo au fost mituiți s-o lase descuiată. Oamenii noștri se vor strecura înăuntru – s-ar putea să urce scările înainte de-a fi zăriți – și apoi vor lupta corp la corp ca să ajungă la apartamentele prinților, se vor năpusti înăuntru și, când băieții vor face un salt spre libertate, își vor înfige pumnalele în pânțele lor. Prințul Edward e un tânăr curajos și deprins de unchiul lui Anthony cu mânuirea armelor; ar putea foarte bine să se împotrivească. Richard are doar nouă ani, dar ar putea să strige, ar putea chiar să se pună în fața fratelui său, ca să încaseze lovitura – e un prinț York, își cunoaște datoria. Dar trebuie să existe un scurt moment de măcel hotărât, după care Casa de York va fi nimicită, în afara ducelui Richard, și fiul meu se va afla cu doi pași mai aproape de tron. Trebuie să mă bucur de asta. Trebuie să sper asta.

La revărsatul zorilor, când cerul abia începe să pălească, se aude la ușă o zgârietură care-mi face inima să bubue și mă grăbesc să deschid. Afară se află căpitanul gărzii, cu vesta neagră sfâșiată, cu o vânătaie întunecată pe obraz. Îl las să intre fără vorbă și-i ofer un pahar cu bere slabă. Îi fac semn că se poate așeza lângă foc, dar eu rămân în picioare lângă jilțul meu, cu mâinile încleștate pe lemnul sculptat, ca să le împiedic să tremure. Sunt înspăimântată ca un copil de ceea ce am făcut.

— Am dat greș, spune el pe un ton aspru. Băieții erau mai bine păziți decât credeam. Omul care ar fi trebuit să ne lase să intrăm a fost doborât în timp ce băjbăia cu zăvorul. L-am auzit țipând. Așa că a trebuit să ne izbim în ușă și, pe când încercam s-o scoatem din țâțâni, din curtea din spatele nostru au apărut gărzile Turnului și am fost siliți să ne întoarcem și să luptăm. Eram prinși între Turn și gărzi și a trebuit să ne luptăm ca să scăpăm de-acolo. Nici măcar n-am ajuns în Turnul Alb. Am auzit cum se trântesc niște uși înăuntru și niște strigăte când prinții au fost duși mai adânc în inima Turnului. După ce s-a dat alarma, n-am avut nici o șansă de-a ajunge la ei.

— Au fost preveniți? Regele știa că va avea loc un atac?

Iar dacă da, știe regele cine a uneltit? mă întreb. Se va întoarce din nou mistrețul împotriva noastră?

— Nu, n-a fost o capcană. Gărzile au ieșit repede și au apucat să încuie ușa, iar iscoada dinăuntru a reginei n-a izbutit s-o deschidă. Dar la început i-am prins nepregătiți. Îmi pare rău, milady!

— A fost capturat cineva?

— Noi ne-am scos de-acolo toți oamenii. Dintre ai noștri a fost rănit doar unul; e îngrijit chiar acum, are o rană ușoară. Și au fost doborâți doi soldați York, dar i-am lăsat acolo unde au căzut.

— Cei din tabăra York au fost toți acolo?

— L-am văzut pe Richard, fratele reginei, și pe fratele ei Lionel, și pe fiul ei Thomas, care era dat dispărut, și aveau o gardă bună, bine înarmată. Cred că se aflau printre ei și oameni de-ai lui Buckingham. Erau mulți și au luptat bine. Dar Turnul a fost construit de normanzi ca fortăreață a Londrei. Dacă închizi ușa, îl poți apăra împotriva unei oștiri întregi vreme de jumătate de an. În clipa când gărzile s-au dezmeticit din uluială, am fost învinși.

— Și nu v-a recunoscut nimeni?

— Am spus toți că suntem din tabăra York, purtam tandafiri albi și sunt încredințat că am trecut drept oameni ai Casei de York.

Mă duc la caseta mea, cântăresc în mână o pungă cu bani și i-o dau căpitanului.

— Împarte-o oamenilor și încredințează-te că nu vorbesc despre seara asta, nici măcar între ei. I-ar costa viața. A fost o trădare, de vreme ce n-a izbutit. Cine s-ar lăuda că a fost acolo s-ar osândi la moarte. Și n-a venit nici un ordin de la soțul meu sau de la mine.

Căpitanul se ridică.

— Da, milady.

— Rudele reginei au scăpat tefere?

— Da. Dar fratele ei a jurat că se vor întoarce. A strigat tare, ca să-l audă băieții, că trebuie să fie curajoși și să aștepte, căci va ridica întreaga Anglie la luptă ca să-i elibereze.

— Așa? Ei bine, ai făcut tot ce-ai putut! Poți pleca.

Tânărul se înclină și iese din odaie. Eu îngenunchez în fața focului.

— Sfântă Fecioară, dacă e voia Ta ca băieții să fie cruțați, trimite-i roabei Tale un semn. Că au fost în siguranță astă-seară nu poate fi un semn. De bună seamă, nu poate fi voia Ta să trăiască, nu-i așa? Nu poate fi voia Ta să moștenească tronul, nu-i așa? Îți sunt fiică supusă în toate, dar nu pot să cred că ai vrea mai degrabă să fie ei pe tron în locul adevăratului moștenitor Lancaster, fiul meu Henry!

Aștept. Aștept vreme îndelungată. Nu primesc nici un semn. Pun la inimă faptul că nu primesc nici un semn: așadar, băieții York nu trebuie cruțați.

Plec din Londra a doua zi. E mai bine să nu fiu văzută prin oraș câtă vreme se dublează paza Turnului și se pun întrebări despre cine l-a atacat. Hotărâsc să fac o vizită la Catedrala Worcester. Îmi doresc de mult s-o vizitez; e o catedrală benedictină, un centru al învățaturii. Regina Elizabeth trimite un mesaj care mi-e adus chiar pe când urcăm în șa, pentru a-mi spune că bărbații din neamul ei s-au retras în ascunzători, prin Londra și prin ținuturile învecinate, și că pun la cale o răscoală. Îi răspund, jurându-i că o voi sprijini și spunându-i că plec spre ducele de Buckingham, ca să-l hotărâsc să ni se alăture, împreună cu toți susținătorii lui, într-o revoltă fățișă.

Vremea e prea caldă pentru călătorie, însă drumurile sunt uscate și înaintăm repede. Soțul meu vine călare de la curte la Worcester ca să petrecem o seară împreună pe drum. Noul rege Richard, fericit și încrezător în el însuși, întâmpinat cu bucurie pretutindeni, îi îngăduie lordului Stanley să lipsească o seară, închipuindu-și că vrem să fim împreună ca soț și soție. Dar stăpânul meu e oricum, numai iubitor nu, când intră în odăile de oaspeți ale abației. Nu pierde vremea cu urări blajine.

— Deci au feștelit-o! zice el.

— Căpitanul tău mi-a spus că era un lucru aproape cu neputință de înfăptuit. Dar m-a încredințat că Turnul n-a fost prevenit.

— Nu, regele a fost îngrozit; vestea l-a uluit. A auzit de scrisoarea de avertizare a fratelui meu, iar asta ne va prinde bine. Dar prinții vor fi duși în încăperile din inima Turnului, mai ușor de păzit decât odăile regale, și nu vor mai fi lăsați să iasă până nu se întoarce el. Iar atunci îi va duce departe de Londra. Va întemeia o curte pentru tinerii veri de viță regească. Copiii ducelui de Clarence, propriul lui fiu, toți copiii York vor fi duși în ținuturile de la miazănoapte, la Castelul Sheriff Hutton, și ținuți acolo, departe de orice loc în care Elizabeth Woodville are o înrăurire cât de mică. Ea nu va reuși niciodată să-i salveze de pe pământurile Neville și probabil că el o va mărita cu un lord de la miazănoapte, care o va duce și pe ea departe.

— Oare ar fi în stare să pună pe cineva să-i otrăvească? întreb. Ca să-i înlăture din cale?

Soțul meu clatină din cap.

— Î-a declarat bastarzi, astfel că nu pot moșteni tronul. Propriul lui fiu va fi investit prinț de Wales de îndată ce ajungem în York. Cei din neamul Rivers sunt înfrânți; Richard vrea doar să se încredințeze că nu devin emblema unei speranțe deznădăjduite. Pe deasupra, ar fi mai periculoși pentru el ca martiri morți decât sunt ca претенdenți cu șanse slabe. Singurii pe care vrea cu adevărat să-i vadă morți sunt cei din tribul Rivers: familia Woodville și toate rubedeniile lor, care s-ar strânge în spatele prinților. Dar cel mai bun dintre ei e mort, iar ceilalți vor fi vânați și doborâți. Întreaga țară îl recunoaște pe Richard ca rege și adevăratul moștenitor York. Ar trebui să vezi cu ochii tăi ca să crezi, Margaret, dar în fiecare oraș în care intrăm, locuitorii se revarsă pe străzi ca să-i sărbătorească încoronarea. Toți vor mai degrabă să aibă pe tron un uzurpator puternic în locul unui băiat slab; toți vor mai degrabă să-l aibă pe fratele regelui, decât să pornească iarăși la război pentru un fiu de rege. Iar Richard făgăduiește să fie un rege bun — e leit tatăl său, e un York și e iubit.

— Și totuși, sunt mulți care s-ar ridica împotriva lui! Știu ce spun, căci eu îi chem la arme.

El ridică din umeri.

— Da, tu știi mai bine decât mine. Dar oriunde am fost, i-am văzut pe oameni întâmpinându-l pe regele Richard cu

brațele deschise, ca pe marele moștenitor și fratele loial al unui mare rege.

— Familia Rivers încă-l mai poate înfrânge! Frații reginei și fiul ei Grey au căpătat sprijinul comitatelor Kent și Sussex; Hampshire e în stăpânirea lor. Toți cei care au slujit vreodată în casa regală vor porni la luptă pentru ei. În Cornwall există oricând sprijin pentru casa mea, iar numele Tudor va ridica la luptă Țara Galilor. Buckingham are pământuri întinse și mii de arendași, iar fiului meu Henry i-a făgăduit ducele de Bretania o armată de cinci mii de oameni.

El încuviințează din cap.

— Da, treaba poate fi înfăptuită. Dar numai dacă poți fi sigură pe Buckingham. Fără el nu ești îndeajuns de puternică.

— Morton spune că l-a întors cu totul pe Buckingham împotriva lui Richard. Intendentul meu, Reginald Bray, a vorbit cu amândoi. Voi afla mai multe când mă voi vedea cu el.

— Unde vă întâlniți?

— Pe drum, întâmplător.

— Va urmări să te păcălească, mă previne soțul meu. Așa cum l-a păcălit și pe Richard. Sărmanul neghiob crede și acum că Buckingham îl iubește ca un frate, dar se dovedește că, până la urmă, propria lui ambiție e cea care contează de fiecare dată. Se va învoi să sprijine dreptul la tron al fiului tău, dar se va gândi să-i lase pe Tudori să lupte în locul lui. Va nădăjdui că Tudorii și regina îl vor înfrânge pe Richard și-i vor lăsa astfel calea deschisă.

— Oricum sunt doar vorbe goale pentru noi toți. Fiecare din noi luptă numai pentru cauza lui, chiar dacă făgăduim toți loialitate prinților.

— Da, numai că băieții sunt cu totul nevinovați, îmi atrage el luarea-aminte. Iar Buckingham le va pune la cale moartea. Nici un englez nu-i va sprijini pretenția la tron dacă ei sunt în viață. Și firește, ca mare intendent al Angliei, având Turnul sub ordinele sale, e mai bine plasat decât oricare dintre noi ca să pună pe cineva să-i ucidă. Servitorii lui se află deja în Turn.

Tac câteva clipe, înțelegând limpede unde bate.

— Crezi că o va face ?

— Într-o clipită, răspunde el zâmbind. Iar când o va face, poate să dea ordinul în numele regelui. Poate face în așa fel încât să pară că au fost ordinele lui Richard. Va face în așa fel încât să pară că e mâna lui Richard.

— Pune la cale asta ?

— Nu știu nici măcar dacă i-a trecut prin minte. Negreșit, cineva ar trebui să se îngrijească să-i treacă prin minte. De bună seamă, cineva care ar vrea ca băieții să moară n-ar putea găsi cale mai bună de-a înfăptui lucrarea decât să lase sarcina în seama lui Buckingham.

Se aude o bătaie în ușă și gărzile soțului meu îi dau voie intendentului abației să intre.

— Cina este servită, milady, milord.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, soțul meu ! spun ceremonios. Învăț atât de multe vorbind cu tine !

— Dumnezeu să te binecuvânteze și pe tine, răspunde el. Și să-ți binecuvânteze întâlnirea cu Alteța Sa ducele ; fie ca din ea să iasă mult bine.

Îl aud pe ducele de Buckingham apropiindu-se pe drumul șerpuitor de pământ bătătorit înainte să-l pot vedea. E însoțit de o suită la fel de măreață ca a regelui, cu înaintași care merg în fața lui și suflă din trâmbițe ca să-i înștiințeze pe toți să lase drumul liber pentru marele duce. Chiar și atunci când nu se zărește țipenie de om cât vezi cu ochii, ci doar un băiețel cu o turmă de oi sub un copac și un cătun în depărtare, trâmbițașii dau semnalul și caii, peste o sută, vin din urmă în ropot tunător de copite, ridicând pe drumul văratic un fuior de praf ca un nor în urma flamurilor care flutură.

Ducele merge în fruntea călăreților, pe un cal de luptă mare, murg, gătit cu șa din piele roșie bătută în ținte de aur, cu flamura în fața lui și cu trei oșteni în jur. E îmbrăcat de vânătoare, dar cizmele lui, din piele roșie și ele, sunt atât de fine încât un om de rang mai puțin înalt le-ar fi

păstrat pentru dans. Mantia ce-i flutură pe umeri e prinsă cu o broșă mare de aur; însemnul de la pălărie e făcut din aur și rubine. Nestematele cu care-i sunt bătute vesta și jiletca valorează o avere; pantalonii lui sunt făcuți din cel mai neted postav arămiu, cu șireturi din piele roșie. Era un băiat vanitos și furios când Elizabeth Woodville l-a luat drept pupil și l-a umilit însurându-l cu sora ei, iar acum e un bărbat vanitos și furios, de aproape treizeci de ani, și se răzbună pe o lume care, în mintea lui, nu i-a arătat niciodată destulă cinstire.

L-am întâlnit prima oară când m-am măritat cu Henry Stafford, iar la vremea aceea era un băiețel răzgâiat de îngăduitorul duce, bunicul lui. Moartea tatălui și apoi a bunicului său i-au adus titlul de duce când era copil și l-au învățat să se socotească măreț prin naștere. Trei dintre bunicii lui se trag din Edward al III-lea, așa că se crede de viță mai regească decât însăși familia regală. Iar acum se crede moștenitorul Lancaster. I se pare că dreptul lui la tron e întemeiat, nu acela al fiului meu.

Se preface uimit când îmi vede pe neașteptate suita, mai modestă — deși trebuie spus că întotdeauna călătoresc cu cincizeci de gărzii bune și am în față propria flamură și culorile Stanley. Ridică mâna ca să-și oprească oamenii. Ne apropiem unul de altul încet, ca pentru a trage de timp, iar zâmbetul lui tânăr și fermecător mă învăluie, strălucitor ca un soare ce se ridică pe cer.

— Mă bucur să te văd, verișoara mea! strigă el și toate flamurile din suita lui sunt coborâte o clipă în semn de cinstire. Nu credeam că te voi întâlni atât de departe de casa ta!

— Trebuie să mă duc la casa mea din Bridgnorth, rostesc deslușit, pentru iscoadele care ar putea să asculte. Dar credeam că ești cu regele!

— Chiar acum mă întorc la el de la reședința mea din Brecon, răspunde Buckingham. Dar ce-ai zice să-ți întrerupi călătoria? Chiar în fața noastră e Tenbury. Îmi faci cinstea de-a lua cina cu mine? (Flutură din mână spre oamenii săi.) Am cu mine bucătari și provizii. Am putea cina împreună.

— Sunt onorată, răspund încet.

Întorc calul și pornesc alături de el, pe când gărzile mele, depășite ca număr, se dau la o parte și apoi urmează trupele lui Buckingham spre Tenbury.

Micul han are o odaie strâmtă, cu o masă și câteva scaune fără spetează, potrivite nevoilor noastre. Soldații își lasă caii să se odihnească în șiruri pe câmpul din apropiere și aprind focuri de tabără ca să frigă carne. Bucătarul lui Buckingham pune îndată stăpânire pe bucătăria săracă a hanului și servitorii încep să alerge de colo-colo la poruncile lui, ca să taie câțiva pui și să-i aducă din căruța mirodeniile. Valetul lui Buckingham ne aduce vin din căruța cu vinuri, servit în paharele ducelui, care au gravată pe buză pecetea lui. Privesc toată această lipsă de măsură și nebunie lumească și-mi spun: „Bărbatul ăsta tânăr își închipuie că mă va trage pe sfoară“.

Aștept. Dumnezeuul pe care-l slujesc e un Dumnezeu răbdător și m-a învățat că uneori cel mai bine e să aștepti și să vezi ce se întâmplă. Buckingham a fost întotdeauna un băiat nerăbdător; abia așteaptă ca ușa să se închidă în urma valetului ca să înceapă să vorbească.

— Richard e de nesuferit! Am vrut doar să ne apere de ambiția neamului Rivers și l-am prevenit în legătură cu ei din această pricină, dar acum a mers prea departe! Trebuie dat jos.

— Acum e rege, îi atrag luarea-aminte. L-ai prevenit din vreme și l-ai slujit atât de bine încât a devenit tiranul care te temeai că va deveni familia Rivers. Iar soțul meu și cu mine am jurat să-l slujim, la fel ca Domnia Ta.

El flutură din mână și varsă puțin vin.

— Jurământul de credință față de un uzurpator nu e câtuși de puțin un jurământ! Richard nu e regele de drept.

— Și atunci cine e?

— Prințul Edward, bănuiesc, răspunde el repede, de parcă nu asta ar fi singura întrebare însemnată. Lady Stanley, ești mai vârstnică și mai înțeleaptă decât mine și m-am încrezut toată viața în judecata-ți sfântă. De bună seamă, socotești că trebuie să-i eliberăm pe prinți din Turn și să le redăm poziția înaltă care li se cuvine, nu? Te-ai arătat atât de iubitoare față de regina Elizabeth, ca doamnă a ei de

companie! De bună seamă, socotești că băieții ei trebuie eliberați și prințul Edward trebuie să ocupe tronul tatălui său, nu-i așa?

— De bună seamă. Dacă ar fi fiu legitim. Dar Richard spune că nu e – chiar dumneata l-ai declarat bastard, ca și pe tatăl lui.

Buckingham pare tulburat de vorbele mele, de parcă nu le-ar fi jurat chiar el tuturor că Edward a fost însurat înainte de-a făgădui că se va căsători cu Elizabeth.

— Într-adevăr, mă tem că așa e.

— Iar dacă l-ai pune pe tron pe așa-zisul prinț, ai putea să pierzi toată averea și toate onorurile pe care ți le-a dăruit Richard.

Flutură din mână, măturând astfel slujba de mare intendent al Angliei ca și cum n-ar fi cea mai mare onoare din regat, și răspunde cu un aer grandios:

— Darurile unui uzurpator nu sunt ce-mi doresc pentru casa mea!

— Iar eu n-aș avea de câștigat nimic, îi atrag luarea-aminte. Aș fi mai departe doamna de companie a reginei. Aș intra din nou în slujba reginei văduve Elizabeth, după ce am slujit-o pe regina Anne – așa că voi fi mai departe în slujba cuiva. Iar dumneata vei pune totul în primejdie ca să aduci iar la putere familia Rivers. Și doar știm cât de hrăpăreață și de numeroasă e familia asta! Soția ta, sora reginei, te va conduce din nou. Ți va plăti cu vârf și îndesat faptul că ai ținut-o acasă în dizgrație. Toți vor râde iar de dumneata cum au râs când erai copil.

Ura împotriva lor i se aprinde în ochi și întoarce iute privirea spre cămin, unde limbile subțiri ale focului ling buștenii.

— Nu sunt condus de ea! răspunde înciudat. Orice-ar fi sora ei. Nimeni nu râde de mine!

Așteaptă. Nu îndrăznește să-mi spună ce vrea cu adevărat. Servitorul intră cu niște plăcinte mici, pe care le servim împreună cu vinul, cu luare-aminte, de parcă ne-am fi întâlnit ca să cinăm și am savura masa.

— Mă tem într-adevăr pentru viața prinților, îi zic. De la încercarea de a-i elibera, care a fost atât de aproape de

izbândă, nu pot să nu mă gândesc că Richard ar putea să-i trimită undeva departe, sau mai rău. De bună seamă, nu poate suporta riscul ca ei să rămână în Londra, în mijlocul fiecărui complot, nu? Toți cred negreșit că Richard îi va distruge. Poate că-i va duce pe pământurile lui de la miază-noapte și se vor stinge acolo. Mă tem că prințul Richard are pieptul șubred.

— Dacă, Doamne ferește, ar fi să-i omoare în taină, atunci spița Rivers s-ar sfârși și am scăpa de ei! rostește ducele de parcă abia acum i-ar fi trecut prin minte gândul.

Încuviințez.

— Atunci orice revoltă care l-ar distruge pe Richard ar lăsa tronul liber pentru un nou rege.

Își ridică fața de la lumina slabă a focului și mă privește cu o speranță vie, fățișă.

— Vrei să spui, pentru fiul dumitale, Henry Tudor? Te gândești la el, milady? Ar primi provocarea și ar pune din nou Casa de Lancaster pe tronul Angliei?

Nu șovăi nici o clipă.

— Ne-a mers prost cu Casa de York. Henry e moștenitorul direct al Casei de Lancaster. A așteptat toată viața prilejul de-a se întoarce în țara lui și de a-și cere dreptul ce i se cuvine prin naștere.

— Are oștire?

— Poate să strângă mii de oameni, îi făgăduiesc. Ducele de Bretania i-a promis sprijinul – are peste o duzină de corăbii, peste patru mii de soldați, o armată la ordinele lui. Numai numele lui poate să ridice la luptă Țara Galilor, iar unchiul său Jasper ar fi comandantul oștirii lui. Dacă voi doi v-ați uni ca să luptați cu Richard, cred că ați fi de neînvins. Iar dacă regina văduvă și-ar chema la luptă susținătorii, crezând că luptă pentru fiii ei, n-am avea cum să dăm greș.

— Dar dacă ar afla că fiii ei sunt morți?

— Dacă ar afla după bătălie, pentru noi n-ar avea nici o însemnătate.

El încuviințează.

— Atunci ea s-ar retrage pur și simplu.

— Fiul meu Henry e logodit cu prințesa Elizabeth și se va căsători cu ea, îi atrag luarea-aminte. Elizabeth Woodville ar fi oricum mama reginei; atât ar fi de-ajuns pentru ea, dacă fiii ei ar dispărea.

Înțelegându-mi dintr-odată planul, zâmbește încântat și exclamă:

— Și ea crede că te-a atras de partea ei! Că ambițiile dumitale sunt aceleași cu ale ei!

Da, îmi spun. Și tu crezi că m-ai atras de partea ta și că-l voi aduce în țară pe fiul meu ca să-l omoare pe Richard în locul tău. Că-l voi folosi pe scumpul meu Henry ca pe o armă pentru unul ca tine, ca să-ți deschid cale liberă spre tron!

— Dar dacă, începe el cu un aer îndurerat, dacă – fe-rească Dumnezeu – Henry, fiul dumitale, ar cădea în luptă?

— Atunci ai deveni dumneata rege. Am doar un fiu și el e singurul moștenitor al casei mele. Nimeni nu poate tăgădui că, dacă Henry ar fi mort, dreptul dumitale la tron ar fi cel mai mare. Iar dacă trăiește, ai avea recunoștința lui și toate pământurile pe care ai dori să le stăpânești. Pot făgădui fără doar și poate, în numele lui, că vei primi din nou toate pământurile Bohun. Voi doi veți aduce în sfârșit pacea în Anglia și veți scăpa țara de un tiran. Henry ar fi rege, iar dumneata ai fi cel mai mare duce. Iar dacă ar muri fără urmași, ai fi moștenitorul lui.

Se lasă să lunece de pe scaun și îngenunchează dinaintea mea, ridicând mâinile împreunate spre mine în chip de jurământ de credință. Îi zâmbesc acestui bărbat tânăr și frumos, la fel de chipeș ca un actor dintr-o piesă-mască, văzându-l cum rostește cuvinte pe care nu le-ar putea crede nimeni, oferindu-și loialitatea, când urmărește doar binele lui.

— Îmi primești jurământul de credință în numele fiului dumitale? mă întreabă cu ochii lucind. Îmi primești jurământul și făgăduiești că mi se va alătura împotriva lui Richard? El și cu mine, împreună?

Îi prind mâinile în strânsoarea-mi rece și rostesc solemn:

— În numele fiului meu, Henry Tudor, regele de drept al Angliei, îți primesc jurământul de credință. Iar dumneata,

împreună cu el și cu Elizabeth, regina văduvă, îl veți răsturna pe Mistreț și veți aduce iar bucuria în Anglia.

Plec de la cina cu Buckingham simțindu-mă ciudat de nefericită – nicidecum ca o femeie triumfătoare. Ar trebui să fiu în al nouălea cer : își închipuie că l-a ademenit pe fiul meu să se înarmeze și să lupte în răscoala stârnită în folosul lui, când de fapt noi l-am prins pe el în capcană. Sarcina pe care mi-am hotărât-o e îndeplinită ; voia Domnului s-a împlinit. Și totuși... și totuși... bănuiesc că de vină e gândul la cei doi băieți din Turn, care-și fac rugăciunile și se urcă în patul lor mare, nădăjduind că mâine își vor vedea mama, având încredere că unchiul lor îi va elibera, fără să știe că acum există o alianță puternică între mine, fiul meu și ducele de Buckingham și că așteptăm să aflăm vestea morții lor, și nu vom mai aștepta multă vreme.

Septembrie 1483

Am obținut în sfârșit ceea ce mi se cuvine de drept. Am moștenit regatul la care visam când mă rugam la fecioara Ioana și voiam să fiu ca ea, singura fată care înțelege că regatul ei ar trebui să se ridice, singura femeie care știe de la Dumnezeu însuși ce trebuie făcut. Odăile pe care le ocup în reședința noastră din Londra sunt focarul meu tainic al revoltei; în fiecare zi vin și pleacă mesageri cu vești despre înarmare, cerând bani, strângându-și armele și scoțându-le pe furiș din oraș. Masa de lucru, pe care stăteau cândva teancuri de cărți religioase pentru studiile mele, e acoperită acum de hărți copiate cu grijă, iar în sertarele ei stau ascunse coduri pentru mesaje secrete. Doamnele mele se duc la soții, frații sau tații lor, le cer să jure că vor păstra taina și-i pun să se lege că ne vor susține cauza. Prietenii mei din sânul Bisericii, de la Londra și de pe pământurile mele înnădesc legături între ei și-și întind firele în ținuturile de țară, alcătuind o pânză de păianjen a uneltirii. Eu judec în cine se poate avea încredere și în cine nu și vorbesc eu însămi cu fiecare în parte. De trei ori pe zi îngenunchez ca să mă rog, și Dumnezeuul meu e Dumnezeuul bățăliilor îndreptățite.

Doctorul Lewis se plimbă între mine și regina Elizabeth aproape în fiecare zi, căci ea îi atrage la rândul ei pe cei care încă le sunt loiali prinților de York – marii nobili și slujitorii loiali ai vechii case regale –, iar frații și fiul ei cutreieră în taină toate ținuturile din jurul Londrei, chemându-i la luptă pe susținătorii Casei de York, în vreme ce eu îi adun pe cei care vor să pornească la luptă pentru Lancaster. Intendentul meu, Reginald Bray, umblă peste tot, iar iubitul meu prieten

John Morton e în fiecare zi în legătură cu Henry Stafford, ducele de Buckingham, ca oaspete și prizonier al acestuia. Îi spune ducelui cum merge strângerea oștirii noastre și mă înștiințează că miile de oameni aflați la porunca lui Buckingham se înarmează în taină. Îi încredințez pe oamenii mei că Henry se va căsători cu prințesa Elizabeth de York și va unifica țara prin victoria lui. Asta-i face să vrea să lupte pentru mine. Dar celor din Casa de York și oamenilor de rând nu le pasă câtuși de puțin de Henry al meu, ei îmi doresc cu ardoare un singur lucru: să-și elibereze prinții. Își doresc cu disperare libertatea băieților, sunt uniți împotriva lui Richard, s-ar alia cu oricine – chiar și cu diavolul –, numai să-i poată elibera pe băieții York.

Ducele de Buckingham pare credincios planului meu, deși nu mă îndoiesc că are și unul al lui, și făgăduiește că-și va aduna oamenii și pe toți cei loiali familiei Tudor de la hotarele Țării Galilor, va trece râul Severn și va intra în Anglia dinspre apus. În același timp, fiul meu va debarca în sud și va porni în marș cu oastea lui către nord. Oamenii reginei vor veni de peste tot din ținuturile de la miazăzi, unde are putere, iar Richard, care se află încă în nord, va trebui să se chinuie să strângă oameni mărșăluind către sud, pentru a se întâlni nu cu o armată, ci cu trei, și a-și alege locul morții.

Jasper și Henry își adună soldații din închisorile și de pe străzile celor mai păcătoase orașe din nordul Europei. Aceștia vor fi luptători plătiți și prizonieri disperați, eliberați doar ca să meargă la război sub flamura Tudor. Nu ne așteptăm să reziste la mai mult de un atac și nu vor avea nici o urmă de loialitate și nici un sentiment al cauzei adevărate, dar numărul lor va câștiga bătălia. Jasper a strâns cinci mii, cu adevărat cinci mii, și-i instruiește ca să-i preschimbe într-o forță care să bage groaza în orice țară.

Richard, cu totul neștiutor, aflat departe în York și încântat de loialitatea orașului față de fiul său iubit, habar n-are de planurile pe care le țesem chiar în inima Londrei, dar e îndeajuns de deștept ca să știe că Henry este o amenințare. Încearcă să-l convingă pe regele Ludovic al Franței să încheie o alianță în care să fie prevăzută și predarea băiatului

meu. Nădăjduiește să ajungă la o înțelegere cu Scoția ; știe că Henry al meu va strânge trupe ; știe că fiul meu s-a logodit și are o alianță cu regina Elizabeth și știe că va veni fie cu vânturile de toamnă din acest an, fie va aștepta până la primăvară. Știe toate astea și cu siguranță se teme. Nu știe în ce ape mă scald eu – dacă sunt soția loială a unui supus loial, pe care l-a cumpărat cu bani și onoruri, sau dacă sunt mama unui fiu cu drept la tron. Negreșit veghează, negreșit așteaptă, negreșit e măcinat de întrebări.

Ceea ce nu știe deocamdată e că asupra nădejdilor și siguranței lui s-a abătut o umbră foarte mare ; ceea ce nu știe e că tovarășul lui cel mai apropiat și întâiul lui prieten, ducele de Buckingham, care l-așezat pe tron, care i-a jurat credință, care ar fi trebuit să fie trup din trupul lui și sânge din sângele lui, un alt frate, la fel de demn de încredere ca aceia din neamul York, s-a întors împotriva lui și a jurat să-l nimicească. Bietul Richard, neștiutor și nevinovat, sărbătorește în York, se scaldă în mândria și dragostea prietenilor săi din ținuturile de la miazănoapte. Ce nu știe e că prietenul lui cel mai apropiat dintre toți, omul pe care-l iubește ca pe un frate a devenit într-adevăr ca un frate : la fel de necredincios față de el ca orice frate rival plin de pizmă din Casa de York.

Soțul meu, lordul Thomas Stanley, având îngăduința lui Richard de-a lipsi trei zile de la îndatoririle sale la curtea din York, vine la mine seara, în ceasul dinaintea cinei, și le face semn femeilor mele să iasă din odaie, fără să rostească o vorbă politicoasă către ele sau către mine. Ridic dintr-o sprânceană în fața grosolăniei lui și aștept.

— N-am vreme pentru nimic altceva în afară de o întrebare ! se răstește el. Regele m-a trimis cu această treabă particulară, deși Dumnezeu mi-e martor că nu dă multe semne că ar avea încredere în mine. Trebuie să mă întorc la el poimăine și se uită la mine de parcă ar vrea să mă aresteze din nou. Știe că se pune la cale o revoltă ; te bănuiește și, prin urmare, mă bănuiește și pe mine, dar nu

știe în cine poate avea încredere. Spune-mi un lucru: ai poruncit moartea prinților? Și s-a înfăptuit?

Arunc o privire spre ușa închisă și mă ridic în picioare.

— De ce întrebi, soțul meu?

— Pentru că azi, vechilul m-a întrebat dacă sunt morți. Mai-marele meu peste grajduri m-a întrebat dacă am aflat vestea. Iar negustorul meu de vinuri mi-a spus că jumătate din țară crede asta. Jumătate din țară crede că au murit și cei mai mulți socotesc că Richard e făptașul.

Îmi ascund încântarea.

— Zău, cum să fac una ca asta?

Vârându-mi sub bărbie pumnul încheștat și pocnind din degete, spune cu brutalitate:

— Trezește-te! Vorbești cu mine, nu cu unul dintre uneltitorii tăi! Ai zeci de iscoade, o avere uriașă la îndemână și, mai nou, îi ai pe oamenii ducelui de Buckingham, pe lângă propria ta gardă. Dacă vrei ca lucrul ăsta să se înfăptuiască, se poate înfăptui! Așadar, spune-mi: s-a înfăptuit? S-a isprăvit?

— Da, răspund încet. S-a înfăptuit. S-a isprăvit. Băieții sunt morți.

El tace câteva clipe, aproape ca și cum ar rosti o rugăciune pentru sufletele lor micuțe, apoi întreabă:

— Ai văzut trupurile?

— Nu, firește că nu! răspund uluită.

— Și atunci de unde știi că sunt morți?

Mă apropii și mai mult de el.

— Ducele și cu mine am căzut la înțelegere că lucrul trebuie înfăptuit, iar omul lui a venit la mine într-o seară târziu și mi-a spus că s-a înfăptuit.

— Cum au făcut?

Nu-l pot privi în ochi.

— A spus că el și alți doi oameni i-au prins dormind și i-au ținut de pat, i-au sufocat cu saltelele.

— Doar trei oameni!

— Trei, zic apărându-mă. Bănuiesc că e nevoie de trei...

Mă întrerup, căci văd că se închipuie, întocmai ca mine, ținând un băiat de zece ani și pe fratele lui de doisprezece

ani cu fețele lipite de pat și strivindu-i sub apăsarea unei saltele.

— Oamenii lui Buckingham, îi amintesc. Nu ai mei.

— La ordinele tale și cu trei martori! Unde sunt leșurile?

— Ascunse sub o scară din Turn. Când Henry va fi recunoscut drept rege, va putea să le descopere acolo și să spună că băieții au fost omorâți de Richard. Va putea să țină o slujbă, să le facă o înmormântare.

— Și de unde știi că Buckingham nu te-a păcălit? De unde știi că nu i-a scos de-acolo și că nu sunt vii pe undeva?

Șovăi. Simt că se poate să fi greșit cerându-le altora să facă treaba murdară. Dar am vrut ca aceștia să fie oamenii lui Buckingham și toată vina să cadă asupra lui.

— De ce să facă așa ceva? Are de câștigat tot atât de mult de pe urma morții lor ca și noi. Tu însuși ai spus-o! Și în cel mai rău caz, dacă m-a păcălit și băieții sunt vii în Turn, poate să-i omoare cineva mai târziu.

— Văd că ai foarte mare încredere în aliații tăi, răspunde cu grosolănie soțul meu. Ai grijă să rămâi cu mâinile curate. Dar dacă nu aplici chiar tu lovitura, nu știi dacă și-a nimerit ținta. Nădăduiesc doar că ai făcut treaba bine. Fiul tău nu va fi niciodată în siguranță pe tron dacă există ascuns pe undeva vreun prinț de York. Își va petrece viața uitându-se peste umăr. Va exista mereu un rege rival care-l va pânde din Bretania, întocmai cum l-a pândit el pe Edward. Întocmai cum îl torturează el acum pe Richard. Scumpul tău fiu va fi chinuit de frica de un rival, întocmai cum îl chinuie el pe Richard. Tudor nu va avea nici o clipă de liniște. Dacă ai dat greș cu asta, i-ai hărăzit fiului său să fie chinuit de un spirit neîmpăcat și coroana nu-i va sta niciodată neclintită pe cap.

— Fac voia Domnului! spun cu patimă. Și lucrul a fost înfăptuit. Și nu îngădui să mi se ceară socoteală. Henry va fi în siguranță pe tronul lui de drept. Nu va fi bântuit. Prinții sunt morți, iar eu nu sunt vinovată cu nimic. Buckingham a făcut-o!

— La îndemnul tău.

— Buckingham a făcut-o.

— Ești încredințată că au fost omorâți amândoi?

Șovăi o clipă, gândindu-mă la vorbele ciudate ale lui Elizabeth Woodville: „Nu e Richard“. Dacă a trimis în Turn alt copil ca să-l omor?

— Amândoi, răspund hotărât.

Soțul meu îmi aruncă cel mai rece zâmbet de care e în stare.

— Mă voi bucura să fiu sigur.

— Când fiul meu va intra triumfător în Londra și le va găsi leșurile, va da vina pe Buckingham sau pe Richard și le va face o înmormântare creștinească, vei vedea că mi-am îndeplinit sarcina.

Merg la culcare plină de neliniște, iar a doua zi, chiar după rugăciunile de dimineață, doctorul Lewis vine în odăile mele, cu un aer încordat și tulburat. Spun îndată că nu mă simt bine și-mi trimit de acolo toate femeile. Rămânem singuri în odaia mea personală și îi îngădui să-și tragă un taburet și să se așeze în fața mea, aproape ca un egal.

— Regina Elizabeth m-a chemat aseară în sanctuar și era foarte zbuciumată, rostește el încet.

— Da?

— I s-a dat vestea că prinții au murit și mă implora să-i spun că nu e adevărat.

— Ce i-ai răspuns?

— Nu știam ce ați vrea să-i spun, așa că i-am zis ce zic toți în oraș: că au murit. Că Richard a pus să fie omorâți fie în ziua încoronării sale, fie când a plecat din Londra.

— Și ea?

— A fost profund uluită, nu-i venea să creadă. Dar, lady Margaret, a zis un lucru îngrozitor...

Se oprește, ca și cum n-ar îndrăzni să-l rostească.

— Spune mai departe, îl îndemn.

Dar simt cum îmi urcă pe șira spinării un fior rece de groază. Mă tem că am fost trădată. Mă tem că treaba asta a mers prost.

— La început a scos un țipăt, dar apoi a zis: „Măcar Richard e în siguranță“.

— Se referea la prințul Richard? La băiatul mai mic?

— Cel pe care l-au dus în Turn ca să-i țină tovărășie fratelui său.

— Asta știu! Dar ce voia să spună?

— Asta am întrebat-o și eu. Am întrebat-o imediat ce vrea să zică, iar ea mi-a zâmbit în cel mai înfricoșător fel și a zis: „Doctore, dacă ai avea numai două nestemate rare și te-ai teme de hoți, ți-ai pune amândouă comorile în aceeași casetă?”.

Văzându-mi fața înspăimântată, încuviințează din cap.

— Ce înseamnă asta? repet.

— N-a vrut să mai spună altceva. Am întrebat-o dacă prințul Richard nu se afla în Turn când cei doi băieți au fost omorâți. A zis doar să vă cer să strecurați în Turn gărzile voastre, ca să-l ferească de primejdie pe fiul ei. Altceva n-a mai adăugat. M-a trimis de-acolo.

Mă ridic de pe scaun. Femeia asta blestemată, vrăjitoarea asta, mi-a stat în cale încă de când eram copilă, iar acum, chiar în clipa asta, când mă folosesc de ea, când mă folosesc de familia ei adorată și de susținătorii ei loiali ca să-i smulg tronul și să-i nimicesc fiii, ar putea totuși să învingă, se poate să fi făcut un lucru care-mi va da totul peste cap! Cum izbutește de fiecare dată? Cum se face că, atunci când e doborâtă atât de rău încât până și eu găsesc inimă să mă rog pentru ea, izbutește să-și întoarcă soarta? Pesemne că prin vrăjitorie; nu poate face asta decât prin vrăjitorie. Fericirea și izbânzile ei mi-au bântuit viața. Știu sigur că e în cârdășie cu diavolul. Aș vrea s-o ia cu el în iad!

— Va trebui să te întorci la ea, îi spun doctorului Lewis răsucindu-mă spre el.

Pare că ar vrea să mă refuze.

— Ce-i?! mă răstesc.

— Lady Margaret, jur, mi-e groază să merg la ea! E ca o vrăjitoare întemnițată în despicătura unui pin, ca un spirit prins în capcană, ca o zeiță a apei pe un lac înghețat, așteptând primăvara. Trăiește în aerul mohorât al sanctuarului, cu fluviul curgând mereu pe lângă odăile lor, și-i ascultă susurul ca pe un sfetnic! Știe lucruri pe care n-are

cum să le afle prin mijloace pământești! Mă umple de groază. Și fiica ei e la fel de cumplită!

— Trebuie să-ți aduni curajul, îi spun cu hotărâre. Fii neînfricat, căci faci munca Domnului! Trebuie să te întorci la ea și să-i spui să fie tare. Spune-i că sunt încredințată că prinții trăiesc. Adu-i aminte că atunci când am atacat Turnul am auzit cum gărzile îi trag de lângă ușă. Atunci trăiau, de ce să-i omoare Richard acum? Richard a pus mâna pe tron fără să-i ucidă, de ce să-i trimită la moarte acum? Richard e omul care-și face singur treaba, iar acum e la sute de mile de ei. Spune-i că-mi voi dubla numărul oamenilor din Turn și că-i jur pe onoarea mea că-i voi proteja. Adu-i aminte că revolta va începe luna viitoare. De îndată ce-l învingem pe regele Richard, îi vom elibera pe băieți. Iar pe urmă, după ce o liniștești, când se află în primele clipe de ușurare, când vezi că îi revine culoarea în obraji și că începe să te creadă, în clipa aceea întreab-o iute dacă l-a trimis deja pe fiul ei Richard într-un loc sigur. Dacă l-a ascuns undeva.

El încuviințează, însă e alb ca varul de frică.

— Băieții chiar sunt în siguranță? mă întreabă. Pot s-o încredințez că sărmanii băieți sunt teferi și că-i vom salva? Că zvonurile, chiar și cele din casa voastră, nu sunt demne de crezare? Știți dacă trăiesc sau sunt morți, lady Margaret? Pot să-i spun mamei lor că trăiesc și să rostesc adevărul?

— Băieții sunt în mâinile Domnului, răspund fără șovăială. La fel ca noi toți. La fel ca și fiul meu. Trăim vremuri primejdioase și prinții sunt în mâinile Domnului.

În seara aceea primim vestea primei revolte. Momentul e nepotrivit – vine prea devreme. Oamenii din Kent au pornit în marș spre Londra, chemându-l pe ducele de Buckingham să preia tronul. Ținutul Sussex pune mâna pe arme, socotind că nu mai poate aștepta nici o clipă, iar oamenii din vecinătate, din Hampshire, se ridică și ei la luptă, așa cum focul se întinde de la o pădure uscată la următoarea. Cel mai loial comandant al lui Richard, Thomas Howard,

proaspătul duce de Norfolk, pornește în marș pe drumul de vest dinspre Londra și pune stăpânire pe orașul Guildford, purtând mici lupte la apus și la răsărit, dar oprindu-i pe rebeli în ținuturile lor, și-i trimite regelui un avertisment disperat: ținuturile de la miazăzi s-au ridicat la luptă în numele fostei regine și al prinților întemnițați, fiii ei.

Richard, conducătorul înăsprit de lupte al taberei York, pornește în marș spre sud cu iuțeala unei oștiri York, își stabilește tabăra la Lincoln și strânge trupe în toate ținuturile, mai cu seamă în cele care i-au întâmpinat cu atâta bucurie procesiunea. Află de trădarea ducelui de Buckingham când vin oameni din Țara Galilor să-i spună că ducele a pornit deja în marș spre miazănoapte, prin ținuturile de hotar ale Țării Galilor, adunând soldați și plănuiind să treacă râul Severn la Gloucester sau poate la Tewkesbury, ca să pătrundă în inima Angliei cu propriii oșteni și cu cei gali strânși pe drum. Iubitul lui prieten, Henry Stafford, a pornit la luptă sub flamura proprie, cu tot atâta mândrie și neînfricare cum a pornit cândva pentru Richard; numai că acum pornește la luptă împotriva lui.

Richard se face alb ca varul de furie și-și apucă strâns cu mâna stângă brațul drept, cel cu care ține spada, mai sus de cot, ca și cum ar tremura de furie, ca și cum ar vrea să-l țină nemișcat.

— Omul cu cele mai bune temeiuri de-a fi loial! exclamă el. Cea mai mincinoasă creatură din câte trăiesc! Omul care avea tot ce voia. Niciodată n-a existat vreun trădător prefăcut care să fie mai bine tratat decât el! Un trădător, un trădător!

Trimite pe dată ordine de luptă în toate ținuturile Angliei, cerându-le loialitatea, cerându-le armele și oamenii. E prima și cea mai mare zguduitură a proaspetei sale domnii. Îi cheamă să sprijine un rege York; le cere loialitatea pe care i-au dăruit-o fratelui său și pe care i-au făgăduit-o toți. Îi previne pe cei care s-au bucurat când a luat coroana, cu nici șaisprezece săptămâni în urmă, că trebuie să-și susțină hotărârea de atunci, căci altminteri Anglia va ajunge în stăpânirea unei alianțe păgâne între prefăcutul duce de Buckingham, regina vrăjitoare și pretendentul Tudor.

Plouă cu găleata și bate un vânt puternic dinspre miază-noapte. E o vreme nefirească, o vreme vrăjitoarească. Fiul meu trebuie să ridice ancora chiar acum ca să poată sosi cât timp susținătorii reginei țin încă armele în mâini și Buckingham e în marș. Dar dacă vremea e atât de rea aici, în sudul Angliei, mă tem de cea din Bretania. Henry trebuie să sosească exact în clipa potrivită ca să-l prindă pe învingătorul ostentat al primei bătălii și să-l facă să lupte din nou, când e sătul de luptă. Dar stând la fereastră și privind cum ploaia se revarsă șiroaie și vântul biciuiește copacii din grădina noastră, știu că nu poate porni pe mare pe vremea asta, cu vântul care suflă vuind spre miazăzi. Nu cred că ar reuși nici măcar să iasă din port.

A doua zi, ploile sunt și mai puternice, iar fluviul începe să se umfle. A înghițit treptele noastre de debarcare de la poalele grădinii și barcagiii târăsc barja Stanley prin grădină, până-n livadă, scoțând-o din calea potopului năvalnic, de teamă să n-o smulgă curentul din odgoanele cu care e priponită. Nu pot să cred că Henry izbutește să ridice ancora pe vremea asta și, chiar dacă ar ieși din port, nu pot să cred că ar izbuti să treacă în siguranță Canalul Mânecii, până pe coasta de miazăzi.

Pânza mea de turnători, iscoade și uneltitori e uluită de sălbăticia ploii, care e ca o armă împotriva noastră. Pe drumurile către Londra nu se poate umbla; nimeni nu poate trimite mesaje. Unui călăreț i-ar fi cu neputință să ajungă de la Londra la Guildford și, pe măsură ce fluviul se umflă tot mai tare, sosesc vești despre potopuri și înecuri în susul și în josul apei. Mareea e nefirească de înaltă și în fiecare zi și noapte apele ieșite din matcă ale fluviului se întâlnesc cu aceasta și se iscă un val clocotitor de apă care ne mătură casele, cheiurile, debarcaderele și docurile de pe malul fluviului. Nimeni nu-și poate aminti o astfel de vreme, o furtună care să dureze cu zilele, și pretutindeni în Anglia râurile se revarsă din alpii.

N-am cu cine să vorbesc, în afară de Dumnezeu, și nu reușesc întotdeauna să-I aud vocea, de parcă ploaia ar șterge până și chipul Lui, iar vântul i-ar împrăștiia vorbele. Așa știu fără umbră de îndoială că e un vânt al vrăjitoarelor. Îmi petrec zilele la fereastra ce dă spre grădină, privind cum fluviul clocotește, se revarsă peste zidul grădinii și urcă prin livadă, val cu val, până când copacii înșiși par să se înalțe spre norii grei cerând ajutor. Ori de câte ori vine lângă mine una dintre doamnele mele sau doctorul Lewis îmi bate la ușă sau vreunul dintre uneltitorii din Londra cere să fie primit, toți vor să știe ce se petrece – de parcă aș ști mai multe decât ei, când singurul lucru pe care-l pot auzi e ploaia, de parcă aș putea citi viitorul pe cerul sfâșiat de furtună. Dar nu știu nimic, în lumea de-afară ar putea să se întâmple orice; un masacru muiat de apă ar putea să aibă loc la doar o milă depărtare și nici unul dintre noi n-ar ști – n-am auzi glasuri prin zgomotului furtunii, n-am zări nici o lumină prin perdeaua ploii.

Îmi petrec nopțile în capelă, rugându-mă pentru siguranța fiului meu și pentru reușita planului nostru, fără să aud nici un răspuns de la Dumnezeu, ci doar răpăiala neconținută a apei pe acoperiș și geamătul vântului săltând plăcile de ardezie deasupra mea, până când ajung să cred că însuși Dumnezeu a fost măturat din cerurile Angliei de vântul vrăjitoarelor și că nu-L voi mai auzi niciodată.

Într-un târziu, primesc o scrisoare de la soțul meu, aflat la Coventry.

Regele mi-a poruncit să mă înfățișez aici și mă tem că se îndoiește de mine. A trimis și după fiul meu, lordul Strange, și s-a întunecat foarte tare când a aflat că a plecat de acasă în marș, cu o oștire de zece mii de oameni, dar fiul meu n-a spus nimănui unde merge, iar slujitorii lui jură doar că a zis că-și strânge oamenii pentru adevărata cauză. Îl încredințez pe rege că fiul meu a pornit ca să ni se alăture, loial tronului; dar încă n-a sosit aici, în tabăra noastră de la Castelul Coventry.

Buckingham e izolat în Țara Galilor de umflarea râului Severn. Cred că pe fiul tău îl ține în port furtuna de pe mare. Oamenii reginei nu vor putea să pornească la luptă pe

drumurile desfundate și ducele de Norfolk îi așteaptă. Cred că revolta ta s-a încheiat; ai fost învinsă de ploaie și de ieșirea din matcă a apelor. Li se spune „Apele ducelui de Buckingham“, pentru că l-au luat și l-au măturat, trimițându-l în iad cu tot cu ambiția lui, precum și cu nădejtile tale. Nimeni n-a mai pomenit așa o furtună de când regina Elizabeth a chemat o negură ca să ascundă oștirea soțului ei, în bătălia de la Barnet, sau când a chemat vântul să-l poarte în siguranță spre casă. Nimeni nu se îndoieste că e în stare să facă așa ceva și cei mai mulți dintre noi nădăjduim doar că se va opri înainte ca apele să ne măture pe toți. Dar de ce? Oare lucrează acum împotriva ta? Și, dacă da, de ce? Știe oare, cu vederea ei lăuntrică, ce soartă s-a abătut asupra băieților ei și a cui a fost mâna? Crede că a fost mâna ta? Îți îneacă fiul drept răzbunare?

Distruge ce hârtii ai păstrat și tăgăduiește orice ai fi făcut. Richard va sosi la Londra și pe pajiștea Turnului se va construi un eșafod. Dacă crede măcar jumătate din ceea ce-a auzit, te va urca pe acel eșafod și eu nu te voi putea salva.

Stanley

Octombrie 1483

Mi-am petrecut toată noaptea în genunchi, dar nu știu dacă Dumnezeu mă aude prin zgomotul de iad al ploii. Fiul meu ridică ancora din Bretania cu cincisprezece corăbii prețioase și o armată de cinci mii de oameni și pierde totul în furtuna de pe mare. Doar două corăbii reușesc, cu chiu, cu vai, să tragă pe coasta de la miazăzi și oamenii de pe ele află pe dată că Buckingham a fost înfrânt de umflarea râului, rebeliunea lui a fost măturată de ape, iar Richard așteaptă, cu picioarele uscate, să-i ucidă pe cei care au rămas în viață.

Fiul meu întoarce spatele țării care ar fi trebuit să fie a lui și ridică iarăși ancora spre Bretania, fugind ca un copil slab de înger, lăsându-mă aici fără apărare și vădit vinovată de a-i fi plănuit revolta. Suntem despărțiți din nou, moștenitorul meu și cu mine, de astă dată fără să ne vedem măcar, și acum îmi pare a fi pentru totdeauna. El și Jasper mă lasă să-l înfrunt pe rege, care se apropie de Londra în marș, răzbunător, ca un năvălitor dușman, turbat de furie. Doctorul Lewis se face nevăzut în Țara Galilor; episcopul Morton se imbarcă pe prima corabie care poate ridica ancora după furtună și pleacă în Franța; oamenii lui Buckingham se strecoară afară din Londra în tăcere, sub cerul acoperit de nori joși; rudele reginei se îndreaptă spre Bretania și spre rămășițele jalnice ale curții încropite în grabă a fiului meu; iar soțul meu sosește în Londra în suita regelui Richard, al cărui chip frumos e întunecat de mânia mohorâtă a trădătorului trădat.

— Știe, îmi spune scurt și fără prea multă compătimire soțul meu când intră în odaia mea, cu mantia de călătorie pe umeri. Știe că ai uneltit împreună cu regina și te va

supune judecății. Are dovezi de la jumătate de duzină de martori. Din Devon și până-n Anglia de Răsărit, rebelii îți știu numele și au scrisori de la tine.

— Nu se poate s-o facă, soțul meu !

— E limpede că ești vinovată de trădare, iar fapta asta se pedepsește cu moartea.

— Dar dacă pe tine te crede loial...

— *Sunt* loial, îmi îndreaptă el greșeala. Nu e vorba de o părere, ci de o realitate. Nu e vorba de ce crede regele, ci de ce vede el. Când Buckingham a pornit la luptă, când tu îți chemai fiul ca să năvălească asupra Angliei și plăteai rebeli, când regina ridica la arme ținuturile din miazăzi, eu mă aflam lângă el, sfătuindu-l, împrumutându-i bani, chemându-mi susținătorii ca să-l apere, credincios ca orice nordic. Acum are mai mare încredere în mine ca oricând. Fiul meu a strâns o întreagă oștire pentru el.

— Oștirea fiului tău era pentru mine ! îl întrerup.

— Fiul meu va tăgădui lucrul ăsta, îl voi tăgădui și eu, te vom face mincinoasă și nimeni nu poate dovedi nimic, nici într-un fel, nici în celălalt.

După câteva clipe de tăcere îl întreb :

— Vei pune o vorbă bună pentru mine, soțul meu ?

Se uită la mine îngândurat, ca și cum răspunsul ar putea să fie nu.

— Păi, trebuie să chibzuiesc adânc, lady Margaret. Richard, regele meu, e înverșunat ; nu-i vine să creadă că ducele de Buckingham, cel mai bun prieten al lui, singurul lui prieten, l-a trădat. Iar tu ? E uluit de necredința ta. Ai purtat trena soției lui la încoronare, ai fost prietena ei, i-ai urat bun venit la Londra ! Simte că l-ai trădat. E ceva de neiertat ! Te socotește tot atât de necredincioasă ca Buckingham, ruda ta, iar Buckingham a fost ucis pe loc.

— Buckingham e mort ?

— A fost decapitat în piața din Salisbury. Regele nici măcar n-a vrut să-l vadă. Era prea furios pe el și e plin de ură față de tine. Ai spus că regina Anne e bine-venită în orașul ei de reședință, că i s-a simțit lipsa. Te-ai plecat în fața lui și i-ai urat toate cele bune. Iar pe urmă ai trimis mesaje tuturor familiilor nemulțumite din Casa de Lancaster

ca să le spui că războiul între veri a început iar și că de data asta vei învinge!

Strâng din dinți.

— Să fug? Să plec și eu în Bretania?

— Dar, draga mea, cum ai ajunge acolo?

— Am cufărul meu cu bani, am garda mea. Aș putea mitui o corabie să mă ducă. Dacă aș coborî la docurile Londrei acum, aș putea fugi. Sau la Greenwich. Sau aș putea să merg călare până la Dover ori Southampton...

El îmi zâmbește și-mi aduc aminte că i se spune „vulpoiul” pentru talentul lui de-a rămâne de fiecare dată în viață, de-a întoarce lucrurile în favoarea lui, de-a scăpa de ogari.

— Da, într-adevăr, toate astea ar fi putut fi cu puțință, dar te vestesc cu părere de rău că am fost numit temnicerul tău și nu te pot lăsa să scapi din mâinile mele. Regele Richard a hotărât că toate pământurile și toată averea ta vor fi ale mele, îmi vor fi încredințate, în ciuda contractului nostru de căsătorie. Tot ce ai avut ca fată e al meu, tot ce ai avut ca Tudor e al meu, tot ce ai căpătat prin căsătoria cu Stafford e al meu, tot ce ai moștenit de la mama ta e al meu. Oamenii mei sunt în clipa asta în odăile tale și-ți adună bijuteriile, hârtiile și cufărul cu bani. Soldații tăi sunt deja arestați, iar femeile sunt încuiate în odăile lor. Arendașii și susținătorii tăi vor afla că nu le mai poți porunci; toți se află în stăpânirea mea.

Incesc și preț de câteva clipe nu izbutesc să vorbesc, ci doar mă uit la el.

— M-ai jefuit? Te-ai folosit de prilejul ăsta ca să mă trădezi?!

— Vei locui în casa din Woking, care e acum a mea; nu vei avea voie să pleci de-acolo. Vei fi slujită de oamenii mei, iar servitorii tăi vor fi alungați. Nu-ți vei vedea nici doamnele de companie, nici servitorii, nici pe preotul tău confesor. Nu te vei întâlni cu nimeni și nu vei trimite nici un mesaj.

Nu reușesc să cuprind cu mintea adâncimea și întinderea trădării lui. Mi-a luat totul!

— Tu m-ai trădat lui Richard! Îi trântesc în față. Tu ai trădat întregul complot! Tu, cu ochii pe averea mea, m-ai

îndemnat să fac asta și acum tragi foloasele de pe urma distrugerii mele! Tu i-ai spus ducelui de Norfolk să meargă la Guildford și să înăbușe revolta din Hampshire. Tu i-ai spus lui Richard să se ferească de ducele de Buckingham! Tu i-ai spus că regina se ridică împotriva lui, și eu alături de ea!

El clatină din cap.

— Nu. Nu-ți sunt dușman, Margaret, te-am slujit bine ca soț. Nimeni altcineva nu te-ar fi putut salva de la moartea de trădătoare pe care o meriți. Asta e cea mai bună soartă pe care am putut-o obține pentru tine. Te-am scăpat de Turn, de eșafod. Ți-am salvat pământurile de la sechestrare – Richard ar fi putut să le ia pur și simplu. Te-am salvat ca să trăiești în casa mea, ca soția mea, în siguranță. Și sunt mai departe în miezul lucrurilor, de unde putem afla ce se pune la cale împotriva fiului tău. Richard va urmări acum moartea neamului Tudor, va trimite iscoade cu porunca de a-l ucide pe Henry. Când ai dat greș, ai semnat condamnarea la moarte a fiului tău. Numai eu pot să-l salvez. Ar trebui să-mi fii recunoscătoare!

Nu sunt în stare să gândesc – nu pot gândi în acest amestec de amenințări și promisiuni.

— Henry?

— Richard nu se va opri până nu-l va vedea mort. Numai eu pot să-l salvez.

— Voi fi prizoniera ta?

El încuviințează.

— Iar eu voi avea averea ta. Toate astea nu sunt între noi doi, Margaret. Gândește-te la siguranța fiului tău!

— Mă vei lăsa să-l previn pe Henry de primejdie?

El se ridică în picioare.

— Firește. Poți să-i scrii după placul inimii. Dar toate scrisorile tale vor trece pe la mine, vor fi duse de oamenii mei. Trebuie să par că te controlez întru totul.

— Să pari?! repet. Dacă te cunosc cât de cât, vei părea că te afli de partea ambelor tabere.

— Întotdeauna, replică el zâmbind, sincer amuzat.

Iarna 1483–1484

Mă așteaptă o iarnă lungă și întunecată, singură la Woking. Doamnele de companie au fost luate de lângă mine, fiind învinuite că au uneltit pentru trădare, iar toți prietenii și mesagerii mei de încredere au fost alungați. N-am voie nici măcar să-i văd. Servitorii mi-au fost aleși de soțul meu – temnicerul meu – și sunt numai bărbați și femei credincioși lui. Aceștia se uită la mine strâmb, ca la o femeie care l-a trădat și i-a trădat interesele, ca la o soție necredincioasă. Trăiesc iarăși printre străini, departe de tumultul vieții de la curte, izolată de prieteni și departe, o, atât de departe de fiul meu cel înfrânt! Uneori mă tem că nu-l voi mai vedea niciodată. Uneori mă tem că va renunța la cauza lui cea măreață, se va așeza în Bretania, se va însura cu o fată obișnuită și va deveni un tânăr bărbat obișnuit – nu un băiat ales de Dumnezeu pentru măreție și adus pe lume prin chinurile mamei lui. E fiul unei femei chemate la măreție de însăși Ioana d'Arc. Oare va ajunge un pierde-vară? Un bețiv? Un om care povestește prin cârciumi că ar fi putut să fie regele Angliei, dacă n-ar fi fost ghinionul și un vânt vrăjitoresc?

Găsesc o cale de a-i trimite o singură scrisoare, înainte de Crăciun. Nu e o scrisoare prietenoasă sau plină cu urări vesele de Crăciun – vremurile sunt prea întunecate ca să facem schimb de daruri. A fost un an prost pentru Casa de Lancaster. N-am de urat bucurie nimănui. Avem de muncit îndelung și trudnic dacă e ca Henry să ajungă pe tronul lui, iar ziua Crăciunului e cea mai potrivită pentru a începe munca de la capăt.

Cumnatul meu Jasper și fiul meu Henry,

Vă dau binețe.

Înțeleg că Elizabeth, falsa regină, și Richard, uzurpatorul, vorbesc despre condițiile eliberării ei din sanctuar.

Dorința mea este ca fiul meu Henry să dea de știre tuturor despre logodna lui cu prințesa Elizabeth de York. Lucrul ăsta ar trebui să împiedice orice altă căsătorie pentru ea, să le amintească susținătorilor ei și alor mei de dreptul lui la tron, să demonstreze sprijinul pe care i l-au dat în trecut și să-i adeverească dreptul la tronul Angliei.

Trebuie să facă lucrul ăsta în ziua de Crăciun, în Catedrala din Rennes, așa cum Ioana d'Arc l-a recunoscut pe regele Franței în Catedrala din Reims. Asta e porunca mea, ca mamă și cap al casei lui.

*Cu urările cuvenite de sărbători,
Margaret Stanley.*

Am destulă vreme să cuget la deșertăciunea ambiției și la păcatul de-a răsturna un rege uns în nopțile lungi de iarnă ale unui Crăciun foarte nefericit și ale unui An Nou lipsit de voieșie, pe când bezna de nepătruns lasă încet locul dimineților cenușii și reci. Îngenunchez în fața Domnului meu și-L întreb de ce n-a fost binecuvântată încercarea fiului meu de a-și câștiga locul care i se cuvine de drept în lume; de ce ploaia i-a stat împotriva; de ce vântul i-a împrăștiat corăbiile; de ce Dumnezeu cutremurelor, al vântului și al focului n-a putut potoli furtuna pentru Henry așa cum a potolit-o pentru El însuși în Galileea. Îl întreb: dacă Elizabeth Woodville, regina văduvă a Angliei, e vrăjitoare, așa cum știu toți, de ce să i se îngăduie să iasă din sanctuar și să facă o înțelegere cu un rege uzurpator? Cum se poate ca ea să obțină ceea ce vrea, când drumul meu e închis și împotmolit? Mă lungesc pe lespezile reci ale treptelor capelei și mă las în voia suferinței sfinte și pline de remușcări.

Și atunci înțeleg. În cele din urmă, după multe nopți lungi de post și rugăciune, aud un răspuns. Descopăr că știu de ce. Ajung să pricep.

Recunosc în sfârșit că păcatul ambiției și al lăcomiei ne-a întunecat demersul, că planurile noastre au fost umbrite de dorința de răzbunare a unei femei păcătoase. Planurile au

fost alcătuite de o femeie care se credea mama unui rege, care nu s-a putut mulțumi să fie o femeie de rând. Greșeala întreprinderii a stat în deșertăciunea unei femei care voia să fie regină și era gata să distrugă pacea țării pentru propria-i dorință egoistă. Cunoașterea de sine înseamnă cunoașterea tuturor lucrurilor; îmi voi mărturisi păcatul și rolul jucat de el în neizbânda noastră.

Mă fac vinovată de nimic mai mult decât de o ambiție îndreptățită și o dorință de a-mi ocupa locul ce mi se cuvine de drept. E o mânie îndreptățită. Elizabeth Woodville poartă vina pentru toate. A abătut războiul asupra Angliei din vanitate și răzbunare; ea a fost cea care a venit la noi plină de dorințe pentru fiul ei, plină de mândrie față de casa ei, împăunându-se cu frumusețea ei; iar eu ar fi trebuit să refuz să mă aliez cu ea în ambiția-i păcătoasă. Dorința lui Elizabeth de a-și vedea fiul triumfând a fost cea care ne-a împins dincolo de hotarele răbdării lui Dumnezeu. Ar fi trebuit să-i văd deșertăciunea și să-i întorc spatele.

Acum înțeleg că am greșit foarte mult și mă rog la Dumnezeu să mă ierte. Greșeala mea a fost că m-am aliat cu Buckingham, a cărui ambiție deșartă și sete diabolică de putere a abătut ploaia asupra noastră, și cu regina Elizabeth, a cărei vanitate și dorință a fost urâtă privirii lui Dumnezeu. Pe deasupra, cine știe ce-a făcut ca să cheme ploaia?

Ar fi trebuit, la fel ca Ioana, să plec la luptă singură, călăuzită de viziunea mea. Aliindu-mă cu niște păcătoși – și ce păcătoși: o femeie care e văduva lui sir John Gray, un băiat însurat cu Katherine Woodville! –, am primit pedeapsa pentru păcatele lor. Eu însămi n-am fost păcătoasă – și Dumnezeu, care le știe pe toate, știe lucrul ăsta –, însă m-am lăsat să mă alătur lor și am primit eu, sfânta, pedeapsa păcătoșilor.

Mă chinuie cumplit gândul că greșeala lor – ea, o vrăjitoare dovedită și fiica unei vrăjitoare, iar el, un păun toată scurta-i viață – va nimici dreptatea cauzei mele. N-ar fi trebuit să mă cobor la a mă alia cu ei; ar fi trebuit să mă călăuzesc singură și să-i las să-și stârnească propria lor revoltă și să săvârșească propriile lor crime, să rămân neatinsă de toate astea. Dar așa cum stau lucrurile, neizbânda lor m-a doborât, ploaia lor mi-a măturat nădejtile, păcatul lor e pus în seama mea și iată-mă pedepsită cu cruzime pentru crimele lor.

Primăvara anului 1484

Cuget toată iarna și toată primăvara la fărădelegea lor și descopăr că mă bucur fiindcă regina e tot încuiată în sanctuar. Întemnițată în propria-mi casă, mă gândesc la ea, prinsă ca-ntr-o capcană în cripta mohorâtă de pe malul fluviului, înfruntându-și înfrângerea pe întuneric. Dar în primăvară primesc o scrisoare de la soțul meu.

Regele Richard și Elizabeth Woodville au ajuns la o înțelegere. Ea va încuviința decretul parlamentului, că n-a fost niciodată căsătorită cu răposatul rege, iar Richard a jurat că ea și fiicele ei vor putea să iasă din sanctuar în siguranță. Ea va fi dată în grija lui John Nesfield și va locui la conacul lui de la Heytesbury, în Wiltshire, iar fetele vor merge la curte și-i vor fi doamne de companie reginei Anne până li se găsesc soți. Richard știe că fiul tău a dat de știre tuturor că e logodit cu prințesa Elizabeth, însă tu și fiul tău nu sunteți luați în seamă. Elizabeth Woodville pare să-și fi acceptat înfrângerea și să se fi împăcat cu moartea celor doi fii ai ei. Nu vorbește niciodată despre aceste două lucruri.

Și – în această vreme a reconcilierii – am poruncit să se scotocească prin Turn, ca să poată fi găsite trupurile prinților și să se dea vina pe ducele de Buckingham (și nu pe tine) pentru moartea lor, dar scara sub care spuneai că au fost îngropați n-a fost deranjată și nu e nici urmă de ei. Am lăsat să se răspândească zvonul că trupurile lor au fost îngropate și apoi luate de un preot cuprins de căință și cufundate spre odihna veșnică în cele mai adânci ape ale Tamisei – lucru potrivit, m-am gândit, pentru fiii Casei Rivers. Acesta pare să încheie povestea la fel de bine ca oricare alt sfârșit și nimeni nu l-a dezmințit adăugând cu alte amănunte stânjenitoare. Cei trei ucigași ai tăi păstrează tăcerea – asta dacă au săvârșit fapta.

Voi veni să te văd curând – curtea triumfătoare e veselă pe vremea asta frumoasă, iar proaspăt eliberata prințesă Elizabeth de York e mica ei regină. E o fată deosebit de fermecătoare, la fel de frumoasă cum era mama ei; jumătate din bărbații de la curte sunt îndrăgostiți nebunește de ea și cu siguranță că în nici un an va încheia o căsătorie foarte bună. Nu va fi greu să i se găsească un soț unei fete atât de desăvârșite.

Scrisoarea asta mă supără atât de tare, încât în restul zilei nici măcar nu reușesc să mă rog. Mă văd silită să încălesc pe calul meu și să mă plimb până la capătul parcului și de-a lungul marginilor sale – limita libertății mele –, fără să văd căpșoarele galbene și tremurătoare ale narciselor sau mieii tineri de pe câmpuri, până îmi vin din nou în fire. Insinuarea că prinții nu sunt morți și îngropați – deși n-am nici o îndoială că sunt – și straturile de minciuni adăugate de el, cu povestea dezgropării și a cufundării lor în apa Tamisei, care nu face decât să dea naștere la noi întrebări, ar fi de-ajuns ca să mă înfurie, dar pe lângă ea mai e și vestea libertății reginei Elizabeth și a triumfului fiicei sale la curtea bărbatului care ar trebui să le fie dușman până la moarte – asta mă rănește până-n adâncul sufletului.

Cum e în stare regina să cadă la învoială cu omul pe care ar trebui să-l învinuiască de moartea fiilor ei? E ceva dincolo de puterea mea de înțelegere, un lucru cu totul respingător! Și cum poate fata aceea să danseze la curtea unchiului ei, ca și cum el n-ar fi ucigașul fraților ei și temnicerul copilăriei sale? Nu pot să pricep. Ca întotdeauna, regina e plină de vanitate și trăiește doar pentru propria bunăstare și plăcere. Nu mă miră deloc că se mulțumește cu un conac frumos și, fără îndoială, cu o pensie bună și o viață plăcută. E cu neputință să-și jalească băieții, dacă primește libertatea oferită de mâinile ucigașului lor!

Da, conacul Heytesbury, cred și eu! Cunoscol reședința aceea și știu că va trăi acolo în bunăstare, chiar în lux, și nu mă îndoiesc că John Nesfield îi va îngădui să poruncească orice va vrea. Bărbații se dau întotdeauna peste cap ca să-i facă pe plac lui Elizabeth Woodville, pentru că un chip frumos îi prostește, cu toate că ea a condus o revoltă

în care au murit oameni de treabă și care m-a costat totul; se pare că va ieși din toate astea fără a trebui să plătească nici un preț.

Iar fiica ei trebuie să fie de o mie de ori mai rea, dacă acceptă libertatea în împrejurările astea și se învoiește să meargă la curte, să-și comande rochii alese și să slujească, drept doamnă de companie, o regină uzurpatoare, așezată pe tronul care a fost al maică-sii! Nu-mi mai găsesc cuvintele, nu-mi mai găsesc rugăciunile, amuțesc năucită de prefăcătorie și vanitatea reginei de York și a prințesei de York, și singurul lucru la care mă pot gândi e: cum le-aș putea pedepsi pentru că s-au eliberat, când eu sunt ruinată și întemnițată?! După toate prin câte am trecut, nu e drept ca regina de York să iasă iarăși din ghearele primejdiei și din sanctuar, să trăiască într-o casă frumoasă, în inima Angliei, să-și crească fiicele și să le vadă măritate bine cu prieteni și vecini de-ai ei! Nu e drept ca prințesa de York să fie favorită la curte, odorul unchiului ei, adorata oamenilor, iar eu să fiu doborâtă! Nu se poate ca Dumnezeu să vrea cu adevărat ca aceste femei să ducă o viață pașnică și fericită câtă vreme fiul meu se află în exil! Nu se poate să fie voia Lui! Negreșit că El vrea dreptate, vrea să le vadă pedepsite, vrea să le vadă ruinate! Negreșit că vrea focul înfierării! Negreșit că-și dorește mirosul de fum al sacrificării lor! Și Dumnezeu mi-e martor că voi fi bucuroasă unealta Lui, dacă va pune arma potrivită în mâna mea supusă.

Aprilie 1484

Soțul meu vine să mă vadă în vreme ce regele se află în procesiunea de primăvară, îndreptându-se spre Nottingham, unde-și va stabili tabăra anul acesta, pregătindu-se pentru năvălirea fiului meu, despre care știe că va veni negreșit în acest an, sau în următorul, sau în următorul. Thomas Stanley iese călare în fiecare zi pe pământurile mele, lacom să vâneze, de parcă vânatul ar fi al lui ca să-l omoare – dar îmi aduc aminte că e într-adevăr al lui. Totul e al lui acum. Seara mănâncă bine și bea cu sete din vinurile rare așezate în pivniță de Henry Stafford pentru mine și pentru fiul meu, care sunt acum ale lui. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că nu sunt legată de bunurile lumești, ca alte femei – altminteri aș privi cu o ranchiună adâncă marșul sticlelor de-a lungul mesei. Dar, mulțumesc Sfintei Fecioare, mintea mi-e la voia Domnului și la izbânda fiului meu.

— Richard cunoaște planurile lui Henry? Îl întreb într-o seară, înainte să se îmbete de tot cu vinul pe care pivnițele mele sunt silite să i-l cedeze.

— Firește, are iscoade peste tot la curtea mică a lui Henry, răspunde Stanley. Și o mulțime de iscoade care duc știrile de la un capăt al țării la celălalt. Nici o barcă de pescuit n-ar putea să tragă la mal acum în Penzance fără ca Richard să afle mâine. Dar fiul tău a devenit un tânăr prevăzător și iscusit. Din câte știu, nu se lasă sfătuit de nimeni și țese planuri doar cu unchiul lui Jasper. Nu își dezvăluie gândurile nimănui altcuiva; Richard nu vorbește niciodată despre vești din Bretania care să nu fie știute de toți. E limpede că vor înzestra corăbii și vor veni din nou, de îndată ce vor putea. Dar neizbânda de anul trecut i-a

tras înapoi. Din pricina asta susținătorul lor a pierdut o mică avere; poate că nu va vrea să le mai dea alte corăbii. Cei mai mulți oameni se gândesc că ducele de Bretania va trebui să renunțe la ei și să-i predea Franței. Odată aflați în puterea regelui francez ar putea fi pierduți, ar putea fi oameni făcuți. Mai mult de atât, Richard nu știe.

Încuviințez.

— Ai auzit că Thomas Grey, fiul lui Elizabeth Woodville, a fugit de la curtea fiului tău și a încercat să ajungă acasă, în Anglia?

— Nu! strig uluită. De ce să facă una ca asta? De ce să vrea să-l părăsească pe Henry?

Soțul meu îmi zâmbește pe deasupra paharului cu vin.

— Se pare că maică-sa i-a poruncit să vină acasă și să facă pace cu Richard, așa cum au făcut ea și fetele. Nu s-ar zice că crede că Richard i-a omorât pe băieți, nu? Pe cât se pare, nu mai crede că Henry e un cal ce merită să fie susținut. Altminteri, de ce ar spera la o împăcare deplină cu regele? S-ar zice că vrea să rupă orice legături cu Henry Tudor.

— Cine știe ce gândește ea? spun supărată. E o femeie schimbătoare, căreia nu-i pasă decât de câștigul ei și de nimeni altcineva. Și fără pic de judecată.

— Fiul tău, Henry Tudor, l-a prins pe Thomas Grey pe drum și l-a târât înapoi, spune soțul meu. Așa că acum e ținut prizonier. E mai degrabă ostatic decât susținător al curții lor. Însă asta nu prevestește nimic bun pentru logodna fiului tău cu prințesa, nu-i așa? Bănuiesc că ea va respinge logodna, întocmai cum fratele ei vitreg s-a lepădat de jurământul de credință. Pesemne că asta va da o lovitură cauzei tale – și, pe deasupra, îl va umili pe Henry. S-ar zice că de-acum Casa de York s-a întors împotriva ta.

— Nu poate să respingă logodna! mă răstesc. Maică-sa a jurat că sunt logodiți, la fel și eu. Iar Henry a jurat în fața lui Dumnezeu, în Catedrala din Rennes. Fata va trebui să capete o dispensă de la papă dacă vrea să se elibereze de logodnă. Dar, la urma urmei, de ce să vrea să se elibereze?

Zâmbetul soțului meu se lățește.

— Are un pețitor, spune el încet.

— N-are dreptul să aibă nici un pețitor, e logodită cu fiul meu !

— Da, dar îl are chiar și așa.

— Vreun paj nespălat, pesemne.

Chicotește, ca la o glumă știută doar de el.

— A, nu ! Nu chiar.

— Nici un nobil nu s-ar coborî la o căsătorie cu ea. E declarată bastardă, e logodită public cu fiul meu și unchiul ei i-a promis doar o zestre modestă. De ce ar vrea-o cineva ? E de trei ori făcută de rușine !

— Pentru frumusețea ei, ce zici ? E strălucitoare, să știi ! Și pentru farmecul ei – are cel mai încântător zâmbet, zău că nu-ți poți lua ochii de la ea. Și are o inimă voioasă și un suflet curat. E o fată adorabilă, o adevărată prințesă în toate privințele ! E ca și cum ar fi ieșit din sanctuar și pur și simplu ar fi prins viață în lume. Cred că el e de-a dreptul îndrăgostit de ea.

— Cine-i nătărăul ?

Soțul meu strălucește de amuzament.

— Pețitorul ei, cel de care-ți povestesc.

— Și cine-i neghiobul ăsta lovit de dragoste ?

— Însuși regele Richard.

Preț de câteva clipe amuțesc. Nu-mi pot închipui o asemenea stricăciune, o asemenea dominație a poftelor trupești.

— E unchiul ei !

— Ar putea să obțină o dispensă papală.

— E însurat !

— Ai spus chiar tu că regina Anne e stearpă și n-are mari șanse să ajungă la bătrânețe. El ar putea să-i ceară să se dea la o parte ; n-ar fi un lucru nesocotit. Are nevoie de încă un moștenitor – fiul lui e din nou bolnav. Are nevoie de încă un băiat ca să-și asigure spița, iar femeile din familia Rivers sunt faimos de roditoare. Gândește-te la roadele pe care le-a dat regina Elizabeth în patul conjugal al Angliei !

Fața mea acră îi spune că mă gândesc într-adevăr la asta.

— E de-ajuns de tânără ca să-i fie fiică !

— După cum știi, asta nu e nici pe departe o piedică, dar oricum, nu-i adevărat. Între ei sunt doar paisprezece ani diferență.

— E ucigașul fraților ei și distrugătorul casei sale!

— Tu, dintre toți oamenii, știi cel mai bine că nu-i adevărat. Nici măcar oamenii de rând nu cred că Richard i-a omorât pe băieți, acum că regina s-a împăcat cu el și trăiește la țară, iar prințesele se află la curtea lui.

Mă ridic de la masă; sunt atât de tulburată încât uit chiar să rostesc rugăciunea de mulțumire.

— Nu se poate să aibă de gând să se însoare cu ea; negreșit urmărește doar s-o seducă și s-o facă de rușine, ca să fie nedemnă de Henry!

— Nedemnă de Henry! repetă el râzând tare. De parcă Henry ar fi în măsură să aleagă! De parcă ar fi cine știe ce partidă! De parcă nu l-ai fi legat de prințesă întocmai cum spui că e ea legată de el!

— Richard o va face târfa lui, ca s-o dea de rușine împreună cu toată familia ei!

— Mă-ndoiesc. Cred că o iubește sincer. Cred că regele Richard e îndrăgostit de prințesa Elizabeth și e întâia oară în viața lui când se îndrăgostește. Îl vezi că o privește și pare pur și simplu plin de mirare. E un lucru nemaipomenit de văzut – ca și cum ar fi descoperit în ea rostul vieții. Adevărat, e ca și cum ea ar fi trandafirul lui alb.

— Dar ea? mârâi printre dinți. Cunoaște distanța cuvenită? E o prințesă cu respect de sine? Ar trebui să se gândească numai la puritatea și la virtutea ei, dacă e prințesă și nădăjduiește să ajungă regină.

— Îl adoră, răspunde el simplu. Se vede. Se luminează la față când el intră în încăpere, iar când dansează, îi aruncă un surâs ușor, numai pentru el, iar Richard nu-și poate lua ochii de la ea. Sunt îndrăgostiți și orice neghiob și-ar da seama că pur și simplu asta e între ei, nimic mai mult – și cu siguranță nimic mai puțin.

— Atunci nu e mai bună decât o târfă! spun ieșind din odaie, de parcă n-aș putea îndura să mai aud un cuvânt. Îi voi scrie mamei sale ca să-mi exprim compasiunea și să-i spun că mă rog pentru fiica ei, asupra căreia s-a abătut rușinea. Dar femeile astea două n-au cum să mă mai uimească. Mama e o târfă și se dovedește că fata nu-i cu nimic mai bună!

Închid ușa, în vreme ce el râde batjocoritor, și bag de seamă, spre mirarea mea, că tremur și am lacrimi pe obraji.

A doua zi sosește de la curte un mesager pentru soțul meu, iar acesta n-are politețea de a-l trimite apoi la mine, așa că trebuie să cobor în curtea grajdurilor, ca o doamnă de companie; îl găsesc chemându-și oamenii și poruncindu-le să încalece.

— Ce se întâmplă?

— Plec la curte. Am primit un mesaj.

— Așteptam să-l trimiți pe mesager și la mine.

— Era treaba mea, nu a ta.

Strâng din buze, ca să nu-i dau un răspuns deloc îndatoritor. De când i-au fost dăruite pământurile și averea mea, nu șovăie să se poarte de parcă mi-ar fi stăpân. Îi rabd grosolănia cu grația trimisă de Sfânta Fecioară și știu că Ea va băga de seamă lucrul ăsta.

— Soțul meu, spune-mi te rog dacă sunt primejdii sau necazuri în regat. Trebuie să mi se îngăduie să primesc un răspuns.

— Este o pierdere, spune el scurt. Este o pierdere în regat. Fiul regelui Richard, micul prinț Edward, a murit.

— Dumnezeu să-l odihnească! rostesc cu pioșenie, deși mi se învâрте capul de încântare.

— Amin. Așa că trebuie să mă întorc la curte. Vom intra în doliu. Va fi o lovitură grea pentru Richard, nu mă îndoiesc. Era singurul copil al lui și al reginei, iar acum s-a prăpădit.

Încuviințez. Acum, între băiatul meu și tron se află doar Richard însuși; nu există alt moștenitor în afară de fiul meu. Am vorbit despre bătăile de inimă care stăteau în calea fiului meu spre tron, iar acum toți băieții York sunt morți. A sosit vremea băiatului Lancaster!

— Așadar, Richard nu mai are moștenitor, rostesc abia auzit. Slujim un rege fără copii.

Ochii întunecați ai soțului meu îmi cercetează chipul; zâmbește, ca și cum ambiția mea l-ar amuza.

— Asta, dacă nu se însoară cu prințesa de York, râde el de mine cu blândețe. Ea se trage dintr-o stirpe rodnică, nu uita. Mama ei năștea aproape în fiecare an. Să zicem că Elizabeth de York îi dăruiește o puzderie de copii, sprijinul familiei Rivers și dragostea aliaților Casei de York – ce zici? El n-are un fiu de la Anne, ce l-ar putea opri acum s-o înlătore? Ea ar putea să-i acorde divorțul pe dată și să se retragă la o mănăstire.

— Ce-ar fi să te întorci la curte? întreb, prea furioasă ca să-mi țin limba în frâu. Du-te înapoi la stăpânul tău cel necredincios și la târfa lui York!

— Mă voi întoarce, răspunde el urcând în șa. Dar te las cu Ned Parton, cel de colo. (Face semn spre un bărbat tânăr, care stă în picioare lângă un cal negru mare.) E mesagerul meu. Vorbește trei limbi, printre care și bretona, dacă vei vrea să-l trimiți în Bretania. Are drept de liberă trecere prin țara asta, prin Franța și prin Flandra, semnat de mine ca și comandant al tuturor oștirilor Angliei. Poți avea încredere în el ca să trimiți mesaje oricui vrei, nimeni n-are dreptul să-l oprească sau să i le ia. Regele Richard pare a fi stăpânul meu, da, însă nu uit de fiul tău și de ambițiile lui, iar în dimineața asta el se află doar la un pas de tron – și e iubitul meu fiu vitreg, la fel ca întotdeauna.

— Dar de partea cui ești? îl întreb nedumerită în vreme ce oamenii lui încalecă și-i înalță flamura.

— De partea învingătorului, răspunde el cu un râs scurt.

Își lovește ușor pieptul cu pumnul într-un salut ostășesc și apoi pleacă.

Vara anului 1484

Aștept. Nu pot face decât să aștept. Trimit scrisori prin Ned Parton, iar Jasper îmi răspunde, politicoș, ca unei femei neputincioase, care se află departe și care nu înțelege nimic. Văd că revolta neizbutită, care i-a costat pe el și pe Henry oștirea și corăbiile, le-a distrus încrederea în mine ca tovarășă de uneltiri, ca femeie cu putere în țara pe care nădăjduiau s-o ia în stăpânire. În zilele calde de vară, în vreme ce grânele se pârguiesc pe câmpuri și țăranii ies cu coasele și cosesc fânul, văd că am ajuns la fel de neroadă ca iepurii ce fug din fața tăișurilor drept în capcane, pentru că nu înțeleg nimic.

Scriu, trimit mesaje. O cert pe Elizabeth Woodville, cea care a fost cândva regină, pentru purtarea fiicelor ei, care mi-e povestită tot mai amănunțit: hainele lor frumoase, însemnătatea lor la curte, frumusețea lor, bucuria lor senină, farmecul grațios de femei din neamul Rivers cu care trec de la o distracție la alta. Au fost mulți care au spus că bunica lor, Jacquetta, era vrăjitoare, urmașă a Melusinei, zeița apei, iar acum sunt mulți care spun că și aceste fete își țin vraja. Cea mai aleasă dintre ele e fata făgăduită lui Henry, însă se poartă ca și cum ar fi uitat cu totul de el. Îi scriu lui Elizabeth Woodville ca să-i cer socoteală; îi scriu fetei celei vanitoase, Elizabeth de York, ca s-o dojenesc; îi scriu lui Henry ca să-i aduc aminte de datoria lui – și nimeni, chiar nimeni, nu se obosește să-mi răspundă.

Sunt singură în casa mea și, cu toate că am tânjit întreaga viață după o rânduială solitară de rugăciune, sunt cumplit de singură și cumplit de însingurată. Încep să cred că nimic nu se va schimba vreodată, că-mi voi duce tot restul zilelor aici, vizitată când și când de un soț batjocoritor,

care va bea vin din pivnița mea și va mânca vânat de pe pământurile mele cu încântarea deosebită a unui tâlhar. Voi afla vești de la curte, care-mi vor arăta că nimeni nu-și amintește de mine sau de marea însemnătate pe care am avut-o cândva. Voi primi vești de la fiul meu, aflat departe; îmi va trimite politicos urări de bine și, de ziua lui de naștere, recunoașterea sacrificiului pe care l-am făcut pentru el, dar nu-mi va transmite niciodată iubirea lui și nici nu-mi va spune când îl voi putea căuta.

Mă gândesc, în singurătatea mea, că am fost despărțiți când el era foarte mic și de atunci n-am fost niciodată apropiați – nu așa cum pot fi o mamă și copilul ei, nu așa cum a fost mereu Elizabeth Woodville față de copiii ei, pe care i-a crescut singură, pe care i-a iubit atât de fățiș. Acum, că nu-i mai pot fi de nici un folos, mă va uita cu totul. Și adevărul, adevărul amar, e că dacă n-ar fi moștenitorul casei mele și culmea tuturor ambițiilor mele, l-aș fi uitat deja cu totul.

Iată la ce se mărginește viața mea: o curte care m-a uitat, un soț care mă ia în batjocură, un fiu căruia nu-i sunt de nici un folos și un Dumnezeu care a amuțit. Nu mă alină cu nimic faptul că disprețuiesc curtea, că nu mi-am iubit niciodată soțul și că fiul meu s-a născut doar ca să-mi împlinească ursita, iar dacă nu poate face acest lucru, nu știu ce folos am avea unul pentru celălalt. Mă rog mai departe. Nu știu ce altceva să fac. Mă rog mai departe.

Pontefract,
iunie 1484

Milady,

Îți scriu ca să te previn în legătură cu un tratat încheiat de regele Richard și de cârmuitorul de-acum al Bretoniei, care e trezorierul și conducătorul oștilor (ducele având în clipa de față mințile rătăcite). Regele Richard și Bretonia au făcut o înțelegere. Anglia va sprijini Bretonia cu arcași în lupta ducelui împotriva Franței, iar Bretonia îl va captura în schimb pe Henry Tudor și-l va trimite acasă, să fie decapitat. M-am gândit că ai vrea să știi.

Rămân soțul tău credincios,
Stanley

N-am pe nimeni în care să mă încred ca mesager, în afară de Ned Parton, dar trebuie să-mi iau inima-n dinți. Îi trimit lui Jasper un singur rând.

Stanley îmi spune că Richard a făcut o înțelegere cu Bretania pentru arestarea lui Henry. Fii prevenit.

Apoi merg în capelă și îngenunchez dinaintea balustradei altarului, cu fața întoarsă spre crucifixul cu Cristos chinuit.

— Apără-l de primejdie! șoptesc iar și iar. Apără-mi fiul de primejdie și condu-l către victorie!

După nici o lună primesc un răspuns. E scris de Jasper și e scurt și direct, ca de obicei.

*Franța,
iulie 1484*

Îți mulțumesc pentru avertismentul întărit de prietenul tău, episcopul Morton, care a auzit vestea în Franța. Am luat o parte din oamenii noștri și am trecut călare hotarul spre Anjou, ca să atrag cât mai mult luarea-aminte, în vreme ce Henry a pornit pe drumul spre Vannes, cu o gardă de numai cinci oameni. Îmbrăcat în servitor, s-a îndreptat spre hotar, trecându-l doar cu o zi înainte de garda bretonă. A fost pe muchie de cuțit, dar fiul tău s-a arătat foarte liniștit în mijlocul pericolului, și am râs de cele întâmplare când am fost din nou în siguranță.

Curtea franceză ne-a primit cu brațele deschise și promite să ne sprijine cu o armată și cu bani. Vor deschide pentru noi porțile închisorilor, ca să strângem o armată de ticăloși, și am un plan de a-i instrui. Am speranțe, Margaret.

J.T.

Iarna anului 1484

Curtea petrece sărbătorile Crăciunului la Palatul Westminster și din bârfele servitorilor înțeleg că Richard a pregătit un spectacol la fel de fastuos ca acelea din vremea fratelui său. Veștile despre muzica de la curte, despre piesele de teatru, despre veșminte și despre ospete fac înconjurul regatului, iar grandoearea festivităților sporește de fiecare dată când sunt repetate. Servitorii mei aduc în casă buturuga de Crăciun, vâsc și ilice și se veselesc fără mine în bucătărie și-n sala cea mare.

Pardoseala de marmură a capelei îmi pare foarte rece sub genunchi. N-am alinare, nu-mi găsesc locul, n-am prea multă nădejde. La Palatul Westminster, Richard, în slava puterii York, e mândru și de neînvins față de băiatul și de cumnatul meu, săraci întreținuți de Franța, dușmanca Angliei. Îi văd cum se adâncesc în exil; îi văd umiliți și neluați în seamă. Mă tem că vor rămâne la curtea Franței tot restul vieții lui Henry și că el va ajunge să fie cunoscut ca un pretendent de mâna a doua: o carte care merită jucată în jocul tratatelor, dar fără nici o valoare în sine.

Soțul meu îmi trimite de la Westminster una din rarele sale scrisori; mă arunc asupra ei așa cum s-ar arunca un cerșetor asupra unei coji de pâine. Sunt prea săracă în vești ca să fiu mândră.

Prințesa de York își joacă jocul cu cea mai mare măiestrie; frumusețea ei face curtea să-i asculte porunca, iar regele o urmărește ca un câțel. Regina o îmbracă în propriile-i rochii – se îmbracă la fel. Femeia Neville cea sfrijită și trecută și fata cea strălucitoare și trandafirie vin la cină

gătite în rochii cu aceeași croială bogată și de aceeași culoare, de parcă ar vrea să încurajeze lumea să bage de seamă deosebirile.

Pesemne că reginei i-a poruncit regele să fie atât de binevoitoare ; face totul în afară de a-și băga nepoata în pat cu soțul. Unii îți împărtășesc părerea, că Richard urmărește să-și seducă nepoata doar ca să-ți insulte fiul, să-l arate ca pe un încornorat neajutorat. Dacă-i așa, reușește de minune. Henry Tudor e subiect de haz la curtea asta cu sânge fierbinte. Dar alții cred, mai simplu, că îndrăgostiții sunt doar nepăsători la aparențe, uitând totul în afară de celălalt și gândindu-se doar la dorințele lor și la nimic altceva.

Curtea e minunată de sărbătorile acestea ; îmi pare foarte rău că nu ești aici. N-am mai văzut atâta avuție și strălucire din vremea lui Edward, și în mijlocul tuturor se află fiica lui Edward, arătând de parcă ar fi redobândit ceea ce i se cuvine de drept. Firește că locul ei e aici ! Casa de York e într-adevăr soarele splendid, iar a o vedea pe Elizabeth de York înseamnă a fi orbit.

Ai vești despre fiul tău ? Iscoadele lui Richard îi aduc știrile la cunoștință în taină, nu știu ce-i spun ; știu însă că regele a încetat să se mai teamă de Henry și de sărmanul lui aliat, ducele de Bretania cel nebun. A fost cât pe ce să-l prindă în iunie, știi doar, și mulți spun că Henry nu va găsi un port sigur în Franța. Regele francez îl va ține pur și simplu ca pe un atu în negocieri, până când își va pierde cu totul valoarea. Poate că ultima ta înfrângere a fost și ultima șansă, ce crezi ? Iar dacă e așa, vrei să renunți la speranța pentru Henry și să-i ceri iertare lui Richard ? Poate că aș izbuti să pun o vorbă bună pentru tine, dacă aș făgădui că ești smerită, cu fruntea în țărână.

Îți trimit urările de sărbători și această cârtică în dar. A fost tipărită de un oarecare Thomas Caxton, cu o tiparniță născocită de el, adusă în Anglia de răposatul și foarte regretatul Anthony Rivers, fratele reginei. M-am gândit că ți se va părea mai interesantă o carte tipărită decât un manuscris copiat de mână. Toți spun că Rivers era un om cu vederi foarte înaintate, dacă a sprijinit așa ceva. Însăși sora lui, regina Elizabeth, a corectat primul text ieșit din tiparniță ; firește, nu e doar o mare frumusețe, ci și o învățată.

Ce s-ar întâmpla dacă toți ar ști să citească și toți ar putea să cumpere aceste cărți ? Oare ar renunța cu totul la dascăli și la regi ? Ar ajunge să nu le mai pese deloc de Casa de Lancaster și de cea de York ? Și-ar alege loialitatea

studiind? Ar chema molima asupra ambelor case? E amuzant să faci presupuneri, nu-i așa?

Stanley

Scap pe jos cartea trimisă de el, cuprinsă de o enervare grozavă la gândul că Elizabeth de York și iubitul-unchiul ei incestuos dansează împreună la ospățul de Crăciun, în vreme ce sărmana Anne Neville le zâmbește de parcă ar face parte dintr-o familie fericită pusă pe joacă. Atunci când Stanley mă necăjește în legătură cu tăcerea lui Henry, n-am cum să răspund. Adevărul e că nu știu ce face; n-am mai aflat nimic de la fuga lor în Franța, când Jasper mi-a scris că are speranțe, dar nu mi-a spus care erau acelea. Cred că îl socotesc pe Ned Parton, mesagerul lui Stanley, nedemn de încredere; socotesc că-i aduce totul la cunoștință soțului meu. Sunt înconjurați de iscoade și trebuie să fie bănuitori, însă mă tem că acum se îndoiesc și de mine. Asta a fost cândva bătălia noastră, revolta noastră: noi, Tudorii, împotriva Casei de York. Acum ei nu mai au încredere în nimeni, nici măcar în mine. Eu trăiesc departe de toți și de toate. Știu doar ce-mi scrie soțul meu, iar el îmi scrie așa cum un bărbat triumfător și-ar râde de un dușman înfrânt.

Martie 1485

Încă o zi în care mă trezesc pentru slujba de dimineață, mă rog ca întotdeauna să am răbdare ca să-mi îndur întemnițarea și tăcerea silită, mă rog pentru izbânda fiului meu și pentru căderea dușmanilor lui, bag de seamă că gândurile încep să-mi rătăcească, chibzuiesc cum s-ar putea pricinui căderea lui Richard, mă trezesc visând la umilirea prințesei de York și a maică-sii, vrăjitoarea, mă silesc să revin la realitate cu o tresărire bruscă și văd că lumânările au ars de tot pe altar, că stau în genunchi de două ore și că însoțitoarele mele se foiesc în spatele meu, scoțând oftaturile prefăcute ale unor femei care-și închipuie că sunt prost tratate.

Mă ridic, merg la micul dejun și văd pofta cu care se aruncă doamnele mele asupra mâncării, de parcă ar fi lihnite de foame pentru că au trebuit să aștepte cu un ceas mai mult. Sunt niște făpturi venale fără nici o speranță, zău! Dacă aș fi putut trăi într-o mănăstire în această perioadă de întemnițare, cel puțin aș fi trăit alături de femei sfinte, nu de adunătura asta de neghioabe. Merg în odaia mea ca să mă ocup de treburile pământurilor mele și de strângerea arendelor, dar n-am aproape nimic de făcut. Totul merge acum la intendentul soțului meu și sunt chiriașă în casa care a fost cândva doar a mea.

Mă forțez să mă plimb prin grădină dimineața, vreme de un ceas, pentru sănătatea mea, dar mugurii grași ai merilor și capetele galbene, tremurătoare, ale narciselor galbene nu-mi fac nici o plăcere. Soarele începe să prindă iarăși putere, pentru încă un an al captivității mele, și mi-e greu să găsesc bucurie în acest lucru. Pesemne că acum începe

vremea bună pentru campanii – negreșit că fiul meu strânge soldați și tocmește corăbii, dar eu nu știu aproape nimic despre asta. E ca și cum aș fi captivă într-o iarnă a singurătății și tăcerii, pe când restul lumii se trezește la viață, la prilejuri favorabile, la păcatul însuși.

Mă gândesc chiar că e un ecou al stării mele sufletești când lumea pare dintr-odată ciudat de umbrită; lumina soarelui, atât de strălucitoare și de caldă doar cu o clipă înainte, începe să fie rece, începe aproape să semene cu lumina lumânărilor, lumina lumânărilor în livadă, și pe neașteptate toate păsările care-și cântau unele altora în copaci amuțesc, iar găinile din fundul livezii dau fuga în coteț, căci în jur se face tot mai întuneric, ca și cum s-ar lăsa noaptea, deși încă nu e ceasul amiezii.

Încremenesc în loc: în sfârșit mi-a venit chemarea! S-a întâmplat în sfârșit! Mi-a apărut o viziune, o viziune deplină la vreme de zi, și voi vedea în sfârșit un înger sau poate pe însăși Fecioara Maria cea binecuvântată, iar Ea îmi va spune când va năvăli fiul meu asupra țării și că va triumfa. Mă las în genunchi, pregătită pentru vizita pe care am așteptat-o toată viața. Voi vedea în sfârșit ceea ce a văzut fecioara Ioana. Voi auzi în sfârșit glasurile îngerilor în clopotele bisericii.

— Lady Margaret! Lady Margaret!

O femeie iese din casă alergând, cu un soldat din gardă lângă ea.

— Intrați în casă! Intrați în casă! Se întâmplă ceva cumplit!

Deschid ochii cu o tresărire și mă uit în spate la proasta care țipă, alergând de zor prin livadă, cu fustele fluturând și boneta strâmbă. Nu poate fi o viziune sfântă, dacă așa o idioată o poate vedea! Mă ridic în picioare. Nu-mi e hărăzită o viziune azi; toți văd ce văd eu și nu e un miracol, ci un lucru pământesc și foarte straniu.

— Lady Margaret! Intrați în casă! Pesemne că vine furtună sau ceva mai rău!

E o neghioabă, dar de data asta are dreptate: se întâmplă ceva cumplit, însă nu pricep ce. Ridic privirea spre cer și văd cea mai stranie și mai rău prevestitoare priveliște:

soarele-i devorat de un disc mare, întunecat, ca un talger trecut prin fața unei lumânări. Ducându-mi palmele la ochi și privind printre degete, mă uit încet cum talgerul trece prin fața soarelui, îl acoperă cu totul și lumea se întunecă.

— Intrați în casă! scâncește femeia. Lady Margaret, pentru numele lui Dumnezeu, intrați în casă!

— Intra tu, îi răspund.

Sunt fermecată. E ca și cum întunecimea și disperarea suferinței mele ar fi acoperit chiar soarele, așa că s-a făcut dintr-odată beznă ca noaptea. Poate că de-acum va fi mereu noapte; va fi mereu întuneric câtă vreme Richard se va afla pe tronul Angliei și fiul meu va rămâne ascuns lumii așa cum soarele a fost ascuns în cer. Viața mea a fost întunecată ca noaptea de când a dat greș campania lui, iar acum toți pot împărtăși cu mine această întunecime, fiindcă nu s-au ridicat la luptă pentru fiul meu. Putem fi cufundați cu toții în întuneric în acest regat părăsit, fără un rege adevărat, pentru totdeauna. E doar ceea ce merită toți ceilalți.

Femeia fuge tremurând înapoi în casă. Soldatul rămâne locului, aproape în poziție de drepti, la oarecare depărtare de mine, sfâșiat între datoria de-a mă păzi și propria frică, și așteptăm amândoi în negura stranie ca să vedem ce se va întâmpla mai departe – dacă se va mai întâmpla ceva. Mă întreb dacă vine sfârșitul lumii și dacă vor răsună în sfârșit cu putere trâmbițele îngerilor și Dumnezeu mă va chema la el – pe mine, cea care l-a slujit atâta amar de vreme, cu atâta trudă și atât de puțină răsplată, în această vale a plângerii.

Mă las iar în genunchi și-mi caut în buzunar rozariul. Sunt gata să fiu chemată. Nu mă tem – sunt o femeie curajoasă, aleasă de Domnul. Sunt pregătită să se deschidă cerurile și Dumnezeu să mă cheme. Sunt roaba Lui credincioasă; poate că mă va chema pe mine prima, arătându-le tuturor celor care s-au îndoit vreodată de vocația mea că El și cu mine avem o înțelegere aparte. Dar în schimb se ivește iarăși o lumină nepământeană; deschid ochii, privesc în jur și văd că lumea se face încet ca înainte, lumina capătă putere, discul se depărtează de soare, soarele devine iarăși prea luminos ca să-l pot privi, iar păsările încep să cânte ca și cum s-ar revărsa zorii.

S-a isprăvit. Umbra diavolească a dispărut. Negreșit că e un semn – dar ce prevestește? Ce trebuie să învăț din el? Soldatul, tremurând de frică, mă privește și uită cu totul care-i e locul, încât mi se adresează direct:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce-a fost asta?!

— E un semn, răspund fără să-l dojenesc, de data asta, că a vorbit. E un semn de la Dumnezeu. Domnia unui rege se sfârșește și noul soare răsare. Soarele York se va stinge, iar noul soare va veni ca un dragon.

El înghite în sec.

— Sunteți sigură, milady?

— Ai văzut cu ochii tăi.

— Am văzut întunericul...

— Ai văzut cum a ieșit dragonul din soare?

— Așa cred...

— Era dragonul Tudorilor, venind dinspre apus. Așa cum va veni fiul meu.

Se lasă în genunchi și ridică mâinile împreunate spre mine, în chip de jurământ de credință, spunând:

— Îmi veți porunci în numele fiului vostru. Sunt vasalul vostru supus. Am văzut cerul întunecându-se, așa cum spuneți, și dragonul venind dinspre apus.

Îi iau mâinile într-ale mele și zâmbesc în sinea mea. Așa se nasc baladele: va spune că a văzut dragonul Tudorilor, dragonul de Țara Galilor, apărând dinspre apus și întunecând soarele York.

— Soarele nu mai e splendid, îi spun. L-am văzut cu toții întunecat și învins. Întregul regat a văzut soarele întunecându-se. Acesta va fi anul în care soarele York se va stinge pentru totdeauna!

Martie 1485

Soției mele, lady Margaret Stanley

Îți scriu pentru a te înștiința că regina a murit. Sănătatea ei a fost șubredă încă de la ospățul de Crăciun și a murit aproape fără nimeni care s-o îngrijească, din pricina slăbiciunii la plămâni, în aceeași zi în care soarele s-a întunecat deasupra castelului.

Vei vrea să afli că Richard va dezminți în fața tuturor orice gând de-a se căsători cu nepoata lui. Zvonurile au ajuns atât de scandaloase, încât lorzii de la miazănoapte i-au spus clar că o astfel de jignire adusă memoriei reginei – care a fost de-a lor – nu va fi îngăduită. Adevărul e că pe mulți îi îngrozește gândul că Elizabeth Woodville ar putea fi pusă din nou în drepturi ca milady mama reginei, de vreme ce au îngăduit uciderea fratelui ei și a fiului ei Grey și i-au întemnițat prinții. Poate că ar fi fost mai bine dacă rezistai ispitei de-a o mustra. Dacă ai fi îndemnat la căsătoria fetei York cu Richard, asta ar fi putut face ca Richard să fie răsturnat de pe tron! Dar mândria față de fiul tău te-a împiedicat să te gândești la lucrul ăsta – pe bună dreptate, sunt sigur.

Ca să-și dovedească nepăsarea față de prințesa de York, regele a hotărât s-o dea în grija unei doamne de o moralitate mai presus de orice bănuială, așa încât lumea să vadă că e castă – și nu, cum am crezut toți, îndrăgostită nebunește de el, culcându-se cu el în vreme ce soția lui trăgea să moară.

Te va mira poate să afli că însoțitoarea... dădaca... și – pot să spun așa? – mama... aleasă de el... ești tu, ca fiind doamna cea mai nimerită să păzească bunul nume al fetei, de vreme ce-i logodită cu fiul tău.

Ridic capul plecat asupra scrisorii lui; aproape că-i aud râsul batjocoritor și-i văd zâmbetul rece. Descopăr că zâmbesc și eu. Întoarcerea roții norocului e cu neputință de prevăzut, iar acum voi fi păzitoarea fetei unei femei pe care o urăsc. O urăsc și pe fată.

Prințesa va sosi să locuiască împreună cu tine într-o săptămână. Sunt sigur că veți fi foarte încântate una de tovarășia celeilalte. Eu, unul, nu-mi pot închipui o alăturare mai nepotrivită, dar fără îndoială că pe tine te va susține credința, iar ea, firește, nu are deloc de ales.

Stanley

Aprilie 1485

Cu un aer mohorât, le poruncesc servitorilor să pregătească o odaie de culcare pentru prințesă și le adevăresc doamnelor mele, care se frământă toate, că prințesa de York, sau mai bine zis lady Elizabeth, cum o numesc cu înțeleș – nu-i atribui nici un nume de familie, din moment ce nu are unul, fiind declarată bastardă –, va sosi peste câteva zile. Servitoarele se îngrijesc grozav de finețea albiturilor și mai ales de urciorul și ligheanul din odaie, pe care le-am folosit eu, dar ele le socotesc prea sărăcăcioase pentru o tânără lady atât de aleasă. Legat de acest lucru, spun scurt că, de vreme ce și-a petrecut jumătate din viață ascunzându-se de un rege uns, iar cealaltă jumătate folosind bunuri de împrumut la care n-avea nici un drept, nu contează foarte mult dacă urciorul ei e din cositor sau nu și nici faptul că e îndoit n-are însemnătate.

Fac însă efortul de-a mă încredința că are în odaie un pupitru de rugăciune bun, un crucifix simplu, dar mare, care să-i îndrepte mintea asupra păcatelor ei, și o colecție de texte religioase, ca să se poată gândi la viața ei trecută și să nădăjduiască la mai bine pe viitor. Adaug și o copie a arborelui nostru genealogic și al descendenței, ca să vadă cu ochii ei că dreptul din naștere al fiului meu e la fel de solid ca al ei, ba chiar mai solid. Pe când îi aștept sosirea, primesc o scrisoare foarte scurtă de la Jasper.

În mare grabă – regele Franței ne-a oferit ajutor –, vom ridica ancora de îndată ce vom avea vânt prielnic. Trebuie să pui mâna pe prințesa de York dacă poți, căci tabăra York ne va sprijini numai dac-o avem, iar tabăra Lancaster se

codește să ne facă făgăduieli. Roagă-te pentru noi! Vom porni de îndată ce se schimbă vântul.

J.

Arunc scrisoarea în foc, cu răsuflarea tăiată din pricina uluielii, și chiar în clipa aceea aud tropotul copitelor de cai. Pare a fi o gardă de vreo cincizeci de oameni. Merg la fereastra cu ochiuri mici de geam a sălii mari și mă uit afară. Văd flamura soțului meu și pe oamenii care-i poartă livreaua. El vine în fruntea tuturor, călare pe calul lui mare, iar lângă el, pe un murg voinic de povară bine țesălat, cu părul castaniu lucind, căpitanul gărzii merge într-o șa dublă și, în spatele lui, așezată pe-o parte și zâmbind de parcă jumătate din Anglia ar fi a ei, se află o tânără femeie în costum de călărie din catifea roșie ca o vâlvătaie.

Culoarea aceea mă face să scuipe ca o pisică și să mă trag un pas înapoi, ca să nu-mi vadă fața albă și uluită privind de la fereastră în vreme ce ea îmi cercetează dezaprobator casa, de parcă ar prețului-o ca s-o cumpere. Roșul aprins al rochiei sale mă uluiește. Nici măcar nu-i văd fața deocamdată, deși îi zăresc în treacăt părul blond strâns sub boneta de catifea roșie. Culoarea aceea mă face să tremur de enervare înainte ca ea să-i dea voie soțului meu – soțul meu care zâmbește cum nu l-am mai văzut niciodată – s-o coboare din șa.

Și atunci amintirea îmi răsare năvalnic în minte. Anul în care am mers la curte întâia oară a fost anul în care Margareta de Anjou, regina lui Henric al VI-lea, a arătat lumii noua nuanță de roșu: același roșu aprins ca para focului. Mi-o amintesc pe regina Margareta privind spre sala cea mare a curții și nebăgându-mă în seamă, ca și cum n-aș fi meritat atenția ei. Îmi amintesc înălțimea dominatoare a bonetei sale și roșul aprins al rochiei. Îmi amintesc că am simțit atunci, așa cum descopăr că simt și acum, ranchiuna clocotitoare a omului care merită cea mai neabătută grijă, cea mai mare cinstire, și totuși e neglijat. Lady Elizabeth nici n-a pășit măcar peste pragul casei mele, și totuși poartă culoarea unei femei care vrea să le atragă luarea-aminte tuturor. Chiar înainte să pună piciorul în

casa mea, mă simt încredințată că va abate de la mine toate privirile. Dar sunt hotărâtă s-o învăț ce înseamnă respectul. Va afla cine-i mai presus de ea, jur! Puterea Domnului îmi aparține; mi-am petrecut viața în rugăciuni și studiu. Ea și-a petrecut viața în frivolități și ambiție, iar maică-sa nu e mai mult decât o vrăjitoare norocoasă. Pentru Dumnezeu, fata asta mă va cinsti! Voi avea grijă de asta.

Soțul meu îi deschide el însuși ușa larg și se dă la o parte pentru a o lăsa să intre înaintea lui în sala cea mare. Ies din umbră și ea tresare pe dată, de parcă aș fi o stafie.

— O! Milady Margaret! M-ați speriat! Nu v-am văzut acolo! strigă ea.

Se pleacă într-o reverență bine cumpănită – nu la fel de adâncă precum în fața unei regine, îndeajuns de adâncă pentru soția unui mare lord al regatului, îndeajuns de adâncă pentru femeia care ar putea să-i fie soacră, dar puțin înălțată, ca pentru a-mi aminti că mă aflu în dizgrația unchiului ei și sunt arestată din porunca lui, că ea e favorita lui și el e regele.

Răspund cu cea mai vagă mișcare a capului și apoi mă apropiu de soțul meu și schimbăm obișnuitul sărut glacial de întâmpinare.

— Bine ai venit, soțul meu! mint politico.

— Mă bucur să te văd, soția mea! îmi răspunde.

De astă dată zâmbetul lui e vesel; îl amuză cât se poate de mult aducerea acestei flori în pustiul rece al casei mele.

— Mă bucur să-ți aduc o astfel de tovarășă pentru a-ți înveseli singurătatea, urmează el.

— Sunt fericită cu propria-mi tovarășie, cu studiile și rugăciunile mele, răspund pe dată, însă apoi, văzându-l că ridică din sprânceană, trebuie să mă întorc spre ea: Dar firește că vizita ta mă bucură foarte mult.

— Nu vă voi deranja multă vreme, sunt sigură, spune ea roșind puțin de nepolitetea întâmpinării mele glaciale. Îmi pare rău că o fac, dar așa a poruncit regele.

— N-am făcut noi alegerea, dar e una fericită, spune împăciuitor soțul meu. Mergem în odaia personală? Și servim niște vin?

Îi fac semn majordomului meu. Acesta știe să aducă sticlele cele mai bune; soțul meu cunoaște deja pivnița mea

și e servit întotdeauna cu tot ce-i mai ales, acum că e stăpânul locului. Pornesc înainte și aud în urma mea pașii ei ușori, tocurile înalte răsunând pe lespezile de piatră — ritmul vanității înseși. Când ajungem în odaia mea, îi fac semn că poate să se așeze pe un taburet, iar eu ocup jilțul și o privesc de sus în jos.

E frumoasă, măcar lucrul ăsta nu poate fi tăgăduit. Are fața în formă de inimă și o piele albă ca smântâna, sprâncene cafenii îi sunt drepte și ochii mari, cenușii. Are părul deschis la culoare, blond în față și cârlionțat, judecând după singura șuviță care i-a ieșit de sub bonetă și-i atinge inelată umărul. E înaltă și are grația mamei sale, dar are pe deasupra un farmec mișcător pe care maică-sa nu l-a avut niciodată. Elizabeth Woodville făcea capetele să se întoarcă în orice mulțime, însă fata asta încălzește inimi. Înțeleg ce voia să spună soțul meu când îmi scria că e strălucitoare: e grozav de frumoasă. Chiar și acum, când își scoate mânușile și-și întinde mâinile spre căldura focului, fără să-și dea seama că o cercetez ca pe un cal pe care poate că-l voi cumpăra, are un fel de farmec fragil. E ca un animal tânăr pe care nu-l poți vedea fără să vrei să-l mângâi: ca un pui de câprioară orfan sau un mânz cu picioare lungi.

Îmi simte ochii asupra ei și ridică privirea.

— Îmi pare rău că vă deranjez de la studii, lady Margaret, repetă ea. I-am scris mamei mele. S-ar putea să mi se îngăduie să merg să stau cu ea.

— Dar, la urma urmei, de ce-ai fost trimisă de la curte? întreb încercând să zâmbesc, ca s-o încurajez să mi se destăinuiească. Ai intrat în vreun necaz prostesc? Eu mă aflu în dizgrație pentru că mi-am sprijinit fiul, știi bine.

Ea clatină din cap și peste chip îi trece o umbră ușoară.

— Cred că regele a vrut să mă trimită într-o casă unde să nu poată exista îndoieli în privința bunului meu nume. Au umblat niște bârfe — poate le-ați auzit?

Scutur din cap, ca pentru a da de-nțeles că trăiesc atât de liniștită și de izolată încât nu aflu și nu știu nimic.

— Regele e foarte bun cu mine și mă favorizează între toate doamnele curții, spune ea mințind curgător, așa cum se pricepe numai fetele frumoase. S-a bârfit — știți cât de

mult iubește curtea bârfele —, și cum Alteța Sa regina a murit atât de trist, el a vrut să arate limpede că nu există nici o pricină de bârfă. Așa că m-a trimis la voi. Vă sunt foarte recunoscătoare că ați vrut să mă primiți, mulțumesc!

— Și ce spuneau bârfele? Întreb privind-o cum se foiește stânjenită pe taburetul mic.

— Ah, lady Margaret, știți cum îi place lumii să șoptească...

— Și ce șoptea? stăruie eu. Dacă e să-ți dreg bunul nume, ar trebui să știu cel puțin ce s-a spus despre el.

Fata ridică spre mine o privire sinceră, de parcă ar vrea să-i fiu prietenă și aliată, dacă s-ar putea.

— Se spune că regele m-ar fi luat de soție.

— Și ți-ar fi plăcut lucrul ăsta? Întreb fără șovăială, dar îmi simt în urechi bubuitul inimii, din pricina mâniei trezite de insulta adusă fiului meu și casei noastre.

Ea se îmbujorează la față, făcându-se tot atât de roșie ca boneta, și răspunde încet:

— N-am căderea să hotărâsc. Mama trebuie să-mi aranjeze căsătoria. Și, de altfel, sunt logodită deja cu fiul vostru. Lucrurile acestea trebuie să fie hotărâte de mama și de tutorele meu.

— Supunerea feciorelnică îți face cinste, sunt încredințată! răspund.

Bag de seamă că nu-mi pot împiedica disprețul rece să mi se strecoare în voce, iar ea îl aude, tresare și mă privește din nou. Îmi vede mânia întipărită pe chip, culoarea din obraji îi dispare și se albește la față, de parcă ar fi gata să leșine.

Chiar în clipa aceea soțul meu intră în odaie, urmat de majordom care aduce vinul și trei pahare, înțelege îndată cum stau lucrurile și rostește binevoitor:

— Începeți să vă cunoașteți? Minunat!

După ce fata își bea paharul cu vin, o trimite în odăile ei personale și-i spune să se odihnească după efortul călătoriei. Apoi își mai toarnă niște vin, se așază pe un jilț la fel cu al meu, își întinde cizmele spre foc și spune:

— Ai face bine să nu te porți aspru cu ea! Dacă-l va învinge pe fiul tău, Richard se va însura cu ea. Nordul nu se va răscula împotriva lui după ce va obține o victorie hotărâtoare, iar atunci ea va fi regină și tu nu vei mai ieși niciodată din fundul ăsta de lume.

— Nu e câtuși de puțin un fund de lume și nu mă port aspru cu ea, îi răspund. N-am făcut decât s-o întreb de ce a fost trimisă la mine, iar ea a ales să-mi spună o parte de adevăr și o parte de minciună, cum ar face oricare fată care nu cunoaște diferența dintre ele.

— Poate o fi mincinoasă și, după cum spui tu, poate o fi într-adevăr târfă, dar va fi următoarea regină a Angliei. Dacă fiul tău intră în țară ca un dragon din Țara Galilor — știai că a început să circule o nouă baladă despre dragonul din Țara Galilor? —, atunci va trebui să se însoare cu ea, pentru a-i atrage de partea lui pe cei din tabăra York, oricare ar fi trecutul fetei. Dacă Richard îl învinge pe fiul tău, lucru care pare foarte probabil, atunci el se va însura cu ea din dragoste. Și într-un fel, și în celălalt, va fi regina Angliei și n-ar fi deloc înțelept să-ți faci din ea un dușman.

— O voi trata cu o politețe perfectă, răspund.

— Așa să faci, mă sfătuiește el. Dar ascultă la mine și fă ceva mai mult...

Aștept.

— Nu te folosi de prilejul ăsta ca s-o călărești cu sălbăticie, ca nu cumva să te călărească și ea când se vor schimba vremurile. Trebuie să pari că ești de partea ei, Margaret. Nu te purta ca o Beaufort plină de mândrie rănită, poartă-te ca o Stanley: treci de partea învingătorului!

Mai 1485

Nu iau în seamă sfatul soțului meu și o supraveghez pe lady Elizabeth, iar ea mă supraveghează pe mine. Conviețuim într-o stare de tăcere înarmată, ca două oștiri gata de luptă ce se opresc puțin înainte de bătălie.

— Ca două pisici pe acoperișul unui grajd, spune grozav de amuzat soțul meu.

Ea îmi cere uneori vești despre fiul meu – de parcă aş avea încredere să-i vorbesc despre umilința pe care a trebuit s-o îndure la curtea franceză ca să strângă bani și susținători pentru atacul asupra Angliei! Uneori o întreb dacă a primit vești de la surorile ei, care se află încă la curte, iar ea îmi spune că întreaga curte urmează să se mute la Nottingham, castelul cel întunecos din inima Angliei, unde a ales Richard să aștepte atacul despre care știe că va veni. Fetele York mai tinere vor fi trimise la Sheriff Hutton pentru siguranță și știu că Elizabeth tânjește să fie alături de ele. Se supune fără să crâcnească regulilor casei mele și când se roagă e tot atât de mută și de nemișcată ca mine. Am ținut-o ceasuri întregi în capelă, fără să fi luat micul dejun, și n-a murmurat nici măcar o vorbă de împotrivire. Doar că devine tot mai palidă și mai obosită în tăcerea cucernică a odăilor mele personale și-mi închipui că zilele i se par foarte lungi. Trandafirul care era când a intrat pe poarta mea în rochia roșie de călărie și-a pierdut culoarea, ajungând cu adevărat un trandafir alb. E tot frumoasă, dar a redevenit fata tăcută crescută de maică-sa în sanctuarul plin de umbre. A trăit doar o clipă de glorie trecătoare, biata de ea : vremea scurtă cât a fost regina neoficială a unei curți vesele. Acum trăiește din nou în umbră și în tăcere.

— Pesemne că mama ta trăiește așa cum trăiesc și eu, îi spun într-o zi. Locuiește și ea singură la țară și nu are pământuri pe care să le conducă, nici oameni de supravegheat. E jefuită de pământurile ei și singură, întocmai ca mine. Pesemne că e pocăită, tristă și tăcută.

Spre mirarea mea, fata izbucnește în râs, apoi duce îndată mâna la gură și își cere iertare – dar râsul îi licărește mai departe în ochi.

— O, nu, mama e o femeie foarte veselă, răspunde ea. Are parte de muzică și dans în fiecare seară, apoi vin mimi și menestreli, iar arendașii au sărbătorile lor și mama celebrează zilele sfinților. În cele mai multe dimineți iese cu câte un grup la vânătoare și adesea fac picnic în pădure. În casa ei se întâmplă mereu ceva și are mulți oaspeți.

— Pare să aibă o micuță curte.

Îmi aud pizma din glas și încerc să zâmbesc pentru a o ascunde.

— Chiar este o micuță curte. Mulți oameni care au iubit-o își amintesc și acum de vremurile dinainte și se bucură s-o viziteze și s-o vadă din nou într-o casă frumoasă, în siguranță.

— Dar nu e casa ei, stăruie eu. Și pe vremuri a stăpânit palate!

Elizabeth ridică din umeri.

— Asta n-o deranjează. Cea mai mare pierdere pe care a suferit-o a fost cea a tatălui și a fraților mei. (Se uită în altă parte când vorbește despre ei, ca să-și ascundă durerea.) Cât despre tot restul – palatele, hainele și nestematele contează mai puțin pentru ea.

— Mama ta a fost cea mai venală femeie din câte am cunoscut vreodată! spun cu grosolănie. Oricum s-ar preface că ar sta lucrurile, asta e prăbușirea ei, sărăcia ei, înfrângerea ei! E exilată de la curtea regală și a ajuns o nimeni!

Fata zâmbește, dar nu rostește nici o vorbă de împotrivire. Tăcerea ei zâmbitoare are ceva atât de sfidător încât mă văd nevoită să-mi încheștez mâinile pe brațele jilțului – mi-ar plăcea grozav să-i pălmuiesc chipul acela drăguț!

— Nu crezi la fel ca mine? întreb enervată. Vorbește, fetiço!

— Mama ar fi putut să vină la curte oricând ar fi dorit, ca oaspetele cel mai cinstit al cumnatului ei, regele Richard al Angliei, răspunde ea încet. El a invitat-o și i-a făgăduit că va fi a doua doamnă din regat, după regină. Dar ea n-a vrut. Cred că a depășit deșertăciunea lumească.

— Nu, eu sunt cea care a depășit deșertăciunea lumească! îi atrag luarea-aminte. Trebuie să dai o luptă ca să-ți stăpânești lăcomia și dorința de faimă, un țel ce poate fi atins numai prin ani de studiu și rugăciune. Mama ta n-a făcut niciodată așa ceva. Nu e în stare! N-a renunțat la deșertăciunea lumească; n-a vrut s-o vadă pe Anne Neville în locul ei, atâta tot!

Fata râde iar, de astă dată zâmbindu-mi.

— Aveți foarte mare dreptate! exclamă ea. Și mama a zis aproape același lucru! A zis că nu suportă să-și vadă frumoasele rochii strâmtate și scurtate ca să-i vină lui Anne Neville! Cred sincer că oricum n-ar vrea să se întoarcă la curte, dar aveți dreptate în privința rochiilor. Biata regină Anne!

— Dumnezeu s-o odihnească, rostesc cu pioșenie.

Iar fata are obrazul să răspundă:

— Amin.

Iunie 1485

Fiul meu trebuie să sosească în curând. Din castelul de la Nottingham, Richard trimite un ordin în toate comitatele din Anglia ca să le amintească datoria pe care o au față de el și să le prevină despre amenințarea pe care o constituie Henry Tudor. Le poruncește să lase deoparte toate neînțelegerile din ținut și să fie gata să se strângă în slujba cauzei lui.

Îi poruncește lui Elizabeth să plece de la mine și să meargă la Sheriff Hutton împreună cu surorile ei, să li se alăture copiilor orfani ai lui George, ducele de Clarence, într-un loc ferit de primejdii. Îi adună pe toți copiii York în cel mai ferit loc pe care-l poate găsi, în castelul lui de la miazănoapte, în vreme ce el se luptă cu fiul meu pentru moștenirea lor. Încerc s-o țin pe fată lângă mine – cei din tabăra York îl vor sprijini pe fiul meu doar dacă-l cred logodit cu ea –, dar ea își adună îndată lucrurile, se îmbracă cu rochia roșie de călărie într-o clipită, e gata să plece de la mine în nici un ceas, iar când îi sosește escorta, iese în curte aproape dansând.

— Bănuiesc că ne vom vedea din nou după ce se sfârșesc toate astea, spun când vine să-mi facă reverența de rămas-bun.

O las să vină la mine în sala cea mare și rămân așezată pe jilt, silind-o să stea în picioare în fața mea, ca o servitoare căreia i se dă drumul. Ea nu spune nimic, ci doar mă privește cu ochii ei cenușii și frumoși, de parcă ar aștepta să-mi isprăvesc predica și s-o las să plece.

— Dacă fiul meu sosește ca un dragon din Țara Galilor și-l înfrânge pe regele Richard, va deveni regele Angliei. Te va lua de soție și vei fi regină. Va sta în puterea lui s-o facă.

Acum n-ai nume de familie, însă el îți poate dărui unul dacă vrea. N-ai nici un titlu, însă el te poate face regina Angliei. Va fi salvatorul tău – te va salva de la rușine și de la soarta tristă de-a fi o nimeni.

Ea încuviințează în tăcere, de parcă rușinea n-ar fi un blestem pentru o femeie.

— Dar dacă Richard îl învinge pe fiul meu Henry, atunci te va lua – pe tine, târfa lui – și-ți va spăla reputația cu o căsătorie întârziată. Vei fi regină, dar vei fi cununată cu omul care ți-a omorât unchiul și frații și a trădat ultima dorință a tatălui tău, vei fi cununată cu dușmanul tău. O soartă rușinoasă! Era mai bine dacă ai fi murit împreună cu frații tăi.

Preț de o clipă mi se pare că nu m-a auzit, căci stă cu ochii în pământ și lucrul acesta n-o face să tresară. Amenințarea de-a se mărita cu un tânăr care negreșit o urăște sau cu un bărbat învinuit de uciderea rudelor ei n-o tulbură. Dar apoi ridică încet privirea spre mine și văd că zâmbește, zâmbește încântător, de parcă ar fi fericită.

— Și într-un caz, și în celălalt, vei fi acoperită de rușine, spun cu asprime. Ar trebui să-ți dai seama de asta. Acoperită de rușine în ochii tuturor!

Dar fericirea luminoasă de pe chipul ei nu pâlpâie.

— Da, dar și într-un caz, și în celălalt, acoperită de rușine sau nu, voi fi regina Angliei și asta e ultima oară când stați jos în fața mea! răspunde ea uluindu-mă.

Încrederea ei în sine e nemaipomenită, obrăznicia ei – de neiertat, vorbele ei – cumplit de adevărate.

Îmi face apoi o reverență, îmi întoarce spatele cu un dispreț desăvârșit și iese din sala cea mare în curte, unde soldații așteaptă în lumina soarelui ca s-o ducă departe, la loc sigur.

Trebuie să spun că mă lasă mută de uluială.

Soțul meu vine acasă cu un aer mohorât.

— Nu pot să stau. Am venit să-mi adun oștirea. Îmi chem arendașii și-i duc la război.

Abia dacă mai pot respira; izbutesc să-l întreb doar:

— De partea cui?

El îmi aruncă o privire și răspunde :

— Ce să vezi, tocmai întrebarea asta mi-a pus-o și regele Richard ! Se îndoiește de mine atât de tare încât mi-a luat fiul ostatic. M-a lăsat să plec să-mi strâng armata doar păstrându-l pe George în locul meu drept cheazășie. A trebuit să primesc. Trebuie să-mi scot aliații pe câmpul de luptă. Bătălia asta va hotărî cine va fi următorul rege al Angliei, așa că flamura Stanley trebuie să fie acolo !

— Dar de partea cui?

El îmi zâmbeste, ca pentru a mă liniști după o așteptare atât de lungă.

— Ah, Margaret ! Ce bărbat ar rezista ispitei de a-și vedea fiul vitreg devenind regele Angliei ? De ce crezi că m-am însurat cu tine, cu atâția ani în urmă, dacă nu ca să ajung astăzi aici ? Îmi înarmez miile de oameni ca să-l pun pe tron pe fiul tău.

Simt cum mi se îmbujorează obrajii încinși.

— Îți vei duce armata la luptă pentru Henry ?

Oștirea Stanley va cuprinde multe mii de oameni, de-ajuns pentru a hotărî sorții unei bătălii. Dacă Stanley va lupta de partea lui, Henry va învinge cu siguranță.

— Firește. Se poate să te fi îndoit vreodată de mine ?

— Credeam că alegi numai tabăra învingătoare !

Pentru prima oară de când suntem căsătoriți îmi desface brațele spre mine și mă apropii de el de bunăvoie. Mă îmbrățișează cu căldură câteva clipe, apoi mă privește zâmbind.

— Dacă lupt pentru el, Henry va fi tabăra învingătoare. Nu asta ți-e dorința, doamna mea ?

— Dorința mea și voia Domnului.

— Atunci voia Domnului va fi împlinită, adeverește el.

Iulie 1485

Pânza de iscoade și vestitori pe care am avut-o în jurul meu în timpul revoltei se reface treptat și soțul meu îmi trimite vorbă că mă pot întâlni cu oricine vreau, pe riscul meu. Doctorul Lewis se întoarce din Țara Galilor cu făgăduința că galii vor fi credincioși numelui Tudor; Castelul Pembroke își va deschide larg porțile pentru fostul lui stăpân, Jasper Tudor. Rhys ap Thomas, cea mai mare căpetenie din Țara Galilor, și-a dat cuvântul lui Richard, dar îl va trage pe sfoară; Rhys ap Thomas va porni la luptă pentru Henry. Omul meu, Reginald Bray, colindă fără zarvă pe la marile case din Anglia, promițând că Henry Tudor va aduce o armată de neînvins și că va urca pe tron, va face în sfârșit dreptate Casei de Lancaster și va aduce împăcarea cu Casa de York.

Primesc o scrisoare de la Jasper:

Lui lady Margaret Stanley:

Va fi la sfârșitul acestei luni sau la începutul celei viitoare. Vom avea cincisprezece corăbii și vreo două mii de oameni. Cred că asta va fi ultima noastră șansă. De astă dată trebuie să învingem, Margaret! De dragul fiului tău, trebuie să-ți hotărâști soțul să lupte de partea noastră. Nu putem face asta fără el. Henry și cu mine ne biziim pe tine că vei scoate la luptă tabăra Stanley. Mă rog la Dumnezeu să te văd la încoronarea băiatului nostru, căci altfel nu te voi mai vedea niciodată. Oricum ar fi, Dumnezeu să te binecuvânteze! A fost o cauză bună, pentru care am luptat îndelung și sunt mândru că v-am slujit pe fiul tău și pe tine.

Jasper

August 1485

Cele cincisprezece corăbii ridică ancora din Harfleur, plătite de francezi pentru distrugerea Angliei, încărcate cu cei mai nemernici oameni din Europa, instruiți de căpitani elvețieni ca să formeze cât de cât o armată, comandată de Jasper și condusă de Henry, care e mai înspăimântat decât a fost în toată viața lui.

A mai ajuns și înainte pe țărmul Angliei și a dat bir cu fugiții, prea speriat ca să-și înfrunte dușmanul, sigur că va fi înfrânt. Acum mai are o șansă și știe că va fi ultima. Bretonii l-au sprijinit atunci, dar el nici măcar n-a debarcat. Francezii îl susțin acum, dar n-o vor face și a doua oară. Dacă dă greș acum, nu i se va mai alătura nimeni. Dacă nu izbutește acum, își va petrece tot restul vieții în exil, ca un jalnic pretendent la tron care cerșește ca să-și ducă traiul.

Navighează pe marea liniștită pe timpul verii, împinși de un vânt cald; nopțile sunt scurte, iar zorii limpezi. Cum ținuturile din miazăzi sunt stăpânite de Richard, nu îndrăznesc să debarce acolo. Trag așadar corăbiile la mal cât de departe spre apus reușesc, la Dale, în vestul Țării Galilor, nădăjduind că nu vor fi văzuți de iscoadele lui Richard, nădăjduind să strângă o grămadă de oșteni dornici să plece la luptă împotriva tiranului chiar înainte ca acesta să afle că au pus piciorul în țara lui.

Dar nu se întâmplă așa. Sunt întâmpinați de cele mai multe ori cu nepăsare. Oamenii care au luptat alături de ducele de Buckingham și au fost înfrânți de ploi nu vor să mai pornească la luptă. Mulți dintre ei îi sunt loiali lui Richard, unii chiar ar putea să-l prevină. Henry, străin în țara pe care o revendică, nu înțelege graiul aspru al galilor.

Mai rău chiar, vorbește stricat engleza, întocmai ca un breton – a stat prea mult în străinătate. E străin, și galilor nu le plac străinii.

Pornesc cu prudență spre miazănoapte. Fostele orașe ale lui Jasper își deschid porțile, dintr-o veche dragoste și loialitate. Henry îi cheamă pe gali să sprijine un prinț din Țara Galilor. Dar galii nu sunt mișcați de această chemare venită din partea unui tânăr care și-a petrecut cea mai mare parte din viață în Bretania și care mășăluiește cu o armată de pușcăriași francezi.

Trec râul Severn la Shrewsbury. Henry recunoaște că se temea că râul va fi umflat – așa cum s-a întâmplat când a împiedicat o altă revoltă împotriva lui Richard –, dar apele sunt puțin adânci în vad și seara e blândă; se află în sfârșit în Anglia – o armată pestriță, alcătuită din deținuți francezi, mercenari germani și o mână de aventurieri gali. Și nici măcar nu se pot hotărî încotro să pornească mai departe.

Pornesc spre Londra. Va fi un marș lung, de-a curmezișul vestului țării și apoi pe valea Tamisei, dar Jasper și Henry cred că, dacă reușesc să cucerească Londra, inima Angliei le va aparține, și știu că Richard se află la nord de ei, adunându-și oștirea la Nottingham.

Lui Jasper Tudor și fiului meu, Henry Tudor

Vă dau binețe.

Soțul meu și fratele lui, sir William Stanley, au adunat două puternice oștiri separate și sunt gata să se întâlnească cu voi în apropiere de Tamworth, în a treia săptămână din august. Țin legătura cu contele de Northumberland, care cred că se va dovedi și el loial nouă.

Trimiteți-mi vești. Răspundeți-mi la această scrisoare.

Lady Margaret

În Nottingham, regele Richard îi poruncește lordului Stanley să se întoarcă numaidecât la curte și să-și aducă armata. Așteaptă răspunsul, dar când îl primește, lasă scrisoarea pe masă în fața lui și se uită la hârtia împăturită și la pecetea roșie cu blazonul Stanley. O deschide cu aerul că știe ce va citi.

Stanley scrie că își păstrează neștirbite iubirea și credința față de rege. Scrie despre datoria sa față de rege și despre dorința sa de a-l sluji neîntârziat. Scrie că e bolnav, grozav de bolnav, dar că îndată ce se va simți îndeajuns de bine ca să încalece, va veni la Nottingham, gata să-și facă datoria.

Richard ridică ochii de pe scrisoare, întâlnește privirea împietrită a lui sir William Catesby, prietenul său, și-i spune doar atât:

— Adu-l pe fiul lui Stanley!

George, lordul Strange, e adus la rege, deși se zbate ca un prizonier. Când vede mutra lui Richard și scrisoarea de pe masă, cu pecetea tatălui său, începe să tremure în văzul tuturor.

— Pe onoarea mea..., îngaimă el.

— Nu pe onoarea ta, ci pe-a tatălui tău, îl întrerupe Richard. Onoarea tatălui tău e cea care ne preocupă pe noi. Pe tine mai ales, căci s-ar putea să mori pentru greșeala lui. Scrie că e bolnav. Se întâlnește cu Henry Tudor? A căzut la învoială cu soția lui, lady Margaret, că-mi vor răsplăti bună-tatea prin trădare?

— Nu! Niciodată! Nu! spune tânărul. Tatăl meu vă e credincios, Alteță! V-a fost mereu, de la bun început, din primele zile! Știți bine. Mi-a vorbit întotdeauna despre voi cu devotamentul cel mai...

— Dar unchiul tău, sir William?

Tânărului i se opresc vorbele în gât.

— Despre unchiul meu nu știu. Ar putea... dar nu știu. Suntem cu toții credincioși... deviza noastră e *Sans changer*...

— Vechiul joc al familiei Stanley? întreabă Richard cu blândețe. Unul într-o tabără, altul în cealaltă. Îmi aduc aminte cum se povestea că Margareta de Anjou a așteptat ca tatăl tău să vină să lupte pentru ea. Îmi aduc aminte că, așteptând, a pierdut băătăia.

— Tatăl meu va sosi la vreme lângă voi, Alteță! făgăduiește nefericitul tânăr. Dacă aș putea să-i scriu și să-l chem să vină, în numele vostru...

— Poți să-i scrii și să-i spui că vei fi omorât fără condamnare și fără ceremonie dacă nu e aici poimăine,

răspunde iute Richard. Cheamă un preot și spovedește-te! Ești un om mort dacă tatăl tău nu e aici poimâine.

Tânărul e dus în odaia lui și încuiat; i se aduc hârtie și pană, dar abia izbutește să scrie, atât de tare tremură. Pe urmă așteaptă să vină tatăl lui. Negreșit, tatăl lui va veni să-l salveze, nu? Negreșit, un om ca tatăl lui va veni să-și salveze fiul și moștenitorul, nu?

Henry Tudor și armata lui mășcăluiesc spre răsărit, către Londra. Fânul e cosit și fânețele se acoperă de o iarbă nouă. Lanurile de grâu, orz și secară sunt aurii. Francezii trebuie struniți să țină pasul în șiruri ordonate: văd satele bogate și se gândesc la jaf și la hoție. Se află în marș de trei săptămâni și-i ajunge oboseala, dar căpitanii îi țin laolaltă și dezertările sunt puține. Jasper chibzuiește că avantajul soldaților mercenari străini e acela că n-au o casă la care să fugă – singura lor cale de-a ajunge acasă e alături de comandanții lor. Dar e un gând amar. Se bizuise că oamenii lui se vor aduna în număr mare în jurul flămării Tudor; crezuse că cei ai căror tați au murit pentru Casa de Lancaster vor ieși la luptă ca să se răzbune, dar se pare că nu-i așa. Se pare că a lipsit prea multă vreme și oamenii s-au obișnuit cu pacea lui Richard al III-lea. Nimeni nu vrea un nou război, în afară de Jasper, de Henry și de armata lor de străini. Stând greoi în șă, Jasper se gândește că Anglia din fața lui e o Anglie pe care n-o cunoaște. Au trecut mulți ani de când a fost comandantul unei armate engleze. Poate că lumea s-a schimbat. Poate că – se silește să se gândească la asta –, poate că oamenii îl slujesc pe Richard ca pe regele de drept și-l văd pe băiatul lui, băiatul Lancaster, băiatul Tudor, ca pe un simplu pretendent.

Făgăduiala întâlnirii cu frații Stanley, primii mari lorzi care se alătură cauzei lor, îi face să-și oprească marșul către răsărit, înspre Londra, și să se îndrepte către mieznoapte. Sir William Stanley se înfățișează la întâlnirea cu ei când ajung în orașul Stafford, însoțit doar de o mică gardă de corp.

— Alteță ! îi spune el lui Henry, ducând pumnul la piept într-un salut soldătesc.

Henry aruncă iute o privire către Jasper. Stanley e primul nobil englez, pe pământ englezesc, care-l salută așa cum i se cuvine unui rege. Bine educat, Henry nu zâmbește cu gura până la urechi, ci răspunde la salut cu căldură.

— Unde vă e oștirea, sir William ? întreabă el.

— La doar o zi depărtare, în așteptarea ordinelor voastre, Sire.

— Aduceți-o să ni se alăture ; ne îndreptăm spre Londra.

— Voi fi onorat, spune Stanley.

— Dar fratele vostru, lordul Thomas Stanley ? întreabă Jasper.

— Își strânge oamenii și ni se va alătura mai târziu, răspunde sir William. Se află la Lichfield, puțin mai la sud de aici. Avea de gând să-și aducă oștirea la Tamworth. Credeam că veți porni spre Nottingham și vă veți înfrunta cu Richard neîntârziat.

— Nu la Londra ? întreabă Jasper.

— Toată Londra e de partea lui Richard, îi previne sir William. Vor închide porțile și veți avea de susținut un asediu greu ; sunt bine înarmați și Richard i-a pregătit. Dacă vă opriți dinaintea Londrei, Richard va veni din spatele vostru.

Chipul tânăr al lui Henry e neclintit – nu arată nici un strop de frică, deși mâinile i se încleștează mai tare pe hățuri.

— Haideți să vorbim, spune Jasper, făcându-i semn lui Henry să descalece.

Cei trei bărbați ies de pe drum, intrând într-un lan de grâu ; soldații armatei rup rândurile și se așază pe iarba de pe marginea drumului, bând bere slabă din ploști, scuipând și suduind căldura.

— Ne veți însoți în marșul spre Londra ? Dar lordul Stanley ?

— O, nici el, nici eu nu v-am sfătui la acest lucru, spune sir William.

Henry bagă de seamă că vorbele sale nu răspund la întrebarea pusă.

— Unde vă veți alătura nouă? întreabă el.

— Trebuie să merg la Tamworth, am făgăduit să mă întâlnesc acolo cu fratele meu. Nu vă pot însoți îndată.

Jasper încuviințează din cap.

— Vom veni din urmă, îl încredințează sir William. Vom fi ariergarda voastră în marșul spre Londra, dacă sunteți hotărâți în privința Londrei. Dar armata lui Richard va veni din urma noastră...

— Ne vom sfătui cu lordul Stanley și cu voi la Tamworth, spune Jasper. Vom hotărî atunci ce vom face. Dar vom merge fie toți laolaltă, fie deloc.

Sir William încuviințează.

— Și oamenii voștri? întreabă el cu tact, făcând semn spre grămada pestriță a celor două mii de oșteni împrăștiați pe drum.

— „Aventura englezească“, așa numesc ei campania, răspunde Jasper cu un zâmbet aspru. Nu sunt aici din dragoste, ci pentru bani. Dar sunt bine instruiți și n-au nimic de pierdut. Veți vedea că rămân în picioare în fața unui atac și înaintează când li se poruncește. Sunt cu siguranță tot atât de puternici ca un grup de arendași chemați de pe câmpurile voastre. Dacă învingem, vor fi liberi și bogați. Vor lupta pentru acest lucru.

Sir William dă din cap, cu aerul că n-are o părere prea bună despre o armată de deținuți, apoi se înclină în fața lui Henry, zicând:

— Lângă Tamworth atunci.

Henry încuviințează și întinde mâna. Sir William se înclină ca să-i sărute mănua fără o clipă de șovăială. Se întorc pe drum și sir William le face semn gărzilor sale să-i aducă marele cal de luptă. Pajul lui îngenunchează în noroi, iar el pășește cu un aer regesc pe spinarea flăcăului ca să ajungă la scară și să se salte în șa. Odată încălecat, se întoarce spre Henry, îl privește de sus în jos și spune:

— Nepotul meu, lordul Strange, moștenitorul familiei noastre, e ținut ostatic de către Richard. Nu putem să fim văzuți cu voi înainte de bătălie. Richard l-ar omorî. Voi trimite un servitor să vă călăuzească seara până la noi.

— Ce-i asta? întreabă Jasper. Lucrături ascunse?

— Vă va arăta inelul meu, spune sir William.

Le arată inelul de pe mânăsa lui, apoi își întoarce calul și pleacă, cu garda aliniindu-se în spatele lui.

— Pentru Dumnezeu! exclamă Jasper.

El și Henry se privesc nedumeriți.

— N-avem de ales, spune Henry mohorât. Trebuie să-i avem pe frații Stanley alături de noi. Fără ei nu vom izbuti; pur și simplu n-avem destui oameni.

— Refuză să se declare de partea noastră, rostește Jasper cu glas scăzut, privind gărzile din jurul lui — oricine ar putea fi iscoadă și nu voluntar. Găsesc căi de-a amâna.

— Dacă vor fi acolo când începe bătălia...

Jasper clatină din cap.

— Asta e doar o jumătate a poveștii. Dacă toți știu că frații Stanley sunt de partea ta, toți știu că noi suntem tabăra învingătoare. Dacă se întâlnesc cu tine în beznă sau aici, pe jumătate ascunși într-un afurisit de lan de grâu, înseamnă că nu s-au declarat de partea ta. Încă mai pot trece de partea lui Richard și toți știu asta! Blestemată treabă! Blestemată! Nădăjduiam că mama ta și-a hotărât soțul să fie de partea noastră, dar dacă Richard îl ține captiv pe fiul lui, ar putea să stea pe margine tot timpul bătăliei, fără să facă nimic pentru noi, și să i se alăture lui Richard pentru atacul final. Blestemată treabă!

Henry își prinde unchiul de braț și-l trage departe de soldații care ascultă.

— Ce să facem? Trebuie să mergem mai departe.

— Da, nu ne putem retrage acum, fără să ne fi înfruntat cu Richard, dar suntem într-o stare mai proastă decât nădăjduiam, băiatul meu!

— Să pornim asupra Londrei?

— Nu, au cu siguranță dreptate că Londra e de partea lui Richard, pe deasupra acum îi vom avea pe urmele noastre, fără să știm dacă ne sunt dușmani sau prieteni, iar Richard va veni chiar în spatele lor. După câte știm, ar putea foarte bine să nu fie ariergarda noastră, ci avangarda lui! Și acum le-am spus că ne îndreptăm spre Londra. Blestemată treabă!

— Atunci ce facem? stăruie Henry.

E palid și pe fața lui tânără au apărut zbârcituri de îngrijorare.

— Ne îndreptăm către miazănoapte și mergem la întâlnirea cu ei; facem tot ce ne stă în puteri ca să-i încredințăm că putem câștiga. Facem tot ce ne stă în puteri ca să smulgem de la ei o făgăduială. Iar pe urmă mergem mai departe spre miazăzi și alegem cel mai bun câmp de luptă, căci Richard, în Nottingham, va ști cel târziu mâine unde ne aflăm, cât de numeroasă e armata noastră și cum e rânduită. Nu mă îndoiesc că Stanley îi va spune lui Richard toate aceste lucruri astă-seară, înainte de miezul nopții.

— Primim să ne întâlnim în taină cu frații Stanley? Dacă e o capcană? Dacă-l vor sluji pe Richard dându-mă pe mâinile lui?

— Trebuie să încercăm. Vom face orice ca să-i atragem de partea noastră, spune Jasper. Nu cred că-l putem învinge pe Richard fără ei. Îmi pare rău, băiatul meu!

— Alteță, îi amintește Henry cu o umbră de zâmbet. Jasper cuprinde cu brațul umerii tânărului.

— Alteță, Alteță – Anglia n-a avut niciodată un rege mai viteaz.

De la lady Margaret Stanley

Soțul meu, îți dau binețe.

Ned Parton îmi spune că te poate găsi și că știe unde te afli. Asta înseamnă că știe mai multe decât soția ta și decât cel căruia i-ai jurat să-i fii aliat, fiul meu.

Soțul meu, te implor din adâncul inimii să-ți amintești că într-o săptămână ai putea fi tatăl vitreg al regelui Angliei. Richard te-a făcut comandantul oștirilor Angliei, dar asta va fi nimic pe lângă viitorul pe care l-am putea avea. Vom fi familia regală și nepotul nostru va fi rege. Nimic nu poate fi mai mareț decât asta – merită cu siguranță orice risc.

Am auzit că lordul Strange, fiul tău, e în mâinile lui Richard, prizonierul lui, drept cheazășie a loialității tale. Soțul meu, poruncește-i spre binele nostru, al tuturor, să fugă, ca să poți fi liber să-l susții pe adevăratul rege și să ne putem apropia de destinul nostru de cârmuitori ai Angliei.

Află că contele de Northumberland nu a chemat la luptă nordul pentru Richard, ci îl va sluji pe fiul meu. Nobilii

Angliei vin la luptă pentru fiul meu. Nu vrei să fii cel mai de seamă dintre ei?

Te conjur să-ți slujești propriile interese!

*Soția ta,
Lady Margaret Stanley*

Marșul îl duce pe Henry la Lichfield, unde armata lordului Stanley a ocupat orașul. Nădăjduiește că tatăl său vitreg îi va deschide porțile orașului și va ieși cu oștirea ca să i se alăture în marș, dar nu se întâmplă așa. De îndată ce cercetașii îi aduc vestea că armata lui Henry Tudor e în drum spre oraș, Stanley se retrage pur și simplu și-i sfătuiește pe locuitori să deschidă porțile, ca să împiedice vărsarea de sânge. Richard, la Nottingham, la fel ca Henry la porțile orașului, nu poate fi sigur dacă e un gest de revoltă sau de loialitate. Armata lordului Stanley se depărtează și-și face tabără la Atherstone, fratele lui aflându-se puțin mai la nord. Arată ca două oștiri ce aleg un câmp de luptă. Lordul Stanley îi trimite în fiecare zi mesaje lui Richard, spunându-i încotro se îndreaptă armata Tudor, cât e de numeroasă, cât e de disciplinată. Nu i se înfățișează el însuși, cum ar trebui, dar pare loial.

Richard poruncește oștirii sale să iasă din Castelul Nottingham și să pornească pe drumul spre miazăzi. Poruncește să se așeze ca pentru luptă, cum ar fi făcut și fratele său Edward, cu soldații în rânduri strânse și cavaleria călărind de-a lungul lor, în gardă. Regele însuși și garda lui personală se află în frunte: oricine poate vedea stindardul regal dinaintea lor; toți știu că Richard e hotărât să zdrobească o dată pentru totdeauna această amenințare a păcii lui. Asta va fi ultima revoltă din timpul domniei sale, sfârșitul lungului război între veri.

Înainte să plece din Nottingham, Catesby îl reține pe rege cu o întrebare:

— Ce facem cu băiatul lui Stanley?

— Poate să vină cu noi. Sub pază.

— Să nu-l omorâm acum?

Richard clatină din cap.

— Nu pot să mi-l fac pe Stanley dușman chiar în ajunul bătăliei. Dacă-i omorâm fiul, garantăm că va trece de partea

lui Tudor drept răzbunare. Adu-l pe lordul Strange cu noi, în suita mea, și dacă Stanley se pornește împotriva noastră, îl decapităm pe loc.

Armata regală și armata Tudor nu sunt singurele două forțe aflate în marș pentru a se întâlni. Cele două oștiri Stanley stau pe loc și așteaptă; contele de Northumberland aduce în spatele lui Richard o mulțime de trupe de cavalerie, făgăduite cu credință și lui, și lui Margaret Stanley. Cea mai mare armată pornită la luptă e fără îndoială cea a regelui. Dar forțele fraților Stanley și ale lui Northumberland vor face balanța să se încline.

19 august 1485

Mergând la trap pe calul lui mare de luptă, alături de nepotul său, Jasper se apleacă spre el și-i prinde mâna înmănușată, ce ține frâul, în mâinile lui.

— Curaj, băiatul meu!

Henry îi aruncă un zâmbet slab, încordat.

— Lasă-i s-o ia înainte, spune Jasper făcând semn din cap spre propria lor oștire, care se mișcă încet. Lasă-i să înainteze până nu ne mai văd, iar atunci fă cale întoarsă. Eu îi voi pregăti pentru noapte și apoi voi veni după tine. Fă tot ce poți cu frații Stanley. Eu nu mă voi arăta decât dacă dai de necaz.

— Nu crezi că mă vor omorî? întreabă Henry, ca și cum ar fi o chestiune de tactică.

Jasper oftează.

— Nu cred. Mai curând îți vor spune care sunt condițiile lor. Pesemne cred că ai șanse mari; dacă nu s-ar gândi să te susțină, nici nu s-ar întâlni cu noi. Nu-mi place că te întâlnești cu ei singur, dar cum fiul lui e ostatic, Stanley trebuie să fie prevăzător. Ai cuțitul în cizmă?

— Sigur că da.

— Iar eu nu mă voi afla prea departe în urma ta. Mult noroc, Alteță! Voi fi chiar în spatele tău. Te voi putea auzi în cea mai mare parte a timpului.

— Dumnezeu să ne ajute pe toți! rostește mohorât Henry.

Cercetează drumul din față, ca să se încredințeze că toți codașii armatei lui au cotit și nu-l mai pot vedea, apoi își întoarce calul și pornește la întâlnirea cu servitorul lui Stanley, care așteaptă călare, înfășurat în mantie, în umbra gardului viu.

Călăresc în tăcere, Henry scrutând cu privirea câmpurile tot mai întunecate, ca să fie sigur că-și va găsi drumul de întoarcere la oștirea lui. Servitorul face semn spre un mic han de la marginea drumului, cu un mănunchi de ilice prins deasupra ușii în semn că e deschis pentru săraci, și Henry descalecă. Servitorul îi duce calul în spatele hanului, iar Henry pleacă puțin capul, trage adânc aer în piept și împinge ușa.

Clipește. Odaia e plină de fumul făcliilor de pipirig murdare și al focului întesit cu lemne verzi, dar îi zărește pe sir William și pe alți trei bărbați. Nu vede pe nimeni altcineva : n-are de unde să știe dacă trebuie să se aștepte la o capcană sau la o primire cu brațele deschise. Cu o ridicare din umeri bretonă, Henry Tudor pășește în încăperea întunecoasă.

— Mă bucur să vă văd, Alteță, fiul meu !

Un străin înalt se ridică în picioare și se lasă în genunchi în fața lui Henry. Acesta întinde o mână care tremură doar foarte puțin. Bărbatul îi sărută mânușa, apoi ceilalți doi și sir William ingenunchează la rândul lor, scoțându-și pălăriile. Henry descoperă că, de ușurare, zâmbește cu gura până la urechi.

— Lordul Stanley ?

— Da, Alteță, și fratele meu William, pe care-l cunoașteți, iar aceștia sunt oameni din gospodăria mea, pentru siguranța noastră.

Henry îi întinde mâna lui sir William și-i salută din cap pe ceilalți. Simte că a căzut de la o înălțime foarte mare și cumva, printr-un noroc, a nimerit în picioare.

— Sunteți singur ?

— Da, minte Henry.

Stanley încuviințează.

— Vă aduc salutări din partea mamei voastre, care v-a susținut cauza în fața mea cu o mare pasiune și hotărâre încă din ziua când mi-a făcut cinstea de a-mi deveni soție.

Henry zâmbește.

— Nu mă îndoiesc. Mi-a cunoscut destinul încă de la naștere.

Frații Stanley se ridică în picioare, iar servitorul fără nume toarnă vin pentru Henry și apoi pentru stăpânul lui.

Henry ia paharul aflat cât mai departe de cel care i se oferă și se așază pe o bancă lângă foc.

— Câți oameni aveți sub comanda voastră ? îl întreabă el pe Stanley fără înconjur.

Bărbatul mai vârstnic ia un pahar cu vin și răspunde :

— Cam trei mii sub comanda mea ; fratele meu are încă o mie.

Chipul lui Henry rămâne netulburat la vestea că au o armată de două ori cât a lui.

— Și când vă veți alătura forțelor mele ?

— Când vă veți întâlni cu regele ?

— Se îndreaptă spre miazăzi ? răspunde Henry la întrebare cu o întrebare a lui.

— A plecat astăzi de la Nottingham. M-a chemat să mă alătur lui. Fiul meu mi-a scris că va plăti cu viața dacă nu mă duc.

Henry încuviințează.

— Așadar, va ajunge la noi în... cât ? O săptămână ?

Frații Stanley nu zic nimic văzând lipsa de cunoștințe a lui Henry despre propria-i țară.

— Poate peste două zile, spune sir William.

— Atunci ați face bine să vă uniți trupele cu ale mele, ca să putem alege câmpul de luptă.

— Am face negreșit lucrul ăsta, dacă n-ar fi piedica siguranței fiului meu, spune lordul Stanley.

Henry îl așteaptă să vorbească mai departe.

— Richard îl ține ostatic pentru a se încredința de sprijinul nostru, urmează Stanley. Firește, i-am poruncit să fugă și, de îndată ce se află în siguranță, ne vom aduce armata lângă a voastră.

— Și dacă fuge fără să vă dea de veste ? Întârzierea ar putea fi însemnată...

— Nu va face asta. Înțelege. Îmi va da de veste.

— Și dacă nu poate fugi ?

— Atunci va trebui să ne alăturăm vouă, iar eu va trebui să-mi jelesc fiul ca pe un bărbat curajos și primul din familia noastră care își dă viața în slujba voastră, răspunde Stanley cu chipul grav.

— Voi avea grijă să fie cinstit. Voi avea grijă să fiți răsplătit, spune Henry repede.

Stanley se înclină, rostind încet :

— E fiul și moștenitorul meu.

În mica încăpere se lasă tăcerea. Un buștean se mișcă în foc și în răbufnirea neașteptată a flăcărilor, Henry își privește tatăl vitreg în față și spune cu sinceritate :

— Oștirea voastră e de două ori cât a mea. Cu sprijinul vostru nu încape îndoială că pot învinge. Împreună, forțele noastre vor fi mai numeroase decât ale lui Richard. În mâna voastră se află pentru mine cheia Angliei.

— Știu, răspunde Stanley cu blândețe.

— V-aș fi veșnic recunoscător.

Stanley încuviințează.

— Trebuie să-mi dați cuvântul vostru că, atunci când mă voi afla pe câmpul de luptă, în fața lui Richard, voi putea conta pe forțele voastre.

— Firește, răspunde Stanley politicoș. Mi-am dat cuvântul în fața mamei voastre și acum mi-l dau în fața voastră. Când vă veți afla pe câmpul de luptă, puteți fi sigur că armata mea e la ordinele voastre.

— Și mă veți însoți până pe câmpul de luptă?

Stanley clatină din cap cu părere de rău.

— De îndată ce fiul meu e liber. Vă dau cuvântul meu ! Iar dacă bătălia începe înainte ca George să reușească să fugă, mă voi alătura vouă și voi face cel mai mare sacrificiu pe care-l poate face un om pentru regele său de drept.

Henry trebuie să se mulțumească cu atât.

— A ieșit ceva ? întreabă Jasper când Henry iese din han și-și scoate calul din adăpostul sărăcăcios în drum, ca să încalece.

Henry se strâmbă.

— Spune că va fi alături de mine în bătălie, dar că nu ni se poate alătura câtă vreme Richard îl ține captiv pe fiul lui. Spune că, în clipa în care lordul Strange va fi liber, va veni la noi.

Jasper dă din cap, de parcă s-ar fi așteptat la asta, și cei doi merg mai departe în tăcere. Cerul începe să se lumineze ; se ivesc zorii grăbiți ai verii.

— O iau înainte, hotărăște Jasper. Să vedem dacă izbutim să te strecurăm în tabără fără să bage nimeni de seamă.

Henry își trage calul la marginea drumului și așteaptă în vreme ce Jasper intră la trap în tabără. Se stârnește îndată o mare frământare; vădit lucru, lipsa lui Henry a fost deja observată și pe oameni i-a cuprins spaima, gândindu-se că a fugit. Henry îl vede pe Jasper cum descalecă și dă din mâini, ca pentru a-i lămuri că s-a plimbat călare. Contele de Oxford iese din cortul lui ca să se alăture discuției. Henry dă pintoni calului și pornește spre tabără. Jasper se întoarce.

— Slavă Domnului că sunteți aici, Alteță! Eram neliniștiți cu toții. Pajul vostru spune că patul v-a rămas neatins. Am fost să vă caut. Dar tocmai îi spuneam lui milord De Vere că v-ați întâlnit fără îndoială cu niște susținători care vin să se alăture cauzei noastre.

Privirea stăruitoare a ochilor albaștri ai lui Jasper îl îndeamnă pe Henry să-i adeverească povestea.

— Chiar m-am întâlnit, răspunde Henry. Nu vă pot dezvălui deocamdată numele lor, dar fiți siguri că tot mai mulți se alătură cauzei noastre. Și acest nou susținător va aduce oaste mare.

— Sute? întreabă contele de Oxford, privind în jur la mica lor armată cu o încruntare îngrijorată.

— Mii, Domnul fie lăudat! răspunde tânărul Henry Tudor zâmbind încrezător.

20 august 1485

Mai târziu în ziua aceea, pe când soldații se află iarăși în mișcare, târșâindu-și picioarele prin praful drumurilor uscate și plângându-se de arșiță, Jasper își mână calul de luptă lângă al lui Henry.

— Alteță, îngăduie-mi să plec, spune el.

— Ce-ai zis?!

Henry tresare, deșteptându-se dintr-un vis cu ochii deschiși. E palid, cu mâinile încleștate strâns pe hățuri. Jasper vede încordarea de pe chipul lui tânăr și se întreabă, nu pentru prima oară, dacă acest băiat e îndeajuns de puternic ca să preschimbe în realitate destinul închipuit de maică-sa pentru el.

— Vreau să mă întorc pe drumul pe care am venit și să aleg niște case sigure, să pregătesc cai care să ne aștepte în grajduri. S-ar putea să merg chiar până pe coastă, să tocmesc o corabie să ne aștepte...

Henry se întoarce spre îndrumătorul lui.

— Doar nu mă părăsești?

— Fiule, mai ușor mi-aș putea părăsi sufletul! Dar vreau să ai o cale de scăpare.

— Pentru când vom pierde.

— Dacă vom pierde.

E o clipă amară pentru tânărul bărbat.

— N-ai încredere în Stanley?

— Nici măcar cât de departe aș arunca o piatră.

— Și dacă nu ni se alătură vom pierde?

— E vorba doar de numărul de soldați, spune încet Jasper. Regele Richard are o armată poate de două ori cât a noastră, iar noi avem acum vreo două mii. Dacă Stanley

ni se alătură, vom avea o oștire de șase mii. Atunci sunt șanse mari să învingem. Dar dacă Stanley i se alătură regelui și frate-său face la fel, vom avea o armată de două mii de oameni, iar regele – una de șapte mii. Ai putea să fii cel mai viteaz cavaler din toată lumea cavалerească și cel mai adevărat rege din câți s-au născut vreodată, dar dacă pleci la luptă cu două mii de oameni și înfrunți o armată de șapte mii, sunt șanse mari să pierzi.

Henry încuviințează.

— Știu. Sunt încredințat că Stanley se va dovedi loial. Mama jură că va fi așa, iar ea nu s-a înșelat niciodată.

— N-am nici o îndoială. Dar m-aș simți mai bine dacă aș ști că putem fugi, dacă lucrurile chiar merg prost.

Henry încuviințează.

— Te întorci cât de curând poți?

— N-aș pierde lupta pentru nimic în lume! răspunde Jasper cu zâmbetul lui reținut. Mult noroc, Alteță!

Henry dă din cap și încearcă să-și alunge sentimentul de pierdere cumplită când omul care n-a plecat de lângă el aproape niciodată în cei douăzeci și opt de ani ai vieții sale tinere își întoarce calul și pornește în galop ușor spre apus, către Țara Galilor.

A doua zi, când armata lui pornește la drum, Henry merge în frunte, zâmbind în dreapta și-n stânga, spunând că Jasper a plecat pentru a se întâlni cu noi susținători, o armată de noi susținători, și a-i aduce la Atherstone. Volintirii gali și englezi sunt înveseliți de veste, crezându-l pe tânărul lord pe care au jurat să-l urmeze. Căpitani elvețieni sunt netulburați – i-au instruit pe soldații care fac acum parte din armată și e prea târziu ca să mai instruiască alții; numărul mai mare de oșteni va ajuta, dar ei sunt oricum plătiți să lupte, și soldații mai numeroși vor face ca prada să fie împărțită în porții mai mici. Deținuții francezi, care luptă doar pentru a-și câștiga libertatea și pentru șansa de a prăda, sunt nepăsători. Henry își privește trupele, cu zâmbetul lui curajos, și le simte cumplita nepăsare.

20 august 1485, Leicester

Henry Percy, contele de Northumberland, intră în tabăra de la Leicester a lui Richard cu oștirea lui de trei mii de luptători. E adus în fața lui Richard în vreme ce regele cinează sub baldachinul nobiliar, așezat în jilțul lui mare.

— Poți să te așezi, ia cina cu mine, spune încet Richard făcând semn spre un jilț aflat mai departe.

Cu chipul strălucind de bucuria acestui favor, Henry Percy se așază.

— Ești gata să pornești la luptă mâine?

Contele pare uimit.

— Mâine?

— De ce nu?

— Într-o duminică?

— Fratele meu a pornit la luptă într-o duminică a Paștelui și Dumnezeu i-a zâmbit bătăliei lui! Da, mâine.

Contele întinde mâinile pentru ca slujitorul să-i toarne apă peste ele și să i le usuce cu un ștergar, apoi rupe o bucată de pâine albă și trage de miezul moale de sub coaja rumenă.

— Îmi pare rău, stăpâne, dar mi-a luat prea mult timp să-mi aduc oamenii! Nu vor fi gata să pornească la luptă mâine. Am fost silit să-i mân iute, pe drumuri grele, sunt istoviți și deloc în stare să lupte pentru voi.

Richard îl privește lung, pe îndelete, pe sub sprâncenele negre.

— Ai bătut atâta cale doar ca să stai deoparte și să privești?

— Nu, stăpâne! Am jurat să vă fiu alături când porniți la luptă. Dar dacă trebuie să fie atât de devreme, voi fi

nevoit să-mi ofer oamenii pentru ariergardă. Nu pot să conducă, sunt istoviți.

Richard zâmbește, de parcă ar ști sigur că Henry Percy i-a făgăduit deja lui Henry Tudor că va sta în urma regelui și nu va face nimic.

— Atunci vei lua ariergarda, spune Richard. Mă voi ști în siguranță avându-te acolo. Așa deci, urmează regele adresându-se întregii încăperi și făcând capetele să se ridice. Pe mâine-dimineață, domnii mei! spune el, cu glasul și cu mâinile neșovăielnice. Mâine-dimineață vom porni la luptă și-l vom zdrobi pe acest băiat.

Duminică, 21 august 1485

Henry aşteaptă cât de mult îndrăzneşte – aşteaptă să se întoarcă Jasper. În vreme ce aşteaptă, le porunceşte lăncierilor să facă instrucţie. Repetă o tactică nouă, folosită de elveţieni împotriva formidabilei cavalerii burgunde cu doar nouă ani înainte şi arătată de căpitani elveţieni oştenilor francezi fără pic de disciplină – dar care, repetând-o temeinic, au îmbunătăţit-o.

Henry şi câţiva călăreţi ai lui joacă rolul cavaleriei duşmane în atac.

— Ai grijă! îi spune el contelui de Oxford, aflat în dreapta lui pe calul său mare. Depăşeşte-i şi te vor pune la proţap! De Vere râde.

— Asta ar însemna că şi-au învăţat bine sarcina.

Cei şase bărbaţi călare se învârt pe loc şi aşteaptă, apoi, la comanda „La atac!“, se avântă înainte, mai întâi la trap, după aceea la galop uşor şi în cele din urmă la înspăimântătorul galop iute al cavaleriei.

Ceea ce se întâmplă mai departe nu s-a mai văzut niciodată în Anglia. Înainte, în faţa unei şarje de cavalerie, un lăncier proptea întotdeauna coada sulitei în pământ, cu vârful în sus, sperând să înjunghie un cal un burtă, sau izbea nebuneşte înspre călăreţ sau împunea disperat în sus şi-n acelaşi timp se arunca la pământ, cu capul acoperit cu braţele, dintr-o singură mişcare îngrozită. De obicei, cei mai mulţi oşteni aruncau pur şi simplu armele şi fugeau. Un atac de cavalerie bine condus făcea de fiecare dată o spărtură în linia soldaţilor potrivnici. Puţini oameni puteau înfrunta aşa o teroare; nu îndurau să-i ţină piept.

De astă dată, lăncierii se depărtează unii de alții, ca de obicei, văd cum atacatorii prind viteză spre ei și, ascultând de un răcnet puternic al căpitanilor lor, dau fuga înapoi și alcătuiesc un pătrat — câte zece oameni pe o latură din afară, câte zece oameni pe o latură în spatele lor, și alți patruzeci înghesuiți între ei, abia având loc să se miște, darămite să lupte. Primul rând se lasă în genunchi, proptind în pământ coada lăncilor în fața lor, cu vârful îndreptat în sus și puțin în afară. Cei de pe rândul din mijloc îi sprijină, aplecați peste umerii lor, cu lăncile îndreptate în față, iar soldații din al treilea rând stau în picioare, înghesuiți unii într-alții, cu lăncile ținute bine la înălțimea umărului. Pătratul e ca o armă cu patru laturi, o barieră înțesată de sulițe, soldații fiind înghesuiți unii într-alții, ținându-se unii de alții, alcătuind un zid de nepătruns.

Intră iute în rânduri și sunt toți la locul lor înainte ca grupul de cavalerie să ajungă la ei, iar Henry abate atacul într-o parte, ferindu-l de zidul mortal plin de țepi, într-o grindină de noroi și bucăți de pământ zburate de pe copitele cailor, își oprește bidiviul, după care se întoarce la trap.

— Bine lucrat, le spune căpitanilor elvețieni. Bine lucrat ! Dar vor rezista și atunci când cailor vor veni drept spre ei ? Vor rămâne pe loc în lupta reală ?

Comandantul elvețian zâmbește posomorât.

— Tocmai în asta e frumusețea, spune el încet, ca să nu-l audă oamenii. Nu pot să fugă. Un șir îl ține pe celălalt în loc și, chiar dacă mor cu toții, lăncile tot rămân pe loc. I-am preschimbato într-o adevărată armă ; nu mai sunt lăncieri care să poată alege dacă să se bată sau să fugă.

— Pornim la luptă acum ? întreabă Oxford bătând ușurel grumazul calului său. Richard s-a pus în mișcare ; ar trebui să fim pe Watling Street înaintea lui.

Henry simte o greutate în pântec la gândul de-a da ordinul fără Jasper lângă el.

— Da ! spune el cu putere. Dați ordin oamenilor să între în rânduri : pornim la luptă !

Lui Richard i se aduce vestea că mica oștire a lui Henry Tudor a pornit în marș pe Watling Street, poate în căutarea unui câmp de luptă, poate nădăjduind să înainteze cu iuțeală pe drum și să ajungă la Londra. Armata lui sir William Stanley și cea a lordului Thomas Stanley vin în urma oștirii Tudor – gata s-o hărțuiască? gata să i se alăture? Richard n-are de unde să știe.

Dă ordinul ca trupele lui să se încoloneze pentru a ieși din Leicester. Femeile deschid ferestrele de la etaj ale caselor ca să vadă trecerea armatei regale, de parcă ar fi o paradă de vară. În frunte merge cavaleria, fiecare cavaler precedat de pajul lui, care-i poartă flamura ce flutură vesel, ca la un turnir, și urmat de soldații lui. Tropicul copitelor cailor pe pavaj e asurzitor. Fetele strigă și aruncă flori. Vin apoi ostașii, mărșăluind în cadență, cu armele pe umăr. Îi urmează arcașii, cu arcul lung pe umăr și cu tolba cu săgeți prinsă la piept. Fetele le trimit bezele – arcașii au reputația unor iubiți generoși. Izbucnește apoi un val de strigăte și urale, căci trece însuși regele, în armura lui frumos gravată, strălucitoare ca argintul de atâta lustruit, pe un cal alb, cu coroana de luptă prinsă de coif. Flamura lui cu mistrețul alb e purtată cu mândrie și în fața, și în spatele lui, iar crucea roșie a Sfântului Gheorghe îi stă alături, căci acesta e un alt rege uns al Angliei care pleacă la război ca să-și apere țara. Toboșarii țin același ritm, trâmbițașii slobod o melodie – e ca la Crăciun, e mai frumos decât la Crăciun! Orașul Leicester n-a mai văzut niciodată așa ceva.

Alături de rege merg ducele de Norfolk, prietenul lui de încredere, și îndoielnicul conte de Northumberland, unul la dreapta, celălalt la stânga, ca și cum s-ar putea bizui pe amândoi pentru apărare. Oamenii din Leicester, necunoscând îndoielile regelui, strigă urale pentru amândoi nobilii și pentru armata ce vine în urmă: oameni de pe tot cuprinsul Angliei, supuși lorzilor lor, urmându-l pe regele pornit la luptă ca să-și apere regatul. După ei vine în neorânduială un convoi lung de căruțe cu arme, armuri, corturi, sobe de gătit, cai de rezervă, ca un oraș în mișcare; iar în urma acestuia, cu pas mai încet, ca pentru a-și dovedi istoveala sau lipsa tragerii de inimă, vine armata cu picioare ostenite a contelui de Northumberland.

Merg în marș toată ziua, oprindu-se la amiază ca să mănânce, iscoadele și cercetașii pornind înainte ca să afle pe unde au ajuns Tudor și cele două oștiri Stanley; seara, Richard poruncește armatei să se oprească, chiar în dreptul satului Atherstone. Richard e un comandant încercat și încrezător în sine. Sortii acestei bătălii ar putea să încline în oricare parte. Depinde dacă cele două oștiri Stanley îl sprijină sau sunt împotriva lui; depinde dacă Northumberland va înainta când i se va cere. Dar toate bătăliile pe care le-a purtat Richard în viața lui au fost pe muchie de cuțit din cauza loialităților nesigure. E un comandant călit în focul războiului verilor; n-a știut fără umbră de-ndoială în nici o bătălie cine-i e prieten și cine dușman. L-a văzut pe fratele lui, George, schimbând tabăra. L-a văzut pe fratele lui, regele Edward, învingând prin vrăjitorie. Își așază armata cu grijă, răspândită pe un deal, ca să poată veghea Watling Street, vechiul drum roman spre Londra, și să aibă în stăpânirea lui câmpia. Dacă Henry Tudor nădăjduiește să treacă iute pe lângă ei în zori și să meargă către Londra, Richard va coborî năprasnic dealul și-l va ataca. Dacă Tudor se trage pe margine ca să lupte, Richard e bine așezat. A sosit primul și a ales locul.

N-are mult de așteptat. Când începe să se întunece, oamenii lui zăresc armata Tudor ieșind de pe drum și apucându-se să-și ridice tabăra. Văd cum încep să pâlpaie focurile de tabără. Nu există nici o încercare de-a se ascunde; Henry Tudor zărește armata regală pe dealul din dreapta lui, iar aceasta îl poate vedea în vale. Richard descoperă că simte o nostalgie ciudată după vremurile când se afla sub comanda fratelui său – o dată au mărșăluit la adăpostul întunericului și au aprins focuri de tabără la o jumătate de milă în spatele propriilor lor trupe tăcute și l-au nedumerit pe dușman atât de tare, încât dimineța s-au abătut asupra lui în câteva clipe. Sau, altă dată, s-au apropiat sub acoperirea ceții și a negurii și nimeni nu știa unde se află ai lui sau ceilalți. Dar acelea au fost bătălii sub comanda lui Edward, care se bucura de ajutorul unei soții în stare să cheme vremea rea. Împrejurările de-acum sunt cu totul obișnuite și Tudor își scoate armata de pe drum prin lanurile

de grâu înalte, la vedere, și-i poruncește să aprindă mici focuri de tabără și să fie pregătită pentru dimineață.

Richard îi trimite vorbă lui Stanley, poruncindu-i să-și aducă armata ca s-o așeze în rând cu cea regală, dar mesagerul se întoarce doar cu făgăduiala că vor sosi mai târziu, mult înaintea zorilor. Lordul Strange aruncă o privire neliniștită spre ducele de Norfolk, care l-ar decapita la un singur cuvânt din partea regelui, și spune că e încredințat că tatăl lui va veni la prima geană de lumină. Richard încuviințează tăcut.

Cinează bine. Richard dă ordin ca soldații să fie hrăniți și cailor să li se ducă fân și apă. Nu se teme de un atac-surpriză din partea tânărului Tudor, dar pune oricum oameni de pază. Se retrage în cortul lui ca să doarmă. Nu visează; își trage pătura peste cap și doarme bine, ca de fiecare dată înaintea unei bătălii. A-și îngădui să facă orice altceva ar fi o prostie. Richard nu e prost și s-a aflat în locuri mai rele, pe câmpuri de luptă mai rele, în fața unui dușman mai de temut decât acest începător cu armata lui pestriță.

De cealaltă parte a câmpiei Redmore, Henry Tudor se plimbă prin tabăra sa, neliniștit ca un leu tânăr, până se întunecă prea tare și nu mai vede pe unde calcă. Îl așteaptă pe Jasper; știe fără pic de îndoială că Jasper gonește călare prin beznă ca să ajungă la el, plescăind prin pâraie negre precum catranul, străbătând mlaștini întunecoase, grăbindu-se cât poate. Nu se îndoiește nici o clipă de loialitatea și iubirea unchiului său. Dar nu poate înfrunta gândul că dimineață va trebui să poarte bătălia fără Jasper alături.

Așteaptă o veste de la lordul Stanley. Contele spusese că va sosi cu marea-i armată de îndată ce se stabilesc liniile de luptă, însă acum vine un mesager care îl înștiințează că Stanley nu va veni decât în zori – și-a făcut tabăra lui, oamenii lui s-au instalat pentru noapte și ar fi o neghiobie să-i mute prin beznă. Va veni dimineață, la prima geană de lumină; Henry poate fi sigur că va acolo când va începe bătălia.

Henry nu poate fi sigur, dar n-are ce să facă. Fără tragere de inimă, se mai uită o dată spre apus, doar-doar o zări, pâlپând prin noapte, făclia săltăreată a lui Jasper, iar pe

urmă intră în cortul lui. E tânăr și asta e prima lui bătălie pe cont propriu. Nu doarme aproape deloc.

Îl chinuie coșmaruri cumplite. Visează că maică-sa vine la el și-i spune că a făcut o greșală, că Richard e adevăratul rege și că năvala asupra țării, liniile de luptă, tabăra, totul e un păcat împotriva ordinii regatului și a voinței Domnului. Chipul ei palid e sever; îl ocărăște, spunându-i că e un pretendent care încearcă să doboare un rege adevărat, că e un răsculat față de ordinea firească a lucrurilor, un eretic față de legile divine ale lui Dumnezeu. Richard e un rege uns, a fost miruit pe piept, cum poate Tudor să ridice sabia asupra lui?! Se răsucește pe partea cealaltă, se trezește, apoi ațipește iar și visează că Jasper se întoarce pe mare în Franța fără el, jelindu-i moartea pe câmpul de luptă. Pe urmă visează că Elizabeth, prințesa de York, tânăra femeie care a făgăduit să se mărite cu el, un bărbat pe care nu l-a văzut niciodată, vine la el și-i spune că iubește pe altul, că nu-i va deveni niciodată soție de bunăvoie, că va arăta ca un neghiob în ochii tuturor. Îl privește cu ochii ei frumoși, cenușii, plini de un regret rece și-i spune că toți vor ști că l-a luat de iubit pe un alt bărbat și încă mai tânjește doar după el. Îi spune că iubitul ei e un bărbat puternic și chipeș și că-l disprețuiește pe el, Henry, ca pe un băiat fugar. Visează că bătălia a început și el a dormit prea mult, sare din pat îngrozit, se izbește cu capul de stâlpul cortului și se trezește dezbrăcat și tremurând, deșteptat de propria-i frică – dar încă mai sunt câteva ceasuri bune până-n zori.

Își scoală oricum pajul cu o lovitură de picior și-l trimite după apă caldă și un preot care să țină slujba. Dar e prea devreme: focurile de tabără încă n-au fost aprinse, nu există apă caldă, pâinea încă n-a fost coaptă, nu e carne pregătită. Preotul nu poate fi găsit la început, iar când îl găsesc, acesta doarme încă și trebuie să se pregătească – nu poate veni neîntârziat să se roage cu Henry Tudor. N-are anafura gata, iar crucifixul va fi ridicat în zori, nu acum, în beznă. Odăjdiile sunt în convoiul de căruțe; se află de atâta timp pe drum încât va trebui să le caute. Henry e silit să se ghemuiască în veșmintele sale, simțind mirosul sudorii ce-i scaldă trupul, și să aștepte să se ivească zorii și restul lumii să se scoale

alene, de parcă n-ar fi aceea ziua în care se va hotărî totul, de parcă n-ar fi aceea ziua în care ar putea să moară.

În tabăra lui, regele Richard ține o ceremonie ca să le vorbească oamenilor săi despre însemnătatea bătăliei și să-și reînnoiască jurămintele de credință de la încoronare. Acest lucru se întâmplă numai în clipele de mare cumpănă, când un rege are nevoie să-și reînnoiască jurămintele dinaintea poporului său. Nimeni dintre cei de față n-a mai făcut așa ceva și chipurile tuturor sunt luminate de solemnitatea ocaziei. Mai întâi vin preoții și un cor de cântăreți, la o depărtare măsurată înaintea armatei; apoi vin lorzii și bărbații cei mai de seamă din regat, îmbrăcați de luptă, cu flamurile în fața lor; apoi urmează regele, cu armura lui de bătălie gravată și grozav de grea, cu capul descoperit în lumina caldă a zorilor. În clipele acestea în care-și revendică iar tronul arată mult mai tânăr decât cei treizeci și doi de ani ai săi. Pare plin de nădejde, ca și cum victoria din ziua asta va aduce pacea în regatul lui și îi va da șansa de-a se căsători din nou, de-a zămisli un moștenitor, de-a pune Casa de York pe tronul Angliei pe vecie. E un nou început, pentru Richard și pentru Anglia.

Îngenunchează dinaintea preotului, care ridică coroana sfântă a lui Edward Confesorul și o așază cu blândețe pe capul brun al regelui. El îi simte greutatea tot atât de împovărătoare ca vinovăția, dar apoi simte cum greutatea dispare: e mântuit de toate păcatele. Se ridică în picioare și se întoarce cu fața spre oamenii lui.

— Dumnezeu să-l apere pe rege! strigă o mie de glasuri. Dumnezeu să-l apere pe rege!

Richard zâmbește la aceste cuvinte pe care le-a auzit strigate mai întâi pentru fratele lui și apoi pentru el însuși. Ce se întâmplă e mai mult decât o reînnoire a jurământului de la încoronare de a-și sluji supușii și regatul: e o nouă consfințire a sa. Tot ce s-a făcut pentru a ajunge cu toții aici a fost iertat. Cele ce vor urma vor fi temeiul judecării sale. Iar acum știe că are dreptate, știe că e rege uns și încoronat și că pornește la luptă împotriva unui oportunist, a unui pretendent a cărui cauză a fost pierdută în timpul ultimei domnii, ai cărui susținători au rămas acasă, care se bazuie pe sprijinul deținuților și al mercenarilor străini și care i-a

atras de partea lui doar pe cei mai neloiali și mai schimbători lorzi, ba poate nici măcar pe ei.

Richard ridică mâna către oștirea sa și zâmbește la ropotul tunător de bătaii din palme. Se întoarce într-o parte, își scoate ușurel coroana sfântă și le arată oamenilor coiful lui de băătălie, cu coroana de luptă prinsă ușor în creștet. Va merge la băătălie cu coroana pe cap; va lupta sub stindardul regal. Dacă Henry Tudor va avea curajul de să-l provoace la luptă personal, nu va trebui să-l caute. Richard va fi tot atât de vizibil pe câmpul de băătălie ca atunci când cei trei sori York au fost emblema celor trei frați York. Va ieși el însuși pe câmpul de bătaie și-l va omorî pe băiatul Tudor în luptă dreaptă. Acesta e un rege luptător, acesta e ocrotitorul păcii Angliei.

Trâmbițașii dau semnalul de chemare la arme și toți soldații se înarmează, iau o ultimă înghițitură de bere slabă, își cercetează securile, săbiile, lăncile, trag ușor de corzile arcurilor, făcându-le să vibreze. A sosit clipa. Regelui i s-au iertat toate păcatele. S-a consfințit din nou în rolul sacru de rege. E încoronat și înarmat. A sosit clipa!

În tabăra Tudor se aud trâmbițele și oamenii își înșeuează deja caii și-și strâng chingile platoșelor. Henry Tudor e pretutindeni: printre căpitani, cerându-le să fie pregătiți, adevărind că au planul lor de luptă. Nu se uită după Jasper; nu vrea să-și îngăduie nici măcar o clipă de neliniște sau de îndoială. Acum trebuie să se gândească doar la băătălia care va începe. Îi trimite lordului Stanley un mesaj: *Veniți acum?* Nu i se aduce nici un răspuns.

Primește o scrisoare de la mama lui, pe care i-o pune în mână mesagerul ei în timp ce stă cu brațele întinse ca să i se prindă platoșa.

Fiul meu,

Dumnezeu e cu tine, n-ai cum să dai greș. Nu mă voi gândi la nimic și la nimeni în afară de tine în rugăciunile mele. Sfânta Fecioară mă va auzi când mă voi ruga pentru băiatul meu.

Cunosc voia Domnului, și e de partea ta.

*Mama ta,
Margaret Stanley.*

Citește scrisul cunoscut, apoi împăturește scrisoarea și o strecoară sub platoșă, în dreptul inimii, ca și cum ar putea să oprească împunsătura unei sabii. Viziunea maică-sii despre viitorul lui i-a dominat viața; credința ei în propriile-i drepturi l-a adus aici. Încă de când, copil fiind, și-a văzut tutorele York, pe care ea îl ura, târât de pe câmpul de luptă și dus la o moarte rușinoasă, nu s-a îndoit nici o clipă de viziunea ei. Nu s-a îndoit nici o clipă de Casa ei de Lancaster. Acum, credința ei în el și convingerea ei că va învinge sunt singurele lui certitudini. Cere să-i fie adus calul, care îi e adus înșeuat și pregătit.

Cele două oștiri formează linii și pornesc încet spre punctul de ciocnire. Tunurile lui Richard, așezate la înălțime, sunt îndreptate asupra flancului drept al oștirii lui Henry, iar căpitanii lui Henry le ordonă soldaților să se mute puțin spre stânga, ca să poată ocoli armata lui Richard și să se poată feri de bătaia focului. Soarele dimineții le încinge spinările; vântul bate și el din spatele lor, ca pentru a-i împinge înainte. Se apropie de oștirea lui Richard, cu lăncile ridicate sclipind amețitor, lucru care-i face să pară mai numeroși decât sunt. Oamenii lui Henry pornesc într-o fugă împiedicată și Tudor își strunește calul pentru a vedea câmpul. Se uită îndărăt: nici urmă de Jasper.

Se uită la stânga. Armata Stanley, de două ori mai numeroasă decât a lui, e așezată în șiruri de luptă, chiar la jumătatea distanței dintre rege și potrivnicul său. Stanley ar putea să coboare vijelios între ei și, dacă s-ar întoarce spre stânga l-ar ataca pe Richard și s-ar afla în fruntea oamenilor lui Henry. Dacă s-ar întoarce spre dreapta, ar distruge armata lui Henry. Îi spune aspru pajului său:

— Du-te la lordul Stanley și zi-i că dacă nu vine acum, voi ști ce să cred!

Apoi se uită din nou la oamenii lui. Ascultând strigătele căpitanilor, au pornit la fugă, înaintează cu repeziciune spre armata regală și se produce o ciocnire grozavă când cele două tabere se întâlnesc. Se înstăpânește îndată haosul

bătăliei, zarva grozavă a măcelului și zăpăceala deplină a luptei. Un cavalerist din armata regală înaintează rotindu-și securea de luptă ca și cum ar cosi urzici, lăsând în urma lui un val de oameni care se împleticesc sau cad morți. Apoi un lăncier din armata Tudor se avântă înainte și, cu o lovitură norocoasă, își ridică lancea ascuțită și o înfige la subsuoara călărețului, azvârlindu-l jos de pe cal, între soldații care se abat asupra lui ca niște câini cu colții dezveliți și-l fac bucăți.

Tunurile regale îi seceră pe mercenarii Tudor, care se retrag, se regroupează și se mută iar spre stânga; căpitaniilor lor nu-i pot hotărî să înainteze în bătaia focului. Ghiulelele vin spre ei șuierând și se cufundă în șirurile de soldați precum pietrele într-un pârau, numai că în locul plescăiturii se aud țipetele oamenilor și nechezatul înnebunit al cailor. Richard, cu coroana strălucind pe cap ca o aură, se află în mijlocul luptei, pe calul său alb, cu flamura în fața lui, cu cavalerii în jur. Aruncă o privire spre dealul domol din spatele lui și îi vede pe oamenii lui Northumberland, la fel de nemișcați ca ai lui Stanley la stânga. Îi scapă un hohot de râs amar la gândul că sunt mai mulți soldații care stau și privesc decât cei care luptă și se pornește să secere totul în jur cu buzduganul lui mare, zburând capete, zdrobind umeri, gâturi, spinări, de parcă în preajma lui s-ar afla numai păpuși.

Oprirea vine firesc, când oamenii sunt prea istoviți ca să lupte mai departe. Se clatină și se sprijină de arme; răsuflă anevoie. Se uită neliniștiți la șirurile neclintite ale oștirilor lui Stanley și Northumberland, iar unii se căznesc să tragă aer în piept sau scuipă sânge.

Richard cercetează câmpul dincolo de linia apropiată aătăliei, își strunește calul și-l bate ușurel pe grumazul nădușit. Privește oștirea Tudor și bagă de seamă că dincolo de linia de luptă, puțin îndepărtată de soldați, se zărește flamura cu dragonul roșu și blazonul Beaufort, bariera-ghilotină. Henry a ajuns să fie despărțit de armata lui; stă deoparte, cu gărzile personale în jur; armata lui a înaintat, depărtându-se de el. Neîncercat pe câmpul de luptă, s-a lăsat despărțit de trupele sale.

Preț de o clipă, lui Richard nu-i vine să creadă ce prilej favorabil are în fața ochilor, apoi râde aspru. Își vede șansa, norocul pe câmpul de bătaie, pe care i-o oferă oprirea de-o clipă a lui Henry, care l-a despărțit de armata lui și l-a lăsat cumplit de vulnerabil. Richard se ridică în scări și-și scoate sabia.

— York! răcnește el cât îl țin puterile, de parcă și-ar chema fratele și tatăl din mormânt. York! La mine!

Cavaleriștii din garda regală sar la auzul chemării. Pornesc în rânduri strânse, caii izbesc pământul cu zgomot tunător, sărind uneori peste cadavre, alteori călcând de-a dreptul pe ele. Un înaintaș e doborât, dar grupul principal, strâns unit, țâșnește ca o săgeată prin spatele soldaților Tudor, care văd primejdia, se clatină și dau să se întoarcă, dar nu pot face altceva decât să privească atacul în galop asupra conducătorului lor. Caii York zboară spre Henry Tudor, de neoprit; în șeile lor, călăreții cu săbiile scoase din teacă, cu lăncile îndreptate în jos, fără chip sub coifurile cu vârful ascuțit, sunt înspăimântători în goana lor tunătoare. Lăncierii Tudor, văzând atacul, rup rândurile și se retrag în fugă, iar Richard, văzându-i că fug, crede că părăsesc lupta și răcnește din nou:

— York! Și Anglia!

Tudor descalecă într-o clipă – „De ce să facă asta?!“, se întreabă Richard răsufilând iute, aplecat peste grumazul calului. „De ce să descalece?“ – și aleargă spre lăncierii lui, care se retrag repede ca să-l ajungă. Are sabia scoasă și pe purtătorul de stindard lângă el. Henry nu mai e în stare să gândească, nu mai e în stare nici să se teamă în această bătaie, întâia din viața lui de bărbat. Simte cum se cutremură pământul în timp ce caii vin spre el, vin ca un val înalt – e ca un copil care înfruntă furtuna pe plajă. Îl vede pe Richard aplecându-se mult în șa, cu lancea înainte, vede lucirea cercului de aur pe coiful de argint. Răsufilând iute din pricina fricii și a emoției, Henry le strigă lăncierilor francezi:

— Acum! *À moi! À moi!*

Ei țâșnesc spre Henry, apoi se întorc pe loc, se lasă în genunchi și-și îndreaptă lăncile în sus. Cei din al doilea

rând își sprijină lăncile de umerii tovarășilor lor, iar cei din al treilea rând, blocați în mijloc, ca o pavăză omenească pentru Henry Tudor, își îndreaptă lăncile înainte, ca un zid de pumnale ațintite spre caii ce se apropie.

Cavaleria lui Richard n-a mai văzut așa ceva niciodată. Nimeni n-a mai văzut așa ceva în Anglia. Nu pot să oprească șarja, nu pot nici să-o abată în vreo parte. Unul sau doi călăreți din mijloc își întorc caii, dar nu fac decât să împiedice înaintarea nebunească a celor de lângă ei și sunt doborâți într-un haos de țipete, căzături și oase frânte sub copitele propriilor cai. Ceilalți țâșnesc, gonind prea iute ca să se poată opri, și se aruncă în lamele nemiloase; lăncierii se clatină sub forța izbiturii, dar sunt strânși zdravăn unii într-alții și rămân în picioare.

Calul lui Richard se împiedică de un mort și se prăbușește în genunchi. Richard e aruncat peste capul animalului; se ridică în picioare clătinându-se, își scoate sabia. Ceilalți cavaleri se aruncă din șa ca să-i atace pe lăncieri, și izbiturile săbiilor asupra mânerelor din lemn, ale lamelor împinse cu forță și ale lăncilor rupte sunt ca bubuitul ciocanului pe o nicovală. Oamenii de încredere ai lui Richard se adună în jurul lui gata de luptă, ținând mijlocul pătratului, și treptat încep să câștige teren. Lăncierii din primul șir nu izbutesc să se ridice în picioare, ținuiți sub greutatea celorlalți; sunt doborâți acolo unde stau îngenuncheați. Rândul din mijloc se retrage sub atacul sălbatic, nu poate să nu cedeze teren și, în mijloc, Henry Tudor e tot mai descoperit.

Richard, cu sabia înroșită de sânge, se apropie tot mai mult, știind că bătălia se va încheia odată cu moartea lui Tudor. Cele două flamuri se află la doar câțiva yarzi una de alta și Richard câștigă teren, înaintând printr-un zid de soldați spre însuși Tudor. Zărește cu coada ochiului dragonul roșu și, furios, spintecă și stindardul, și pe William Brandon, purtătorul lui, dintr-o singură lovitură teribilă. Flamura pare cât pe ce să cadă și un soldat din garda de corp a lui Henry se repede înainte, înșfacă iute coada ruptă și o ține ridicată. Sir John Cheney, un adevărat uriaș, se aruncă între Henry și Richard, însă regele își abate sabia asupra lui, făcându-i o rană grozavă la gât, și cavalerul Tudor cade,

știind că sunt înfrânți, strigându-i lui Henry: „Fugiți, Sire! Fugiți la loc sigur!“, dar ultimele sale cuvinte sunt înecate în propriu-i sânge.

Henry aude avertismentul și știe că trebuie să se întoarcă și să fugă. Totul s-a sfârșit pentru el. Însă atunci îl aud: Richard și Henry ridică amândoi capetele la auzul huruitului puternic, înspăimântător al unei oștiri în plin galop — armatele Stanley se îndreaptă spre ei gata de atac, cu lăncile în jos, cu sulilele pregătite, cu săbiile scoase, caii odihniți avântându-se într-acolo de parcă ar fi și ei dornici de sânge; iar când lovesc, purtătorul de stindard al lui Richard se trezește cu picioarele retezate de o secure de luptă; Richard se răsucește în loc, însă brațul cu sabia îl trădează, cuprins dintr-odată de o slăbiciune fatală, și regele se prăbușește sub un potop de lovituri venite din toate părțile.

— Trădare! strigă el. Trădare!

— Un cal! zbiară cineva disperat în numele lui. Un cal! Un cal! Aduceți-i regelui un cal!

Dar regele s-a stins deja.

Sir William Stanley trage coiful de pe capul fără viață al lui Richard, bagă de seamă că părul negru al regelui e încă muiat de sudoare caldă și lasă jefuirea restului armurii sale fine în seama altora. Desprinde cu vârful unei sulice cercul de aur al regalității și se îndreaptă cu pași mari către Henry Tudor, îngenunchează în noroi și-i oferă coroana Angliei.

Henry Tudor, clătinându-se din pricina uluielii, o ia cu mâinile însângerate și și-o așază pe cap.

— Dumnezeu să-l apere pe rege! răcnește Stanley către oștirea lui, care se apropie odihnită și neatinsă, unii dintre soldați râzând de bătălia pe care au câștigat-o cu o glorie atât de hotărâtoare, fără să-și fi murdărit săbiile.

E primul englez care-i spune lucrul ăsta lui Henry Tudor cel încoronat și va avea grijă ca regele să țină minte. Lordul Thomas Stanley descalecă de pe calul care găfăie, în fruntea armatei sale, care a schimbat sorții bătăliei în ultima, chiar ultima clipă, și-i zâmbește fiului său vitreg.

— Am spus că voi veni.

— Veți fi răsplătit, răspunde Henry.

E pământiu din pricina uluielii, cu chipul scăldat în sudoare rece și stropit de sângele altcuiva. Se uită fără să vadă cum soldații îl despoaie pe regele Richard de armura aleasă și apoi chiar și de albituri și-i aruncă trupul gol în spinarea calului său șchiop, care lasă capul în jos, parcă rușinat.

— Veți fi răsplățiți din belșug toți cei care ați luptat alături de mine azi!

Mi se aduce vestea în capelă, unde mă rog în genunchi. Aud ușa izbindu-se de perete și pașii pe pardoseala de piatră, dar nu întorc capul. Deschid ochii și-i țin ațintiți asupra statuii lui Cristos răstignit, întrebându-mă dacă propriile-mi chinuri cumplite sunt gata să înceapă.

— Ce vești sunt? întreb.

Cristos se uită la mine; eu mă uit la El.

— Dă-mi vești bune, le cer deopotrivă Lui și doamnei din spatele meu.

— Fiul vostru a câștigat o mare bătălie, răspunde cu glas tremurat doamna mea de companie. E regele Angliei, aclamat pe câmpul de luptă.

Rămân fără aer.

— Și Richard, uzurpatorul?

— E mort.

Mă uit în ochii Domnului Cristos și sunt gata să-I fac cu ochiul.

— Slavă Domnului! spun, ca pentru a da din cap spre un tovarăș de uneltiri.

El și-a îndeplinit partea lui de sarcină. Acum mi-o voi îndeplini și eu pe-a mea. Mă ridic în picioare, iar ea îmi întinde o scrisoare, un petic de hârtie, de la Jasper.

Băiatul nostru și-a câștigat tronul; putem intra în regatul nostru. Vom veni la tine neîntârziat.

Citesc din nou. Am sentimentul ciudat că am obținut ce-și dorea mai fierbinte inima mea și că de-acum totul va fi altfel. Totul va fi condus de mine.

— Trebuie să pregătim odăi pentru fiul meu; va veni neîntârziat să mă vadă, spun liniștită.

Doamna de companie e îmbujorată toată; nădăjduia că vom cădea una în brațele alteia și vom dansa de bucuria victoriei.

— Ați învins! exclamă ea.

Nădăjduiește că voi plânge împreună cu ea.

— Am obținut ce mi se cuvine de drept, îi atrag lua-rea-aminte. Mi-am împlinit destinul. E voia Domnului.

— E o zi glorioasă pentru casa voastră!

— E doar ceea ce merităm pe drept.

Ea face o reverență ușoară.

— Da, milady.

— Da, Alteță, îi îndrept greșeala. Acum sunt milady mama regelui și-mi vei face reverențe la fel de adânci ca unei regine de viță regească. Asta mi-a fost ursita: să-mi așez fiul pe tronul Angliei, iar cei care au râs de viziunile mele și s-au îndoit de chemarea mea mi se vor adresa cu „milady mama regelui“, și mă voi semna Margaret Regina: *Margaret R.*

Nota autoarei

Scrierea acestei cărți, despre o femeie care a triumfat în lumea materială și a încercat în același timp să-l slujească pe Dumnezeu, a fost deosebit de interesantă. Istoricii feminisți și-o amintesc ca pe o „doamnă învățată”, una dintre foarte puținele care au trebuit să lupte pentru privilegiul de a studia; istoricii familiei Tudor și-o amintesc ca pe întemeietoarea casei lor, iar memorialiștii mai puțin reverențioși, ca pe „bătrâna cățea” care a devenit o soacră de coșmar. Încercarea de a-i crea cititorului imaginea personajului care s-a putut transforma dintr-o copilă cu sentimentul destinului sacru într-o femeie care a îndrăznit să revendice tronul Angliei pentru fiul ei a fost o provocare și o mare plăcere. Unele porțiuni ale acestui roman sunt istorie, altele sunt speculație, iar altele – ficțiune. Nu știm, mai ales, cine i-a omorât pe prinți în Turn și nici măcar dacă au murit în Turn. Evident, претендентii la tronul lor – Richard al III-lea, ducele de Buckingham, Margaret Beaufort și fiul ei – erau oamenii care ar fi avut cel mai mult de câștigat de pe urma morții lor.

Le sunt îndatorată istoricilor care au documentat viața lui Margaret Beaufort și epoca acesteia, în mod special Lindei Simon, pentru biografia ei, și lui Michael K. Jones și Malcolm G. Underwood, a căror biografie a fost punctul de plecare pentru lucrarea mea. Îi datorez lui Michael Jones multe mulțumiri pentru amabilitatea de a-mi citi manuscrisul.

Alte materiale documentare și note se găsesc pe site-ul meu web, la adresa PhilippaGregory.com, și cititorilor le-ar

putea face plăcere să participe la seminariile online ocazionale de acolo.

Acestea sunt cărțile cele mai utile pe care le-am citit :

Baldwin, David, *Elizabeth Woodville: Mother of the Princes in the Tower*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 2002

- *The Lost Prince: The Survival of Richard of York*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 2007

Bramley, Peter, *The Wars of the Roses: A Field Guide and Companion*, Stroud, Gloucestershire: The History Press, 2007

Castor, Helen, *Blood & Roses: The Paston Family in the Fifteenth Century*, Londra: Faber & Faber, 2004

Cheetham, Anthony, *The Life and Times of Richard III*, Londra: Weidenfeld & Nicolson, 1972

Chrimes, S.B., *Henry VII*, Londra: Eyre Methuen, 1972

- *Lancastrians, Yorkists, and Henry VII*, Londra: Macmillan, 1964

Cooper, Charles Henry, *Memoir of Margaret: Countess of Richmond and Derby*, Cambridge University Press, 1874

Crosland, Margaret, *The Mysterious Mistress: The Life and Legend of Jane Shore*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 2006

Fields, Bertram, *Royal Blood: Richard III and the Mystery of the Princes*, New York: Regan Books, 1998

Gairdner, James, „Did Henry VII Murder the Princes?“ *English Historical Review* VI (1891): 444–64

Goodman, Anthony, *The Wars of the Roses: Military Activity and English Society, 1452–97*, Londra: Routledge & Kegan Paul, 1981

- *The Wars of the Roses: The Soldiers' Experience*, Londra: Tempus, 2006

Hammond, P.W. și Anne F. Sutton, *Richard III: The Road to Bosworth Field*, Londra: Constable, 1985

Harvey, Nancy Lenz, *Elizabeth of York, Tudor Queen*, Londra: Arthur Baker, 1973

Hicks, Michael, *Anne Neville: Queen to Richard III*, Londra: Tempus, 2007

- *The Prince in the Tower: The Short Life & Mysterious Disappearance of Edward V*, Londra: Tempus, 2007

- *Richard III*, Londra: Tempus, 2003

Hughes, Jonathan, *Arthurian Myths and Alchemy: The Kingship of Edward IV*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 2002

- Jones, Michael K. și Malcolm G. Underwood, *The King's Mother : Lady Margaret Beaufort, Countess of Richmond and Derby*, Cambridge University Press, 1992
- Kendall, Paul Murray, *Richard the Third*, New York : W.W. Norton, 1975
- MacGibbon, David, *Elizabeth Woodville (1437–1492) : Her Life and Times*, Londra : Arthur Baker, 1938
- Mancinus, Dominicus, *The Usurpation of Richard the Third : Dominicus Mancinus ad Angelum Catonem de occupatione Regni Anglie per Ricardum Tercium Libellus*, traducere și prefață de C.A.J. Armstrong, Oxford : Clarendon Press, 1969
- Markham, Clements, R., „Richard III : A Doubtful Verdict Reviewed“, *English Historical Review* VI (1891) : 250-83
- Neillands, Robin, *The Wars of the Roses*, Londra : Cassell, 1992
- Plowden, Alison, *The House of Tudor*, Londra : Weidenfeld & Nicolson, 1976
- Pollard, A.J., *Richard III and the Princes in the Tower*, Stroud, Gloucestershire : Sutton Publishing, 2002
- Prestwich, Michael, *Plantagenet England, 1225–1360*, Oxford : Clarendon Press, 2005
- Read, Conyers, *The Tudors : Personalities and Practical Politics in Sixteenth Century England*, Oxford University Press, 1936
- Ross, Charles, *Edward IV*, Londra : Eyre Methuen, 1974
- *Richard III*, Londra : Eyre Methuen, 1981
- Royle, Trevor, *The Road to Bosworth Field : A New History of the Wars of the Roses*, Londra : Little Brown, 2009
- Seward, Desmond, *The Hundred Years War : The English in France, 1337–1453*, Londra : Constable, 1978
- *Richard III, England's Black Legend*, Londra : Country Life Books, 1983
- Sharpe, Kevin, *Selling the Tudor Monarchy : Authority and Image in Sixteenth Century England*, New Haven, CT : Yale University Press, 2009
- Simon, Linda, *Of Virtue Rare : Margaret Beaufort, Matriarch of the House of Tudor*, Boston : Houghton Mifflin, 1982
- St. Aubyn, Giles, *The Year of Three Kings, 1483*, Londra : Collins, 1983
- Vergil, Polydore. *Three Books of Polydore Vergil's English History Comprising the Reigns of Henry VI, Edward IV, and Richard III*, coordonată de sir Henry Ellis, 1844. Reeditată de Whitefish, MT : Kessinger Publishing, 1977
- Weir, Alison, *Lancaster and York : The Wars of the Roses*, Londra : Jonathan Cape, 1995
- *The Princes in the Tower*, Londra : Bodley Head, 1992

- Williams, Neville, *The Life and Times of Henry VII*, Londra: Weidenfeld & Nicolson, 1973
- Willamson, Audrey, *The Mystery of the Princes: An Investigation into a Supposed Murder*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 1978
- Wilson-Smith, Timothy, *Joan of Arc: Maid, Myth and History*, Stroud, Gloucestershire: Sutton Publishing, 2006
- Wroe, Ann, *Perkin: A Story of Deception*, Londra: Jonathan Cape, 2003.

BIBLIOTECA POLIROM

PROZĂ XXI

„**Regina roșie** este un roman scris cu o mână sigură, pitoresc, convingător, presărat de conflicte, trădare și manevre politice. La fel ca Margaret Beaufort, Gregory își lasă în urmă numeroși imitatori prin forța inegalabilă a energiei, concentrării și execuției desăvârșite.“

Publishers Weekly

„Povestea are o intensitate și un suspans care, îmbinate cu cercetarea istorică minuțioasă tipică romanelor Philippei Gregory, readuc la viață secolul al XV-lea... **Regina roșie** este o evocare vie și captivantă a unei perioade frământate.“

Daily Express

„Împletirea firească și pe deplin credibilă dintre *personal* și *istoric* este fără îndoială motivul pentru care o citim de la bun început pe Philippa Gregory. Dar coloana vertebrală a acestei cărți este manipularea personajului central, modul în care scriitoarea îl conduce de la ipostaza de eroină la cea de anti-eroină, menținându-l la fel de incitant pe parcursul întregului roman.“

The Times

ISBN 978-973-46-2028-9

www.polirom.ro

POLIROM